

Regeringens proposition

1980/81: 88

med förslag till handräckningslag m. m.;

beslutad den 15 januari 1981.

Regeringen förslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovan nämnda dag.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

HÅKAN WINBERG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en ny skriftlig summarisk process vid allmän domstol. Förslaget har samband med det förslag till utsökningsbalk som har förelagts riksdagen (prop. 1980/81:8). Enligt detta skall överexekutorsinstitutionen avskaffas. Det föreslås nu att den summariska processen inför överexekutor enligt 191 och 192 §§ utsökningslagen (1877:31 s. 1), dvs. handräckning för återställande av rubbad besittning m. m. samt vräkning, ersätts med ett liknande förfarande vid allmän domstol. Det nya förfarandet föreslås få beteckningen "handräckning" och den nya lagen i ämnet "handräckningslag".

Enligt förslaget skall det nya förfarandet stå öppet för all slags fullgörelsetalan som är av dispositiv natur, dvs. där förlikning om saken är tillåten, och som inte avser betalningsskyldighet. Tillämpningsområdet vidgas alltså i förhållande till vad som nu gäller enligt 191 och 192 §§ utsökningslagen. Förfarandet skall också tillämpas i de fall då överexekutor f. n. meddelar handräckning enligt särskilda bestämmelser i t. ex. byggnads-, naturvårds- och miljöskyddslagstiftningen.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft samtidigt med utsökningsbalken, dvs. den 1 januari 1982.

1 Förslag till

Handräckningslag

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Yrkande om fullgörande av en förpliktelse som inte avser betalnings-skyldighet får, om förlikning om saken är tillåten, prövas av tingsrätt efter ansökan om handräckning enligt denna lag.

Lagen gäller inte, om tvist angående förpliktelsen enligt särskild föreskrift skall tas upp av annan domstol än tingsrätt.

2 § Ansökan om handräckning skall göras skriftligen. Beträffande laga domstol gäller vad som är föreskrivet om tvistemål. Arrende-, hyres- och bostadsrättstvister skall dock tas upp av tingsrätten i den ort där fastigheten finns.

Rätten prövar självant sin behörighet. Sökandens uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall godtas, om det inte kan antas att den är oriktig.

3 § Sökanden skall i ansökningen ange sitt yrkande och de omständigheter på vilka yrkandet grundas. Han skall lämna uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet, om inte denna framgår av vad som anförs i övrigt.

Ansökningen skall vara åtföljd av de skriftliga bevis och andra handlingar som sökanden vill åberopa. Berättelse som någon har lämnat skriftligen i anledning av handräckningsmålet (vittnesintyg) får åberopas som bevis i målet.

4 § Är ansökningen så bristfällig att den inte kan läggas till grund för prövning i sak och efterkommer sökanden inte föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas. Möter annat hinder att ta upp ansökningen, skall den omedelbart avvisas.

5 § Är det uppenbart att sökandens yrkande är ogrundat, skall ansökningen genast avslås.

6 § Uppått ansökningen, skall målet beredas för avgörande genom skriftlig handläggning.

Svaranden skall föreläggas att inom viss tid från det att ansökningen delgavs honom yttra sig över den. Tiden får inte utan särskilda skäl bestämmas till mer än två veckor. Svaranden skall i föreläggandet upplysas om att målet kan avgöras även om han inte har yttrat sig.

Om det behövs, skall sökanden beredas tillfälle att yttra sig över vad svaranden har anfört. Ytterligare skriftväxling får inte äga rum.

Återkallas ansökningen, skall målet avskrivas.

7 § Föreläggande enligt 6 § andra stycket skall jämte ansökningshandlingarna delges svaranden på det sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål.

8 § Sökanden skall styrka de omständigheter som han åberopar till stöd för sin ansökan. Hans framställning av omständigheterna skall läggas till

grund för prövningen, i den mån framställningen har lämnats utan invändning av svaranden och det inte är uppenbart att den är oriktig.

Bestrider svaranden ansökningen, får den inte bifallas om svaranden visar sannolika skäl för sin invändning eller sökandens rätt annars framstår som oklar.

9 § Bifalls en ansökan om handräckning, skall svaranden ersätta sökanden för hans kostnader i målet. Ersättning utgår, enligt vad regeringen närmare föreskriver, för sökandens eget arbete med anledning av målet och för arvode till ombud eller biträde, allt med skäligt belopp, samt för ansökningsavgift och andra nödvändiga utgifter med anledning av målet.

Avvisas eller avslås ansökningen eller avskrivs målet sedan svaranden har inkommit med yttrande, skall sökanden, om inte särskilda skäl föranleder annat, ersätta svaranden för hans kostnader enligt vad rätten finner skäligt.

10 § Begär sökanden ersättning för kostnader, skall han ange detta i ansökningen eller, i fråga om kostnad som har uppkommit därefter, i yttrande som avses i 6 § tredje stycket samt uppge vari kostnaden består. Svaranden skall ange sitt kostnadsyrkande i yttrande som avses i 6 § andra stycket.

11 § Görs det sannolikt att saken inte tål uppskov, får rätten bevilja den sökta åtgärden även om svaranden inte har yttrat sig över ansökningen. Detta gäller dock inte om ansökningen avser förpliktelse för en tidigare ägare eller nyttjanderättshavare att flytta från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad.

Har en åtgärd beviljats enligt första stycket, skall rätten ompröva beslutet så snart som möjligt.

Beslut som avses i första eller andra stycket överklagas särskilt.

12 § När skriftväxlingen har avslutats, skall målet ofördröjligen avgöras. Rättens avgörande av saken sker genom utslag.

Mot utslag enligt denna lag kan part söka återvinning hos rätten. Återvinning skall sökas, av svaranden inom en månad från den dag då utslaget delgavs honom eller det helt eller delvis verkställdes och av sökanden inom en månad från dagen för utslaget. Har återvinning sökts, anses talan väckt när ansökningen om handräckning gjordes hos rätten.

Är part missnöjd med rättens utslag endast såvitt gäller beslut om ersättning för kostnad, får han i den delen klaga genom besvär inom den tid som anges i andra stycket.

13 § Utslag varigenom sökandens talan inte har bifallits hindrar inte att part efter återvinningsfristens utgång väcker talan i den ordning som är föreskriven för tvistemål i allmänhet.

14 § Har återvinning sökts mot utslag enligt denna lag, skall rätten förordna om målets fortsatta handläggning.

Stämning skall anses utfärdad genom förordnande enligt första stycket. Kan målet anses tillräckligt förberett genom den tidigare handläggningen, får det genast utsättas till huvudförhandling eller, om det skall handläggas enligt lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, till sammanträde enligt den lagen.

Är den tingsrätt som har handlagt målet inte behörig att efter återvinning pröva målet, skall detta överlämnas till den tingsrätt som är behörig. Beslut om överlämnande får inte överklagas. Om den tingsrätt som har mottagit målet finner sig obehörig, skall den visa målet åter till den tingsrätt som har överlämnat det. När ett mål har överlämnats, gäller första och andra styckena i fråga om den tingsrätt till vilken målet har överlämnats.

15 § Vid handläggning av mål enligt denna lag är rätten domför med en lagfaren domare.

Utslag enligt denna lag delges genom rättens försorg endast om ansökningsen har bifallits och part i målet har beviljats allmän rättshjälp.

16 § I den mån särskild bestämmelse inte har meddelats i denna lag, gäller i tillämpliga delar vad som sägs i rättegångsbalken om tvistemål.

17 § Beträffande fråga om handräckning, som enligt särskild föreskrift skall tas upp av tingsrätt, tillämpas 2–16 §§. I fråga om utslag i mål om sådan handräckning gäller dock att överklagande skall ske genom besvär inom den tid som anges i 12 § andra stycket samt att utslaget inte hindrar att part, om befogenhet därtill föreligger, väcker talan i den ordning som är föreskriven för tvistemål i allmänhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)

Häri genom föreskrivs i fråga om lagsökningslagen (1946: 808)¹ dels att i 15, 22 och 37 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen".

dels att 10, 16, 31, 32 och 36 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Nekar den som sökes sin hand och förskrivning och har han ej förut vid domstol eller inför överexekutor eller ock, enligt å handlingen tecknat behörigt bevis, i tillkallat vittnes närvaro inför landsfiskal, stadsfogde eller notarius publicus erkänt handlingen, förordne rätten att målet skall såsom tvistigt hänskjutas till rättegång.

Föreslagen lydelse

10 §

Förnekar gäldenären att han har skrivit under fordringshandling och har han ej förut vid domstol eller inför kronofogdemyndighet eller notarius publicus erkänt handlingen, skall rätten förordna att målet skall såsom tvistigt hänskjutas till rättegång.

¹ Senaste lydelse av
15 § 1974: 183
22 § 1973: 241

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

I lagsökningsmål *må* rätten förordna om kvarstad och *skingringsförbud* som avses i 15 kap. rättegångsbalken, *så ock giva handräckning varom sägs i 192 § utsökningslagen; om sådan åtgärd gäller vad i rättegångsbalken och utsökningslagen är för motsvarande fall stadgat.*

I lagsökningsmål *får* rätten förordna om kvarstad som avses i 15 kap. rättegångsbalken *samt meddela handräckning för avhysning av gäldenären. I fråga om kvarstad och handräckning för avhysning gäller vad som är föreskrivet om motsvarande fall i rättegångsbalken och 8 § handräckningslagen (1981:000).*

31 §

Om laga domstol i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande *gälle vad för tvistemål är stadgat; rätten pröve självmant sin behörighet. Borgenärs uppgift om de omständigheter som betinga rättens behörighet skall tagas för god, om anledning ej förekommer att den är oriktig.*

Om laga domstol i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande *gäller vad som är föreskrivet om tvistemål. Arrende-, hyres- och bostadsrättsvister skall dock tas upp av tingsrätten i den ort där fastigheten finns. Rätten prövar självmant sin behörighet. Borgenärs uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall tagas för god, om anledning ej förekommer att den är oriktig.*

32 §

Hänskjutes mål till rättegång, förordne rätten *tillika* om målets fortsatta handläggning. *Finnes förberedelse ej erforderlig, må målet omedelbart utsättas till huvudförhandling. Då mål om betalningsföreläggande vid sammanträde inför rätten hänskjutits till rättegång, bör, om ej hinder möter, förberedelse eller huvudförhandling äga rum i omedelbart samband därmed; i sådant fall gälle om rättens domförhet vad i 30 § är föreskrivet.*

Hänskjuts mål till rättegång, *skall* rätten förordna om målets fortsatta handläggning. *Kan målet anses tillräckligt förberett genom den tidigare handläggningen, får det genast utsättas till huvudförhandling eller, om det skall handläggas enligt lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, till sammanträde enligt den lagen. Har mål om betalningsföreläggande vid sammanträde inför rätten hänskjutits till rättegång bör, om ej hinder möter, muntlig förhandling äga rum i omedelbart samband med sammanträdet. I så fall gäller i fråga om rättens domförhet vad som föreskrivs i 30 §.*

Är den tingsrätt som har handlagt målet inte behörig att efter återvinning pröva målet, skall detta överlämnas till den tingsrätt som är behörig. Beslut om överlämnande får inte överklagas. Om den tings-

Nuvarande lydelse

Över hovrätts beslut i mål som enligt 34 § fullföljts till hovrätt *må klagan ej föras*; dock *må* mot hovrätts beslut angående kvarstad eller skingringsförbud eller angående handräckning varom sägs i 192 § utsökningsslagen talan fullföljas till högsta domstolen enligt vad i rättegångsbalken är stadgat angående fullföljd av talan mot hovrätts beslut i mål som väckts vid underrätt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

Beträffande verkan av erkännande, som före ikraftträdandet har skett inför överexekutor enligt 10 §, tillämpas äldre bestämmelser.

I fråga om skingringsförbud som har meddelats före ikraftträdandet skall därefter tillämpas vad som är föreskrivet om kvarstad.

3 Förslag till**Lag om ändring i jordabalken**

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 32 § samt 12 kap. 27 och 71 §§ jordabalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Om laga domstol i tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av mark för uppställning av fordon finns bestämmelse i 10 kap. 10 § rättegångsbalken.

Föreslagen lydelse

rätt som har mottagit målet finner sig obehörig, skall den visa målet åter till den tingsrätt som har överlämnat det. När ett mål har överlämnats, gäller första stycket i fråga om den tingsrätt till vilken målet har överlämnats.

36 §

Hovrätts beslut i mål som enligt 34 § fullföljts till hovrätt *får inte överklagas*; dock *får* mot hovrätts beslut angående kvarstad eller avhysning talan fullföljas till högsta domstolen enligt vad i rättegångsbalken är stadgat angående fullföljd av talan mot hovrätts beslut i mål som väckts vid underrätt.

Föreslagen lydelse

8 kap.

32 §¹

Arrendetvist som ej enligt 30 § ankommer på arrendenämnds prövning skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen. Även klandertalan som avses i 31 § och ärende enligt 9 kap. 24 § upptages av denna domstol.

Om laga domstol i tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av mark för uppställning av fordon finns bestämmelse i 10 kap. 10 § rättegångsbalken. *Beträffande laga*

¹ Senaste lydelse 1977: 1146.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

domstol i arrendetvist som skall prövas enligt lagsökningslagen (1946:808) eller handräckningslagen (1981:000) finns bestämmelser i dessa lagar.

Tvist som efter klander mot arrendenämnds beslut är anhängig vid domstol får återförvisas till nämnden.

12 kap.²

27 §

Underlåter hyresgästen att bereda hyresvärden tillträde till lägenheten när denne enligt 26 § har rätt till det, kan *överexekutor* förordna om handräckning. I fråga om sådan handräckning *gäller bestämmelserna om handräckning enligt 191 § utsökningsslagen (1877:31 s. 1).*

Underlåter hyresgästen att bereda hyresvärden tillträde till lägenheten när denne enligt 26 § har rätt till det, kan *tingsrätten* förordna om handräckning. I fråga om sådan handräckning *finns bestämmelser i 17§ handräckningslagen(1981:000).*

71 §

Hyrestvist som ej enligt 69 § ankommer på hyresnämnds prövning och ej heller rör kollektivavtal skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen.

Om laga domstol i tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av hus eller del av hus för uppställning av fordon finns bestämmelse i 10 kap. 10 § rättegångsbalken.

Om laga domstol i tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av hus eller del av hus för uppställning av fordon finns bestämmelse i 10 kap. 10 § rättegångsbalken. *Beträffande laga domstol i hyrestvist skall prövas enligt lagsökningslagen (1946:808) eller handräckningslagen (1981:000) finns bestämmelser i dessa lagar.*

Besvärstalan som avses i 70 § upptages, om den rör kollektivavtal, av arbetsdomstolen och i annat fall av bostadsdomstolen. Besvärshandlingen skall inges till den domstol som har att upptaga besvären.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Äldre bestämmelser gäller alltjämt i fråga om handräckning som har sökts före ikraftträdandet.

² 12 kap. omtryckt 1979: 252.

4 Förslag till

Lag om ändring i bostadsrättslagen (1971: 479)

Härigenom föreskrivs att 29, 36 och 77 §§ bostadsrättslagen (1971: 479) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

29 §

Bostadsrättsföreningen har rätt att erhålla tillträde till lägenheten när det behövs för att utöva nödig tillsyn eller utföra arbete som erfordras. När bostadsrätten enligt 10, 12 eller 37 § skall säljas på offentlig auktion, är bostadsrättshavaren skyldig att låta lägenheten visas på lämplig tid. Föreningen skall tillse att bostadsrättshavaren ej tillskyndas större olägenhet än nödvändigt.

Bostadsrättshavaren är skyldig att tåla inskränkningar i nyttjanderätten, som föranledes av nödvändiga åtgärder för att utrota ohyra i fastigheten, även om hans lägenhet icke besväras av ohyra. Därvid äger 22 § motsvarande tillämpning.

Underlåter bostadsrättshavaren att bereda föreningen tillträde till lägenheten när föreningen enligt första eller andra stycket har rätt till det, kan *överexekutor* förordna om handräckning. I fråga om sådan handräckning gäller bestämmelserna om handräckning enligt 191 § utlökningslagen (1877: 31 s. 1).

Underlåter bostadsrättshavaren att bereda föreningen tillträde till lägenheten när föreningen enligt första eller andra stycket har rätt till det, kan *tingsrätten* förordna om handräckning. I fråga om sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1981: 000).

36 §

Uppsäges bostadsrättshavaren till avflyttning av orsak som anges i 33 § första stycket 1 eller 4–6, är han skyldig att genast avflytta, om ej annat följer av 35 §. *Uppsäges* bostadsrättshavaren av annan i 33 § angiven orsak, får han *kvarbo* till den fardag för avträdande av hyrd lägenhet som inträffar närmast efter tre månader från uppsägningen, om ej rätten eller *överexekutor* prövar skäligen ålägga honom att avflytta tidigare.

Uppsägs bostadsrättshavaren till avflyttning av orsak som anges i 33 § första stycket 1 eller 4–6, är han skyldig att genast avflytta, om ej annat följer av 35 §. *Uppsägs* bostadsrättshavaren av annan i 33 § angiven orsak, får han *bo kvar* till den fardag för avträdande av hyrd lägenhet som inträffar närmast efter tre månader från uppsägningen, om ej rätten prövar skäligen ålägga honom att avflytta tidigare.

77 §¹

Twist med anledning av upplåtelse av nyttjanderätt enligt 1 § (bostadsrättstvist) som ej ankommer på hyresnämnds prövning skall

Twist med anledning av upplåtelse av nyttjanderätt enligt 1 § (bostadsrättstvist) som ej ankommer på hyresnämnds prövning skall

¹ Senaste lydelse 1974: 1087.

Nuvarande lydelse

upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen.

Föreslagen lydelse

upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen. *Beträffande laga domstol i bostadsrättstvist som skall prövas enligt lagsökningslagen (1946:808) eller handräckningslagen (1981:000) finns bestämmelser i dessa lagar.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Äldre bestämmelser gäller alltså i fråga om handräckning som har sökts före ikraftträdandet.

5 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden.**

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

Denna lag skall tillämpas på rättegången i tvistemål vari förlikning om saken är tillåten, om värdet av vad som yrkas uppenbart ej överstiger hälften av det enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring bestämda basbeloppet för oktober näst föregående år.

Första stycket gäller ej om part första gången han skall föra talan i tvistemålet yrkar att denna lag ej skall tillämpas och därvid gör sannolikt att bakomliggande tvist rör högre värde eller att utgången eljest är av synnerlig betydelse för bedömningen av andra föreliggande rättsförhållanden. Har talan väckts genom ansökan om betalningsföreläggande, skall part som begär målets hänskjutande till rättegång senast därvid framställa yrkande som nyss sagts.

Med värde enligt första stycket avses det värde som vid tiden för talans väckande kan antagas gälla. Har talan väckts genom ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande eller som enskilt anspråk i brottmål, avses värdet vid rättens beslut att tvisten skall handläggas som tvistemål. Vid bedömningen skall hänsyn ej tagas till rättegångskostnad.

Med värde enligt första stycket avses det värde som vid tiden för talans väckande kan antagas gälla. Har talan väckts genom ansökan om lagsökning, betalningsföreläggande eller handräckning eller som enskilt anspråk i brottmål, avses värdet vid rättens beslut att tvisten skall handläggas som tvistemål. Vid bedömningen skall hänsyn ej tagas till rättegångskostnad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

¹ Senaste lydelse 1974: 387.

6 Förslag till

Lag om ändring i vattenlagen (1918: 523)

Härigenom föreskrivs i fråga om vattenlagen (1918: 523)¹ dels att i 13 kap. 17 § ordet "utmättningsman" skall bytas ut mot "kronofogdemyndigheten".

dels att 9 kap. 22 §, 11 kap. 83 § samt 13 kap. 8 och 9 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

22 §²

På överskjutande belopp som avses i 21 § första eller andra stycket och på ersättning som avses i 21 § fjärde stycket utgår ränta enligt 5 § räntelagen (1975: 635) från den dag marken tillträdades eller företaget eller åtgärden utfördes. Sker ej betalning i rätt tid, utgår ränta enligt 6 § räntelagen för tiden efter det dröjsmålet inträdde. Inlösen fullbordas utan hinder av att ränta ej betalas.

Försummar den ersättningsskyldige att betala ersättning som avses i 21 §, skall länsstyrelsen på ansökan av den ersättningsberättigade låta uttaga beloppet jämte ränta. *Reglerna i utsökningslagen (1877: 31 s. 1) om verkställighet av lagakraftgående dom i tvistemål, varigenom betalningsskyldighet blivit någon ålagd, äger därvid motsvarande tillämpning.*

Försummar den ersättningsskyldige att att betala ersättning som avses i 21 §, skall länsstyrelsen på ansökan av den ersättningsberättigade låta uttaga beloppet jämte ränta. *Därvid tillämpas bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av lagakraftgående dom.*

11 kap.

83 §³

Där någon, mot vilken talan föres i stämningssmål, till bemötande därav hos vattenrättsdomaren gör ansökan, som i 17 § 3, 4, 5, 7, 8, 14, 15, 16 eller 19 avses, varde målet i dess helhet handlagt i den för ansökningsmål stadgade ordning, där det ej är av beskaffenhet att jämlikt 61 § andra stycket ändock böra behandlas som stämningssmål.

Har i stämningssmål vattendomstolen eller har allmän domstol eller överexekutor förordnat om borttagande eller ändrande av byggnad eller annan anläggning i vatten eller av grundvattentäkt, och göres där efter ansökan, som nyss nämnts, äge vattenrättsdomaren, om skäl

Har i stämningssmål vattendomstolen eller har allmän domstol förordnat om borttagande eller ändrande av byggnad eller annan anläggning i vatten eller av grundvattentäkt, och göres därefter ansökan, som nyss nämnts, får vattenrättsdomaren, om det finns skäl till det

¹ Senaste lydelse av 13 kap. 17 § 1976: 998.

² Senaste lydelse 1975: 645.

³ Senaste lydelse 1969: 393.

Nuvarande lydelse

därtill äro och sökanden ställer pant eller borgen för kostnad och skada, förordna, att utslaget ej *må* verkställas, innan ansökningsmålet blivit slutligen avgjort eller ock vattendomstolen annorlunda förordnar.

Föreslagen lydelse

och sökanden ställer pant eller borgen för kostnad och skada, förordna, att utslaget ej *får* verkställas, innan ansökningsmålet blivit slutligen avgjort eller ock vattendomstolen annorlunda förordnar.

13 kap.

8 §⁴

Om någon, utan föregången prövning i laga ordning, varigenom medgivande till företaget erhållits, bygger i vatten eller mot stadgandet i 2 kap. 20 § 2 mom. utför arbete, som där avses, eller anlägger grundvattentäkt, och förhållandena *finnas* uppenbarligen vara sådana, att dylik prövning *skolat* enligt stadgande i denna lag *föregå*, äge *överexekutor* förbjuda arbetets fortsättande, intill dess sådan prövning ägt rum, så ock, när *skäl* därtill äro, förordna om *handräckning till rättelse* i vad olagligen skett.

Om någon, utan föregången prövning i laga ordning, varigenom medgivande till företaget erhållits, bygger i vatten eller mot stadgandet i 2 kap. 20 § 2 mom. utför arbete, som där avses, eller anlägger grundvattentäkt, och förhållandena *befinns* uppenbarligen vara sådana, att dylik prövning enligt stadgande i denna lag *skulle ha föregått*, *fär tingsrätten efter ansökan om handräckning* förbjuda arbetets fortsättande, intill dess sådan prövning ägt rum, så ock, när *det finns skäl till det*, förordna om rättelse i vad olagligen skett.

Där byggande i vatten eller annat i denna lag avsett arbete, vartill i laga ordning medgivande erhållits, verkställs i strid mot de beträffande arbetets utförande givna föreskrifter, må ock förbud och förordnande, varom nu är sagt, meddelas, såframt det ej är uppenbart, att genom de avvikelser, som skett, varken allmän eller enskild rätt kränkes.

Vad ovan i första och andra styckena är stadgat skall äga motsvarande tillämpning, där någon utan föregången prövning vid grundvattentäkt tillgodogör grundvatten till myckenhet, som han icke utan medgivande i laga ordning är berättigad att tillgodogöra, eller någon nyttjar grundvattentäkt, vartill medgivande inhämtats, i strid mot därvid givna föreskrifter.

I fråga om handräckning enligt denna § gälla *enahanda bestämmelser, som äro stadgade för det i 191 § utsökningslagen avsedda fall.*

I fråga om handräckning *som avses i denna paragraf finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1981:000).*

9 §

*Var*da de rörande hushållning med och framsläppande av vatten i denna lag stadgade föreskrifter eller av domstol eller annan myndighet i laga ordning meddelade bestämmelser ej *iakttagna*, och följer ej

Om de rörande hushållning med och framsläppande av vatten i denna lag stadgade föreskrifter eller av domstol eller annan myndighet i laga ordning meddelade bestämmelser ej *har iakttagits*, och följer

⁴ Senaste lydelse 1969: 393.

Nuvarande lydelse

rättelse genast efter det tillsägelse skett; då äge på ansökan av den, som av försummelsen kan lida men, utmätningssmannen i orten att, sedan han med ojävigt vittne hållit besiktning å stället, meddela nödig handräckning och uttaga kostnaden därför av den försumlige.

Förelagen lydelse

ej rättelse genast efter det tillsägelse skett; då får på ansökan av den, som av försummelsen kan lida men, kronofogdemyndigheten i orten, sedan myndigheten med ojävigt vittne hållit besiktning å stället, meddela nödig handräckning och ta ut kostnaden därför av den försumlige. Därvid tillämpas vad i utsökningsbalken sägs om uttagande av förrättningskostnader.

Tillstänger någon allmän farled eller allmän flottled eller fiskväg, må ock till borttagande av stängsel, som uppenbarligen finnes stridande mot lag, handräckning givas såsom nyss är sagt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Äldre bestämmelser gäller alltjämt i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor. 11 kap. 83 § andra stycket i dess äldre lydelse skall alltjämt tillämpas i fråga om sådant förordnande av överexekutor som avses där.

7 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1939: 608) om enskilda vägar**

Härigenom föreskrivs att 40 och 106 §§ lagen (1939: 608) om enskilda vägar skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Förelagen lydelse*40 §¹

Föres ej talan mot förrättning enligt detta kapitel så som i 37 § sägs, gånge det därvid meddelade utlåtandet i verkställighet såsom lagakraftägande dom.

Beträffande rätt att begagna väg, som redan finnes anlagd, samt skyldighet att fullgöra underhåll eller vinterväghållning av sådan väg skall vad i fastighetsdomstols dom bestämts, ändå att talan däremot föres, omedelbart lända till efterrättelse, såframt ej fastighetsdomstolen eller högre rätt, där saken är anhängig, annorledes förordnar.

På yrkande av part må fastighetsdomstolen, där särskilda skäl därtill äro, förordna, att jämväl vad i dess dom bestämts rörande rätt att bygga väg över annans mark eller rätt, som i 13 § avses, må verkställas utan hinder av att domen icke vunnit laga kraft.

Den, som söker verkställighet av dom, som icke vunnit laga kraft, har att ställa pant eller borgen för den gottgörelse för skada genom

Den, som söker verkställighet av dom, som inte har vunnit laga kraft, skall ställa säkerhet för den gottgörelse för skada genom verkställig-

¹ Senaste lydelse 1971: 1049.

Nuvarande lydelse

verkställighetsåtgärden, som kan. där domen ändras, *prövas skola utgå; och gälla därom vad i 48 § första stycket utsökningslagen stadgats. Från skyldighet att ställa dylik säkerhet vare kronan fri.*

Att vad genom förrättning eller dom enligt detta kapitel bestämts i vissa hänseenden skall verkställas i särskild ordning följer av vad nedan i 41 och 49 §§ samt angående vägsamfällighet stadgas.

106 §²

Länsstyrelsen *äger* vid vite förelägga den som uppfört byggnad eller vidtagit annan åtgärd i strid mot förbud enligt 100 § att undanröja eller ändra det utförda. *Överexekutor äger ock* meddela handräckning till rättelse i vad olagligen skett. Ansökan om handräckning *må* göras av allmän åklagare, byggnadsnämnd samt ägare eller innehavare av fastighet, som *äger* begagna vägen. Beträffande sådan handräckning *gälla enahanda bestämmelser som de vilka äro stadgade för det i 191 § utsökningslagen avsedda fallet.*

Efterkommes ej föreläggande, som meddelats med stöd av 101 §, skall på anmodan av länsstyrelsen *utmätningssmannen* föranstalta om att åtgärden vidtages.

Kostnad för handräckning enligt första stycket, varom ansökan gjorts av allmän åklagare, må på utmätningssmannens begäran förskjutas av allmänna medel.

Föreslagen lydelse

hetsåtgärden, som kan *komma att utdömas, om domen ändras. I fråga om sådan säkerhet gäller 2 kap. 25 § och 27 § första stycket utsökningsbalken.*

Länsstyrelsen *får* vid vite förelägga den som uppfört byggnad eller vidtagit annan åtgärd i strid mot förbud enligt 100 § att undanröja eller ändra det utförda. *Tingsrätten får* meddela handräckning till rättelse i vad olagligen skett. Ansökan om handräckning *får* göras av allmän åklagare, byggnadsnämnd samt ägare eller innehavare av fastighet, som *får* begagna vägen. Beträffande sådan handräckning *finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1981:000).*

Efterkoms ej föreläggande, som meddelats med stöd av 101 §, skall på anmodan av länsstyrelsen *kronofogdemyndigheten* föranstalta om att åtgärden vidtages.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Äldre bestämmelser gäller alltjämt ifråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

² Senaste lydelse 1954: 197.

8 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1942: 350) om fornminnen

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1942: 350) om fornminnen¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer samt länsstyrelsen *äga* i angelägenhet som avses i denna lag påkalla nödig handräckning hos *överexekutor*.

I fråga om handräckning *som nu sagts gälla i tillämpliga delar de bestämmelser som äro stadgade för de i 191 § utsökningslagen avsedda fall.*

Föreslagen lydelse

18 §

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer samt länsstyrelsen *får* i angelägenhet som avses i denna lag påkalla nödig handräckning hos *tingsrätten*.

I fråga om *sådan* handräckning *finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1981:000).*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. 18 § i sin äldre lydelse gäller alltså i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

9 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1950: 596) om rätt till fiske

Härigenom föreskrivs att 39 § lagen (1950: 596) om rätt till fiske skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Finnes uppenbart att fiskeredskap utsatts eller anordning vidtagits i strid med vad som gäller om fiskådra, och följer ej rättelse genast efter det tillsägelse skett, *äger* på ansökan av den som lider skada *utmätningssmannen* i orten *att*, sedan *han* med trovärdig person hållit syn på stället, meddela nödig handräckning på den tredskandes bekostnad.

Föreslagen lydelse

39 §

Finnes uppenbart att fiskeredskap utsatts eller anordning vidtagits i strid med vad som gäller om fiskådra, och följer ej rättelse genast efter det tillsägelse skett, *får* på ansökan av den som lider skada *kronofogdemyndigheten* i orten, sedan *myndigheten* med trovärdig person hållit syn på stället, meddela nödig handräckning på den tredskandes bekostnad. *Kostnaden får tas ut med tillämpning av vad i utsökningsbalken sägs om uttagande av förrättningskostnader.*

¹ Lagen omtryckt 1976: 442.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Detsamma skall gälla, om någon begagnar av länsstyrelsen fastställt märke för redskap eller notvarp på sätt som är ägnat att obehörigen avhålla annan från att fiska.

Beröres allmänt fiskeriintresse, må även allmän åklagare, statens fiskeritjänsteman eller av länsstyrelsen eller fiskeristyrelsen förordnad fisketillsynsman göra ansökan om handräckning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

10 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1957: 390) om fiskearrenden**

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1957: 390) om fiskearrenden skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*17 §¹

Tvist om fiskearrende som ej ankommer på arrendenämnds prövning skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen. Även klander-talan som avses i 16 § upptages av samma domstol.

Tvist om fiskearrende som ej ankommer på arrendenämnds prövning skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen. Även klander-talan som avses i 16 § upptages av samma domstol. *Beträffande laga domstol i arrendetvist som skall prövas enligt lagsökningslagen (1946:808) eller handräckningslagen (1981:000) finns bestämmelser i dessa lagar.*

Tvist som efter klander mot arrendenämnds beslut är anhängig vid domstol får återförvisas till nämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

¹ Senaste lydelse 1971: 539.

11 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960: 690) om byggnadsminnen

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1960: 690) om byggnadsminnen¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §

Har byggnadsminne ändrats i strid mot föreskrift, som meddelats med stöd av denna lag, och kan ändringen återställas, äger länsstyrelsen vid vite ålägga ägaren att vidtaga åtgärder härför.

Överexekutor äger meddela handräckning för att avbryta pågående förstörelse av byggnadsminne eller återställa detta eller om eljest så erfordras till efterlevnad av denna lag. Ansökan om handräckning må göras av länsstyrelsen eller allmän åklagare. Begär utmätningssman att kostnad för förrättningen skall förskjutas, må det ske av allmänna medel. I övrigt gälla enahanda bestämmelser, som äro stadgade för det i 191 § utsökningslagen avsedda fallet.

Tingsrätten får meddela handräckning för att avbryta pågående förstörelse av byggnadsminne eller återställa detta eller om eljest så erfordras till efterlevnad av denna lag. Ansökan om handräckning får göras av länsstyrelsen eller allmän åklagare. Beträffande sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1981:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. 18 § i sin äldre lydelse gäller alltiämt i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

12 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1963: 537) om gravrätt m. m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1963: 537) om gravrätt m. m.¹ dels att i 2, 5, 14 och 17–19 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form, dels att 15 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

Underlåter innehavare av begravningsplats att fullgöra sina åligganden enligt denna lag eller med stöd därav meddelade bestämmelser, äger länsstyrelsen vid vite förelägga honom att vidtaga erforderlig rättelse.

¹ Lagen omtryckt 1976: 440.

¹ Senaste lydelse av 17 § 1971: 633.

Nuvarande lydelse

Har gravrättsinnehavare försett grav med gravvård eller annan anordning i strid med vad upplåtaren föreskrivit, *äger* länsstyrelsen, om skäl *äro därtill*, vid vite förelägga gravrättsinnehavaren att *borttaga* anordningen. Sådant föreläggande *må* även eljest meddelas, när synnerliga skäl *äro därtill*. *Efterkommes* ej vitesföreläggande, *må överexekutor* meddela handräckning för anordningens borttagande.

Föreslagen lydelse

Har gravrättsinnehavare försett grav med gravvård eller annan anordning i strid med vad upplåtaren föreskrivit, *får* länsstyrelsen, om *det finns skäl till det*, vid vite förelägga gravrättsinnehavaren att *ta bort* anordningen. Sådant föreläggande *får* även eljest meddelas, när *det finns* synnerliga skäl *till det*. *Efterkoms* ej vitesföreläggande, *får tingsrätten* meddela handräckning för anordningens borttagande. *I fråga om sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1981:000).*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. 15 § i sin äldre lydelse gäller alltså i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

13 Förslag till**Lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822)**

Härigenom föreskrivs att 39 och 40 §§ naturvårdslagen (1964: 822)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

39 §

Har någon begått gärning som avses i 37 § 1, 2, 4 eller 6, *äger* länsstyrelsen vid vite förelägga honom att vidtaga rättelse. *Överexekutor åger ock* meddela handräckning för sådant ändamål. Ansökan om handräckning får göras av allmän åklagare, statens naturvårdsverk, länsstyrelsen eller den kommunala myndighet som handhar naturvårdsfrågor. Beträffande sådan handräckning *äga bestämmelserna i 191 § utsökningslagen motsvarande tillämpning*.

Vid meddelande av föreläggande enligt 17 § första stycket, 20 §, 21 § eller 22 § andra stycket får länsstyrelsen utsätta vite. *Efterkommes* ej

Har någon begått gärning som avses i 37 § 1, 2, 4 eller 6, *får* länsstyrelsen vid vite förelägga honom att vidtaga rättelse. *Vidare får tingsrätten* meddela handräckning för sådant ändamål. Ansökan om handräckning får göras av allmän åklagare, statens naturvårdsverk, länsstyrelsen eller den kommunala myndighet som handhar naturvårdsfrågor. Beträffande sådan handräckning *finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1981:000).*

Vid meddelande av föreläggande enligt 17 § första stycket, 20 §, 21 § eller 22 § andra stycket får länsstyrelsen utsätta vite. *Efterkoms* ej så-

¹ Lagen omtryckt 1974: 1025.

Nuvarande lydelse

sådant föreläggande, skall på anmodan av länsstyrelsen *utmätningssmannen* föranstalta om att åtgärden vidtages.

Byggnadsnämnden får utsätta vite vid meddelande av föreläggande enligt 17 § tredje stycket. Hälsovårdsnämnden får utsätta vite vid meddelande av föreläggande enligt 24 §. Efterkommes ej föreläggandet, äger vederbörande nämnd låta vidtaga åtgärden på den försumliges bekostnad.

Föreslagen lydelse

dant föreläggande, skall på anmodan av länsstyrelsen *kronofogdemyndigheten* föranstalta om att åtgärden vidtages.

40 §²

Talan mot kommunal myndighets beslut enligt denna lag föres hos länsstyrelsen genom besvär.

Talan mot beslut av annan statlig myndighet än regeringen i ärende enligt 13 §, 17 §, 20 § andra stycket eller 21, 22, 24, 39 eller 47 § *föres* hos kammarrätten genom besvär. Mot beslut enligt denna lag av annan statlig myndighet än regeringen *föres* i övrigt talan hos regeringen genom besvär.

Talan mot beslut av annan statlig myndighet än regeringen i ärende enligt 13 §, 17 §, 20 § andra stycket eller 21, 22 eller 24 §, 39 § *såvitt avser annat än handräckning* eller 47 § *förs* hos kammarrätten genom besvär. Mot beslut enligt denna lag av annan statlig myndighet än regeringen *förs* i övrigt talan hos regeringen genom besvär.

Statens naturvårdsverk äger föra talan mot beslut enligt denna lag eller enligt bestämmelser som meddelats med stöd av lagen.

Finner myndighet att den ej kan helt bifalla framställning från fortifikationsförvaltningen eller statens vägverk om undantag som avses i 16 § tredje stycket, hänskjutes ärendet till regeringens prövning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. 39 § i sin äldre lydelse gäller alltså i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

14 Förslag till**Lag om ändring i miljöskyddslagen (1969: 387)**

Härigenom föreskrivs att 47 § miljöskyddslagen (1969: 387)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Har någon begått gärning som avses i 45 § första stycket 1–3, *kan överexekutor* meddela handräckning för att åstadkomma rättelse. I

*Föreslagen lydelse*47 §²

Har någon begått gärning som avses i 45 § första stycket 1–3, *får tingsrätten* meddela handräckning för att åstadkomma rättelse. I fråga

² Senaste lydelse 1974: 1025.

¹ Lagen omtryckt 1972: 782.

² Senaste lydelse 1975: 342.

Nuvarande lydelse

fråga om sådan handräckning gäller samma regler som för handräckning enligt 191 § utsökningslagen.

Berörs allmänna intressen, får ansökan om handräckning göras av statens naturvårdsverk eller annan myndighet som ärendet angår.

Efterkommes ej föreläggande enligt 40 § första eller andra stycket, skall utmätningsmannen på anmodan av länsstyrelsen ombesörja att åtgärd vidtages på den försumliges bekostnad.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

Föreslagen lydelse

om sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1981:000).

Efterkoms ej föreläggande enligt 40 § första eller andra stycket, skall kronofogdemyndigheten på anmodan av länsstyrelsen ombesörja att åtgärd vidtages.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. 47 § i sin äldre lydelse gäller alltså i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

15 Förslag till**Lag om ändring i väglagen (1971: 948)**

Härigenom föreskrivs i fråga om väglagen (1971: 948) dels att i 2, 5, 6, 11, 14, 18, 22, 29, 74 och 75 §§ samt punkterna 4 och 11 övergångsbestämmelserna till lagen ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form, dels att 72 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Uppföres byggnad eller utföres ledningsarbete i strid mot 43, 44, 47 eller 48 § eller mot föreskrift eller förbud som meddelats med stöd av 43, 44 eller 47–49 §, kan överexekutor meddela handräckning för att åstadkomma rättelse. I fråga om sådan handräckning gäller samma regler som för handräckning enligt 191 § utsökningslagen (1877:31 s. 1).

Bryter någon mot förbud i 43, 45–48 eller 54 § eller mot föreskrift eller förbud som meddelats med stöd av 43 eller 45–48 § och är det ej fråga om byggnads uppförande, kan utmätningsmannen föranstalta om rättelse.

Föreslagen lydelse

72 §

Uppföres byggnad eller utföres ledningsarbete i strid mot 43, 44, 47 eller 48 § eller mot föreskrift eller förbud som meddelats med stöd av 43, 44 eller 47–49 §, får tingsrätten meddela handräckning för att åstadkomma rättelse. I fråga om sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1981: 000).

Bryter någon mot förbud i 43, 45–48 eller 54 § eller mot föreskrift eller förbud som meddelats med stöd av 43 eller 45–48 § och är det ej fråga om byggnads uppförande, får kronofogdemyndigheten föranstalta om rättelse.

Nuvarande lydelse

Efterkommes ej föreläggande enligt 52 §, skall *utmätningssmannen* på anmodan av länsstyrelsen ombesörja att åtgärd vidtages.

Polismyndighet skall lämna den handräckning som behövs för vidtagande av åtgärd som avses i 34, 40 och 53 §§.

Föreslagen lydelse

Efterkoms ej föreläggande enligt 52 §, skall *kronofogdemyndigheten* på anmodan av länsstyrelsen ombesörja att åtgärd vidtages.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. 72 § i sin äldre lydelse gäller alltså i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

16 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten**

Häri genom föreskrivs att 9 § lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Har någon begått gärning som avses i 5 §, kan överexekutor meddela handräckning för att åstadkomma rättelse. I fråga om sådan handräckning gäller samma regler som för handräckning enligt 191 § utsökningslagen (1877:31 s. 1).

Berörs allmänna intressen, får ansökan om handräckning göras av den myndighet som ärendet angår.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

Föreslagen lydelse

9 §

Har någon begått gärning som avses i 5 §, får tingsrätten meddela handräckning för att åstadkomma rättelse. I fråga om sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1981:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. 9 § i sin äldre lydelse gäller alltså i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

17 Förslag till

Lag om ändring i gruvlagen (1974: 342)

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 36 § och 11 kap. 2 § gruvlagen (1974: 342) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

36 §

Försummar den ersättningsskyldige att inom föreskriven tid betala eller nedsätta ersättning, skall länsstyrelsen på begäran av den ersättningsberättigade låta uttaga beloppet jämte ränta. Länsstyrelsen kan också efter bergmästarens hörande förordna att gruvarbetet skall inställas till dess ersättningen erlagts eller uttagits.

I fråga om uttagande av ersättning jämte ränta skall bestämmelserna i *utsökningslagen (1877:31 s. 1)* om verkställighet av lagakraftäggande dom i *tvistemål, varigenom betalningsskyldighet blivit någon ålagd, äga motsvarande tillämpning.*

I fråga om uttagande av ersättning jämte ränta *tillämpas* bestämmelserna i *utsökningsbalken* om verkställighet av lagakraftäggande dom.

11 kap.

2 §

Påbörjas undersökningsarbete i strid med 3 kap. 1 § andra stycket eller *utföres* anläggning i strid med 3 kap. 2 § andra stycket, får *överexekutor* på ansökan av den som äger eller innehar marken förordna att arbetet skall inställas eller att anläggningen skall tagas bort på inmutarens bekostnad.

Åsidosättes förbud som bergmästaren meddelat enligt 6 kap. 5 § andra stycket, kan *överexekutor* på ansökan av bergmästaren meddela handräckning för att åstadkomma rättelse.

I fråga om åtgärd av *överexekutor* enligt första eller andra stycket gäller samma regler som för handräckning enligt 191 § *utsökningslagen (1877:31 s. 1)*.

Påbörjas undersökningsarbete i strid med 3 kap. 1 § andra stycket eller *utföres* anläggning i strid med 3 kap. 2 § andra stycket, får *tingsrätten* efter ansökan av den som äger eller innehar marken förordna att arbetet skall inställas eller att anläggningen skall tagas bort på inmutarens bekostnad.

Åsidosätts förbud som bergmästaren meddelat enligt 6 kap. 5 § andra stycket, får *tingsrätten* på ansökan av bergmästaren meddela handräckning för att åstadkomma rättelse.

I fråga om åtgärd *som avses* i första eller andra stycket *finns bestämmelser* i 17 § *handräckningslagen (1981:000)*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. 11 kap. 2 § i sin äldre lydelse gäller alltså i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

18 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 890) om vissa mineralfyndigheter

Härigenom föreskrivs att 42 § lagen (1974: 890) om vissa mineralfyndigheter skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

42 §

Påbörjas undersökningsarbete utan att säkerhet ställts enligt vad som föreskrives i 20 § andra stycket eller 32 § fjärde stycket eller utföres anläggning i strid med 15 § andra stycket, 22 § andra stycket eller 32 § fjärde stycket, får överexekutor på ansökan av den som äger eller innehar marken förordna att arbetet skall inställas eller att anläggningen skall tagas bort på undersökarens bekostnad.

Åsidosättes förbud som statens industriverk meddelat enligt 43 § andra stycket, får överexekutor på ansökan av industriverket meddela handräckning för att åstadkomma rättelse.

I fråga om åtgärd av överexekutor enligt första eller andra stycket gäller samma regler som för handräckning enligt 191 § utsökningslagen (1877:31 s. 1).

Påbörjas undersökningsarbete utan att säkerhet ställts enligt vad som föreskrivs i 20 § andra stycket eller 32 § fjärde stycket eller utförs anläggning i strid med 15 § andra stycket, 22 § andra stycket eller 32 § fjärde stycket, får tingsrätten på ansökan av den som äger eller innehar marken förordna att arbetet skall inställas eller att anläggningen skall tas bort på undersökarens bekostnad.

Åsidosätts förbud som statens industriverk meddelat enligt 43 § andra stycket, får tingsrätten på ansökan av industriverket meddela handräckning för att åstadkomma rättelse.

I fråga om åtgärd som avses i första eller andra stycket finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1981:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. 42 § i sin äldre lydelse gäller alltså i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

19 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976: 666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976: 666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.

dels att i 13 § ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "tingsrätten",

dels att 8 och 14 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Fråga om byggnadsavgift och särskild avgift prövas av byggnadsnämnden.

Nuvarande lydelse

Fråga om tilläggsavgift prövas av allmän domstol på talan av allmän åklagare. Talan får väckas endast om byggnadsnämnden har begärt det. I fråga om sådan talan *skall* bestämmelserna i rättegångsbalken om åtal för brott, på vilket ej kan följa svårare straff än böter, och om kvarstad *och skingringsförbud* i brottmål *äga motsvarande tillämpning*.

Föreslagen lydelse

Fråga om tilläggsavgift prövas av allmän domstol på talan av allmän åklagare. Talan får väckas endast om byggnadsnämnden har begärt det. I fråga om sådan talan *tillämpas* bestämmelserna i rättegångsbalken om åtal för brott, på vilket ej kan följa svårare straff än böter, och om kvarstad i brottmål.

14 §

Ansökan om handräckning får göras av byggnadsnämnden och, i fall som avses i 13 § 5, av allmän åklagare. *I övrigt gäller i fråga om handräckning samma bestämmelser som för handräckning enligt 191 § utsökningslagen (1877: 31 s. 1).*

Ansökan om handräckning får göras av byggnadsnämnden och, i fall som avses i 13 § 5, av allmän åklagare. *Beträffande sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1981:000).*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Äldre bestämmelser gäller allttjämt i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

20 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1978: 160) om vissa rörledningar**

Häri genom föreskrivs att 21 § lagen (1978: 160) om vissa rörledningar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Åsidosättes förbud som statens industriverk har meddelat enligt 20 § andra stycket, får *överexekutor* på ansökan av industriverket meddela handräckning för att åstadkomma rättelse.

I fråga om *åtgärd av överexekutor enligt första stycket skall reglerna om handräckning i 191 § utsökningslagen (1877: 31 s. 1) tillämpas.*

Föreslagen lydelse

21 §

Åsidosätts förbud som statens industriverk har meddelat enligt 20 § andra stycket, får *tingsrätten* på ansökan av industriverket meddela handräckning för att åstadkomma rättelse.

I fråga om *handräckning som avses i första stycket finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1981:000).*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. 21 § i sin äldre lydelse gäller allttjämt i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-06-28

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, De Geer, Gabriel Romanus

Föredragande: statsrådet Sven Romanus

Lagrådsremiss med förslag till handräckningslag, m.m.

1 Inledning

Enligt utsökningslagen (1877:31 s.1, UL) kan överexekutor (länsstyrelsen) i vissa fall förordna om handräckning. Sådan handräckning kan avse kvarstad, skingringsförbud eller annan säkerhetsåtgärd. Vidare kan överexekutor enligt 191 § UL förordna om handräckning för återställande av besittning eller annat förhållande som har rubbats. Han kan också enligt 192 § UL meddela handräckning för avhysning av bl.a. arrendator och hyresgäst när nyttjanderätten har upphört. Handräckningsförfarandet är helt skriftligt. Handräckning enligt 191 och 192 §§ UL utgör former av summarisk process som är närbesläktade med den summariska betalningsprocessen enligt lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande (lagsökningslagen).

I remiss till lagrådet den 16 mars 1978 har lagts fram förslag till en ny utsökningsbalk, som skall ersätta UL. Enligt förslaget skall överexekutorsinstitutionen avskaffas och överexekutors uppgifter på det exekutiva området föras över till kronofogdemyndigheten. Av både praktiska och principiella skäl har det emellertid inte ansetts lämpligt att, som lagberedningen föreslog i betänkandet (SOU 1973:22) Utsökningsbalk, föra över handräckningsmålen till kronofogdemyndighet. I stället förordas i lagrådsremissen att dessa mål flyttas till tingsrätt. Den frågan har emellertid inte behandlats närmare där.

Frågan om en översyn av den summariska betalningsprocessen har under senare år varit aktuell i olika sammanhang. Lagberedningen föreslog i sitt betänkande (SOU 1963:28) Utsökningsrätt II bl.a. att målen om betalningsföreläggande skulle flyttas från de allmänna domstolarna till krono-

fogdemyndigheterna. Förslaget kom av olika skäl inte att bli genomfört. Saken togs upp på nytt i den inom justitiedepartementet upprättade departementspromemorian (Ds Ju 1972:20) Summarisk betalningsprocess. I promemorian förordades att instituten lagsökning och betalningsföreläggande skulle slås samman till ett enhetligt förfarande som skulle handläggas av kronofogdemyndigheterna. Inte heller det förslaget har dock lett till något slutligt ställningstagande i frågan.

I anslutning till det arbete som inom justitiedepartementet bedrivs på en reform av utsökningsrätten har upprättats departementspromemorian (Ds Ju 1977:5) Summarisk process. I promemorian föreslås bl.a. att mål om handräckning enligt 191 och 192 §§ UL flyttas från överexekutor till allmän domstol och samordnas med den summariska betalningsprocessen där till ett nytt enhetligt förfarande, benämnt lagsökning. Promemorian innehåller också en redogörelse för nuvarande förhållanden. Den i promemorian föreslagna lagsökningslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Efter remiss har yttranden över promemorian inkommit från justitiekanslern (JK), domstolsverket, datainspektionen, riksskatteverket (RSV), statskontoret, konsumentverket, Svea hovrätt, hovrätten för Nedre Norrland, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Västerbottens län, länsstyrelsernas organisationsnämnd (LON), utredningen (Ju 1972:12) angående företagsinteckning, hyresrättsutredningen (Ju 1975:06), rättegångsutredningen (Ju 1977:06), Sveriges advokatsamfund, Sveriges domareförbund, Föreningen Sveriges kronofogdar, Svenska bankföreningen, Post- och Kreditbanken, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges föreningsbankers förbund, Konungariket Sveriges stadshypoteksinstitution, Finansieringsföretagens förening, Svenska handelskammarförbundet, Sveriges fastighetsägareförbund, Hyresgästernas riksförbund, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO), HSB:s riksförbund, Centralorganisationen SACO/SR, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund och Folksam. Post- och Kreditbanken har anslutit sig till Svenska bankföreningens yttrande. Föreningen Sveriges kronofogdar har angett att den i allt väsentligt biträder de synpunkter som har förts fram av RSV.

Remissinstanserna har överlämnat yttranden, RSV från kronofogdemyndigheterna i Stockholms, Malmö, Helsingborgs, Varbergs, Göteborgs, Mora, Hudiksvalls och Piteå distrikt, Svea hovrätt från Stockholms, Sollentuna, Uppsala läns norra, Örebro och Falu tingsrätter, hovrätten för Nedre Norrland från Gävle, Sundsvalls och Örnsköldsviks tingsrätter samt länsstyrelsen i Stockholms län från kronofogdemyndigheten i Stockholms distrikt.

En sammanställning av remissyttrandena i de delar som nu är aktuella bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

2 Allmän motivering

2.1 Allmänna synpunkter

Som nämnts i avsnitt 1 förordade lagberedningen i sitt förslag till utsökningsbalk att överexekutors befogenhet att förordna om handräckning skulle föras över till kronofogdemyndighet. Beredningen utgick därvid från att de organisatoriska förutsättningarna för kronofogdemyndigheterna att ta över dessa uppgifter skulle komma till stånd genom en radikal minskning av antalet kronofogdedistrikt. Riksdagen har emellertid senare beslutat att den hittillsvarande indelningen i 81 kronofogdedistrikt skall behållas (prop. 1977/78:129, CU 26, rskr 253). Förutsättningarna för en överflyttning av handräckningsmålen till kronofogdemyndighet är alltså numera ändrade.

I lagrådsremissen rörande en ny utsökningsbalk förordas att överexekutorsinstitutionen avskaffas. De utsökningsmål som överexekutor nu handlägger som första instans föreslås därvid bli överförda till kronofogdemyndigheten. Detta gäller emellertid inte handräckningsmålen. Flera faktorer medverkar enligt remissen till detta ställningstagande. Ett viktigt skäl är att det nu inte längre är aktuellt att ändra på den nuvarande indelningen i kronofogdedistrikt. Att inordna handräckningsmålen i den bestående organisationen skulle möta betydande svårigheter. Vidare är handräckningsmålen i stor utsträckning koncentrerade till ett fåtal län, varför åtskilliga kronofogdemyndigheter skulle få ett alltför litet antal sådana mål. Den skyndsamma handläggning som en handräckningsansökan ibland kan kräva skulle troligen inte alltid kunna tillgodoses hos de minsta kronofogdemyndigheterna. Till detta kommer att befogenheten att förordna om handräckning är en direkt judiciell uppgift och att det därför principiellt framstår som mindre lämpligt att uppgiften skall åvila kronofogdemyndigheten.

Mot bakgrund av det anförda har inom justitiedepartementet undersökts möjligheten av att i stället flytta handräckningsmålen till allmän domstol. Därvid har en samordning med den summariska betalningsprocessen övervägts. Resultatet av dessa överväganden har redovisats i den tidigare nämnda departementspromemorian (Ds Ju 1977:5). Där föreslås att de nuvarande instituten lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning enligt 191 och 192 §§ UL förs samman till ett gemensamt förfarande, benämnt lagsökning. Förfarandet skall vara skriftligt och målen skall handläggas vid allmän underrätt. I fråga om handräckning för säkerhetsåtgärd enligt UL förordas att de nuvarande reglerna i 15 kap. rättegångsbalken (RB) om civilprocessuella säkerhetsåtgärder byggs ut till att omfatta även de fall som nu uteslutande regleras i UL, dvs. handräckning när talan inte har väckts vid domstol. Något förslag till en sådan reglering läggs dock inte fram i promemorian.

Remissutfallet har varit övervägande positivt. En klar majoritet av

remissinstanserna har tillstyrkt eller lämnat utan erinran huvudprinciperna i förslaget. Från flera håll framhålls att förslaget är väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning och att det erbjuder en rationell ordning för hantering av sådana krav som lämpligen kan handläggas i ett summariskt förfarande.

Några remissinstanser anser emellertid att den nuvarande lagsökningslagen i stort sett fungerar bra. Den bör därför behållas med de smärre justeringar som kan anses erforderliga. En av dessa remissinstanser anser att ändringarna bör begränsas till dem som betingas av att handräckningsmålen förs över till de allmänna underrätterna.

En remissinstans har sett det som en brist att promemorian inte innehåller något om hur den summariska processen förhåller sig till de övriga processuella instrument som står till buds, främst förfarandet enligt RB och lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden (småmåls-lagen). Förslaget sätts enligt denna remissinstans inte heller i samband med aktuella reformplaner i fråga om utformningen av den vanliga civilprocessen.

För egen del får jag anföra följande. Frågan om en översyn av den summariska betalningsprocessen har länge varit aktuell. De reformförslag som har kommit fram i olika sammanhang har dock hittills inte lett till någon lagstiftning. De tidigare förslagen har huvudsakligen rört frågan vilken myndighet som skall svara för den summariska betalningsprocessen. Det finns emellertid också andra punkter där — oavsett vilken myndighet som väljs — behov av en översyn av lagsökningslagen har kommit fram. Jag tänker då främst på sådana frågor som lämpligheten av den nuvarande uppdelningen i två olika förfaranden, uttagande av skadeståndsfordran och utgångspunkten för återvinningsfristens beräkning i mål om betalningsföreläggande. Förslaget till utsökningsbalk aktualiserar vidare ändringar på en del punkter. Till detta kommer att lagsökningslagen allmänt sett numera framstår som tämligen ålderdomlig och att den knappast fyller de krav som bör ställas på en modern processrättslig lagstiftning.

Med anledning av att överexekutorsinstitutionen föreslås upphöra när utsökningsbalken träder i kraft måste ställning tas till vilken myndighet som skall överta handräckningsmålen. Åtskilliga skäl talar för att handräckningsmålen bör överföras till allmän domstol. Vissa av dessa mål, nämligen handräckning för återställande av rubbad besittning o.d. samt avhysning enligt 191 och 192 §§ UL, företer stora likheter med den summariska betalningsprocessen. Det ligger därför nära till hands att pröva om inte dessa mål kan regleras gemensamt med den summariska betalningsprocessen.

Rättegångsförfarandet vid allmän domstol ses f.n. över av rättegångsutredningen. Otvivelaktigt finns ett samband mellan den summariska processen och vanlig civilprocess. Bl.a. bör en hel del allmänna bestämmelser i RB tillämpas även i ett summariskt förfarande inför domstol. Det

finns också skäl som talar för att den summariska processen mer än nu samordnas med det vanliga rättegångsförfarandet enligt RB. Rättegångsutredningen har upplyst att den överväger i vad mån en sådan samordning är möjlig. Det är lämpligt att resultatet av rättegångsutredningens arbete avvaktas innan ställning tas till hur den summariska processen slutgiltigt bör utformas. I fråga om den summariska betalningsprocessen kan reformbehovet knappast anses så överhängande att inte översynen skulle kunna anstå ytterligare någon tid.

Beträffande handräckningsmålen ligger saken annorlunda till. Eftersom överexekutorsinstitutionen föreslås upphöra när utsökningsbalken träder i kraft, måste i fråga om dessa mål nya lagregler komma till stånd. Förslag bör läggas fram i så god tid att de nya reglerna kan träda i kraft samtidigt med balken. Detta innebär att ett förslag bör föreläggas riksdagen senast under våren 1980. På den punkten måste alltså lagstiftningen fullföljas oberoende av rättegångsutredningens arbete.

Efter övervägande av de möjligheter som står till buds har jag funnit att frågan om en reformering av lagsökningslagen inte bör tas upp nu utan att man först bör avvakta resultatet av rättegångsutredningens arbete. Förevarande lagstiftningsärende bör sålunda begränsas till vad som påkallas av att överexekutorsinstitutionen föreslås upphöra.

Som framgår av vad jag tidigare har sagt är det såvitt gäller handräckningsmålen i första hand i fråga om mål enligt 191 och 192 §§ UL som man kan tala om en summarisk process i egentlig mening. Mål om handräckning för kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd är av annat slag. Säkerhetsåtgärden är avsedd att bestå endast under kortare tid i avvaktan på att talan väcks eller att saken prövas av domstol eller i annan ordning. I promemorian förordas att mål om handräckning för säkerhetsåtgärd förs över till domstol när överexekutorsinstitutionen upphör. Frågan hur dessa mål skall inordnas i domstolsprocessen bör dock enligt promemorian inte tas upp i samband med lagstiftningen om den summariska processen utan i samband med övrig följdlagstiftning till utsökningsbalken. Jag delar promemorians ståndpunkt i denna fråga. Jag föreslår alltså att detta lagstiftningsärende begränsas till mål motsvarande 191 och 192 §§ UL. Beträffande övriga handräckningsmål avser jag att återkomma i samband med förslag till följdlagstiftning till utsökningsbalken. Med handräckningsmål avses därför i det följande inte mål om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd.

Som nämnts bör, med hänsyn till rättegångsutredningens arbete, frågan hur den summariska processen slutligt skall vara utformad få stå öppen ännu någon tid. Det innebär att förevarande förslag i viss mån får ses som ett provisorium och att andra lösningar senare kan komma att väljas än som föreslås nu.

De förslag som nu läggs fram bygger i väsentliga delar på den tidigare nämnda departementspromemorian och remissyttrandena över denna. För

sammanhangets skull har jag ansett det lämpligt att i viss utsträckning redovisa även förslag i promemorian och synpunkter från remissinstanserna som berör den summariska betalningsprocessen.

2.2 Valet av handläggande myndighet

Mål om lagsökning och betalningsföreläggande handlägs f.n. vid allmän underrätt. Före år 1937 handlades lagsökningsmål och mål om handräckning för fordran, som betalningsföreläggande då hette, av överexekutor. Målen flyttades över till domstol genom 1937 års lagsökningslag, som föregick den nuvarande. Mål om handräckning enligt 191 och 192 §§ UL upptas alltsedan UL:s tillkomst av överexekutor.

I den nu aktuella departementspromemorian föreslås att den summariska betalningsprocessen skall vara kvar hos domstol. Mål om handräckning enligt UL föreslås bli överförda dit i samband med att utsökningsbalken träder i kraft. Som skäl till att man i promemorian har valt domstol och inte kronofogdemyndighet som handläggande myndighet anføres bl.a. att de organisatoriska förutsättningarna för en överflyttning av målen till kronofogdemyndigheterna har ändrats. Den radikala omorganisation av exekutionsväsendet som man tidigare räknat med är nu mindre sannolik.

I promemorian betonas också de principiella aspekterna vid valet av myndighet. Judiciella uppgifter anses såvitt möjligt bära hållas skilda från de rent verkställande.

Som ett viktigt skäl för att föra över handräckningsmålen till domstol anges vidare att man med en sådan lösning kan uppnå såväl ett snabbt och enkelt förfarande som nödvändiga garantier från rättssäkerhetssynpunkt utan större ingrepp i den bestående organisationen. Enligt promemorian skulle kronofogdealternativet otvivelaktigt medföra en fördring för staten.

Promemorians förslag om handläggande myndighet har tillstyrkts av de flesta remissinstanserna. Åtskilliga remissinstanser uttrycker sin tillfredsställelse över att inte bara praktiska synpunkter utan även den principiella aspekten på frågan, nämligen att judiciella uppgifter i princip bör ankomma på domstol, tillmäts betydelse för ställningstagandet i promemorian. Från ett par håll framhålls vidare att kronofogdemyndigheterna inte f.n. torde vara rustade att ta över den summariska processen.

Flera remissinstanser förordar emellertid att den summariska processen anförtros kronofogdemyndigheterna. Till dessa hör RSV, statskontoret, en tingsrätt, sex av åtta kronofogdemyndigheter som yttrat sig över förslaget samt SACO/SR. RSV vill dock inte motsätta sig förslaget att handräckningsmålen flyttas till domstol men förordar, i likhet med ett par kronofogdemyndigheter, att en del särskilt enkla handräckningsmål under alla omständigheter förs över till kronofogdemyndigheterna. En tingsrätt menar att den summariska betalningsprocessen bör föras över till krono-

fogdemyndigheterna medan handräckningsmålen bör flyttas till domstol. En länsstyrelse ifrågasätter om inte handräckningsmålen bör föras över till länsstyrelse eller till länsrätt. Ett par länsstyrelser anser att den nuvarande överexekutorsorganisationen fungerar bra och att den bästa lösningen för handräckningsmålens del är att behålla nuvarande ordning.

För egen del får jag anföra följande. Som tidigare nämnts har riksdagen beslutat att hittillsvarande indelning i kronofogdedistrikt skall behållas. Med den förutsättningen möter praktiska och organisatoriska problem att flytta handräckningsmålen till kronofogdemyndighet. En ytterligare aspekt på frågan gäller det lämpliga i att anförtro samma myndighet både dömande och verkställande uppgifter. Om dessa uppgifter inte hålls åtskilda skapas lätt misstro hos allmänheten mot myndighetens verksamhet. Remissutfallet visar också att man i allmänhet ser det som en fördel om judiciella och exekutiva uppgifter kan hållas åtskilda. Mot bakgrund av bl.a. dessa omständigheter har jag i lagrådsremissen med förslag till utsökningsbalk intagit den ståndpunkten att handräckningsmålen inte bör flyttas till kronofogdemyndighet.

Handräckningsprocessen enligt 191 och 192 §§ UL är ett judiciellt förfarande som utgör ett alternativ till vanlig rättegång. Redan detta utgör ett mycket starkt skäl för att välja domstol. Vidare företer handräckningsförfarandet stora likheter med den summariska betalningsprocessen enligt lagsökningslagen. Förfarandet är i båda fallen i princip skriftligt och handläggningen sker även i övrigt i likartade former. Även om frågan hur den summariska processen slutligt skall utformas får stå öppen tills vidare talar praktiska och organisatoriska skäl för att handräckningsmålen flyttas till tingsrätt. Bl.a. kan den bestående organisationen för handläggning av mål enligt lagsökningslagen utan några större förändringar utnyttjas även för handräckningsmålen.

Att såsom en remissinstans har föreslagit föra över handräckningsmålen till länsstyrelse eller till länsrätt, som huvudsakligen prövar offentlig-rättsliga frågor, kan inte anses lämpligt. Det enda realistiska alternativet till kronofogdemyndighet är enligt min mening tingsrätt. Jag förordar sålunda att handräckningsmålen förs över till tingsrätterna.

RSV och en del kronofogdemyndigheter har förordat att vissa enkla typer av handräckningsmål, t.ex. angående återtagande av utlyrd egendom, förs över till kronofogdemyndigheterna. Det är emellertid svårt att på ett klart och entydigt sätt frånskilja sådana mål från övriga handräckningsmål. Vidare kan även dessa mål emellanåt rymma komplikationer, som gör att frågan bör prövas av en judiciell myndighet. Jag kan därför inte biträda det förslaget.

Bestämmelser om handräckning genom överexekutor förekommer också utanför UL. Exempel på sådana bestämmelser finns i bl.a. naturvårds- och miljöskyddslagstiftningen, gruvlagstiftningen och byggnadslagstiftningen. Bestämmelserna innebär i allmänhet att överexekutor kan på ansökan av

en myndighet förordna om handräckning när någon har brutit mot en föreskrift eller överträtt ett förbud som gäller på området i fråga. I en del fall kan handräckning också sökas av enskild. Handräckningen går ut på förordnande om rättelse av den olovliga åtgärden. I fråga om förfarandet hänvisas vanligen till vad som gäller om handräckning enligt 191 § UL.

Handräckning i fall som avses nu är, även om förhållandena växlar något mellan de olika lagarna, i stort sett likartad. Det finns därför knappast någon anledning att behandla dessa handräckningsuppgifter olika sinsemellan. Överexekutors nuvarande befogenhet att förordna om handräckning i dessa fall bör alltså överföras till samma myndighet. De myndigheter som kan ifrågakomma för uppgiften är länsstyrelse, länsrätt och tingsrätt.

Enligt flera av de aktuella lagarna har länsstyrelsen till uppgift att tillvarata det allmännas intressen. I en del fall ankommer det också på länsstyrelsen att ansöka om handräckning. Det måste därför anses olämpligt att anförtro länsstyrelsen uppgiften att förordna om handräckning.

Som skäl för att välja länsrätt kan anföras att åtskilliga andra frågor enligt flera av de aktuella lagarna prövas i förvaltningsrättslig ordning. I de fall talan mot beslut i sådana frågor skall föras i förvaltningsdomstol, skulle man med en sådan ordning uppnå överensstämmelse mellan prövningen av frågor om handräckning och förvaltningsfrågor.

För tingsrätt talar i första hand det förhållandet att den generella handräckningsbefogenheten föreslås ankomma på tingsrätt. Det ligger då nära till hands att den specialreglerade handräckningen också prövas av tingsrätt. Det kan påpekas att i en del fall, nämligen när befogenheten att söka handräckning tillkommer enskild, denne i princip får anses ha möjlighet att välja mellan den generella handräckningen och den specialreglerade. I dessa fall torde han också ha möjlighet att få saken prövad i vanlig rättegång vid tingsrätt. Vidare kan anföras att de åtgärder som kan föranleda handräckning ofta också är straffbelagda. Efter åtal kommer alltså samma fråga under tingsrätts prövning.

Övervägande skäl talar enligt min mening för att tingsrätt bör väljas också i dessa fall. Jag förordar alltså att överexekutors prövning av handräckning enligt särskilda föreskrifter flyttas till tingsrätt.

2.3 Handräckningslag

När det gäller frågan hur handräckningsmålen skall inordnas i domstolsprocessen står olika möjligheter till buds. En möjlighet är att ta upp särskilda bestämmelser i RB. I 15 kap. RB finns redan nu bestämmelser om civilprocessuell handräckning i form av kvarstad, skingringsförbud och andra säkerhetsåtgärder. Som jag tidigare har framhållit är emellertid handräckning enligt 191 och 192 §§ UL av en annan karaktär än handräckning enligt 15 kap. RB. Det finns inte i övrigt några bestämmelser i RB

till vilka nya regler i ämnet på ett naturligt sätt kan anknytas. Därtill kommer att omfattande ändringar i RB bör undvikas innan resultatet av rättegångsutredningens arbete föreligger. De nya handräckningsbestämmelserna bör alltså inte tas upp i RB.

Handräckning enligt 191 och 192 §§ UL företer, som tidigare har nämnts, åtskilliga likheter med den summariska betalningsprocessen. Även med utgångspunkt från att de nuvarande instituten lagsökning och betalningsföreläggande tills vidare behålls oförändrade, kan övervägas att inordna handräckningsmålen i lagsökningslagen. Handräckningsmålen kräver emellertid på åtskilliga punkter en annorlunda reglering än nuvarande lagsökning och betalningsföreläggande. En formell samordning med processen enligt lagsökningslagen skulle därför knappast innebära någon fördel från lagteknisk synpunkt. Lagsökningslagen är vidare allmänt sett ålderdomlig. Utan genomgripande ändringar även av de nuvarande instituten lagsökning och betalningsföreläggande är det vid en samordning knappast möjligt att skapa en modern och rationell ordning för hantering av handräckningsmålen. En sådan genomgripande ändring bör emellertid som jag tidigare har framhållit inte företas nu.

Mot den bakgrunden har jag stannat för att bestämmelser som ersätter 191 och 192 §§ UL bör tas upp i en särskild lag. Det finns knappast någon given beteckning på den nya lagen. Begreppet "handräckning" som beteckning på en summarisk process har emellertid gammal hävd. Jag förordar att man knyter an till detta begrepp och betecknar den nya lagen "handräckningslag".

2.4 Tillämpningsområde

I 191 § UL föreskrivs att om någon egenmäktigt pantat något till sig eller skilt annan från det han innehar eller eljest själv tagit sig rätt, får överexekutor genast återställa besittning eller annat förhållande som har rubbats. 192 § UL ger överexekutor befogenhet att i klara fall förordna om vräkning av arrendator, hyresgäst eller bostadsrättshavare. Bestämmelserna bör ses mot bakgrund av de förhållanden som rådde före UL:s tillkomst. I praxis hade utvecklats det förfarandet att länsstyrelsen utan föregående dom förordnade om exekution i klara fall. Bestämmelserna i 191 och 192 §§ UL (tidigare betecknade 157 och 158 §§) avsåg att begränsa möjligheterna för exekutiva myndigheter att utan dom förordna om verkställighet till att avse enbart besittningsrubbningar e.d. samt avhysning. Såvitt gäller 191 § UL har denna restriktiva ståndpunkt emellertid sedan länge övergivits i praxis. Bestämmelsen har sålunda kommit att tillämpas i långt fler fall än som var avsikten från början.

Det förslag till reglering som har lagts fram i promemorian ansluter såvitt gäller lagsökning för återställande av besittning m.m. (16 §) nära till 191 § UL. I fråga om avhysning (15 §) har tillämpningsområdet vidgats något. I

övrigt överensstämmer förslaget i promemorian i stort sett med vad som nu gäller. Förslaget har såvitt gäller huvuddragen av regleringen inte mött någon erinran under remissbehandlingen.

Som framgår av vad jag nyss har anfört var vid UL:s tillkomst tanken att man skulle begränsa möjligheterna att få verkställighet utan föregående dom till vissa jämförelsevis preciserade fall av besittningsrubbingar och avhysning. När nu handräckningsmålen flyttas från överexekutor till domstol är utgångspunkten en annan. Enligt min mening finns det inte någon anledning att vid ny lagstiftning i ämnet nöja sig med att ansluta till nuvarande reglering. Utgångspunkten bör i stället vara att alla mål om annat än betalning som lämpligen kan handläggas i ett summariskt förfarande inför domstol skall omfattas av den nya lagen.

Det anförda innebär till en början att det föreslagna förfarandet bör begränsas till fullgörelsetalan. Fastställelsetalan lämpar sig mera sällan för handläggning i summarisk väg. Något praktiskt behov av att kunna föra fastställelsetalan i summarisk process torde heller inte finnas. Vidare bör tvister av indispositiv natur falla utanför tillämpningsområdet.

Även med de angivna begränsningarna är det tydligt att det finns åtskilliga mål som inte kan klaras av i summarisk väg. Komplicerade mål bör sålunda också i fortsättningen handläggas i vanlig rättegång. Den nödvändiga begränsningen på den punkten kan emellertid uppnås genom lämpligt utformade regler om beviskravet. Jag återkommer till den frågan i det följande (avsnitt 2.7).

Som nämnts i det föregående (avsnitt 2.2) har överexekutor enligt flera andra lagar än UL befogenhet att förordna om handräckning. I enlighet med vad jag tidigare har anfört bör även i dessa fall befogenheten att förordna om handräckning flyttas till allmän domstol när överexekutorsinstitutionen upphör.

Handräckning enligt nämnda lagar är av delvis annan karaktär än handräckning direkt på grund av UL. Befogenheten att förordna om handräckning är regelmässigt begränsad till vissa särskilt angivna fall när någon har brutit mot en föreskrift eller överträtt ett förbud som har meddelats till skydd för ett allmänt eller enskilt intresse. Handräckning kan meddelas på begäran av en myndighet, t.ex. den myndighet som har tillsyn över tillämpningen av lagen i fråga eller allmän åklagare. I en del fall kan även en enskild sökande begära handräckning.

Den nya lagen bör i princip tillämpas även vid handräckning i fall som nu avses. Vissa undantag bör emellertid gälla. Jag återkommer till den frågan i det följande (avsnitt 2.9).

2.5 Forum

Mål om betalning av bl.a. hyra eller arrende skall f.n. tas upp av den tingsrätt som är behörig fastighetsdomstol. Detsamma gäller mål om av-

hysning. Detta får särskild betydelse om de mål om avhysning som f.n. handläggs av överexekutor flyttas till domstol. Enligt promemorian kan det med fog ifrågasättas om det finns tillräckliga skäl att koncentrera de ganska talrika mål som det här gäller till ett mindre antal tingsrätter. En möjlig lösning skulle vara att ta undan den summariska processen från fastighetsdomstolarnas kompetensområde. Detta skulle emellertid innebära en administrativ omgång när mål övergår till att handläggas i vanlig rättegång och tingsrätten inte samtidigt är fastighetsdomstol. Eftersom den allmänna frågan om fastighetsdomstols kompetensområde i arrende-, hyres- och bostadsrättstvister torde komma att aktualiseras i samband med den pågående översynen av arrende- och hyreslagstiftningen föreslås i promemorian att nuvarande ordning behålls i avvaktan på resultatet av den översynen.

Forumfrågan berörs av ganska få remissinstanser. Domstolsverket anser det angeläget att en genomgripande forumreform kommer till stånd innan den föreslagna nya lagsökningslagen träder i kraft. Skulle en sådan reform inte komma till stånd bör enligt domstolsverket i vart fall den summariska processen i mål om arrende och hyra kunna föras vid alla tingsrätter. Enligt domstolsverket bör man inte överdriva den administrativa omgång som en till den summariska processen begränsad ändring skulle innebära. Den administrativa omgången torde klart uppvägas av den vinst reformen skulle medföra för såväl allmänheten som fastighetsdomstolarna.

Även Svea hovrätt ställer sig frågande till den vikt man i promemorian tillmäter den administrativa omgång det skulle innebära för en tingsrätt att överlämna hänskjutna arrende- och hyresmål till den tingsrätt som är fastighetsdomstol. Domareförbundet anser att den summariska processen bör läggas på samtliga tingsrätter och inte blott på de tingsrätter som är fastighetsdomstol. Enligt hyresrättsutredningen finns det inte någon anledning att nu skjuta upp ett ställningstagande till var renodlade kravmål och handräkningsmål som rör hyresförhållanden bör handläggas, medan den allmänna frågan om fastighetsdomstols kompetensområde inte bör lösas i det nu aktuella sammanhanget.

För egen del får jag anföra följande. Mål om lagsökning och betalningsföreläggande som avser arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist handläggs f.n. vid fastighetsdomstol. Handläggningen där av dessa mål sker i samma former som vid annan tingsrätt. Den särskilda sammansättning som är föreskriven för fastighetsmål gäller alltså inte i fråga om den summariska betalningsprocessen. Hänskjuts målet till rättegång skall det emellertid prövas i den ordning som gäller för fastighetsmål.

Det kan sättas i fråga om det finns tillräckliga skäl att koncentrera mål om krav på t.ex. hyra eller arrende eller om vräkning till fastighetsdomstol. Handläggningen av sådana mål torde inte kräva någon särskild sakkunskap i eller erfarenhet av fastighetsförhållanden. Det kan nämnas

att tvister med anledning av en tillfällig upplåtelse av nyttjanderätt för uppställning av fordon numera genom en ändring i 10 kap. 10 § RB har undantagits från fastighetsdomstolarnas kompetensområde (prop. 1977/78:67. JuU 15, rskr 106). Som framhålls i promemorian kan emellertid den allmänna frågan om fastighetsdomstols kompetens inte lösas i detta sammanhang. Saken får i stället tas upp i samband med den pågående översynen av hyres- och arrendelagstiftningen.

När det gäller mål enligt den föreslagna handräckningslagen anser jag emellertid att frågan bör lösas redan nu. Övervägande skäl talar för att frågan om forum i mål enligt lagsökningslagen om bl.a. hyra och arrende tas upp samtidigt. Enligt 16 § lagsökningslagen kan rätten i mål om lagsökning förordna om handräckning enligt 192 § UL. En motsvarande möjlighet bör fortfarande finnas när handräckningsmålen flyttas till domstol. Forumfrågan bör lösas på samma sätt vare sig ett yrkande om avhysning framställs i ett mål enligt den nya handräckningslagen eller i ett lagsökningsmål. Det bör också beaktas att koncentrationen till fastighetsdomstol av mål om lagsökning och betalningsföreläggande avseende bl.a. hyrestvister medför en del svårigheter på grund av den stora måttillströmningen, särskilt för de största tingsrätterna.

Som skäl för att behålla nuvarande ordning har i promemorian anförts den omgång det skulle innebära att till fastighetsdomstol överlämna hänskjutna mål från en tingsrätt som inte är fastighetsdomstol. I likhet med flera remissinstanser anser jag att olägenheterna med en sådan ordning väger ganska lätt i jämförelse med de organisatoriska svårigheter som skulle uppkomma för vissa fastighetsdomstolar att ta emot handräckningsmålen. Fördelas målen på samtliga tingsrätter kan behovet av personalförstärkningar begränsas.

Jag förordar därför att mål enligt såväl den nya handräckningslagen som mål enligt nuvarande lagsökningslag tas undan från fastighetsdomstols kompetensområde. Arrende-, hyres- eller bostadsrättstvister som handläggs i summarisk väg bör i stället tas upp vid den tingsrätt som är allmänt fastighetsforum enligt 10 kap. 10 § RB. Detta påkallar vissa ändringar i annan lagstiftning. Jag återkommer till dem i specialmotiveeringen.

2.6 Ansökan

Enligt promemorian bör förfarandet utformas så enkelt att sökanden själv skall kunna anhängiggöra sin talan utan hjälp av ombud eller biträde. Att generellt ange hur ingående grunderna för en ansökan skall behöva redovisas är enligt promemorian inte möjligt. Grunderna synes dock som regel inte behöva utvecklas alltför ingående. Vidare bör enligt promemorian ansökningen vara skriftlig. Nuvarande krav enligt 194 § UL att sökanden skall ställa säkerhet vid ansökan om vräkning bör enligt promemorian inte behållas när nu förfarandet flyttas till domstol.

Svea hovrätt framhåller att – mot bakgrund av att bifallande utslag föreslås få rättskraftsverkan – det givetvis måste krävas att sökandens anspråk kan individualiseras. Förslaget om slopande av kravet på säkerhet i vräkningssmål har allmänt godtagits av remissinstanserna.

För egen del ansluter jag mig till den i promemorian angivna huvudprincipen att ansökningen skall kunna utformas tämligen enkelt. Det kravet måste emellertid upprätthållas att sökanden lämnar sådana uppgifter att hans anspråk kan identifieras. Ofta finns kontrakt eller annat skriftligt avtal till vilket sökanden kan hänvisa. Finns inte det måste sökanden mera ingående redogöra för de omständigheter på vilka han grundar sitt yrkande. Hur pass ingående redogörelsen bör vara får bero på omständigheterna i det enskilda fallet. Begär sökanden att svaranden skall återställa hyrd egendom räcker det i allmänhet med ett påstående om att ett muntligt hyresavtal har träffats och att hyrestiden har gått ut utan att egendomen har återlämnats. Har svaranden fått egendomen i sin besittning på annan grund än hyresavtal kan sökanden behöva redogöra mera utförligt för de omständigheter under vilka egendomen har kommit i svarandens besittning och sin egen rätt till egendomen. Eftersom endast ett begränsat antal skrifter bör få växlas mellan parterna, kan det finnas anledning att redan i ansökningen ta upp och vederlägga invändningar som svaranden kan tänkas göra.

Jag godtar förslaget i promemorian att ansökningen i det nya handräckningsförfarandet alltid skall vara skriftlig och att sökanden inte i något fall skall vara skyldig att ställa säkerhet.

2.7 Invändningar och bevisning

Enligt promemorian skall svaranden i föreläggande uppmanas att ange om han medger eller bestrider ansökningen och, om han bestrider den helt eller delvis, uppge skälen för bestridandet. Såvitt gäller handräckningsmålen innebär förslaget att ansökningen endast får beviljas om sökandens rätt är uppenbar. Enligt promemorian torde detta inte innebära någon egentlig ändring i förhållande till gällande rätt. Underlåter svaranden att inkomma med bestridande skall sökandens yrkande som regel bifallas. I övrigt får det enligt promemorian bero på omständigheterna i det enskilda fallet om det beviskrav som ligger i att sökandens rätt skall vara uppenbar är uppfyllt. Överlag skall skriftliga s.k. vittnesintyg godtas. En ansökan som inte bifalls, skall enligt förslaget ogillas.

Promemoriaförslaget har i de angivna delarna allmänt tillstyrkts av remissinstanserna. En remissinstans ifrågasätter dock om inte ordet "uppenbar" har använts i en betydelse som avviker från den vanliga.

För egen del vill jag understryka att den summariska processens ändamål är att snabbt och billigt tillhandahålla en exekutionstitel i klara fall. För det ändamålet är det nödvändigt att ge enkla och klara regler om

invändningar och bevisning så att förfarandet behåller sin summariska karaktär och inte sväller ut till något som liknar en vanlig rättegång.

Det uttryck som har valts i promemorian för att ange vilket mått av bevisning som skall fordras i handräkningsprocessen, nämligen att sökandens rätt skall vara uppenbar, ansluter visserligen väl till principen att den summariska processen skall användas endast i klara fall. Mot förslaget kan emellertid anmärkas att det inte ger tillräcklig ledning när det gäller att avgöra vilket mått av bevisning som skall krävas i det enskilda fallet. Uttrycket "uppenbar" blir också missvisande i bl.a. de fall då sökandens uppgifter får godtas till följd av bristande aktivitet från svarandens sida.

Enligt min mening bör beviskravet i stället uttryckas genom regler som så långt det är möjligt tar sikte på de olika situationer som kan förekomma. Som huvudregel bör, liksom i vanlig rättegång, gälla att sökanden skall styrka de omständigheter på vilka ansökningen grundas. Även en sådan regel innebär en viss begränsning av handräkningsprocessens tillämpningsområde. Eftersom processen är rent skriftlig och muntlig bevisning alltså inte kan föras, blir tillämpningsområdet begränsat till i princip de fall där sökanden kan styrka sin talan med skriftliga bevis eller där ansökningen medges eller lämnas utan erinran.

En regel som är grundläggande för bevisprövningen vid summarisk civilprocess är att en parts underlåtenhet att bemöta ett yrkande eller påstående från motparten i princip tolkas som ett medgivande eller vitsordande därav. Denna regel bör gälla även i det nya handräkningsförfarandet. Den bör emellertid inte vara helt undantagslös. I nära anslutning till vad som nu gäller enligt 195 § 2 mom. UL bör rätten ha möjlighet att utan kommunikation avvisa ett uppenbart ogrundat anspråk.

I fråga om svarandens invändningar bör, i anslutning till principerna för bevisprövningen i mål enligt 191 § UL, gälla att svaranden skall visa sannolika skäl för sin invändning. Om invändningen rör en omständighet för vilken sökanden i själva verket har bevisbördan, måste naturligtvis kravet på svaranden sättas ännu lägre. Jag återkommer till dessa frågor i specialmotiveringen (9 §).

Enligt promemorian bör skriftliga vittnesintyg få aberopas i den summariska processen. Jag ansluter mig till detta förslag, som överensstämmer med vad som nu anses gälla för handräkningsmålens del.

I lagsökningsmål gäller att en ansökan som på grund av en invändning från gäldenären inte kan bifallas, automatiskt skall hänskjutas till rättegång. I mål om betalningsföreläggande har borgenären i motsvarande situation viss tid på sig att begära hänskjutande till rättegång. Gör han inte det, förfaller ansökningen.

Den ordning som har valts för lagsökningsmålens del hänger samman med att lagsökningsprocessen står öppen endast för fordringar som grundas på skriftliga fordringsbevis. Borgenärens bevisläge är alltså i

allmänhet starkt. En sådan ordning är emellertid inte lämplig för handräckningsmålens del. Handräckningsförfarandet bör liksom f.n. stå öppet även för sådana yrkanden som inte kan till fullo styrkas med skriftliga bevis. Skulle ett bestridande automatiskt medföra att målet blir hänskjutet till rättegång, blir sökanden indragen i en process som han med hänsyn till bevisvärigheter eller kostnader kanske inte är beredd att föra. Följden skulle kunna bli att en sökande drar sig för att anlita handräckningsförfarandet även i fall då svaranden skulle ha medgett ansökningen eller underlåtit att bestrida den.

Jag förordar därför att för handräckningsförfarandet väljs en lösning som mera ansluter till vad som nu gäller i fråga om betalningsföreläggande. Kan ansökningen inte bifallas bör målet övergå i vanlig rättegång endast om sökanden begär det. Gör han det inom en viss kortare tid från utslaget, bör den tidigare ansökningen få ligga till grund för rättegången. Jag återkommer till dessa frågor i det följande.

Promemorieförslaget innebär att en ansökan som inte bifalls och inte heller föranleder avvisning skall ogillas. En del remissinstanser har anfört att uttrycket "ogillas" kan föranleda missförstånd om vad prövningen har gått ut på. Jag delar uppfattningen att uttrycket "ogillas" är mindre lämpligt i handräckningsprocessen eftersom det leder tanken till att den materiella prövningen har varit mer omfattande än vad som är vanligt i denna processform. Om en ansökan om handräckning enligt UL inte bifalls, brukar överexekutor meddela ett beslut av innebörd att den sökta handräckningen inte kan beviljas. Jag förordar att rätten i motsvarande fall meddelar beslut av innehåll att ansökningen inte har bifallits.

2.8 Avgörandets rättsverkan

Enligt lagsökningslagen får avgöranden varigenom borgenärens talan har bifallits rättskraft sedan återvinningsfristen har gått till ända utan att återvinning har sökts. Beslut om handräckning enligt 191 eller 192 § UL vinner däremot inte rättskraft. Enligt 191 § 2 mom. och 192 § 3 mom. UL gäller nämligen att den, mot vilken handräckning givits, är oförhindrad att efter stämning utföra sin talan vid domstol.

I promemorian har frågan huruvida ett avgörande i summarisk process bör vinna rättskraft eller inte behandlats utförligt. Förslaget innebär att beslut i den summariska betalningsprocessen varigenom borgenärens talan har bifallits även i fortsättningen skall vinna rättskraft. Däremot skall rättskraft inte tillkomma beslut varigenom sådan talan har ogillats och inte heller beslut i fall som motsvarar 191 och 192 §§ UL, vare sig beslutet innebär att ansökningen har bifallits eller inte.

De flesta remissinstanser som yttrat sig i frågan tillstyrker promemorieförslaget på denna punkt. Två remissinstanser, datainspektionen och domareförbundet, anser emellertid att rättskraftsverkan bör slopas i den summariska processen överlag.

Enligt min mening finns det flera skäl som talar för att avgöranden i en summarisk process inte ges rättskraftsverkan. Bl.a. kan med en sådan ordning förfarandet på en del punkter göras ännu enklare utan att detta medför att rättssäkerheten äventyras. Vidare bör beaktas att risken för att avgörandet blir materiellt felaktigt i vilket fall som helst är större i en skriftlig summarisk process än i en vanlig rättegång, bl.a. på grund av att möjligheten att föra bevisning av naturliga skäl är mer inskränkt.

Det finns emellertid också starka skäl som talar för att man tillerkänner bifallande utslag i den summariska processen rättskraftsverkan. För båda parter är det en klar fördel att tvisten kan avgöras definitivt i summarisk väg. Principiella skäl talar också för att avgöranden av domstol ges rättskraftsverkan. Det bör särskilt påpekas att tredskodom i vanlig civilprocess vinner rättskraft, om inte återvinning söks. Numera finns möjlighet att i mål som handläggs enligt småmålslagen meddela tredskodom vid skriftlig förberedelse. Likheten mellan utslag i summarisk process och sådan tredskodom är påfallande. Det är svårt att inse varför avgörandet skulle få rättskraftsverkan i det ena fallet men inte i det andra.

När det gäller handräckning i fall motsvarande 191 och 192 §§ UL har emellertid promemorian intagit den ståndpunkten att avgörandena inte skall vinna rättskraft. Detta hänger samman med att rättsmedlet i dessa fall föreslås bli besvär i hovrätt. Skulle avgörandet vinna rättskraft, skulle en part över huvud taget inte kunna få saken prövad i vanlig civilprocess. Han skulle vara helt hänvisad till det i princip skriftliga förfarandet i besvärsmål, vilket inte ger möjlighet till samma grundliga prövning som den vanliga muntliga processen.

Av skäl som jag närmare skall utveckla i följande avsnitt ämnar jag föreslå att rättsmedlet i det nya handräckningsförfarandet blir återvinning. Det finns då inte något avgörande skäl mot att, i likhet med vad som nu gäller i den summariska betalningsprocessen, tillerkänna bifallande utslag rättskraftsverkan.

Mer tveksamt är vad som bör gälla i fråga om utslag som innebär att ansökningsprocessen inte bifalls. I lagsökningsmål blir den frågan över huvud taget inte aktuell, eftersom målet då automatiskt hänskjuts till rättegång. I mål om betalningsföreläggande förfaller ansökningsprocessen, såvida inte borgenären inom viss tid begär att målet skall hänskjutas till rättegång. En ordning som innebär att en ansökan som inte kan bifallas automatiskt hänskjuts till rättegång är, som jag tidigare har framhållit, inte lämplig för handräckningsmålens del. Skall den nya handräckningsprocessen fylla sin funktion som en ersättning för den långsammare och dyrare vanliga processen är det önskvärt att sökanden inte förlorar sin rätt, om han till följd av de begränsade möjligheterna att föra bevisning i det summariska förfarandet inte lyckas att få bifall till sin talan. Han bör alltså ha möjlighet att återkomma senare genom att väcka talan genom stämning.

Jag förordar sålunda att bifallande utslag i mål enligt handräckningslagen

tillerkänns rättskraftsverkan. När det gäller utslag som innebär att sökandens talan inte har bifallits bör utslaget inte hindra att sökanden väcker talan i vanlig ordning. Även ett sådant utslag bör emellertid utgöra hinder mot en ny ansökan om handräckning. Jag återkommer i specialmotiveringen (12 §) till den närmare innebörden härav.

I fråga om den specialreglerade handräckningen som enligt vad jag har anfört i det föregående (avsnitt 2.4) i princip bör följa bestämmelserna i den nya lagen, bör inte heller bifallande utslag hindra att saken prövas i vanlig rättegång. Detta hänger samman med att rättsmedlet i dessa fall föreslås bli besvär. Den fråga behandlas närmare i följande avsnitt.

Utslag enligt den nya handräckningslagen bör få verkställas såsom laga-kraftlägande dom. Om återvinning söks, bör emellertid rätten ha möjlighet att förordna om inhibition. Har betalningsskyldighet ålagts (t.ex. för rättegångskostnader) bör utslaget i den delen också få verkställas utan avvaktan på laga kraft, men utmätt fast egendom eller lös egendom som har betydande värde bör inte få säljas förrän utslaget har vunnit laga kraft. Motsvarande bör gälla i fråga om beslut. Bestämmelser om verkställighet bör tas upp i utsökningsbalken. Jag avser att senare denna dag anmäla frågan om lagrådsremiss med förslag till ändring i det tidigare remitterade förslaget till utsökningsbalk. Ändringarna påkallas av nyligen beslutade eller föreslagna ändringar i annan lagstiftning. Tilläggsremissen omfattar också förslag till de jämkningar i utsökningsbalken som behövs med anledning av att reformen av den summariska betalningsprocessen har skjutits upp. Där föreslås sålunda bl.a. bestämmelser om verkställighet av avgöranden enligt den nu aktuella handräckningslagen.

2.9 Rättsmedel

I promemorian föreslås att rättsmedlet för såväl sökanden som svaranden mot utslag i den summariska betalningsprocessen blir återvinning. I fråga om utslag i mål motsvarande 191 och 192 §§ UL skall emellertid enligt förslaget rättsmedlet, i överensstämmelse med gällande rätt, vara besvär i hovrätt.

Förslaget att återvinning liksom hittills skall vara rättsmedel för gäldenären i den summariska betalningsprocessen tillstyrks eller lämnas utan erinran av alla remissinstanser. Två remissinstanser, rättegångsutredningen och domareförbundet, anser att återvinning bör var rättsmedlet även i handräckningsfallen. Enligt dessa remissinstanser är de skäl som i promemorian anförs för förslaget i den delen inte övertygande.

För egen del vill jag understryka att det i en skriftlig summarisk process finns begränsade möjligheter att få saken allsidigt belyst. Det finns sålunda inte någon möjlighet att föra bevisning genom förhör med vittnen eller sakkunniga. Den som har ålagts en förpliktelse i en skriftlig summarisk process måste därför ges tillfälle att få saken prövad i en vanlig civil-

process. Detsamma gäller en sökande som inte har fått bifall till sin talan i själva saken.

F.n. gäller att överexekutors utslag eller beslut i mål enligt 191 och 192 §§ UL får överklagas genom besvär till hovrätt. Såväl sökanden som svaranden har dessutom möjlighet att, oberoende av utgången i handräckningsprocessen, föra talan i saken efter ansökan om stämning. Sådan talan är inte inskränkt till viss tid efter utslaget eller beslutet.

I promemorian har för handräckningsmålens del föreslagits en lösning som nära överensstämmer med vad som nu gäller. Att rättsmedlet mot ett avgörande i dessa fall skall vara besvär i hovrätt och inte återvinning som i den summariska betalningsprocessen har motiverats med att det annars skulle finnas risk för att svaranden förhalar verkställigheten. Om återvinning söks kan enligt promemorian rätten sällan underlåta att inhibera verkställigheten, åtminstone i avvaktan på att första inställelse äger rum. Det tar också normalt längre tid innan mål hinner avgöras vid handläggning som vanligt tvistemål än vid besvärsprövning i hovrätt.

De skäl som har anförts i promemorian för att välja besvär såsom rättsmedel har onekligen en viss tyngd. Man kan inte bortse från risken för att processen, om återvinning väljs, drar ut på tiden och att det till följd av inhibition dröjer längre innan sökanden får ett verkställbart avgörande.

Återvinning har emellertid den fördelen att målet tämligen omgående kommer att prövas i vanlig rättegång. Saken kommer således inte att såsom f.n. kunna stå öppen under obestämd tid. Ytterligare en fördel ligger i att man når överensstämmelse med vad som nu gäller enligt lagsökningslagen. Detta underlättar sannolikt en framtida samordning av den summariska betalningsprocessen och handräckningsprocessen.

För egen del anser jag övervägande skäl tala för att återvinning blir rättsmedlet mot utslag i mål enligt handräckningslagen. Jag utgår därvid från att syftet med den i promemorian föreslagna ordningen blir tillgodosett genom att rätten, om inhibition beslutas, prövar målet med erforderlig skyndsamtighet. Återvinning bör användas vare sig det är sökanden eller svaranden som är missnöjd med utslaget.

Om part är missnöjd med utslaget endast såvitt gäller ersättning för kostnad, bör rättsmedlet i överensstämmelse med vad som nu gäller enligt lagsökningslagen vara besvär till hovrätten. Beslut om avvísning och vissa andra beslut som inte rör själva saken bör också få överklagas genom besvär.

Som redan har berörts i föregående avsnitt bör med den ståndpunkt som jag nu har intagit bifallande utslag vinna rättskraft, om inte återvinning söks.

Överexekutor kan f.n. i handräckningsmål förordna att verkställighet inte får ske förrän utslaget har vunnit laga kraft. En remissinstans har ifrågasatt om inte denna möjlighet bör behållas. För egen del anser jag att en sådan bestämmelse kan avvaras. I de undantagsfall där saken skulle

kunna bli aktuell kan svaranden uppnå samma resultat genom att skyndsamt begära återvinning och inhibition av verkställigheten.

Besvärstiden i fråga om överexekutors utslag eller beslut i handräckningsmål räknas f.n. i allmänhet från delgivning av beslutet (214 § UL). Jag föreslår emellertid att fristen för återvinning för svaranden skall räknas antingen från det att verkställighet ägde rum helt eller delvis eller från det att utslaget delgavs svaranden, beroende på vilken händelse som inträffar först. I fråga om sökanden föreslår jag att fristen räknas från dagen för utslaget. Jag återkommer till den frågan i specialmotiveringen till 12 §.

Beträffande de fall då handräckning får äga rum med stöd av särskild föreskrift i annan lagstiftning synes det inte lämpligt att rättsmedlet blir återvinning. Det bör nämligen undvikas att staten i dessa fall, som ju inte avser tillvaratagande av statens enskilda rätt, efter återvinning får ställning av part i vanlig civilprocess. Rättsmedlet bör därför i stället vara besvär. Eftersom utslaget i så fall kan överprövas endast i den skriftliga besvärprocessen, bör det heller inte vinna rättskraft.

I fråga om enskild person som söker handräckning enligt en särskild föreskrift finns inte samma behov av undantag från handräckningslagens bestämmelser. För att uppnå enhetlighet i förfarandet förordar jag emellertid att rättsmedlet mot utslag även i dessa fall skall vara besvär och inte återvinning och att utslaget inte skall vinna rättskraft.

2.10 Kostnaderna

Enligt förslaget i promemorian skall sökanden få ersättning för sina kostnader om hans talan bifalls. Även svaranden skall kunna få ersättning, om sökandens talan återkallas, avvisas eller ogillas sedan svaranden har inkommit med yttrande. Ersättning till svaranden skall dock utgå endast om det föreligger särskilda skäl. I mål om bl.a. avhysning förutsätts att ersättningen till sökanden, i överensstämmelse med vad som nu gäller i mål om lagsökning och betalningsföreläggande, skall bestämmas enligt taxa.

Förslaget att sökanden skall få ersättning för sina kostnader om hans talan bifalls har inte föranlett någon erinran från remissinstanserna. JK pekar emellertid på det motsägelsefulla i att en sökande kan få ersättning för biträdeskostnad i den summariska processen men inte i en tvist som handläggs enligt småmålslagen.

Inte heller förslaget om rätt för svaranden till ersättning i vissa fall har mött någon egentlig invändning. Svea hovrätt anser dock att förslaget är alltför restriktivt på den punkten.

För egen del får jag anföra följande. Redan nu har sökanden rätt till ersättning för kostnader såväl i den summariska betalningsprocessen som i handräckningsprocessen, om hans talan bifalls. Ersättningen omfattar bl.a. biträdeskostnad. Som JK har påpekat ligger det en motsägelse i att

biträdeskostnad inte ersätts om motsvarande tvist handlagts enligt småmålslagen. Det är emellertid viktigt att den summariska processen även i fråga om kostnadsreglerna utformas på ett sådant sätt att intresset för processformen inte minskar. Jag är därför inte beredd att på denna punkt föreslå någon ändring i förhållande till vad som nu gäller. Det kan tilläggas att rättegångsutredningen har till uppgift bl.a. att se över småmåslagens ersättningsbestämmelser.

I mål enligt lagsökningslagen utgår ersättning till sökanden enligt bestämmelser som regeringen meddelar. Detsamma bör gälla i fråga om sådana mål enligt handräckningslagen som typiskt sett är av enkel beskaffenhet. Jag tänker då närmast på mål om avhysning och om återtagande av förhyrd egendom o.d. I andra fall torde förhållandena vara alltför skiftande för att en taxesättning skall vara lämplig. Ersättning får då bestämmas efter vad som är skäligt i varje enskilt fall.

I handräckningsmål kan ersättning f.n. utgå till svaranden, om sökandens talan återkallas eller avvisas. Detsamma gäller om yrkandet inte bifalls efter prövning i sak. I det nya förfarandet bör en motsvarande ersättningsrätt tillkomma svaranden. Svaranden bör emellertid inte ha rätt till ersättning om han inte har kommit in med yttrande. I det fallet synes det rimligt att rätten inte skall behöva höra efter om svaranden har något kostnadsanspråk. Ersättning bör heller inte utgå om sökanden återkallar sin talan därför att svaranden har fullgjort förpliktelsen. Svarandens rätt till ersättning, med de angivna begränsningarna, kan lämpligen uttryckas på det sättet att svaranden är berättigad till ersättning om inte särskilda skäl föranleder annat.

I fråga om kostnad för verkställighet gäller enligt förslaget till utsökningsbalk att sådan kostnad i princip skall tas ut hos svaranden (se 17 kap. 6–8 §§). Någon särskild föreskrift härom behövs alltså inte i exekutionstiteln.

2.11 Organisatoriska frågor

Genom den nya lagen tillförs tingsrätterna nya arbetsuppgifter. För att tingsrätterna skall kunna ta emot handräckningsmålen erfordras enligt promemorian personalförstärkningar på sina håll. Behovet skulle emellertid enligt promemorian stanna vid någon enstaka domararbetskraft, cirka fem notarier och ett tiotal biträden för landet i dess helhet.

Några remissinstanser tar upp frågan om handräckningsmålen bör handläggas av tingsnotarier eller inte. Hovrätten för Nedre Norrland anser att handräckningsmålens genomsnittliga svårighetsgrad har undervärderats i promemorian. Enligt hovrätten bör det inte komma i fråga att generellt anförtro tingsnotarier handläggningen av dessa mål. Liknande synpunkter anförs av Svea hovrätt och domareförbundet.

När det gäller behövliga personalförstärkningar anser åtskilliga remiss-

instanser att de beräkningar som har gjorts i promemorian är alltför optimistiska. Länsstyrelsen i Stockholms län pekar på att enbart hos den fordras drygt två biträden, knappt tre kanslisters samt fem jurister för i huvudsak föredragning och drygt en jurist som beslutande i handräckningsmålen.

För egen del får jag anföra följande. Mål om avhysning är i allmänhet av enkel beskaffenhet och bör kunna handläggas av en tingsnotarie med minst ett års tjänstgöring. Övriga mål som kan förekomma enligt handräckningslagen är av mer skiftande slag. En del av dem, t.ex. mål angående återtagande av uthyrd egendom, är visserligen enkla. Det förekommer emellertid också mål som kräver erfarenhet och god överblick över civilrätten. Jag vill därför förorda att slutliga avgöranden av dessa mål i den mån de är tvistiga förbehålls ordinarie domare eller tingsfiskal. Detsamma bör gälla frågor om interimistiskt förordnande enligt vad som föreslås i 11 §.

Även i mål som enligt det nyss anförda bör handläggas av ordinarie domare eller tingsfiskal bör emellertid tingsnotarie normalt utfärda föreläggande och vidta andra förberedande åtgärder. I allmänhet bör också tingsnotarie kunna meddela utslag i fall då ansökningen har lämnats obestridd.

Sammanlagda antalet slutligt handlagda mål enligt 191 § UL uppgick år 1978 till 1.662. Motsvarande siffra för mål enligt 192 § UL var 18.669.¹ Uppenbarligen påkallar övertagandet av dessa mål vissa personalförstärkningar vid tingsrätterna. Vid bedömningen av personalbehovet måste beaktas att handräckningslagens tillämpningsområde föreslås bli mera vidsträckt än vad som är fallet med 191 och 192 §§ UL.

Enligt vad jag tidigare har förordat bör rättsmedlet i fråga om utslag enligt handräckningslagen vara återvinning och inte som nu besvär till hovrätt. Detta kan beräknas medföra en viss ökning av antalet sådana mål som efter utslag i summarisk väg går till handläggning i vanlig rättegång. F.n. är det relativt sällsynt att talan förs vid tingsrätt i mål som har handlagts handräckningsvis enligt UL. Några närmare beräkningar av personalbehovet kan emellertid inte göras nu. Den frågan får tas upp i annat sammanhang.

2.12 Ikraftträdande, övergångsbestämmelser m.m.

Den nya lagen bör träda i kraft samtidigt med utsökningsbalken, dvs. tidigast under år 1981. Den närmare tidpunkten får bestämmas i samband med att proposition beslutas.

Bestämmelser om upphävande av UL avses komma att meddelas i en särskild promulgationslag till utsökningsbalken. I promulgationslagen bör

¹ Siffrorna är preliminära.

meddelas bestämmelser om bl.a. handläggningen av mål enligt 191 och 192 §§ UL som har anhängiggjorts före ikraftträdandet av den nya lagstiftningen.

Handräckningslagen påkallar ändringar i annan lagstiftning. I de lagar som berörs av handräckningslagen bör vidare i detta sammanhang, med något undantag, göras de ändringar som utsökningsbalken påkallar. Jag får i den delen hänvisa till specialmotiveringen till följdlagstiftningen (avsnitt 4.2).

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upp-
rättats förslag till

1. handräckningslag.
 2. lag om ändring i lagsökningslagen (1946:808).
 3. lag om ändring i jordabalken.
 4. lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479).
 5. lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden.
 6. lag om ändring i vattenlagen (1918:523).
 7. lag om ändring i lagen (1939:608) om enskilda vägar.
 8. lag om ändring i lagen (1942:350) om fornminnen.
 9. lag om ändring i lagen (1960:690) om byggnadsminnen.
 10. lag om ändring i lagen (1963:537) om gravrätt m.m.,
 11. lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822).
 12. lag om ändring i miljöskyddslagen (1969:387).
 13. lag om ändring i väglagen (1971:948).
 14. lag om ändring i lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten.
 15. lag om ändring i gruvlagen (1974:342).
 16. lag om ändring i lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter.
 17. lag om ändring i lagen (1976:666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m.m.,
 18. lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar.
- Jag har i ärendet samrätt med, såvitt gäller förslagen under 7 och 13 chefen för kommunikationsdepartementet, 8 och 9 chefen för utbildningsdepartementet, 11, 12 och 14 chefen för jordbruksdepartementet, 15, 16 och 18 chefen för industridepartementet samt 17 chefen för bostadsdepartementet.

Förslagen bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

4 Specialmotivering till lagförslagen

4.1 Förslaget till handräckningslag

1 § Talan om fullgörande av en förpliktelse som inte avser betalningsskyldighet får, om förlikning om saken är tillåten, prövas av tingsrätt efter ansökan om handräckning enligt denna lag.

Lagen gäller inte om saken på grund av särskild föreskrift skall prövas av annan domstol än allmän underrätt, vattendomstol och fastighetsdomstol.

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde. Den har en viss motsvarighet i 15 och 16 §§ promemoriaförslaget.

I enlighet med vad jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4) står det nya förfarandet i princip öppet för alla former av fullgörelsetalan av dispositiv natur som inte avser betalning. Genom begränsningen till talan som är av dispositiv natur utesluts bl.a. talan som har ett offentlig-rättsligt inslag, t.ex. angående förverkande.

Talan om fullgörelse kan avse förpliktelser av olika slag. Som exempel kan nämnas utgivande av viss lös egendom, fullgörande av leveransskyldighet, avträdande av fast egendom (avhysning) samt fullgörande av annan positiv prestation än de nu nämnda, t.ex. enligt arbetsavtal. Fullgörelsetalan kan också gå ut på en negativ prestation, såsom att underlåta en viss verksamhet eller att tåla verksamhet som annan bedriver.

Redan nu torde överexekutor med stöd av 191 eller 192 §§ UL meddela handräckning i flertalet av de fall som har nämnts nu. Den utvidgning av tillämpningsområdet som jag förordar har därför kanske inte så stor betydelse i praktiken. Man vinner emellertid den fördelen att sökanden inte behöver tveka huruvida hans talan är sådan att den i och för sig faller under tillämpningsområdet för den nya handräckningsprocessen. Som jag tidigare har framhållit (avsnitt 2.7) är processen knappast framkomlig i andra fall än då sökanden kan styrka sin talan med skriftliga bevis eller ansökningsmedges eller lämnas utan erinran av svaret. Med hänsyn härtill är det lämpligt att sökanden innan han ansöker om handräckning överväger huruvida tvisten i det enskilda fallet är av sådan beskaffenhet att den lämpar sig för handläggning i summarisk väg.

Handräckning enligt lagen är att betrakta som ett alternativ till det vanliga rättegångsförfarandet vid tingsrätt. Därav följer att lagen inte bör tillämpas om saken på grund av särskilda föreskrifter skall prövas av annan domstol än allmän underrätt, t.ex. arbetsdomstolen eller länsrätt (jfr lagen 1974:371 om rättegången i arbetstvister och 21 kap. föräldrabalken).

För vissa typer av mål gäller att de skall prövas av tingsrätt i särskild sammansättning. Detta är fallet med vattenmål (11 kap. vattenlagen 1918:523) och fastighetsmål (lagen 1969:246 om domstolar i fastighetsmål). Sådana mål torde endast undantagsvis falla under handräckningslagens tillämpningsområde, eftersom talan som regel inte går ut på fullgörelse av en förpliktelse som inte avser betalningsskyldighet. I den mån en sådan

talans skulle förekomma finns det dock knappast någon anledning att föreskriva undantag från tillämpning av handräckningslagen.

Högsta domstolen har nyligen i plenum prövat frågan huruvida fastighetsdomstol är att anse som särskild domstol i den mening som anges i 10 kap. 17 § första stycket 1 och 19 § RB (beslut nr ST 362 den 15 februari 1979 i mål T 288/77). Domstolen har därvid ansett att fastighetsdomstol vid tillämpning av nämnda bestämmelser är att anse som särskild domstol. Det får antas att detsamma då också bör gälla i fråga om vattendomstol. Med hänsyn härtill sägs i paragrafens andra stycke att förevarande lag inte gäller om saken på grund av särskild föreskrift skall prövas av annan domstol än allmän underrätt, vattendomstol och fastighetsdomstol.

I fråga om handräckning som på grund av särskilda föreskrifter får meddelas av tingsrätt tillämpas handräckningslagen med de undantag som följer av 17 §.

2 § Ansökan om handräckning skall göras skriftligen. Beträffande laga domstol gäller vad som är föreskrivet om tvistemål. De särskilda föreskrifterna om laga domstol i arrende-, hyres- eller bostadsrättstvister skall dock inte tillämpas i mål enligt denna lag.

Rätten prövar självmant sin behörighet. Sökandens uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall godtas, om det inte kan antas att den är oriktig.

Paragrafen reglerar formen för ansökan och forum i handräckningsmål. Den motsvarar i huvudsak 2 § promemoriaförslaget.

Ansökan om handräckning enligt det nya förfarandet skall göras skriftligen. Att ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud torde inte behöva anges uttryckligen utan följer av 16 § jämförd med 42 kap. 2 § andra stycket RB.

Forumfrågan har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5). Som jag där har anfört bör de särskilda föreskrifterna om forum i arrende-, hyres- eller bostadsrättstvister inte gälla mål enligt den nya lagen. Dessa mål skall alltså tas upp av den tingsrätt som är behörig enligt de allmänna civilprocessuella forumreglerna. Det innebär bl.a. att 10 kap. 10 § RB skall tillämpas även om tvisten är att anse som arrende-, hyres- eller bostadsrättsvist (jfr 10 kap. 10 § första stycket sista meningen RB). Samma ordning bör, som jag tidigare har förordat, införas även för mål enligt lagsökningslagen.

I likhet med vad som gäller enligt lagsökningslagen skall rätten självmant pröva sin behörighet. Sökandens uppgifter om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall emellertid i allmänhet godtas. Även detta överensstämmer med vad som gäller enligt lagsökningslagen.

Ytterligare föreskrifter om en ansökans innehåll i formellt hänseende kan meddelas i förordning.

3 § Sökanden skall ange sitt yrkande och de omständigheter på vilka yrkandet grundas. Uppgift skall lämnas om de omständigheter som betingar rättens behörighet, om inte denna framgår av vad som anförs i övrigt. Begär sökanden ersättning för kostnad i målet, skall han ange detta i ansökningen och uppge vari kostnaden består.

Ansökningen skall vara åtföljd av de skriftliga bevis och andra handlingar som sökanden vill åberopa. Berättelse som någon har lämnat skriftligen i anledning av handräckningsmålet (vittnesintyg) får åberopas som bevis vid handläggning enligt denna lag.

Paragrafen upptar vissa mer materiellt betonade regler om ansökans innehåll. Den motsvarar i huvudsak 3 § promemoriaförslaget.

Enligt första meningen skall sökanden ange sitt yrkande och de omständigheter på vilka yrkandet grundas. Yrkandet bör givetvis framgå av själva ansökningen.

Frågan hur ingående grunden för ett yrkande behöver redovisas har berörts i den allmänna motiveringen (avsitt 2.6). Som jag där har framhållit måste sådana uppgifter lämnas att sökandens anspråk kan identifieras. Grunden för yrkandet kan ibland framgå av ett kontrakt eller något annat skriftligt bevis. Det kan då vara tillräckligt med en hänvisning till den handlingen. I andra fall måste sökanden mera utförligt ange grunden för sitt yrkande. Särskilt om målet till följd av invändning övergår till handläggning i vanlig rättegång eller rättegång enligt småmålslagen är det betydelsefullt att grunden för yrkandet framgår klart redan av ansökningshandlingarna.

Enligt andra meningen skall uppgift lämnas om de omständigheter som betingar rättens behörighet, om inte denna framgår av vad som anförs i övrigt. Tredje meningen i första stycket rör sökandens kostnadsyrkande. Anspråk på ersättning för kostnader i målet skall framställas redan i ansökningen. Sökanden skall också ange vari kostnaden består. Ingenting hindrar att sökanden senare återkommer med ytterligare kostnadsanspråk som uppkommit med anledning av att han har fått bemöta en invändning från svarandens sida.

Andra stycket innehåller i första meningen en generell regel enligt vilken ansökningen skall vara åtföljd av de skriftliga bevis och andra handlingar som sökanden vill åberopa. Handlingar som avses i bestämmelsen är bl.a. kontrakt eller annat avtal, utlåtande av sakkunnig och bevis om uppbyggnad av hyresavtal.

Frågan huruvida skriftliga vittnesintyg bör tillåtas i det nya förfarandet har berörts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.7). För att det inte skall uppstå någon tvekan om att vittnesintyg är tillåtna (jfr 35 kap. 14 § RB) har detta angetts särskilt i en andra mening. Vittnesintyg är generellt tillåtna endast vid handläggning som sker enligt denna lag. Övergår målet till handläggning i vanlig ordning gäller i stället 35 kap. 14 § RB.

Bestämmelserna i andra stycket tar inte sikte på sådana handlingar som

behövs för att rätten skall kunna ta upp ansökningen, t.ex. fullmakter, registreringsbevis och liknade behörighetshandlingar (se vidare 5 §). Det är emellertid tydligt att även sådana handlingar bör ges in samtidigt med ansökningen.

4 § Kan det antas att en ansökan av misstag har gjorts hos en tingsrätt som inte är behörig, skall handlingarna i målet överlämnas till den tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig. Ansökan anses gjord när ansökningshandlingens kom in till den första tingsrätten.

Paragrafen reglerar överlämnande till behörig tingsrätt av en ansökan som har gjorts hos en tingsrätt som inte är behörig. Den överensstämmer i huvudsak med 4 § promemorieförslaget.

Promemorieförslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av praktiskt taget samtliga remissinstanser. Flera remissinstanser pekar dock på risken för att bestämmelsen om överlämnande kan komma att missbrukas och förordar att den ges en fakultativ utformning. Hovrätten för Nedre Norrland och rättegångsutredningen ifrågasätter om inte en motsvarande bestämmelse bör gälla även för de vanliga tvistemålen del. Enligt dessa remissinstanser bör en bestämmelse i ämnet anstå till dess resultatet av rättegångsutredningens arbete föreligger.

Den föreslagna regleringen saknar, fränsett vad som följer av 2 kap. 5–7 §§ lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister, egentlig motsvarighet i den processrättsliga lagstiftningen (jfr dock 7 § konkurslagen 1921:225, 6 § tredje stycket ackordslagen 1970:847 och 2 kap. 4 § förslaget till utskönningsbalk). Enligt nuvarande ordning skall en ansökan som gjorts vid fel domstol i princip avvisas. Det förekommer emellertid att domstolen i mål enligt lagsökningenslagen i stället översänder en felaktigt adresserad ansökan till behörig domstol.

Rättegångsutredningen har upplyst att den under sitt fortsatta arbete kommer att ta upp frågan om liknande bestämmelser bör införas i den vanliga tvistemålsprocessen. Frågan har emellertid där delvis andra aspekter än i den summariska processen. Bl.a. gäller i vanlig process som huvudregel att domstolen prövar sin behörighet endast efter invändning (jfr 10 kap. 18 § och 34 kap. 2 § RB). Frågan om överlämnande måste alltså i fråga om vanlig process avgöras utifrån delvis andra utgångspunkter. Enligt min mening finns det därför inte någon anledning att uppskjuta ett ställningstagande för handräckningslagens del.

Nuvarande ordning enligt vilken en felaktigt adresserad ansökan i princip skall avvisas framstår i åtskilliga fall som onödigt formell. Förslaget bör också ses som ett led i strävandena att underlätta för den enskilde att föra talan i enkla mål utan att behöva anlita biträde. Jag biträder därför i huvudsak promemorieförslaget.

Några remissinstanser har förordat att domstolen, med tanke på möjligheterna till missbruk, bör ha rätt att pröva huruvida överlämnande bör ske.

Jag ansluter mig till denna bedömning. I förevarande paragraf sägs sålunda att överlämnande skall ske endast om det kan antas att det beror på ett misstag att ansökningen har gjorts hos en domstol som inte är behörig. Domstolen bör i allmänhet kunna utgå från att ansökningen av misstag har lämnats till fel domstol. Om en ingivare gång på gång lämnar in ansökningar till fel domstol eller till samma domstol samtidigt ger in ett antal felaktigt adresserade ansökningar, kan emellertid domstolen reagera genom att i stället avvisa ansökningarna.

Överlämnande skall ske endast om det av ansökningshandlingarna framgår vilken annan domstol som är behörig. Framgår inte detta, bör ansökningen avvisas. Anledning att bereda sökanden tillfälle att komplettera ansökningen torde finnas endast om kompletteringen kan antas ge vid handen att den domstol som har mottagit ansökningen i själva verket är behörig. Framgår av handlingarna att flera andra domstolar är behöriga, kan det finnas anledning för domstolen att ta kontakt med sökanden för att höra hans synpunkter på forumfrågan.

När handlingarna överlämnas till en annan domstol med stöd av förevarande paragraf bör, i enlighet med vad som föreslås i promemorian, ansökan anses gjord när den kom in till den första domstolen. Sökanden bör underrättas om överlämnandet. Föreskrift härom kan ges i förordning. Vid överlämnande bör endast en ansökningsavgift tas ut.

5 § Är en ansökan så bristfällig att den inte kan läggas till grund för prövning i sak och efterkommer sökanden ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas.

En ansökan skall även avvisas om den avser ett yrkande som inte kan prövas enligt denna lag eller hinder i annat fall möter att ta upp ansökningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om avvisande av en ansökan på formell grund. Den motsvarar 5 § promemoriaförslaget.

Enligt första stycket skall en ansökan avvisas om den är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för prövning i sak. Av bestämmelsen framgår att rätten alltid skall bereda sökanden tillfälle att avhjälpa bristen innan beslut om avvisning enligt första stycket meddelas.

I andra stycket anges att en ansökan även skall avvisas om den avser ett yrkande som inte kan prövas enligt handräckningslagen eller hinder i annat fall möter att ta upp ansökningen. Ordalydelsen har jämkats något i förhållande till promemoriaförslaget. Avvisning enligt andra stycket skall ske t.ex. om yrkandet går ut på annat än fullgörelse eller om det avser betalningsskyldighet. Annat hinder som kan möta att ta upp ansökningen är att en tvist om samma sak redan är anhängig vid domstol eller att saken redan är rättskraftigt avgjord. Ett annat exempel har nämnts under 4 §, nämligen att rätten inte är behörig och det av ansökningshandlingarna inte framgår till vilken annan domstol handlingarna kan sändas.

Frågan om avvisning bör tas upp så snart som möjligt. Den får emellertid prövas på vilket stadium som helst av handläggningen (jfr NJA 1977 s. 827). Någon särskild bestämmelse härom, vilket en remissinstans har föreslagit, torde inte behövas utan följer av 16 § jämförd med 34 kap. 1 § RB. Även partiell avvisning är möjlig.

6 § Är det uppenbart att sökandens talan är ogrundad, skall ansökningen genast avvisas.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om avvisning i fall då det är uppenbart att sökandens talan är ogrundad. Den motsvarar 6 § promemorieförslaget.

Förslaget i promemorian om avvisning av en uppenbart ogrundad ansökan har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de flesta remissinstanserna. Det har emellertid mött kritik från en del remissinstanser. Enligt hovrätten för Nedre Norrland saknas anledning att i den summariska processen införa ett för vår rättsordning okänt element, avvisning på materiell grund. Uppsala läns norra tingsrätt ifrågasätter om man gör någon egentlig vinst med att upprätthålla distinktionen mellan avvisning på materiell grund i processens inledningsskede och ogillande på samma grund i ett senare skede.

Enligt rättegångsutredningen är syftet med den föreslagna bestämmelsen gott. Problemen i fråga om ansökningar som innehåller uppenbart obefogade påståenden och yrkanden är emellertid större i den vanliga tvistemålsprocessen än i den summariska processen. Frågan hur man i den vanliga processen bör hantera problemen har tagits upp i direktiven för rättegångsutredningen. Enligt utredningen bör frågan få en samlad lösning under utredningens fortsatta arbete. Domareförbundet anser att bestämmelsen är principiellt oriktig och dessutom olämplig, varför förbundet motsätter sig förslaget i den delen.

För egen del får jag anföra följande. Förslaget i promemorian om avvisning på materiell grund skall ses mot bakgrund av den samlade reform av den summariska processen som föreslås där. Enligt promemorieförslaget skall den summariska betalningsprocessen i viss utsträckning öppnas för skadeståndsfördringar. En förutsättning härför har ansetts vara att rätten får möjlighet att motverka att svaranden åläggs betalningsskyldighet för skadeståndskrav som är uppenbart ogrundade eller starkt överdrivna.

En bestämmelse om avvisning på materiell grund är emellertid av värde även i en lagstiftning som är begränsad till handräckningsprocessen. Med en sådan bestämmelse vinner man den fördelen att svaranden slipper att besvaras med delgivning av ansökningen och att komma in med skriftligt svaromål i fall då ansökningen ändå inte har någon utsikt till framgång. Eftersom sökanden kan bli ersättningsskyldig för svarandens kostnader

(se 10 §) ligger det också i sökandens intresse att en sådan ansökan avvisas på ett tidigt stadium. Inte heller i övrigt torde en bestämmelse av den innebörden innebära någon nackdel för sökanden. Ett avvisningsbeslut vinner inte rättskraft i den meningen att det utgör hinder för sökanden att återkomma med en ansökan om handräckning som är bättre underbyggd eller att väcka talan i vanlig ordning.

Jag vill vidare erinra om att det redan nu finns en motsvarighet till bestämmelsen i handräckningsprocessen enligt UL. Enligt 195 § 2 mom. UL kan nämligen överexekutor utan kommunikation avslå en ansökan om handräckning om han finner att sökanden saknar skäl för ansökningen.

De problem som rättegångsutredningen har att behandla hänför sig inte bara till de fall då sökanden har åberopat en juridiskt sett ohållbar grund. De gäller också den vidare frågan hur domstolen skall hantera ansökningar från mentalt skadade personer eller andra som har oklara motiv för sin talan. Det är inte ovanligt att talan anhängiggörs mot kända personer i syfte att väcka uppmärksamhet. Problem av den arten är, som rättegångsutredningen har påpekat, säkerligen större i vanlig civilprocess än i summarisk process. Frågan i vad mån dessa fall kräver en särskild reglering i den summariska processen bör avgöras först sedan resultatet av rättegångsutredningens arbete föreligger.

Begränsar man frågan till de rena fallen av uppenbart ogrundade anspråk finns det emellertid inte någon anledning att uppskjuta ett ställningstagande för handräckningsprocessens del. I förevarande paragraf har därför tagits in en bestämmelse om avvisande av en ansökan när det är uppenbart att sökandens anspråk är ogrundat. I enlighet med vad en remissinstans, RSV, har föreslagit anser jag att bestämmelsen bör innehålla att ansökningen under angivna förutsättning *skall* avvisas.

Avvisning enligt förevarande paragraf kan inte äga rum sedan ansökningen har tagits upp och kommunicerats med svaranden. I så fall skall domstolen i stället förklara att ansökningen inte kan bifallas. Avvisningsgrunden skall givetvis beaktas självant av domstolen. Av ordalydelsen framgår att rätten inte har någon skyldighet att försöka utreda om en ansökan är grundlös eller inte. Bestämmelsen gäller alltså bara fall när det direkt av ansökningshandlingarna framgår att sökanden inte har någon utsikt till framgång om talan skulle ha prövats i vanlig rättegång. Uttrycket att talan är uppenbart ogrundad bör ges samma innebörd som motsvarande uttryck i 44 kap. 8 § andra stycket andra meningen RB.

Avvisning enligt förevarande paragraf kan, liksom avvisning enligt 5 §, avse en del av ett anspråk. Förutsättningen är givetvis att den uppenbart ohållbara grunden inte avser hela anspråket. Därutöver måste emellertid uppställas det kravet att inte yrkandet utgör en odelbar enhet.

Jag vill understryka att den nu aktuella bestämmelsen inte innebär något slutligt ställningstagande till frågan hur domstolarna i olika sammanhang skall hantera ansökningar som innehåller uppenbart obefogade påståenden

och yrkanden. I enlighet med vad jag tidigare har anfört (avsnitt 2.1) kan andra lösningar komma att väljas när resultatet av rättegångsutredningens arbete föreligger.

7 § Uppåttas ansökningen, skall svaranden föreläggas att inom viss tid från det att han delgivits ansökningen skriftligen yttra sig över den. Tiden får inte utan särskilda skäl bestämmas längre än till två veckor. Svaranden skall upplysas om att målet kan avgöras vare sig han har yttrat sig eller inte.

Om det behövs, skall sökanden beredas tillfälle att skriftligen yttra sig över vad svaranden har anfört. Ytterligare skriftväxling får inte äga rum.

Återkallas ansökningen, avskrivs målet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om den fortsatta behandlingen av en handräckningsansökan som inte har överlämnats till en annan domstol eller avvisats. Den motsvarar i huvudsak 7 § och 8 § andra stycket promemorieförslaget.

Enligt första meningen i första stycket skall rätten, om ansökningen tas upp, förelägga svaranden att inom viss tid från det att han delgivits ansökningen skriftligen yttra sig över den. Det har inte ansetts nödvändigt att ta upp någon närmare föreskrift om hur föreläggandet skall utformas. Svaranden bör lämpligen uppmanas att ange om han medger eller bestrider ansökningen och att, om ansökningen bestrids helt eller delvis, ange skälen för bestridandet.

Enligt andra meningen i första stycket får tiden för yttrande inte utan särskilda skäl bestämmas längre än till två veckor. Anledning att bestämma en längre tidsfrist kan finnas om svaranden kan antas behöva längre tid på sig, t.ex. därför att han är bosatt utomlands. Ett annat skäl kan vara att målet rör flera svarandeparter som kan behöva viss tid för samråd. I fall då utslag får meddelas först viss tid från delgivning, t.ex. vid underrättelse enligt 12 kap. 44 § jordabalken, kan tidsfristen också förlängas.

Det finns ingenting som hindrar att tvåveckorsfristen underskrids i enkla fall. Vidare kan rätten på begäran av svaranden förlänga tidsfristen, om den skulle visa sig otillräcklig.

I tredje meningen sägs att svaranden skall upplysas om att målet kan avgöras vare sig han har yttrat sig eller inte. Det bör därvid särskilt anges vad som blir följden om bestridande inte kommer in.

Det förekommer i mål vid domstol eller hos överexekutor att svaranden kommer in med yttrande efter fristens utgång men innan målet har avgjorts. I allmänhet brukar då yttrandet ändå beaktas. Förslaget lägger inte hinder i vägen för en sådan tillämpning även i det nya förfarandet.

Enligt första meningen i andra stycket skall sökanden, om det behövs, lämnas tillfälle att skriftligen yttra sig över vad svaranden har anfört. Jag vill understryka att bestämmelsen bör tillämpas endast undantagsvis.

Normalt bör inte mer än en skrift från vardera sidan utväxlas. Ett uttryckligt förbud mot ytterligare skriftväxling sedan sökanden har inkommit med yttrande har tagits upp som andra mening i stycket (jfr 7 § andra meningen lagsökningslagen).

En skrift som efter föreläggande har inkommit från en part bör givetvis översändas till motparten för kännedom, även om denne inte föreläggs att yttra sig över den.

Tredje stycket innehåller en särskild bestämmelse för det fall att sökanden återkallar sin ansökan. Målet skall då avskrivas. Svaranden har alltså inte som i vanlig rättegång möjlighet att trots återkallelsen få saken prövad (jfr 13 kap. 5 § RB och SvJT 1955 rf s. 6). Sker återkallelsen sedan svaranden har inkommit med yttrande, skall sökanden, om inte särskilda skäl föranleder annat, åläggas att ersätta svarandens kostnader (10 § andra stycket). Innan målet skrivs av bör i den situationen svaranden beredas tillfälle att inkomma med ett kostnadsyrkande. Som närmare skall beröras i anslutning till 10 § andra stycket bör svaranden som regel inte ha rätt till ersättning i fall då återkallelsen beror på att svaranden har fullgjort förpliktelsen efter ansökningen eller träffat uppgörelse med sökanden.

8 § Föreläggande enligt 7 § första stycket skall jämte ansökningshandlingarna delges svaranden på det sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om delgivning av föreläggandet jämte ansökningshandlingarna. Den motsvarar 23 § första meningen promemoriaförslaget.

Ett föreläggande i mål om handräckning enligt 191 och 192 §§ UL delges f.n. på det sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål (195 a § UL). I överensstämmelse härmed sägs i paragrafen att föreläggande enligt 7 § andra stycket skall jämte ansökningshandlingarna delges svaranden på det sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål. Detta innebär att delgivningslagen (1970:428) skall tillämpas. Enligt 33 kap. 6 § andra stycket RB gäller dock det undantaget att surrogatdelgivning, dvs. delgivning genom att handlingen överlämnas till annan än den sökte, endast får ske om anledning förekommer att den sökte har avvikit eller eljest håller sig undan. Delgivning får ske genom kungörelse under de förutsättningar som anges i delgivningslagen.

I samband med ändringar i delgivningslagen, som träder i kraft den 1 juli 1979, har nuvarande ovillkorliga rätt för sökanden att själv ombesörja delgivning i bl.a. mål om handräckning enligt UL tagits bort. I fortsättningen får partsdelgivning ske under de förutsättningar som anges i 2 § delgivningslagen.

9 § Sökanden skall styrka de omständigheter som han åberopar till stöd för sin ansökan. Hans framställning av omständigheterna skall läggas till

grund för prövningen, i den mån framställningen har lämnats utan invändning av svaranden och det inte är uppenbart att den är oriktig.

Bestrider svaranden ansökningen får den inte bifallas om svaranden visar sannolika skäl för sin invändning eller sökandens rätt annars framstår som oklar. Invändning om betalning beaktas endast om den styrks.

Paragrafen innehåller bestämmelser angående beviskravet i mål enligt handräckningslagen. Den motsvarar 8 § första stycket andra meningen och 17 § promemorieförslaget.

Enligt första meningen i första stycket skall sökanden styrka de omständigheter som han åberopar till stöd för sin ansökan. I princip krävs sålunda full bevisning. Vid tillämpning av bestämmelsen skall rätten givetvis bortse från omständigheter som sökanden har åberopat men som saknar betydelse för utgången i målet. Frågan hur pass ingående sökanden behöver utveckla sin talan har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.6).

Ett viktigt undantag från beviskravet i första meningen följer av andra meningen i stycket. Enligt vad som sägs där skall sökandens framställning av omständigheterna läggas till grund för prövningen i den mån framställningen har lämnats utan invändning av svaranden. Hör svaranden inte av sig skall alltså ansökningen bifallas, förutsatt att framställningen innefattar laga skäl för sökandens talan. Den reservationen måste emellertid göras att prövningen inte får grundas på uppgifter som uppenbart är oriktiga. Även detta har kommit till uttryck i andra meningen i första stycket.

Sökanden kan ha begränsat sin talan till att avse ingripande mot en egenmäktig besittningsrubbnig. I det fallet skall parternas materiella rätt i princip lämnas utanför prövningen. Härifrån anses dock f.n. gälla det undantaget att ansökningen inte skall bifallas om det är uppenbart att svaranden har den materiella rätten på sin sida. Någon ändring på den punkten är inte avsedd.

När det gäller frågan vilket mått av bevisning som bör krävas av svaranden får man skilja mellan olika fall. Är svaranden enligt allmänna processuella regler bevisskyldig för invändningen måste han för att hindra bifall till ansökningen visa åtminstone sannolika skäl för invändningen. Är det däremot sökanden som har bevisbördan för att den av svaranden åberopade omständigheten inte föreligger, är redan det förhållandet att invändningen har framställts tillräckligt. Härvid förutsätts givetvis att den åberopade omständigheten utgör ett relevant motfaktum och att den inte heller i övrigt är sådan att den kan lämnas utan avseende.

Bestämmelser angående beviskravet i fråga om svarandens invändningar har tagits upp i paragrafens andra stycke. Enligt första meningen får ansökningen, om den bestrids av svaranden, inte bifallas om svaranden visar sannolika skäl för sin invändning eller sökandens rätt annars framstår som oklar. Bestämmelsen gör det möjligt att ta hänsyn till allmänna regler

om bevisbördans fördelning. Den har utformats efter mönster av 12 § andra stycket lagsökningslagen (jfr prop. 1939:166 s. 155). Uttrycket att sökandens rätt är oklar syftar på de faktiska omständigheterna. Det förhållandet att rättsfrågan är oklar utgör inte i och för sig skäl till att ansökningen skall lämnas utan bifall. Av bestämmelsen följer vidare att ett bestridande utan att grunden har angetts i allmänhet inte kan tillmätas någon betydelse i målet.

En invändning av särskilt slag är att betalning har skett. Det anses åligga den som gör en sådan invändning att styrka den. I promemorieförslaget har tagits upp en bestämmelse härom (17 § andra stycket), som syftar på det fallet att en nyttjanderätt påstås vara förverkad till följd av dröjsmål med betalning. En betalningsinvändning kan emellertid tänkas ha betydelse även i andra fall. Bestämmelsen har därför gjorts generell. Den har tagits upp som andra mening i andra stycket.

10 § Bifalls en ansökan om handräckning, skall svaranden ersätta sökanden för hans kostnader i målet. Ersättning utgår, enligt vad regeringen närmare föreskriver, för sökandens eget arbete med anledning av målet och för arvode till ombud eller biträde, allt med skäligt belopp, samt för ansökningsavgift och andra nödvändiga utgifter med anledning av målet.

Bifalls inte ansökningen eller avvisas eller återkallas den sedan svaranden har inkommit med yttrande, skall sökanden, om inte särskilda skäl föranleder annat, åläggas att ersätta svarandens kostnader enligt vad rätten finner skäligt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om kostnader i handräckningsmål. Den motsvarar i huvudsak 9 § första och andra styckena promemorieförslaget.

Kostnadsbestämmelserna har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.10). Paragrafens första stycke rör sökandens rätt till ersättning. Där anges först att om en ansökan om handräckning bifalls, skall svaranden ersätta sökanden för hans kostnader i målet. Därefter anges vilka kostnader som ersätts. Avsikten är att regeringen skall meddela närmare föreskrifter om kostnadernas storlek.

Begär sökanden ersättning för kostnader i målet, skall han ange detta i ansökningen (3 § första stycket tredje meningen). Ett kostnadsyrkande som framställs senare skall alltså avvisas. Sökanden har emellertid möjlighet att i samband med att han avger påminnelser enligt 7 § andra stycket yrka ersättning för den särskilda kostnad som föranleds av påminnelserna.

I andra stycket regleras svarandens rätt till ersättning. En förutsättning för att svaranden skall kunna få ersättning är att ansökningen inte bifalls efter sedvanlig prövning eller att den avvisas eller återkallas sedan svaranden har inkommit med yttrande. En remissinstans har förordat att svarandens rätt till ersättning vid avvisning eller återkallelse inte inskränks

till fall då han har inkommit med yttrande utan att ersättningsrätt skall föreligga i och med att han har delgivits ansökningen. En sådan lösning skulle onekligen vara att föredra från principiell synpunkt. Den skulle emellertid ställa krav på utredning angående svarandens eventuella kostnadsanspråk i ett mycket stort antal avvisade eller återkallade mål, vilket rimmar mindre väl med förfarandets summariska karaktär. Jag har därför inte kunnat biträda det angivna förslaget.

En andra förutsättning för svarandens ersättningsrätt är att det inte föreligger sådana särskilda skäl som gör att ersättning inte bör utgå. Normalt bör alltså svaranden tillerkännas ersättning för sina kostnader, om ansökningen inte bifalls. Återkallas ansökningen därför att svaranden under målets gång har fullgjort förpliktelsen eller träffat uppgörelse med sökanden, bör detta emellertid som regel utgöra ett sådant särskilt skäl som föranleder att svaranden inte tillerkänns någon ersättning.

För att ersättning till svaranden skall kunna utgå, måste han framställa yrkande därom och uppge vari kostnaden består. Yrkandet måste framställas innan handläggningen avslutas, dvs. innan utslag meddelas (16 § jämförd med 18 kap. 14 § första stycket RB). Upplysning härom bör tas in i föreläggandet. Det är inte meningen att rätten på annat sätt skall vara aktiv för att fordra in ett kostnadsyrkande från svaranden i fall då ansökningen inte bifalls. Kan rätt till ersättning föreligga på den grunden att ansökningen avvisas eller återkallas efter det att svaranden har inkommit med yttrande, får rätten emellertid höra efter om svaranden har något kostnadsyrkande. Detta bör underlätas endast om det står klart att rätt till ersättning inte föreligger.

När det gäller svarandens rätt till ersättning får rätten göra en skälighetsbedömning av anspråket i dess helhet. Det ligger i sakens natur att ersättningen normalt inte bör överstiga vad som kunnat utgå till sökanden, om ansökningen bifallits.

En bestämmelse om talan mot kostnadsbeslut har tagits upp i 12 § tredje stycket.

11 § Görs det sannolikt att saken inte tål uppskov, får rätten utan hinder av 7 § genast bevilja den sökta åtgärden. Detta gäller dock inte om ansökningen avser förpliktelse för en tidigare ägare eller nyttjanderättshavare att flytta från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad.

Rätten skall så snart som möjligt ompröva ett beslut varigenom en åtgärd enligt första stycket har beviljats. Talan mot beslut i fråga som avses där skall föras särskilt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om interimistiskt förordnande i mål om handräckning. Den motsvarar 18 § promemoriaförslaget.

Enligt 195 § 1 mom. UL kan överexekutor interimistiskt bevilja handräckning enligt 191 § utan att svaranden först har beretts tillfälle att yttra sig. Förutsättningen är att saken inte tål uppskov.

Den som ansöker om handräckning enligt den nya lagen kan i de flesta fall skydda sitt anspråk genom att utverka säkerhetsåtgärd enligt 15 kap. RB (jfr 16 §). Som tidigare har nämnts ämnar jag i samband med följdlagsstiftningen till utsökningsbalken föreslå att tillämpningsområdet för 15 kap. RB vidgas till att gälla även när talan inte ännu har väckts. För säkerhetsåtgärder enligt RB krävs i allmänhet att sökanden ställer säkerhet. Sökanden kan emellertid ha behov av ett snabbt ingripande utan att han först behöver ställa säkerhet eller visa att han uppfyller vad som krävs för att han skall slippa ställa säkerhet. Jag anser därför att man bör behålla nuvarande möjlighet att meddela interimistiskt förordnande. I enlighet med vad som nu gäller och som också föreslås i promemorian bör emellertid ett interimistiskt förordnande inte få meddelas i mål om avhysning.

En förutsättning för ett interimistiskt förordnande bör vara att saken är så brådskande att ytterligare dröjsmål medför risk för att utslaget blir utan värde för sökanden. Det synes lämpligt att detta krav, i enlighet med vad en remissinstans har förordat, uttrycks på samma sätt som f.n., dvs. att saken inte tål uppskov.

I promemorian uttalas (s. 128) att det för ett interimistiskt beslut inte kan fordras samma grad av utredning som ligger i det eljest i promemorian förordade kravet att saken skall vara uppenbar. Jag kan såtillvida instämma i detta uttalande som att utredningen givetvis inte kan bli lika fullständig som då svaranden har vitsordat sökandens uppgifter eller får anses ha godtagit dem genom att underlåta att inkomma med yttrande. Av sökanden bör emellertid fordras samma mått av bevisning som krävs för ett bifallande utslag när uppgifterna har bestritts av svaranden. Sökanden skall alltså styrka de omständigheter som ansökningen grundas på. Detta följer av 9 §. Uppgiften att saken inte tål uppskov bör emellertid godtas om den framstår som sannolik.

I enlighet härmed sägs i första stycket första meningen att om det görs sannolikt att saken icke tål uppskov, rätten får utan hinder av 7 § genast bevilja den sökta åtgärden. Uttrycket "åtgärden" har valts för att markera att det här inte är fråga om att talan bifalls. Andra meningen innehåller en bestämmelse om undantag beträffande avhysningsfallen.

Som första mening i andra stycket har tagits upp en uttrycklig bestämmelse om att rätten så snart som möjligt skall ompröva ett beslut varigenom en åtgärd enligt första stycket har beviljats. Svaranden skall givetvis utan dröjsmål beredas tillfälle att yttra sig. Därvid kan finnas skäl att ge honom kortare tid på sig än normalt.

Beslut i en fråga som rör interimistiskt förordnande bör få överklagas särskilt till hovrätt. Ett sådant beslut torde alltid vara att anse som ett beslut under förfarandet. Med hänsyn till att 49 kap. 4 § RB inte enligt sin ordalydelse omfattar interimistiska beslut som nu avses har som en andra mening i andra stycket tagits upp en särskild bestämmelse om att talan skall föras särskilt.

12 § Rättens avgörande av saken sker genom utslag.

Mot utslag i mål enligt denna lag kan part söka återvinning hos rätten. Återvinning skall sökas, av svaranden inom en månad från den dag då utslaget delgavs honom eller det helt eller delvis verkställdes och av sökanden inom en månad från dagen för utslaget. Har återvinning sökts, anses talan väckt när ansökningen om handräckning gjordes hos rätten.

Är part missnöjd med rättens utslag endast såvitt gäller beslut om ersättning för kostnad, får han i den delen föra talan genom besvär inom den tid som anges i andra stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rättens avgörande och om rättsmedel. Den motsvaras i promemorian av bestämmelser i 8 § första stycket första meningen, 9 § tredje stycket och 19 § första stycket.

I första stycket anges att rättens avgörande av saken sker genom utslag. Detta gäller vare sig sökandens talan bifalls eller inte. Av 16 § jämförd med 17 kap. 1 § RB följer att andra rättens avgöranden skall betecknas beslut.

Avvisas en ansökan delvis i samband med att rätten avgör saken i övrigt, kan avvisningsbeslutet tas upp i utslaget. I ett sådant fall skall talan mot avvisningsbeslutet föras på samma sätt som talan mot själva utslaget, dvs. genom återvinning (16 § jämförd med 49 kap. 2 § första stycket RB).

Frågan om rättsmedel i det nya förfarandet har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.9). Som jag har anfört där bör, till skillnad mot vad som nu gäller i mål enligt 191 och 192 §§ UL, rättsmedlet vara återvinning. Detta bör gälla oavsett om det är sökanden eller svaranden som är missnöjd.

Enligt RB och lagsökningslagen är återvinningsfristen en månad. I fråga om tredskodom och lagsökningsutslag räknas återvinningsfristen från delgivning av domen eller utslaget. I mål om betalningsföreläggande skall återvinning sökas inom en månad från det att utmätning ägde rum eller betalning skedde med förbehåll om rätt att söka återvinning. I mål enligt 191 och 192 §§ UL räknas besvärsfristen från delgivning av utslaget, såvida det inte har avkunnats muntligen (214 § UL).

I det enhetliga summariska förfarande som föreslås i promemorian skall fristen för återvinning resp. besvär vara för svaranden en månad från den dag då utslaget delgavs honom eller det helt eller delvis verkställdes, och för sökanden en månad från dagen för utslaget. Ett resultatlöst verkställighetsförsök skall alltså inte medföra att fristen börjar löpa.

Promemorieförslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de flesta remissinstanserna. Flera remissinstanser förordar emellertid att återvinningsfristen även för svaranden räknas från dagen för utslaget. Enligt dessa remissinstanser uppstår i betalningsmålen inte sällan besvärande dröjsmål på grund av att gäldenären inte kan anträffas för delgivning av utslaget. Om återvinningsfristen i stället räknas från dagen för utslaget kan svaranden i samband med delgivning av ansökningen upplysas om att utslag kommer att meddelas viss dag räknat från delgivningen och att utslaget vinner laga kraft en månad från dagen för utslaget.

Enligt min mening finns det skäl som talar för att man, såsom några remissinstanser har varit inne på, räknar återvinningsfristen för både sökanden och svaranden från dagen för utslaget. Utslag meddelas i allmänhet jämförelsevis kort tid efter det att svaranden har delgivits ansökningen. Om svaranden i samband med delgivningen av ansökningen under rättas om när utslag kan komma att meddelas och om möjligheten att söka återvinning samt därefter underrättas om utslaget i vanligt brev (jfr 17 kap. 9 § RB), torde det från rättssäkerhetssynpunkt inte möta något hinder mot att räkna återvinningsfristen från dagen för utslaget. En sådan ordning borde emellertid i så fall gälla även ifråga om mål enligt lagsökningslagen. Eftersom rättegångsutredningen avser att se över den summariska betalningsprocessen, anser jag att en reform av antytt slag bör övervägas först när resultatet av rättegångsutredningens arbete föreligger.

Mot den bakgrunden biträder jag promemoriaförslaget om att återvinningsfristen för svaranden räknas antingen från delgivning eller från det att verkställighet ägde rum. I den förut nämnda tilläggsremissen till lagrådet angående förslaget till utsökningsbalk ämnar jag föreslå bestämmelser om verkställighet av utslag och beslut i handräckningsmål, som innebär att dessa exekutionstitlar i princip skall få verkställas såsom laga-kraftägande dom, med möjlighet för rätten att förordna om inhibition om återvinning har sökts eller besvär anförts. Har betalningsskyldighet ålagts, bör dock utmätt fast egendom eller lös egendom som har betydande värde inte få säljas förrän utslaget eller beslutet har vunnit laga kraft. Med en sådan ordning torde det i de flesta fall inte föreligga behov av att delge utslag med svaranden. Jag återkommer till den frågan i specialmotive-ningen till 15 §.

När det gäller sökanden anser jag att fristen i enlighet med promemoriaförslaget bör räknas från dagen för utslaget. Detta bör gälla även om sökanden samtidigt har ålagts betalningsskyldighet för rättegångskostnader. Sökandens rätt får anses tillräckligt tillgodosedd genom under rättelse i vanligt brev om utslaget.

I enlighet härmed sägs i andra stycket av paragrafen att mot utslag i mål enligt denna lag kan part söka återvinning hos rätten. Återvinning skall sökas, av svaranden inom en månad från den dag då utslaget delgavs honom eller det helt eller delvis verkställdes och av sökanden inom en månad från dagen för utslaget. Vidare anges att om återvinning har sökts, anses talan väckt när ansökningen om handräckning gjordes hos rätten. Sistnämnda bestämmelse motsvarar vad som gäller enligt 33 § och 35 § tredje stycket lagsökningslagen.

Att återvinningsfristen för svaranden börjar löpa från det att utslaget helt eller delvis verkställdes innebär att ett helt resultatlöst verkställighets-försök inte tillmäts någon betydelse. Anledningen är att det i det fallet inte finns någon tillräcklig garanti för att svaranden har fått kännedom om att verkställighet har sökts. Det bör emellertid påpekas att delgivning av

utslaget kan ske i samband med att förrättningsmannen inställer sig hos svaranden för verkställighet (jfr 19 och 24 §§ delgivningslagen, SFS 1978:768).

Verkställighet kan ibland ske genom att svaranden delges ett föreläggande att fullgöra vad som åligger honom eller att iakttä förbud eller annan föreskrift (16 kap. 12 § förslaget till utsökningsbalk). Återvinningsfristen börjar då löpa från det att föreläggandet delgavs, oavsett om den tid som svaranden har på sig för att iakttä föreläggandet har gått ut eller inte.

Av 16 § följer att 44 kap. 9 § andra stycket RB gäller i fråga om återvinning mot utslag enligt den nya lagen. Ansökan skall alltså vara skriftlig och innehålla vad som från den återvinningssökandes sida behövs för att förberedelse i målet skall kunna äga rum. I fråga om den fortsatta handläggningen gäller vad som sägs i 14 §.

Om handräckningsmålet efter återvinning övergår i tvistemål, kommer frågan om ersättning i handräckningsmålet att prövas i tvistemålet. Ansökan om återvinning bör i allmänhet anses syfta inte bara på avgörandet i sak utan också på beslut om kostnad, om inte annat framgår av omständigheterna. Det förhållandet att det inte uttryckligen har angetts i en ansökan om återvinning att parten är missnöjd även med beslut om kostnad bör således inte hindra att den frågan prövas i tvistemålet.

Är en part missnöjd endast med beslutet i kostnadsfrågan, bör parten ha möjlighet att få den frågan prövad efter besvär till hovrätt. Besvärstiden bör vara densamma som gäller för återvinning. Svårigheter kan annars uppstå t.ex. när det gäller att avgöra om ett kostnadsbeslut har vunnit laga kraft eller inte. I tredje stycket av förevarande paragraf sägs därför att om part är missnöjd med utslaget endast såvitt gäller beslut om ersättning för kostnad, får han i den delen föra talan genom besvär inom den tid som anges i andra stycket.

13 § Utslag varigenom sökandens talan inte har bifallits hindrar inte att part efter återvinningsfristens utgång väcker talan i den ordning som är föreskriven för tvistemål i allmänhet.

I paragrafen berörs frågan om utslagets rättskraft. Den har en viss motvarighet i 20 § promemorieförslaget (jfr 14 § tredje stycket promemorieförslaget).

Frågan om utslagets rättskraftsverkan har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.8). Som jag där har anfört bör utslag, varigenom sökandens talan har bifallits, överlag vinna rättskraft om inte återvinning söks. Bifalls inte sökandens talan, bör däremot utslaget inte hindra att talan väcks i vanlig ordning.

Någon uttrycklig bestämmelse om att bifallande utslag kan vinna rättskraft torde inte behövas. Det följer redan av 16 § jämförd med 17 kap. 11 § RB. Däremot behövs en bestämmelse om att ett utslag varigenom sökan-

dens talan inte har bifallits inte hindrar att denne väcker talan i vanlig ordning. Den begränsningen måste dock gälla att talan inte får väckas så länge återvinningsfristen löper. I och för sig torde detta följa av 16 § jämförd med 13 kap. 6 § RB. För att förebygga tvekan på den punkten bör det emellertid anges uttryckligen.

I enlighet härmed sägs i paragrafen att utslag varigenom sökandens talan inte har bifallits inte hindrar att part efter återvinningsfristens utgång väcker talan i den ordning som är föreskriven för tvistemål i allmänhet. Av 16 § jämförd med 17 kap. 11 § RB följer emellertid att sökanden inte får återkomma med en ny handräckningsansökan angående samma sak.

14 § Har återvinning sökts mot utslag enligt denna lag, skall rätten eller, om målet skall överlämnas till en annan tingsrätt, denna förordna om målets fortsatta handläggning.

Beträffande rättegången skall stämning anses utfärdad genom förordnande enligt första stycket. Kan målet anses tillräckligt förberett genom den tidigare handläggningen, får det genast utsättas till huvudförhandling eller, om det skall handläggas enligt lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, till sammanträde enligt den lagen.

I paragrafen ges bestämmelser om målets fortsatta handläggning sedan återvinning har sökts. Den motsvarar 25 § promemoriaförslaget.

Har återvinning sökts, ankommer det på rätten att förordna om målets fortsatta handläggning. Detta innebär bl.a. att rätten skall göra en preliminär bedömning av om småmålslagen eller det ordinära förfarandet skall tillämpas. Om målet rör arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist, skall det överlämnas till den tingsrätt som är behörig fastighetsdomstol. Föreskrift om överlämnande kan meddelas i förordning. Har målet överlämnats till en annan tingsrätt är det den senare domstolen som skall förordna om målets fortsatta handläggning. Första stycket innehåller bestämmelser i enlighet härmed.

Enligt första meningen i andra stycket skall stämning anses utfärdad genom förordnandet. Förberedelse skall alltså äga rum resp. föreläggande enligt 14 § småmålslagen utfärdas. Om målet kan anses tillräckligt förberett genom handräckningsförfarandet bör det emellertid genast få sättas ut till huvudförhandling eller till sammanträde enligt småmålslagen. En bestämmelse härom har tagits upp i andra meningen.

Sedan dom i återvinningsmålet har meddelats, får handräckningsutslaget anses ha förlorat sin verkan som exekutionstitel (jfr lagrådsremissen med förslag till utskökningsbalk s. 231). Detta gäller även för det fall att domen i återvinningsmålet i sak innebär ett fastställande av handräckningsutslaget. Verkställighet får då inte längre ske enligt de för sökanden förmånligare reglerna om verkställighet av handräckningsutslag. Denna verkan inträder i och med att dom meddelas. Laga kraft skall alltså inte avvaktas.

15 § Vid handläggning av mål enligt denna lag är rätten domför med en lagfaren domare.

Utslag enligt denna lag delges genom rättens försorg endast om sökandens talan har bifallits i mål vari part har beviljats allmän rättshjälp.

Paragrafen, som motsvarar 22 och 24 §§ promemorieförslaget, innehåller bestämmelser om domförhet i handräckningsmål och om delgivning av utslag.

Som jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.11) bör avhysningsmålen i allmänhet kunna handläggas av tingsnotarier med minst ett års tjänstgöring. Övriga mål bör företrädesvis handläggas av ordinarie domare eller tingsfiskaler.

Enligt 12 § andra stycket är återvinningsfristen för svaranden en månad räknat antingen från delgivning av utslaget eller från det att utslaget helt eller delvis verkställdes. Utslaget får i princip verkställas på samma sätt som en lagakraftäggande dom (se specialmotiveringen till 12 §). I allmänhet torde sökanden inte ha något intresse av att få utslaget lagakraftvunnet genom delgivning. Det är också angeläget att antalet delgivningar begränsas. Huvudregeln bör därför vara att utslag enligt handräckningslagen inte skall delges genom rättens försorg.

I mål vari allmän rättshjälp har lämnats kan uppkomma betalnings-skyldighet gentemot staten. Av praktiska skäl tas statens fordran inte ut förrän avgörandet har vunnit laga kraft. I sådana mål bör återvinningsfristen börja löpa så snart som möjligt. Delgivning av utslaget bör därför ske genom rättens försorg, om sökandens talan har bifallits. En bestämmelse i enlighet med det anförda har tagits upp i paragrafens andra stycke (jfr 17 § andra stycket lagsökningslagen och 33 kap. 5 § RB i dess lydelse enligt SFS 1979:242). Av bestämmelsen följer att om sökanden, fränsett rättshjälpsfallet, vill ha utslaget delgivet med svaranden, han själv får ombesörja och bekosta detta.

Avgöranden av en svensk domstol kan i betydande utsträckning verkställas i ett annat nordiskt land enligt 1977 års konvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område och den till konventionen anslutande ensartade lagstiftningen i de olika nordiska länderna. I förhållande till Island gäller dock 1932 års konvention om erkännande och verkställighet av domar. Vidare kan verkställighet äga rum i Schweiz enligt 1936 års konvention om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar.

Det är något oklart huruvida de danska, finska och norska lagarna om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område skulle medge verkställighet i dessa länder av avgöranden enligt förvarande lag. I dessa lagar har såsom exekutionstitlar särskilt angetts utslag i lagsökningsmål och bevis i mål om betalningsföreläggande. Detta kan föranleda den motsatstolkningen att andra avgöranden i summarisk väg inte är verkställbara. Avsikten torde emellertid ha varit att alla avgöranden

av domstol – utom vissa som särskilt angetts i lagarna – skall kunna bli föremål för internordisk verkställighet. Jag avser att senare ta upp överläggningar med de andra nordiska länderna beträffande verkställighet där av utslag enligt handräckningslagen.

Verkställighet utomlands förutsätter i princip att exekutionstiteln har vunnit laga kraft. Enligt 1977 års internordiska lagstiftning får exekutionstitlar som ålägger betalningsskyldighet verkställas även dessförinnan, om exekutionstiteln är verkställbar i det land där den har meddelats. Verkställighetslandet kan dock uppställa krav på laga kraft för att fullständig verkställighet skall få ske. Eftersom återvinningsfristen börjar löpa även efter delgivning, behövs inte någon motsvarighet till 35 § fjärde stycket lagsökningslagen, som med utmätning i Sverige jämställer motsvarande åtgärd i ett annat nordiskt land. Den som vill ha verkställighet utomlands av ett utslag enligt handräckningslagen får själv föranstalta om delgivning för att få utslaget lagakraftvunnet.

16 § I den mån särskild bestämmelse inte har meddelats i denna lag, gäller i tillämpliga delar vad som sägs i rättegångsbalken om tvistemål.

Paragrafen innehåller en generell hänvisning till RB:s bestämmelser om tvistemål. Den motsvarar 26 § promemorieförslaget.

Enligt 12 kap. 9 § första stycket RB skall skriftlig fullmakt förete i huvudskrift, när ombudet första gången vid rätten för talan i målet. Bestämmelsen anses vara tillämplig såväl i mål enligt lagsökningslagen som i mål om handräckning hos överexekutor. En remissinstans (datainspektionen) påpekar att hantering och granskning av fullmakter medför mycket arbete för parter, ombud och domstolar och ifrågasätter om inte kravet på företeende av fullmakt bör kunna mjukas upp i det nya förfarandet.

Jag har förståelse för önskemålet om en lättnad i kravet att fullmakt skall förete i huvudskrift. I detta hänseende bör emellertid samma regler gälla i den summariska processen som i den vanliga civilprocessen. Saken bör därför inte tas upp nu utan först när resultatet av rättegångsutredningens arbete föreligger.

I promemorian anförs att bestämmelserna i 13 kap. 3 § RB om ändring av talan inte bör tillämpas i det nya förfarandet. Domareförbundet ställer sig tveksamt till detta uttalande. Förbundet påpekar att det i praxis har framkommit olika meningar om möjligheten av ändring i lagsökningsmål av ett ursprungligen framställt yrkande (SvJT 1974 rf. s. 26).

Enligt min mening bör ändring av talan i princip vara tillåten även i ett summariskt förfarande. Av handläggningsordningen följer emellertid att ändring av talan inte bör tillåtas om föreläggande att svara på den ursprungliga ansökningen redan har utfärdats. Någon uttrycklig föreskrift härom torde inte behövas.

Talan enligt det nya förfarandet kan samtidigt väckas mot flera

svarandeparter. Flera sökande kan också väcka talan mot en eller flera svarande. Av 14 kap. 2 § RB följer emellertid att ansökningen måste i fråga om de olika parterna stödja sig på väsentligen samma grund. Bestämmelsen i 14 kap. 6 § om förening av mål när det är till gagn för utredningen är i och för sig tillämplig, men torde mera sällan få någon aktualitet i ett skriftligt förfarande.

I promemorian sägs att de bestämmelser i 14 kap. RB som rör tredje mans deltagande i rättegång inte bör tillämpas i det summariska förfarandet. Länsstyrelsen i Stockholms län anser emellertid att intervention bör vara tillåten. Enligt länsstyrelsen förekommer att en ansökan om avhysning riktas mot en förstahandshyresgäst, som i realiteten är att anse som bulvan för sökanden. Den verkliga avsikten med ansökningen är att andrahandshyresgästen skall avhysas. Denne bör därför genom intervention få möjlighet att hindra att en materiellt oriktig exekutionsurkund utfärdas.

För egen del får jag anföra följande. Handläggningsordningen i den summariska processen för med sig att bestämmelserna i 14 kap. RB om gemensam handläggning av talan som väcks av eller mot en tredje man saknar aktualitet i denna processform. Vad frågan gäller är därför endast huvuvida intervention bör vara tillåten eller inte. Denna fråga har normalt ganska liten praktisk betydelse, eftersom tredje mannen mer sällan får kännedom om processen. Hans intresse av att inträda som intervenient torde i allmänhet också vara begränsat till fall då han oberoende av parternas dispositioner kan påverka utgången av målet, dvs. när han har rätt till självständig intervention enligt 14 kap. 11 § andra stycket RB. Intervention i det enda syftet att understödja talan på ena eller andra sidan, dvs. ordinär intervention enligt 14 kap. 11 § första stycket, ter sig mindre angelägen i en summarisk process än i vanlig rättegång. Ett utslag i den summariska processen torde nämligen inte kunna tillmätas samma bevisverkan som en dom i en annan process.

Enligt min mening finns det emellertid inte något avgörande skäl mot att tillåta intervention i den summariska processen, om saken någon gång skulle bli aktuell. Detta kan vara fallet om t.ex. en andrahandshyresgäst får kännedom om att talan handräckningsvägen förs mot förstahandshyresgästen om avhysning. Det torde numera allmänt antas att andrahandshyresgästen har rätt till självständig intervention, i vart fall om han kan göra sannolikt att han har förvärvat en självständig nyttjanderätt (jfr Ekelöf, Rättegång II, 4 uppl.s. 183 samt SOU 1973:22 s. 433 noterna 9–11). Vidare kan påpekas att det till lagrådet remitterade förslaget till utsökningsbalk i 16 kap. 8 § innehåller bestämmelser som ger kronofogdemydigheten möjlighet att under vissa omständigheter vägra verkställighet mot en andrahandshyresgäst.

Jag vill i sammanhanget erinra om att frågan om andrahandshyresgästens ställning vid förhyrning av bostadslägenhet f.n. ses över av hyres-

rättsutredningen (Ju 1975:06). Frågan om andrahandshyresgästens befogenheter i handräkningsprocessen får övervägas ytterligare när resultatet av utredningens arbete föreligger.

Bestämmelserna i 17 kap. RB om dom och beslut gäller i stor utsträckning även i fråga om handräkningsmål. Det kan påpekas att hinder i princip inte möter att tillämpa bestämmelsen i 4 § om deldom, men att en sådan uppdelning som regel varken torde vara behövlig eller lämplig. Fastställelse av förlikning kan inte ske i mål enligt den föreslagna lagen. 6 § blir alltså inte tillämplig.

I 17 kap. 7–10 §§ RB finns bestämmelser om avfattande och meddelande av dom. I stort sett blir dessa bestämmelser tillämpliga även i handräkningsmål. Bl.a. skall 17 kap. 9 § sjunde stycket om underrättelse till parterna om utgången i målet tillämpas.

Av 13 och 17 §§ i den föreslagna lagen följer vissa begränsningar av tillämpligheten av 17 kap. 11 § RB angående rättskraften.

Frågan om rättegångskostnad i handräkningsmål är reglerad i 10 § handräkningslagen. Bestämmelserna där är i princip uttömmande såvitt gäller en parts skyldighet att ersätta motpartens kostnader och de kostnader som är ersättningsgilla. Detta hindrar inte att en del bestämmelser i 18 kap. RB också skall tillämpas, t.ex. 3, 4, 9, 14 och 15 §§.

Bestämmelserna i 32–35 kap. RB, vilka handlar om frister och laga förfall, inlaga i rättegång och delgivning, rättegångshinder och bevisning i allmänhet, gäller i huvudsak även i mål enligt den föreslagna lagen. Beträffande 38 kap. om skriftligt bevis torde endast 1 § kunna bli aktuell. Editionsplikt bör rimligen inte göras gällande i en process enligt handräkningslagen.

Beträffande fullföljd mot utslag i handräkningsmål föreslås bestämmelser i 12 § andra och tredje styckena samt 11 § andra stycket. I den mån särskild föreskrift inte har meddelats, gäller 49 kap. RB. Beträffande fullföljd av talan till hovrätt gäller 52 kap. RB. Någon anledning att begränsa rätten till fullföljd av talan mot hovrätts beslut kan inte anses föreligga (jfr 36 § lagsökningslagen). Kravet på prövningstillstånd gäller självfallet även här.

17 § Beträffande fråga om handräkning, som enligt särskild föreskrift skall tas upp av tingsrätt, tillämpas 2–16 §§. I fråga om utslag i mål om sådan handräkning gäller dock att talan skall föras genom besvär inom den tid som anges i 12 § andra stycket samt att utslaget inte hindrar att part, om befogenhet därtill föreligger, väcker talan i den ordning som är föreskriven för tvistemål i allmänhet.

Paragrafen upptar bestämmelser angående handräkning som enligt särskild föreskrift får meddelas av tingsrätt. Paragrafen har inte någon motsvarighet i promemoriaförslaget.

Som nämnts i det föregående (avsnitt 2.4) bör handräkningslagen gälla

även i fråga om sådan specialreglerad handräckning som skall prövas av tingsrätt. En uttrycklig föreskrift om att 2–16 §§ skall tillämpas i dessa fall har tagits upp som första mening i paragrafen. Av bestämmelsen följer att lagen inte omfattar fall då fråga om handräckning skall tas upp av en annan myndighet än tingsrätt, t.ex. kronofogdemyndighet (se t.ex. 13 kap. 9 § vattenlagen 1918:523, 20 § konsumentkreditlagen 1977:981 och 11 § lagen 1978:599 om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl.). Bestämmelsen syftar endast på de fall då handräckningsfrågan utgör huvudsaken. Sålunda inte på sådan handräckning som avses i 15 kap. RB eller 16 § lagsökningslagen.

Beträffande sådan handräckning som avses i paragrafen bör gälla särskilda bestämmelser i fråga om rättsmedel och rättskraft (avsnitt 2.8 och 2.9). Rättsmedlet bör sålunda vara besvär och inte återvinning. Vidare bör utslaget inte i något fall hindra att talan väcks vid domstol i vanlig civilprocess, förutsatt givetvis att sådan talan över huvud taget kan föras. Däremot utgör handräckningsutslaget hinder mot att saken prövas på nytt handräckningsvis. I en andra mening i paragrafen har angetts de undantag från lagens bestämmelser som sålunda skall gälla.

Den nya ordningen påkallar ändring i de särskilda lagar som innehåller en föreskrift om befogenhet för överexekutor att förordna om handräckning.

4.2 Övriga lagförslag

Handräckningslagen påkallar ändringar i åtskilliga andra lagar. Bl.a. måste ändringar göras i de lagar vid sidan av UL som innehåller särskilda bestämmelser om handräckning. I en del av de lagar som sålunda måste ändras behöver ändringar dessutom göras på grund av utsökningsbalken. I den mån sistnämnda ändringar är av mindre omfattning, läggs förslag härom fram redan nu.

Ändringarna i de bestämmelser vid sidan av UL där handräckning regleras innebär genomgående att vad som sägs om överexekutor ersätts av tingsrätten. I de flesta av dessa bestämmelser hänvisas f.n. i fråga om handlägningsordning och verkställighet till vad som gäller i fråga om handräckning enligt 191 § UL. Av 17 § första meningen handräckningslagen framgår att 2–16 §§ i lagen skall tillämpas, med de undantag som anges i andra meningen. Därav följer att även bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av avgöranden enligt handräckningslagen blir tillämpliga i fall som avses nu. De nämnda hänvisningarna till 191 § UL bör ersättas med en erinran om bestämmelserna i 17 § handräckningslagen.

I en del lagar finns bestämmelser som tar sikte på överexekutors befogenhet att meddela handräckning utan att överexekutor direkt i den lagen tillagts någon befogenhet (t.ex. 1 § lagen 1936:320 om skydd mot

vräkning vid arbetskonflikter och 7 § lagen 1973:188 om arrendenämnder och hyresnämnder, jfr även 16 § 6 förordningen 1864:11 s. 101 om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall). Om lagen inte i övrigt berörs av den nya handräckningslagstiftningen bör ändringar av sådana bestämmelser anstå till följdlagstiftningen till utsökningsbalken.

De ändringar som påkallas av den nya utsökningslagstiftningen och som tas upp i detta sammanhang innebär som regel endast att hänvisningar till UL ersätts med motsvarande hänvisning till utsökningsbalken, att ordet "utmättningsman" byts ut mot "kronofogdemyndigheten" och att vad som sägs om överexekutor utgår.

I övrigt föreslås en del redaktionella ändringar för att anpassa bestämmelserna till ett modernare språkbruk. Dessutom föreslås en ändring i 40 § naturvårdslagen (1964:822) som syftar till att undanröja nuvarande oklarhet om fullföljdsordningen när det gäller handräckningsmål.

I samband med övrig följdlagstiftning till utsökningsbalken ämnar jag föreslå bestämmelser om handläggningen av de mål som vid balkens ikraftträdande är anhängiga hos överexekutor. Avsikten är att överexekutor skall slutföra handläggningen av dessa mål och att därvid äldre lag i princip skall tillämpas. Såvitt gäller den specialreglerade handräckningen bör i de särskilda lagarna meddelas en övergångsbestämmelse som ger överexekutor behörighet att efter ikraftträdandet pröva en handräckningsfråga som har anhängiggjorts dessförrinnan.

4.2.1 Förslaget till ändring i lagsökningslagen (1946:808)

10 §

Om gäldenären i ett lagsökningsmål nekar till att ha skrivit under fordringshandlingen – "nekar sin hand och förskrivning" – skall enligt förevarande paragraf målet hänskjutas till rättegång. Detta gäller dock inte om gäldenären tidigare har erkänt handlingen inför domstol eller överexekutor eller också, enligt ett bevis tecknat på handlingen, har gjort detta i vittnes närvaro inför landsfiskal, stadsfogde eller notarius publicus. Enligt lagen (1964:323) om fullgörande av vad som åligger landsfogde m.fl. avser hänvisningen till landsfiskal och stadsfogde numera utmättningsman.

Vad som sägs om överexekutor samt landsfiskal och stadsfogde bör ersättas av kronofogdemyndighet. Samtidigt bör kravet på särskild form för erkännandet i vissa fall kunna slopas. Ett erkännande som har skett inför behörig mottagare bör godtas oavsett på vilket sätt det styrkts. I övrigt bör paragrafen jämkas redaktionellt.

16 §

Enligt förevarande paragraf får rätten förordna om kvarstad och skingringsförbud i lagsökningsmål. Rätten får också förordna om handräckning

enligt 192 § UL, dvs. avhysning. Beträffande dessa åtgärder gäller vad som är föreskrivet i RB och UL för motsvarande fall.

Förslaget till utsökningsbalk utgår från att skingringsförbud i både tvistemål och brottmål skall upphöra som en självständig säkerhetsåtgärd. Den frågan kommer att behandlas i följdlagstiftningen till utsökningsbalken. Lämpligen bör emellertid redan nu göras den jämkning i paragrafen som påkallas av att skingringsförbud kommer att försvinna. I en särskild övergångsbestämmelse bör anges att ett skingringsförbud som har meddelats före ikraftträdandet därefter jämställs med ett beslut om kvarstad. Bestämmelsen får betydelse inte bara i fråga om verkställighet och rättsverkningar av beslutet om skingringsförbud utan också i fråga om t.ex. fullföljd mot beslutet, jfr 36 §.

Vad som i paragrafen sägs om handräckning enligt 192 § UL bör ersättas med en föreskrift om att rätten får meddela handräckning för avhysning av gäldenären. Vidare bör anges att 9 § handräckningslagen gäller i fråga om sådan handräckning. Det innebär att samma regler om invändningar och bevisning skall tillämpas som i mål enligt handräckningslagen. I övrigt skall, liksom f.n., gälla samma regler som i lagsökningsmålet, t.ex. i fråga om handläggningens ordning, kostnader och fullföljd.

Enligt 34 § tredje stycket lagsökningslagen skall i fråga om beslut som rätten har meddelat under målets handläggning tillämpas vad som är föreskrivet för tvistemål. Det kan undantagsvis förekomma att beslut enligt 16 § meddelas under handläggningen. I så fall skall enligt 49 kap. 4 § första stycket 6 RB särskild talan föras mot det beslutet. Ett förordnande om avhysning torde även med paragrafens nya lydelse komma att omfattas av bestämmelsen i 49 kap. 4 § första stycket 6 RB. Jag anser det alltså inte behövt att jämka sistnämnda bestämmelse.

31 §

Första meningen i paragrafen innehåller en bestämmelse om forum i mål om lagsökning och betalningsföreläggande. Enligt den bestämmelsen gäller om laga domstol vad som är föreskrivet för tvistemål. Om målet avser en arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist, skall det följaktligen tas upp av den tingsrätt som är fastighetsdomstol.

Som jag har anført i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5) bör mål enligt såväl handräckningslagen som lagsökningslagen tas upp av samtliga tingsrätter även om mål om samma sak i vanlig rättegång skall tas upp av fastighetsdomstol. De särskilda föreskrifterna om forum i arrende-, hyres- eller bostadsrättstvister skall alltså inte tillämpas i mål enligt lagsökningslagen. En bestämmelse av den innebörden har tagits upp i paragrafen (jfr 2 § första stycket tredje meningen förslaget till handräckningslag).

32 §

Om lagsökningsmål som rör arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist hänskjuts till rättegång, måste målet överlämnas till den tingsrätt som är behörig fastighetsdomstol. Detsamma gäller om återvinning söks. Föreskrift om överlämnande i dessa fall kan meddelas i förordning.

Förevarande paragraf upptar bestämmelser om den fortsatta handläggningen av mål som har hänskjutits till rättegång. Paragrafen har ändrats så att möjligheten av att målet måste överlämnas till en annan tingsrätt blir beaktad. Samtidigt har en del andra jämkningar gjorts. Sålunda anges det uttryckligen i andra meningen att målet kan komma att sättas ut till sammanträde enligt småmålslagen (jfr 14 § handräckningslagen). Detta kan bli aktuellt även i fall som avses i tredje meningen i paragrafen. Även där har ordalydelsen alltså jämkats. I övrigt föreslås en del redaktionella ändringar.

36 §

Vad som i paragrafen sägs om skingringsförbud har fått utgå och vad som sägs om handräckning enligt 192 § UL har ersatts med avhysning. Vidare har det gjorts en smärre redaktionell jämkning.

4.2.2 Förslaget till ändring i jordabalken

8 kap. 32 § och 12 kap. 71 §

I dessa paragrafer har tagits in en erinran om de särskilda bestämmelser om forum i arrende- resp. hyrestvist som föreslås i handräckningslagen och lagsökningslagen.

12 kap. 27 §

Enligt förevarande paragraf kan en hyresvärd i vissa fall få handräckning av överexekutor för att bereda sig tillträde till en lägenhet. I enlighet med vad jag har anfört under rubriken till avsnitt 4.2 har ordet "överexekutor" ersatts med "tingsrätten" och hänvisningen till 191 § UL ersatts med en hänvisning till 17 § handräckningslagen.

4.2.3 Förslaget till ändring i bostadsrättslagen (1971:479)

29 och 36 §§

Beträffande ändringarna i dessa paragrafer får jag hänvisa till vad jag har anfört i anslutning till ändringen i 12 kap. 27 § jordabalken och vid rubriken till avsnitt 4.2.

77 §

I förevarande paragraf har tagits upp en erinran om de särskilda bestämmelser om forum i bostadsrättstvist som föreslås i handräckningslagen och lagsökningslagen (jfr förslagen till ändring i 8 kap. 32 § och 12 kap. 71 § jordabalken).

4.2.4 Förslaget till ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden

Enligt 1 § första stycket lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden (småmålslagen) skall den lagen tillämpas i tvistemål vari förlikning om saken är tillåten, om tvisteföremålet inte överstiger hälften av basbeloppet för oktober näst föregående år. Tredje stycket i paragrafen innehåller en särskild bestämmelse om beräkning av värdet när talan har väckts genom ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande eller som enskilt anspråk i brottmål. Som värde skall då gälla värdet vid rättsens beslut att tvisten skall handläggas som tvistemål.

Motsvarande bör gälla när mål enligt handräckningslagen efter återvinning har upptagits till handläggning enligt småmålslagen. Tredje stycket har kompletterats med en bestämmelse av den innebörden.

4.2.5 Förslaget till ändring i vattenlagen (1918:523)

9 kap. 22 §

I paragrafen regleras uttagandet av vissa ersättningar enligt vattenlagen. Enligt andra stycket i paragrafen skall länsstyrelsen, om ersättningen inte betalas, på ansökan av den ersättningsberättigade låta uttaga beloppet samt ränta. Därvid skall reglerna i UL om verkställighet av lagakraftägande dom i tvistemål varigenom betalningsskyldighet har ålagts någon tillämpas.

Hänvisningen till UL har ersatts med en hänvisning till utsökningsbalken. Det har ansetts vara tillräckligt att ange att bestämmelserna om verkställighet av lagakraftägande dom skall tillämpas.

Frågan huruvida UL eller utsökningsbalken skall tillämpas i mål som är anhängigt hos kronofogdemyndigheten vid utsökningsbalkens ikraftträdande kommer att regleras i promulgationslagen till balken.

11 kap. 83 §

Vad som sägs om överexekutor i paragrafens andra stycke har avseende på dennes befogenhet att förordna om handräckning. Orden "eller överexekutor" har därför fått utgå.

Har överexekutor före ikraftträdandet meddelat ett sådant förordnande som avses i paragrafen, bör i fråga om förordnandet paragrafen i sin äldre lydelse fortfarande tillämpas. Detsamma gäller om ett förordnande på grund av en övergångsbestämmelse meddelas efter ikraftträdandet. En särskild bestämmelse härom har tagits upp i övergångsbestämmelserna till förevarande lagändringar.

13 kap. 8 §

Enligt första stycket i förevarande paragraf kan överexekutor under vissa förutsättningar förbjuda att ett påbörjat arbete fortsätts samt meddela handräckning till rättelse av vad som redan har utförts.

Överexekutors befogenheter har förts över till tingsrätten. Det bör påpekas att förfarandet enligt den nya handräckningslagen bör tillämpas vare sig fråga är om att förbjuda fortsättningen av ett påbörjat arbete eller att förordna om rättelse av vad som olagligen har utförts. Det är här fråga om två självständiga handräckningsåtgärder.

I enlighet med vad jag har anfört under rubriken till avsnitt 4.2 har hänvisningen till UL i fjärde stycket i paragrafen ersatts med en hänvisning till 17 § handräckningslagen.

13 kap. 9 och 17 §§

I fråga om ändringarna i förevarande paragrafer får jag hänvisa till vad jag har anfört i anslutning till rubriken till avsnitt 4.2.

4.2.6 Förslaget till ändring i lagen (1939:608) om enskilda vägar

40 §

Fjärde stycket i paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighet av en dom enligt lagen om enskilda vägar som inte har vunnit laga kraft. Om verkställighet söks på en sådan dom, måste sökanden ställa pant eller borgen för den skada som kan uppkomma genom verkställigheten. I fråga om pant eller borgen hänvisas f.n. till 48 § första stycket UL. Vidare anges att staten är befriad från skyldighet att ställa säkerhet.

Förslaget till utsökningsbalk innehåller i 2 kap. 25 § bestämmelser angående säkerhet som skall ställas enligt balken, bl.a. i fråga om säkerhetens beskaffenhet. Den nuvarande hänvisningen till 48 § första stycket UL har ersatts med en hänvisning till 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Enligt 2 kap. 27 § första stycket förslaget till utsökningsbalk är staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund befriade från skyldighet att ställa säkerhet. Detsamma bör gälla i fall som avses i förevarande paragraf. Hänvisning ges därför också till 2 kap. 27 § första stycket utsökningsbalken.

106 §

I fråga om ändringarna i första och andra styckena i paragrafen får jag hänvisa till vad jag har anfört i anslutning till rubriken till avsnitt 4.2.

Enligt paragrafens tredje stycke skall, om ansökan om handräckning har gjorts av allmän åklagare, kostnaden för handräckningen på kronofogdemyndighetens begäran förskottas av allmänna medel. Vad som avses är alltså kostnaden för verkställighet av handräckningsutslaget. I förslaget till utsökningsbalk finns i 17 kap. 5 § bestämmelser om skyldighet för sökanden att förskotta förrättningskostnader, om kronofogdemyndigheten begär det. Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund är emellertid befriade från skyldigheten att lämna förskott. Detsamma bör gälla i fall som avses nu. Tredje stycket har därför fått utgå.

4.2.7 Förslaget till ändring i lagen (1960:690) om byggnadsminnen

I enlighet med vad jag har anfört i anslutning till förslaget till ändring i 106 § lagen (1939:608) om enskilda vägar har bestämmelsen om förskott på handräckningskostnad i 18 § andra stycket fått utgå. Beträffande övriga ändringsförslag får jag hänvisa till vad jag har anfört i anslutning till rubriken till avsnitt 4.2.

4.2.8 Förslaget till ändring i gruvlagen (1974:342)

4 kap. 36 §

Enligt första stycket i paragrafen skall länsstyrelsen på begäran av den som är berättigad till ersättning för utmål låta ta ut ersättningen hos den ersättningsskyldige, om denne inte betalar eller nedsätter ersättningen i rätt tid. I fråga om uttagande av ersättning och ränta skall enligt andra stycket bestämmelserna i UL om verkställighet av lagakraftäggande dom i tvistemål varigenom betalningsskyldighet ålagts någon tillämpas.

Hänvisningen till UL har ersatts med en hänvisning till utsökningsbalken. Det har ansetts vara tillräckligt att ange att bestämmelserna om verkställighet av lagakraftäggande dom skall tillämpas (jfr förslaget till ändring av 9 kap. 22 § vattenlagen 1918:523)

11 kap. 2 §

Beträffande ändringarna i förevarande paragraf får jag hänvisa till vad jag har anfört i anslutning till rubriken till avsnitt 4.2.

4.2.9 Förslaget till ändring i lagen (1976:666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m.m.

Ändringen i 8 § förevarande lag påkallas av att skingringsförbud avses försvinna som självständig handräckningsform. Jag har berört den frågan i anslutning till förslaget till ändring av 16 § lagsökningslagen.

Beträffande ändringen i 14 § får jag hänvisa till vad jag har anfört i anslutning till rubriken till avsnitt 4.2.

4.2.10 Övriga följdändringar

Beträffande övriga följdändringar får jag hänvisa till vad jag har anfört i anslutning till rubriken till avsnitt 4.2.

5 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. handräckningslag.
2. lag om ändring i lagsökningslagen (1946:808).
3. lag om ändring i jordabalken.
4. lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479).
5. lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden.
6. lag om ändring i vattenlagen (1918:523).
7. lag om ändring i lagen (1939:608) om enskilda vägar.
8. lag om ändring i lagen (1942:350) om fornminnen.
9. lag om ändring i lagen (1960:690) om byggnadsminnen.
10. lag om ändring i lagen (1963:537) om gravrätt m.m..
11. lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822).
12. lag om ändring i miljöskyddslagen (1969:387).
13. lag om ändring i väglagen (1971:948).
14. lag om ändring i lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten.
15. lag om ändring i gruvlagen (1974:342).
16. lag om ändring i lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter.
17. lag om ändring i lagen (1976:666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m.m..
18. lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar.

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Bilaga 1

*Förslag i departementspromemorian
(Ds Ju 1977: 5) Summarisk process*

Förslag till

Lagsökningslag

Häriigenom föreskrives följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Lagsökning enligt denna lag får äga rum för

1. utfående av fordran i pengar,
2. avhysning av tidigare ägare eller nyttjanderättshavare från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad,
3. rättelse i annat fall när olovlig åtgärd har vidtagits med lös eller fast egendom.

2 § Ansökan om lagsökning göres skriftligen hos allmän underrätt. Ansökningshandlingen skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud.

Beträffande laga domstol gäller vad som är föreskrivet om tvistemål. Rätten prövar självmant sin behörighet. Sökandens uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall tagas för god, om anledning ej förekommer att den är oriktig.

3 § Sökanden skall ange den åtgärd som han yrkar och de omständigheter på vilka yrkandet grundas. Uppgift skall även lämnas om de omständigheter som betingar rättens behörighet, om ej denna framgår av vad som i övrigt anföres. Begär sökanden ersättning för kostnader i målet, skall han ange vad som yrkas i det hänseendet.

Åberopas till stöd för ansökningen skuldebrev, kontrakt, pantbrev eller annat skriftligt bevis, bör handlingen eller bestyrkt avskrift av denna inges samtidigt som ansökan göres.

4 § Har ansökan gjorts hos underrätt som ej är behörig, skall handlingarna i målet genast överlämnas till underrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig. Ansökan anses gjord, när ansökningshandlingen kom in till den förra domstolen.

5 § Är ansökan så bristfällig att den ej kan läggas till grund för prövning i sak och efterkommer sökanden ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas.

Ansökan skall även avvisas om den avser åtgärd som ej kan beviljas enligt denna lag eller hinder i annat fall möter att upptaga ansökningen.

6 § Är det uppenbart att sökandens anspråk är oggrundat, får ansökningen genast avvisas.

7 § Upptages ansökningen skall svaranden föreläggas att inom viss tid från delgivning av ansökningen skriftligen yttra sig över denna vid påföljd att målet ändå avgöres. Tiden får ej utan särskilda skäl bestämmas längre än till en vecka.

I föreläggandet skall svaranden uppmanas att ange om han medger eller bestrider ansökningen samt att, om den helt eller delvis bestrides, uppge skälen för bestridandet.

Om det behövs skall tillfälle lämnas sökanden att skriftligen yttra sig över vad svaranden har anfört.

8 § Rättens avgörande av saken sker genom utslag. Sökandens framställning av omständigheterna i målet lägges till grund för prövningen, i den mån den har lämnats obestridd av svaranden.

Återkallas ansökan, avskrivs målet.

9 § Bifalles ansökan om lagsökning, skall svaranden ersätta sökanden för hans kostnader i målet. Ersättning utgår med skäligt belopp för sökandens eget arbete med anledning av målet, för inkassoåtgärd som har vidtagits före ansökningen samt för arvode till ombud eller biträde. Ersättning utgår även för ansöknings- och expeditiionsavgifter samt för andra nödvändiga utgifter med anledning av målet.

Ogillas ansökan eller avvisas eller återkallas ansökningen sedan svaranden har inkommit med yttrande, kan rätten, om särskilda skäl föreligger, ålägga sökanden att ersätta svarandens kostnader enligt vad som prövas skäligt.

Är part missnöjd med rättens utslag endast såvitt gäller beslut om ersättning för kostnaderna, får han i den delen föra särskild talan genom besvär. Vid sådan talan har 19 § första stycket motsvarande tillämpning.

Lagsökning för fordran

10 § Lagsökning enligt 1 § 1 får avse åläggande för gäldenär att betala förfallen fordran i pengar.

Är sådan fordran förenad med särskild förmånsrätt i skepp eller skeppsbygge, luftfartyg, reservdelar till luftfartyg eller fast egendom, kan borgenären erhålla förklaring att fordringen skall utgå med förmånsrätt i egendomen i den omfattning som gäller enligt lag. Motsvarande gäller om borgenären har förmånsrätt på grund av företagsinteckning.

11 § Lagsökning för skadestånd får avse endast sakskada eller skada som har uppkommit i avtalsförhållande. Kravet får ej överstiga hälften av det enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring bestämda basbeloppet för oktober näst föregående år. Härvid tages ej hänsyn till yrkad ränta eller ersättning för kostnader i målet.

12 § Bestrider svaranden ej betalningsskyldighet inom förelagd tid, skall utslag meddelas i enlighet med 10 §.

Har sökanden grundat ansökningen om lagsökning på skriftligt fordringsbevis, skall ansökningen bifallas, även om svaranden har bestritt ansökningen men ej anfört sannolika skäl för sitt bestridande. Invändning om betalning beaktas endast om den styrkes.

Kvittningsförklaring gäller som bestridande till den del motfordringen täcker skulden.

13 § I mål om lagsökning får rätten förordna om kvarstad enligt vad som sägs i 15 kap. rättegångsbalken.

14 § Mot utslag i mål om lagsökning enligt 10 § kan part söka återvinning hos rätten. Återvinning skall sökas, av svaranden inom en månad från den dag då utslaget delgavs honom eller det helt eller delvis verkställdes och av sökanden inom en månad från dagen för utslaget.

Har återvinning sökts, anses talan väckt när ansökningen om lagsökning gjordes hos rätten.

Utslag varigenom sökandens talan enligt 10 § har ogillats hindrar ej att part efter återvinningsfristens utgång väcker talan i den ordning som är föreskriven för tvistemål i allmänhet.

Lagsökning för avhysning m. m.

15 § Fullgör ej tidigare ägare eller nyttjanderättshavare förpliktelse att flytta från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad när besittningsrätten har upphört, får rätten förordna om avhysning av honom.

16 § Har någon i annat fall än som avses i 15 § egenmäktigt rubbat annans besittning eller vidtagit annan olovlig åtgärd beträffande lös eller fast egendom eller hindrar någon på annat sätt olovligen utövningen av rätt till viss egendom, får rätten förordna om återställande av besittning eller annan rättelse.

17 § Ansökan om lagsökning enligt 15 eller 16 § får beviljas endast om sökandens rätt är uppenbar.

Åberopas till stöd för lagsökning enligt 15 § att nyttjanderätt är förverkad på grund av dröjsmål med betalning av vederlag för nyttjanderätten, beaktas invändning om betalning endast om den styrkes.

18 § I mål om lagsökning enligt 16 § får rätten, om saken är brådskande, utan hinder av 7 § genast bevilja den sökta åtgärden. Så snart som möjligt skall prövas om beslutet skall bestå.

Mot beslut under förfarandet i fråga som avses i första stycket skall talan föras särskilt.

19 § Mot utslag i mål om lagsökning enligt 15 eller 16 § föres talan genom besvär i hovrätten. Besvär anföres inom två veckor från den dag då utslaget delgavs svaranden eller det helt eller delvis verkställdes. Har ansökningen ogillats, anföres besvären dock inom samma tid från dagen för utslaget.

Första stycket gäller ej om genom utslaget har avgjorts även fråga som avses i 10 §. I sådant fall får part i stället söka återvinning mot utslaget i den ordning som anges i 14 §.

20 § Bestämmelserna i denna lag hindrar ej att fråga som avses i 15 eller 16 § prövas i den ordning som är föreskriven för tvistemål i allmänhet. Omfattar ansökan om lagsökning även yrkande som avses i 10 § får talan dock ej väckas så länge målet är anhängigt eller möjligheten till återvinning står öppen för parten.

Övriga bestämmelser

21 § Mål enligt denna lag skall handläggas skyndsamt.

22 § Vid handläggning av mål enligt denna lag är rätten domför med en lagfaren domare.

23 § Föreläggande som avses i 7 § skall jämte ansökningshandlingarna delges gäldenären på sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål. Delgivning får ej ske enligt 15 § delgivningslagen (1970: 428).

24 § Utslag enligt denna lag delges genom rättens försorg endast om förklaring har meddelats att fordringen skall utgå med förmånsrätt i registrerat skepp eller skeppsbygge, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom eller om sökandens talan har bifallits i mål vari part har beviljats rättshjälp genom beslut av rättshjälpsnämnden.

25 § Har återvinning sökts mot utslag enligt denna lag, förordnar rätten om målets fortsatta handläggning. Beträffande rättegången skall stämning anses utfärdad genom detta förordnande. Kan målet anses tillräckligt förberett genom lagsökningsförfarandet, får det genast utsättas till huvudförhandling eller, om det skall handläggas enligt lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, till sammanträde enligt den lagen.

26 § I den mån särskild bestämmelse ej har meddelats i denna lag, gäller i tillämpliga delar vad som i rättegångsbalken sägs om tvistemål.

Denna lag träder i kraft den 00, då lagen (1946: 808) om lagsökning och betalningsföreläggande skall upphöra att gälla.

Sammanställning av remissyttranden över promemorian (Ds Ju 1977: 5) Summarisk process¹

1 Allmänna synpunkter

1.1 Svea hovrätt: Det remitterade förslaget innefattar en genomgripande reform av de summariska processformerna lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning — — —. I relation härtill framstår promemorian som överraskande mager. Mot bakgrund av det utredningsarbete som tidigare redovisats — — — kan emellertid de aktuella frågorna — åtminstone vad gäller den summariska betalningsprocessen — nu anses vara i stort sett tillfredsställande utredda om synfältet begränsas strikt till det område PM gäller. Sett i ett snävt perspektiv framstår det remitterade förslaget som väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning.

Det kan emellertid inte uteslutas att bilden skulle bli en helt annan om man på ett fullständigare sätt än som nu är fallet satt in den summariska processen i sitt allmänprocessuella sammanhang och gjort ett försök att samstämma de processuella instrument som i dag står den rättssökande allmänheten till buds. Vad som kortsiktigt kan förefalla vara en lycklig innovation på den summariska processens område skulle då möjligen komma i en mindre fördelaktig dager. Man saknar t. ex. en närmare diskussion av i vilken mån tillkomsten av 1974 års lag om rättegången i tvistemål om mindre värden (småmåslagen) bör påverka utformningen av en ny summarisk process. Förslaget sätts ej heller i relation till aktuella reformplaner i fråga om utformningen av den ordinära civilprocessen.

Nu kan man naturligtvis inte lägga det remitterade förslaget till last att underlag i dag saknas för en mera övergripande diskussion (jfr PM s. 98); förslaget förefaller ju till inte oväsentlig del vara en konsekvens av att överexekutorsorganisationen sannolikt skall avskaffas från 1/1 1980 (PM s. 102). Tidspresen ökas ytterligare av att ett ställningstagande till det remitterade förslaget skall ske i departementet samtidigt som förslaget till utsökningsbalk (SOU 1973: 22) remitteras till lagrådet (PM s. 14). Det är beklagligt att utformningen av ett förfarande som har så stor betydelse i det praktiska rättslivet (jfr PM s. 141) på detta sätt blir något av en biprodukt till annat lagstiftningsarbete.

Nyligen har tillsatts en kommitté med uppdrag att göra en översyn av rättegångsförfarandet vid allmän domstol. Direktiven (Dir 1977: 10) ger knappast utrymme för ett samlat grepp på de olika processformerna ens i detta sammanhang, även om det är avsikten att undersöka vilka följder eventuella ändringar får för RB:s system i stort (s. 4), att söka nå en ordning som innebär att rättsväsendets resurser utnyttjas på bästa sätt (s. 5) och att pröva om småmåslagen bör arbetas in i RB (s. 6). Det skulle enligt hovrättens mening vara lyckligt om kommittén även hade att överväga förhållandet mellan den summariska processen och övriga processformer samt möjligheterna att arbeta in också den summariska processen i RB, kanske rent av genom att göra den summariska processformen till en

¹ I sammanställningen har utelämnats de remissyttranden som enbart hänför sig till den summariska betalningsprocessen.

normal ingång till nära nog samtliga dispositiva civilprocessuella förfaranden. Den föreslagna möjligheten till utökad användning av tredsdom i småmål accentuerar ytterligare behovet av en dylik totalsyn. Man riskerar nu att få en provkarta på processtyper som delvis överlappar varandra (jfr SOU 1963: 28 s. 55 f).

Det skulle givetvis föra för långt att här utveckla ovan skisserade tankar och PM erbjuder som nämnts heller inte tillräckligt diskussionsunderlag i detta hänseende. Hovrätten återkommer dock till detta övergripande spörsmål i det följande.

Kan man då inte låta förslaget vila till dess bättre underlag finns för en samordnad syn? Nej, uppenbarligen är så inte fallet vad gäller handräkningsmålen; här bör ju en lag ligga klar att träda i kraft 1980. Och mot tanken att låta eventuella reformer på betalningsprocessens område anstå, till dess den nytillsatta kommittén kan skönja åtminstone huvuddragen av den framtida systematiken, kan anföras att man inte har något att förlora på att reformera betalningsprocessen s. a. s. interimistiskt; skulle den nya lagsökningslagen sedan visa sig passa illa in i det framtida systemet går det ju att ändra på nytt. Häremot kan dock i sin tur med fog göras gällande att täta ändringar knappast är att rekommendera på ett rättsområde som allmänheten förutsätts behärska utan hjälp av juridisk sakkunskap (PM s. 70). Vidare förefaller nu gällande lag fungera tämligen tillfredsställande.

Hovrätten *sammanfattar* sin principiella inställning på följande sätt. Med undantag för handräkningsmålen och ändringarna i jordabalken och småmålslagen bör en reform möjligen anstå till dess frågan om den summariska betalningsprocessens samband med övriga processtyper utretts. Sett i det jämförelsevis trånga perspektiv som anläggs i PM anser hovrätten dock att förslaget i sina huvuddrag är väl genomarbetat och – med några viktiga reservationer som kommer att framgå av det följande – väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning. – – – Lagförslaget är i huvudsak tilltalande ur språklig och redaktionell synpunkt.

Hovrättens – med tidigare angivna reservationer – allmänt positiva hållning till det nu remitterade förslaget skall ses mot bakgrund av vad hovrätten yttrat i samband med tidigare reformarbete på här aktuella område. – – – Eftersom hovrätten i allt väsentligt vidhåller sina tidigare ställningstaganden är det med tillfredsställelse hovrätten nu kan konstatera att man i PM prövat frågan om en samordning av de summariska processformerna, att de exekutiva organens judiciella uppgifter inskränks i stället för att utökas samt att frågan om en utvidgad tillämpning av tredsdom nu gjorts till föremål för ett – visserligen till småmålslagen begränsat – förslag. Hovrätten vill här också inflika att om förslaget att överföra handräkningsmålen till allmän domstol genomförs kommer den i SOU 1973: 22 aktualiserade frågan om avskaffande av överexekutor givetvis i en ny dager: hovrätten kan under angivna förutsättning numera tillstyrka en sådan åtgärd för såvitt reglerna om självrättelse i en ny utsökningsbalk stramas upp i förhållande till vad som föreslogs i detta betänkande.

1.2 Falu tingsrätt anser att de i promemorian framlagda förslagen i allt väsentligt är lämpliga och att de, med vissa anmärkningar, kan tillstyrkas.

1.3 Sollentuna tingsrätt tillstyrker förslaget.

1.4 Uppsala läns norra tingsrätt: Förslaget synes vara väl lämpat att läggas till grund för lagstiftning.

1.5 *Utredningen angående företagsinteckning* finner inte någon anledning till erinran mot förslaget i stort.

1.6 *Rättegångsutredningen*: Promemorian är enligt utredningen ett förtjänstfullt slutresultat av det mångåriga arbetet med att reformera de summariska processformerna. Förslaget till ny lagsökningslag utmärks av en stark strävan efter enhetlighet och tillämpningsområdet för den lagen har fått omfatta såväl de nuvarande lagsöknings- och betalningsföreläggandeinstituten som vissa handräckningsformer enligt utsökningslagen. Den föreslagna lagsökningslagen synes väl ägnad att ligga till grund för lagstiftning. Särskilt värdefullt är att man lyckats åstadkomma ett smidigt förfarande utan onödigt tyngande formella krav.

Den föreslagna lagsökningslagen angriper på flera punkter allmänna processrättsliga problem på ett nytt sätt. I allmänhet synes lösningarna vara praktiskt ändamålsenliga för lagsökningsprocessens del. Flera av de berörda frågorna kommer emellertid att tas upp ur ett något vidare perspektiv av rättegångsutredningen, som har till uppgift att göra en allmän översyn av rättegångsförfarandet i de allmänna domstolarna. Det är mycket möjligt att många av promemorians lösningar är väl värda att ges en allmän tillämpning i tvistemål men på många punkter kan det bli aktuellt att föreslå lösningar som delvis avviker från promemorieförslaget. Utredningen har ännu inte möjlighet att göra någon mera samlad bedömning av frågorna. Enligt utredningens mening bör man emellertid undvika att i nu förevarande lagstiftningsärende införa nya processrättsliga principer som inte är nödvändiga för att lagsökningsprocessen skall fungera. Det förtjänar påpekas att särskilda bestämmelser i lagsökningslagen många gånger kan komma att bli överflödiga, om motsvarande fråga löses i RB (se 26 § förslaget till lagsökningslag). Också tidsaspekten bör beaktas. Den föreslagna lagsökningslagen avses bli satt i kraft först i början av 1980-talet. Arbetet i rättegångsutredningen bedrivs med sikte på att förslag skall kunna framläggas dessförinnan.

Innan frågor av mera detaljkritisk natur tas upp vill utredningen erinra om att den föreslagna lagsökningsprocessen har ett nära samband med den snart förestående allmänna reformen av utsökningsrätten. Många frågor har av den anledningen lämnats öppna i promemorian. Så är fallet beträffande frågor bl. a. om lagsökningslagens förhållande till 15 kap. rättegångsbalken, om summarisk process i de fall där nuvarande bestämmelser hänvisar till 191 § utsökningslagen, vissa inhibitionsfrågor och frågor om verkställighet av lagsökningsutslag. Genom kopplingen mellan lagsökningsprocessen och utsökningsrättsreformen är det svårt att göra en totalbedömning av det nya lagsökningsinstitutet. Utredningen förutsätter emellertid att frågor om sambandet mellan promemorieförslaget och utsökningsrättsreformen ägnas särskild uppmärksamhet vid den fortsatta behandlingen av promemorieförslaget inom departementet.

1.7 *Svenska sparbanksföreningen*: Föreningen kan i princip ansluta sig till den i promemorian föreslagna huvudlinjen för den summariska processens organisation och utformning — — —. Sparbanksföreningen kan likaså i allt väsentligt godtaga lagförslaget utformning i promemorian.

1.8 *Sveriges föreningsbankers förbund* anser att det finns väsentliga brister i förslaget. Vid detta förhållande och då nuvarande lag fungerar bra föreslår förbundet att ändringarna begränsas till dem som betingas av att handräckningsmålen överförs till tingsrätterna.

1.9 Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution: Sammanfattningsvis kan framhållas att föreningen har funnit att det remitterade förslaget icke innehåller några regler som innebär förenklingar eller rationaliseringar i förhållande till gällande rätt men att det däremot i många avseenden kommer att medföra komplikationer och tolkningssvårigheter. Föreningen anser därför att nuvarande regler bör bibehållas, med de smärre justeringar som kan anses erforderliga.

1.10 Sveriges fastighetsägareförbund: Genomförs förslaget, skulle det leda till åtskilliga förenklingar och minskade kostnader. Fördelarna synes vara så stora att förslaget bör genomföras utan tidsutdräkt och före ikraftträdandet av den nya utsökningsbalken.

1.11 HSB:s riksförbund tillstyrker promemorieförslaget.

1.12 Sveriges köpmannaförbund tillstyrker, med några reservationer, promemorieförslaget.

1.13 Svenska försäkringsbolags riksförbund: Den lagsökningslag som föreslås synes erbjuda en rationell ordning för hantering av sådana krav som lämpligen kan handläggas i ett summariskt förfarande.

1.14 Folksam: Förslaget synes innebära att den summariska processen får en rationellare ordning än den som nu gäller.

2 Valet av handläggande myndighet

2.1 Domstolsverket: Domstolsverket vill med anledning av diskussionen i promemorian (s. 66 ff) understryka vikten av att den summariska betalningsprocessen även framdeles handläggs vid de allmänna domstolarna. Åtskilliga av dessa mål kräver ingående juridisk granskning. Som framhålls i promemorian (s. 68) utgör handläggningen av mål om lagsökning och betalningsföreläggande även ett viktigt inslag i tingsnotariernas tjänstgöring. Från denna synpunkt innebär det också fördelar att handräckningsmål enligt 191 och 192 §§ utsökningslagen (UL) läggs över på de allmänna domstolarna. Den erfarenhet som finns vid tingsrätterna både bland den rättsbildade och icke rättsbildade personalen av handläggning av liknande mål kommer att avsevärt underlätta en överflyttning av handräckningsmålen dit.

2.2 Datainspektionen: Enligt datainspektionens mening har fördelarna med att låta kronofogdemyndigheterna utföra såväl den judiciella prövningen som verkställigheten något undanskymts i promemorian. Den övervägande delen av ansökningarna om lagsökning om betalningsföreläggande inges av fordringsägare med ett stort antal ärenden samt av anställda hos de större inkassoföretagen. I denna masshantering är det viktigt att möjligheterna till rationalisering prövas noga, något som kan komma fordringsägarna och inkassoföretagen till godo, men också gäldenärerna i den mån dessa är skyldiga att ersätta fordringsägarnas kostnader. Den pappershantering som orsakas av att ärendena handläggs av olika myndigheter är i sig tidskrävande och medför en förlängd genomsnittlig omloppstid för ärendena. Ett hinder mot rationalisering ligger i att myndigheterna ställer olika

anspråk på utredning. Från inkassobranschens sida har det t. ex. påpekats att domstolarna ofta inte begär registreringsbevis för aktiebolag (jfr 11 kap. 4 § rättegångsbalken) och inte heller utdömer ersättning härför, men att kronofogdemyndigheterna vid verkställigheten regelmässigt fordrar att registreringsbevis skall företes.

Samtidigt måste dock beaktas att sambandet mellan den summariska betalningsprocessen och verkställigheten inte är så starkt som man ibland velat göra gällande. Visserligen leder en stor andel av lagsökningsutslagen och slutbevisen till ansökan om utmätning, men betraktar man i stället utmätningens relation till antalet ansökningar om lagsökning och betalningsföreläggande blir sambandet mindre påfallande. En stor andel – inemot en tredjedel – av ansökningarna hos domstol återkallas nämligen innan exekutionstitel utfärdats.

De rationaliseringsvinster som parterna kan göra vid en överföring av betalningsprocessen till kronofogdemyndigheterna måste vara betydande för att uppväga de i promemorian redovisade nackdelarna för det allmänna. Enligt datainspektionens uppfattning är vinsterna inte så stora. Förslaget att den summariska betalningsprocessen även fortsättningsvis skall äga rum vid allmän domstol tillstyrks därför.

Om handräckningsmålen överförs till de allmänna domstolarna vinner man, såsom påpekas i promemorian, en viss enhetlighet. Frågor om avlysning och om säkerhetsåtgärder kommer inte att, såsom nu, i olika situationer handläggas av olika myndigheter. Samtidigt kan det dock synas egendomligt att kronofogdemyndigheterna skall få avgöra de talrikt förekommande målen om handräckning för återtagande av vara enligt lagen (1915: 219) om avbetalningsköp (och enligt förslaget till konsumentkreditlag), men inte få förordna om återställande av besittning när tiden för ett hyresavtal gått ut. Även om förutsättningarna för återtagande av avbetalningsgods o. d. är mer utförligt angivna i författningstext, synes det judiciella inslaget i de båda förfarandena tämligen likartat. En viss splittring kan emellertid knappast undvikas, och domstolarna synes väl ägnade att handlägga handräckningsmålen. Datainspektionen har därför ingen erinran mot förslaget i denna del.

2.3 RSV: Uppenbarligen kan endast de allmänna domstolarna och kronofogdemyndigheterna komma i fråga som handläggande myndigheter. Enligt RSVs mening bör praktiska fördelar få avgöra vilken myndighet som väljs att handha nu ifrågasvarande ärendegrupper. Med hänsyn till framför allt att det är fråga om ett mycket stort antal ärenden och att parterna i stor utsträckning förutsätts kunna själva anhängiggöra sin talan, utan anlitan av ombud, bör större vikt således läggas vid de faktiska konsekvenserna lagförslaget får än vid t. ex. mer marginella kostnadshänsyn för staten.

RSV anser övervägande skäl tala för att handläggningen av lagsökning för fordran bör läggas på kronofogdemyndigheterna. Beträffande sådana frågor som utslagens rättsverkan, besvär, förfarandet vid inkommet bestriktande m. m. anser verket att 1972 års promemoria (Ds Ju 1972: 20) angående summarisk betalningsprocess som mottogs övervägande positivt vid den samma år anordnade "hearingen" alljämt kan läggas till grund för det fortsatta lagstiftningsarbetet.

I fråga om handläggningen av lagsökning för handräckning vill RSV framföra följande. Det skall beaktas att dessa ärenden, som visserligen till

sin formella handläggning påminner om lagsökning för fordringar, ändå kan vara avsevärt mer varierande och komplicerade. Målen kan materiellt beröra vitt skilda delar av civilrätten och handläggningen kräver därför erfarenhet och överblick, i synnerhet som ärendena ofta är brädsckande. Att svärbedömda ställningstaganden inte skulle uppstå därför att endast uppenbara fall skall avgöras i denna ordning, torde inte vara helt korrekt. Det är visserligen riktigt att ett mål inte skall avgöras handräckningsvis om de faktiska förhållandena i målet är oklara. Om svårigheterna emellertid, som ofta är fallet, ligger i rättstillämpningen torde den handläggande myndigheten inte kunna underlåta att avgöra målet i sak. Det är inte uteslutet att det oftare inkommer bestridande i de mer invecklade målen om handräckning, t. ex. ärenden om öppnande av väg, handräckning för att få bort byggnad, avhysning av arrendator. Det bör vidare anmärkas att verkställighet av handräckningsbeslut – som även i fortsättningen torde kunna ske innan beslutet vunnit laga kraft – ibland har sådana konsckvenser att såväl överklagande som ordinär process vid allmän domstol kan bli mer eller mindre ett slag i luften. Även om utslag inte tillerkänns rättskraft är det därför av stor betydelse att målen handläggs korrekt och omdömesgillt.

Beträffande handräckningsmålen anser RSV därför att det är av särskild betydelse att målen handläggs av tillräckligt erfarna jurister. Till följd av målens relativt ringa antal av mer skiftande karaktär torde handläggningen inte kunna bli rutinartad på sådant sätt som vad gäller fordringsmål. Avhysning på grund av oguldna hyror utgör härvid ett betydelsefullt undantag. Den judiciella bedömningen spelar över huvud taget en större roll i handräckningsmål än i mål om fordringar. Detta gäller även om ansökningarna lämnas obestridda.

De skäl RSV anfört i remissvaret över förslaget till utsökningsbalk för att handräckningsmålen bör övertas av kronofogdemyndighet – främst rationaliseringsvinster och snabbhet – gäller i princip allttjämt. Med hänsyn härtill och för att kunna bibehålla förslaget om ett enhetligt lagsökningsförfarande anser RSV att även handräckningsmålen borde flyttas till kronofogdemyndighet.

RSV vill emellertid – sett mot bakgrund av det förslag till organisation för kronofogdemyndigheterna, som kronofogdemyndighetsutredningen nyligen framlagt – inte bestrida att handläggningen av handräckningsmål åtminstone i de minsta kronofogdedistriktet tidvis skulle kunna innebära problem. Bl. a. under semestertiden kan det i dessa distrikt föreligga svårigheter att alltid ha kronofogdepersonal för handläggning av brädsckande ärenden av ifrågavarande art. På grund härav och med hänsyn till den närmare anknytningen till vanlig tvistemålsprocess dessa mål har jämfört med lagsökning för fordringar vill RSV därför inte direkt motsätta sig att lagsökning för handräckning i princip läggs på allmänna domstolar.

Beträffande vissa handräckningsmål kan dock särskilda skäl anföras för att de lämpligen bör handläggas direkt av den verkställande myndigheten. RSV avser här den relativt stora gruppen handräckningsmål om återtagande av uthyrda saker på grund av kontraktsbrott. Ansökningarna avser oftast räkne- eller skrivmaskiner, presenningar eller TV-apparater, men också fordon, större verktyg, musikinstrument och maskiner av olika slag förekommer. I handräckningsansökningar åberopas i regel ett skriftligt kontrakt med särskild återtagningsklausul att tillämpas vid utebliven betalning eller annat kontraktsbrott. Målen torde sällan innefatta några komplikationer. De påminner dessutom om de mål angående återtagning enligt avbetalningsköplagen som kronofogdemyndigheterna handlägger men är enklare än dessa mål eftersom någon avräkning inte sker.

Om handräckningsmålen skulle läggas hos allmän domstol hemställer RSV att det undersöks om det lagtekniskt låter sig göra att särskilja nämnda ärendegrupp och lägga dess handläggning på kronofogdemyndigheterna.

2.4 Statskontoret: "Lagsökningsmål för handräckning", inklusive de handräckningsmål som även innefattar betalningsanspråk, kan vara relativt varierande och komplicerade till sin karaktär genom att de spänner över skilda delar av det civilrättsliga området. Statskontoret tillstyrker utredningens förslag att angivna mål skall handläggas vid allmän domstol, eftersom många kronofogdemyndigheter sannolikt skulle få svårigheter att utan resurstillskott handlägga dessa mål inom rimlig tid. Även om antalet kronofogdedistrikt minskas från 81 till 65 enligt kronofogdemyndighetsutredningens förslag (SOU 1977: 42) skulle 17 distrikt ha endast en kronofogde.

Av utredningens referat av 1972 års departementspromemoria (Ds Ju 1972: 20) framgår, att de förslag som där redovisades om att överföra den summariska betalningsprocessen till kronofogdemyndighet, skulle innebära en rationalisering för borgenären. Även en administrativ rationalisering vid ärendehandläggningen borde kunna erhållas genom att granskning av handlingar, registreringar av mål, identifikation av parter, delgivning etc. inte skulle behöva göras dubbelt. Denna bedömning torde alljämt äga sin giltighet i vad avser "lagsökningsmål för fordran". Dessa mål torde ha ett mindre mått av judiciella frågeställningar än de tidigare nämnda målyperna. De argument som redovisas för en förenklad ärendehandläggning bör enligt statskontorets mening i detta sammanhang tillmätas stor betydelse. Statskontoret anser därför att "lagsökningsmål för fordran" bör överföras till kronofogdemyndighet. Den distriktsindelning som har föreslagits av kronofogdemyndighetsutredningen tillgodoser enligt statskontorets mening, för dessa målyper, de organisatoriska förutsättningarna för att kraven på kvalificerad handläggning av berörda målyper skall garanteras.

2.5 Konsumentverket: Konsumentverket finner — — att övervägande skäl talar för att den summariska betalningsprocessen också i framtiden handhas av de allmänna domstolarna.

Flera skäl talar onekligen för en överflyttning av handräckningsförfarandet enligt 191 och 192 §§ utsökningslagen till domstolarna och för en samordning med den summariska betalningsprocessen. Det judiciella inslaget är stort varför domstol måste anses vara lämpligaste myndighet. Det är ändock svårt att f. n. ta slutlig ställning till vad handräckningsmålen bör placeras. Bedömningen bör göras i samband med att man tar ställning till vilken myndighet som skall handha övrig handräckning enligt 191 §, dvs. den som sker med stöd av specialbestämmelser i annan lagstiftning. Eftersom bestämmelser om handräckning också kommer att finnas i utsökningslagen, innebär förslaget att vissa regler avseende avhysning förs över till en ny lag om lagsökning, medan regler av likartad karaktär torde upptas i utsökningslagen. Handräckningsförfarandet som hittills varit reglerat i en lag blir då uppdelat på två författningar. Detta innebär ingen förenkling.

Frågan är om sambandet mellan summarisk betalningsprocess och handräckning för avhysning är så starkt att det motiverar en utbrytning av avhysningsreglerna ur utsökningslagen och en uppdelning av förfarandet på flera myndigheter. Förutom de allmänna domstolarna synes länsstyrel-

serna och länsrätterna kunna komma i fråga. En överflyttning av hela handräckningsförfarandet enligt utsökningslagen till någon av dessa myndigheter skulle ge den fördelen att all handräckning utanför pågående process samlas hos en myndighet (liksom nu hos överexekutor) och att regleringen kan samlas i utsökningslagen.

2.6 Svea hovrätt: Hovrätten ansluter sig nära nog helt till vad som anförs i PM s. 66–70 om valet av handläggande myndighet. Hovrätten noterar också med tillfredsställelse att – i motsats till vad som var fallet i Ds Ju 1972: 20 – inte blott praktiska utan även principiella synpunkter tillmätts betydelse vid valet av handläggande myndighet. Utöver vad som anförs i PM (s. 67 och 68) om betänkligheterna att anförtro samma myndighet *judiciella* och *exekutiva* funktioner vill hovrätten erinra om att krfm därutöver har *fiskala* uppgifter som ombud för det allmänna då det gäller indrivning av skatter. Detta talar med styrka mot att tillerkänna myndigheten domsrätt över med det allmänna konkurrerande fordringsanspråk, vilket skulle bli fallet om handläggningen av summarisk process enligt den nya lagen anförtroddes krfm.

2.7 Hovrätten för Nedre Norrland: Under anförande av främst praktiska skäl har tidigare övervägts att flytta över mål om lagsökning och betalningsföreläggande till kronofogdemyndigheterna. En sådan reform skulle förutsätta en genomgripande omorganisation av dessa myndigheter, varigenom antalet myndigheter i väsentlig mån begränsades. Vägande skäl har emellertid anförts mot en sådan reform och kronofogdemyndighetsutredningen har också i sitt nyligen framlagda betänkande föreslagit att antalet kronofogdemyndighetsdistrikt endast i mindre omfattning minskas. Vid ett genomförande av nämnda utredningsförslag kommer därför flertalet kronofogdemyndigheter att ej vara rustade att övertaga handläggningen av den summariska betalningsprocessen. Såsom anförts i promemorian skulle sannolikt de personalförstärkningar vid kronofogdemyndigheterna som skulle erfordras för att de skulle kunna övertaga den delen av rättsvärden överstiga de personalminskningar som då skulle kunna göras vid de allmänna domstolarna.

Betydelsen av de för en överflyttning av den summariska betalningsprocessen till kronofogdemyndigheterna åberopade praktiska skälen bör inte heller överdrivas. Det har sagts att en sådan reform administrativt skulle innebära en förenkling genom att vissa åtgärder, såsom diarieföring, granskning av inkommande handlingar och inläsning av mål, endast skulle behöva ske en gång. Detta torde emellertid endast gälla de minsta kronofogdemyndigheterna. Vid flertalet myndigheter med avdelningsindelning skulle med all sannolikhet ett visst dubbelarbete kvarstå genom att målet först skulle komma att prövas på en avdelning och, sedan en exekutionstitel erhållits, överlämnas till annan avdelning för verkställighet.

Den nuvarande ordningen med skilda dömande och verkställande myndigheter innebär understundom i delgivningshänseende en olägenhet, nämligen då den sökte är svårträffbar. Denna olägenhet kan emellertid väsentligen undanröjas, om delgivningshandlingarna hos den dömande myndigheten sparas och på begäran från den verkställande myndigheten överlämnas dit.

Oavsett att kronofogdemyndigheterna inte är rustade att ta över den summariska betalningsprocessen, uppväger enligt hovrättens mening åberopade praktiska skäl inte den principiella invändningen att en myndighet

inte bör anförtros såväl dömande som verkställande uppgifter. En sådan ordning skulle, såsom anföres i promemorian, vara ägnad att minska allmänhetens förtroende för myndighetens opartiskhet.

Hovrätten finner därför att förslaget att den summariska betalningsprocessen även fortsättningsvis skall handläggas vid allmän domstol är välgrundat.

Även när det gäller valet av vilken myndighet som vid överexekutorsinstitutionens avskaffande skall övertaga handräckningsmålen enligt 191 och 192 §§ utsökningslagen synes ovan angivna synpunkter böra beaktas. Härtill kommer, såsom senare utvecklas närmare, att särskilt handläggningen av mål om återställande av rubbad besittning, enligt hovrättens bedömande, ofta kräver erfarenhet av dömande verksamhet i civilmål. Av anförda skäl tillstyrker hovrätten att handräckningsmålen förs över till de allmänna domstolarna.

2.8 Stockholms tingsrätt tillstyrker att de s. k. handräckningsmålen överförs till allmän domstol.

2.9 Uppsala läns norra tingsrätt ansluter sig till förslaget att den summariska betalningsprocessen i fortsättningen får ligga kvar hos allmän domstol och att vid överexekutors avskaffande vissa handräckningsmål överförs dit.

2.10 Örebro tingsrätt: Ansökningarna om betalningsföreläggande är antalsmässigt den klart dominerande målgruppen av nu ifrågasättande. Handläggningen kräver mycket sällan några rättsliga bedömanden av kvalificerad art. Tyngdpunkten i arbetet ligger i en enkel formell granskning av ärendena och kanske framför allt i bevakning av att gäldenären inom rimlig tid blir delgiven det utfärdade föreläggandet. Det judiciella inslaget är alltså av begränsad omfattning och förfarandet avslutas i flertalet fall endast med ett bevis om att bestridande ej skett. Av principiella skäl finns det därför enligt tingsrättens mening knappast anledning hysa betänkligheter mot att anförtro kronofogdemyndigheterna dessa mål, även om distriktsindelningen av kronofogdemyndigheterna skulle komma att bli i huvudsak oförändrad i framtiden. Det förefaller högst sannolikt att rationaliseringsvinster skulle kunna uppnås både för sökandena och det allmänna genom ett överförande av målen till kronofogdemyndigheterna.

Tingsrätten vill med det sagda ifrågasätta om det inte – trots vad som anförts i promemorian – föreligger övervägande skäl att för betalningsföreläggandenas del stå fast vid den tidigare tanken att låta kronofogdemyndigheterna svara för behandlingen av dessa. I så fall synes det nuvarande systemet med att borgenären bereds möjlighet att få en bestridd ansökning hänskjuten till rättegång böra behållas, varvid de mål, i vilka denna möjlighet utnyttjas, får överlämnas till domstol för fortsatt handläggning.

För lagsökningsmålens och handräckningsmålens del ansluter sig tingsrätten till promemorians förslag att det bör ankomma på domstol att handha handläggningen. Den materiella prövningen är i dessa typer av mål mer framträdande. Om man väljer olika handläggningsmyndigheter för lagsökning resp. betalningsföreläggande, medför det att man ej kan genomföra promemorians förslag att samordna instituten till ett, vilket är beklagligt, eftersom förslaget i fråga förefaller lämpligt i och för sig. När det gäller att mot varandra väga fördelarna och nackdelarna med de olika alternativen i handläggningsfrågan bör emellertid noteras att promemorians sam-

ordningsförslag inte innebär att skillnaderna mellan de båda instituten helt elimineras.

2.11 Gävle tingsrätt: Tingsrätten tillstyrker att mål om lagsökning och betalningsföreläggande även i fortsättningen handläggs av allmän domstol samt att handräckningsmålen enligt 191 § och 192 § utsökningslagen vid överexekutors avskaffande förs över till allmän domstol. Tingsrätten vill särskilt understryka vikten av att judiciella och verkställande uppgifter inte blandas samman, vilket skulle bli fallet om ifrågavarande mål flyttades över till kronofogdemyndigheten. Rättssäkerhetsskäl talar vidare för att dessa mål bör handläggas vid domstol. Kronofogdealternativet skulle dessutom enligt vad som anföres i promemorian (s. 69) medföra en fördyring för statsverket. Den omständigheten att det skulle innebära en förenkling för en borgenär om han bara behövde vända sig till en myndighet – kronofogdemyndigheten – för att kräva in en icke tvistig fordran får i jämförelse med ovan angivna synpunkter anses väga ganska lätt. Enligt tingsrätten talar därför övervägande skäl för att allmän domstol blir handläggande myndighet.

2.12 Sundsvalls tingsrätt: Av skäl som tidigare i olika sammanhang anförts från bl. a. domare och representanter för det praktiska rättslivet och som på flera ställen återgivits i promemorian, anser tingsrätten tveklöst, att förfarandet enligt lagförslaget kan och bör läggas å kronofogdarna. Tingsrätten har svårt att inse vad som nu skulle nödvändiggöra ett domstolsförfarande, detta särskilt om – såsom tingsrätten föreslår – handräckningsfallen skulle utgå ur förslaget. Vägande praktiska och ändamålsenliga skäl har talat och talar för ett överförande till kronofogdarna.

2.13 Örnköldsviks tingsrätt: Enligt förslaget bör handläggningen av mål i den summariska processen även i fortsättningen ligga kvar hos domstol. Tingsrätten delar denna uppfattning. Den nuvarande ordningen synes fungera tillfredsställande. Handläggningen vid domstol kan tillgodose de krav som bör ställas på en summarisk process, nämligen att vara snabb och enkel samt dessutom taga hänsyn till rimliga anspråk på rättssäkerhet. Vid domstolarna finns personal, som har erfarenhet av att tillämpa olika processuella frågor. Även den summariska processen innehåller drag av materiellrättslig prövning, vilket kräver erfarenhet och kunskaper i civilrättsliga spörsmål. Domstolarna har personal som är väl kvalificerad även för dylika bedömningar. Härtill kommer betydelsen av att dömande resp. verkställande uppgifter hålles åtskilda. Domstolarna bör således i princip anföras den judiciella prövningen för erhållande av exekutionstitel och kronofogdemyndigheterna de exekutiva uppgifterna. Det kan ej heller bortses från att ett ytterligare frångående av judiciella uppgifter från domstolarna kan få allvarliga följder för domstolarnas verksamhet och även för tingsnotariernas utbildning. På längre sikt torde det i stället vara önskvärt att stärka domstolarnas ställning som exklusivt judiciellt organ och söka bryta det motstånd som ännu kan finnas hos enskilda att vända sig till domstol.

Överflyttningen av de s. k. handräckningsmålen till domstolarna synes lämplig och tingsrätten har därför icke någon erinran mot förslaget.

2.14 Länsstyrelsen i Stockholms län: Förslaget innebär för huvudparten av handräckningsmålen, nämligen avhysningsmålen, att frågan om vilka

domstolar som kommer att handlägga dessa står öppen ytterligare en tid. Om de bestämmelser som nu gäller för tvistemål skall tillämpas, skall avhysningsmålen handläggas av fastighetsdomstol, en länsinstans. I promemorian anförs att skäl kan finnas att undersöka i vad mån det över huvud finns anledning koncentrera bl. a. dessa mål till fastighetsdomstol och att frågan därför torde komma att aktualiseras i samband med den pågående översynen av arrende- och hyreslagstiftningen. I frågan om behovet av personalförstärkningar vid de allmänna domstolarna (s. 97) talas emellertid om att sådant kommer att föreligga främst vid fastighetsdomstolarna. Den frågan uppkommer därför, om avsikten är att först låta fastighetsdomstolarna överta målen och få erforderliga personalförstärkningar och att först därefter forumfrågan slutligt avgörs. En sådan ordning förefaller inte rationell.

Handräckningsmålen har under senare år ökat väsentligt i antal. Största andelen av denna ökning har avhysningsmålen. År 1973 inkom till länsstyrelsen i Stockholms län 2071 sådana mål mot 5 557 år 1976. Länsstyrelsen har kunnat möta måltillströmningen och även förkorta handläggningstiderna, främst med olika rationaliseringsåtgärder. En grundläggande förutsättning härför har varit att den personalsammansättning – biträden, kanslist och jurister i olika lönegrader – länsstyrelsen förfogar över i sig innefattar en sådan flexibilitet som medger rationaliseringsåtgärder i form av delegering och därmed sammanhängande förenkling och förbättring av handlägningsrutiner. — — —

Länsstyrelsen har i sitt yttrande över förslaget till UB avstyrkt förslaget att handräckningsmålen överförs till krfm — — —. Länsstyrelsens uppfattning – om ÖE skall upphöra – är alltså att ett överförande av handräckningsmålen till allmän domstol är klart att föredra ur lämplighetssynpunkt, särskilt som de rationaliseringsvinster krfm-alternativet medför såsom krfm i Stockholms distrikt anfört (2.20) torde sakna nämnvärd betydelse.

2.15 Länsstyrelsen i Jönköpings län: I sina yttranden över lagberedningens betänkanden Utsökningsbalk och Utsökningsrätt avstyrkte länsstyrelsen i huvudsak att överexekutors arbetsuppgifter skulle överflyttas till kronofogdemyndigheterna (och i viss utsträckning till hovrätterna). Länsstyrelsens ställningstagande grundades på vissa rättssäkerhetsskäl och det förhållandet att kronofogdemyndigheterna inte alltid hade kompetent personal för handläggningen av mer kvalificerade ärenden. Liknande principiella invändningar torde inte kunna resas mot föreliggande förslag. Länsstyrelsen har således inte något att erinra mot att förslaget genomföres. Även om frågan om överexekutors avskaffande faller utanför promemoriens ämnesområde, vill länsstyrelsen dock framhålla att överexekutorsinstitutionen fungerar tillfredsställande.

2.16 Länsstyrelsen i Malmöhus län: Eftersom det i nuvarande institut lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning i princip är fråga om dömande verksamhet hör den i princip hemma i domstol.

Förslaget i promemorian grundar sig på den förutsättningen, att överexekutorsinstitutionen i sin nuvarande gestaltning skall avskaffas. Länsstyrelsen hävdar emellertid alltså, att denna organisation bör bibehållas och skulle så bli fallet hävdar länsstyrelsen att organisationen bör bibehållas intakt och att handräckningsmålen och säkerhetsåtgärderna då bör ligga kvar hos ÖE. Det finns i det läget inget behov av att göra ändring i en ordning, som under så lång tid fungerat väl. Man måste också räkna

med, att en sådan ändring kommer att medföra en fördyring av verksamheten.

Ett borttagande av handräckningsärendena från länsstyrelserna skulle innebära ett betydande bortfall av arbetsuppgifter och kommer att medföra problem att omplacera överflödigt personal. I promemorian finns intet nämnt härom och några överväganden i anledning av sådana följdproblem har synbarligen inte gjorts. Det borde enligt länsstyrelsens mening varit på sin plats, att i direkt sammanhang med förslaget taga upp dessa problem till behandling.

2.17 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: I förslaget sägs att en överflyttning till domstol av handräckningsmålen skulle ställa sig billigare för statsverket än "kronofogdealternativet". Minst kostnadskrävande torde emellertid vara att ha kvar dessa mål hos *länsstyrelsen*, om överexekutor försvinner. Det anses att den handräckning, som finns utanför utskönningslagen, efter överexekutors avskaffande eventuellt kan handläggas av länsstyrelse eller länsrätt. Länsstyrelse eller länsrätt bör emellertid lämpligen kunna handlägga samtliga handräckningsmål. Länsstyrelsen har i tidigare yttrande framhållit de stora fördelar i utredningshänseende, som sammanhänger med att det regionala statliga organet, länsstyrelsen, i princip också är överexekutor. Härigenom kan inom det egna verket snabb utredning erhållas i sådana hos överexekutor anhängiga mål, som berör exempelvis skatte- och uppboordsfrågor, bilregisterfrågor, handels- och föreningsregisterfrågor, fastighetsbildningsfrågor, planfrågor, väghandräckningar. Om överexekutor försvinner, men handräckningsmål kvarstannar inom länsstyrelsen, kan även i fortsättningen dessa utredningsmöjligheter utnyttjas.

För arbetsuppgifternas kvarliggande på länsstyrelsen kan åberopas samma grunder som kronofogdemyndigheten i Göteborg anför för deras överförande dit, nämligen arbetsekonomiska skäl – en mer differentierad bemanning med rationellare arbetsfördelningsmöjligheter än allmän domstol har. Länsstyrelsen har en personalsammansättning som medger en handläggningsordning anpassad till ärendenas svårighetsgrad. Även ekonomiska skäl talar därför för den av länsstyrelsen här förordade linjen.

2.18 Länsstyrelsen i Västerbottens län: Länsstyrelsen är i princip av den uppfattningen att exekutiva organ inte bör tilldelas judiciella uppgifter. De reflexioner som görs i promemorian står därför i bättre överensstämmelse med länsstyrelsens uppfattning än förslaget till utskönningsbalk. Några övertygande skäl finns inte för att till kronofogdemyndighet överföra mål om återställande av rubbad besittning eller avhysning. Överexekutors befattning med säkerhetsåtgärder ger däremot anledning till särskilda överväganden.

Det ligger i sakens natur att kräva särskild skyndsamhet i mål som avser säkerhetsåtgärder. Snabbhet i handläggningen kan vara en förutsättning för att åtgärderna över huvud taget skall ha någon mening. Normalt begärs också interimistiskt beslut i dessa mål. Fördelarna med att allmänheten – om målen överflyttas till kronofogdemyndighet – inte behöver vända sig till mer än en myndighet för att få åtgärderna vidtagna är uppenbara. Det skall här erinras om att lagberedningen med förslaget till utskönningsbalk inte avsett att det vid kronofogdemyndighets prövning skulle krävas två led i förfarandet, dvs. först ett beslut om att handräckning fick ske och därefter verkställighet av beslutet.

Som framhållits i promemorian behöver inte betänkligheterna mot att samma myndighet anförtros både dömande och verkställande uppgifter vara så stora när det gäller säkerhetsåtgärder, eftersom dessa inte är avsedda att bestå under någon längre tid. Från rättssäkerhetssynpunkt torde inte några hinder möta. Det judiciella inslaget i dessa mål är inte lika framträdande som vid handräckning i övrigt.

En överflyttning av målen om säkerhetsåtgärder från överexekutor till kronofogdemyndighet bör kunna ske utan hinder av att det framtida antalet kronofogdedistrikt kommer att bli större än vad det tidigare funnits anledning att räkna med.

Av promemorian framgår att det – under förutsättning att domstol skulle bli ensam behörig att besluta i mål om säkerhetsåtgärder – föreligger vissa problem att systematiskt inordna de utomprocessuella säkerhetsåtgärderna i lagstiftningen. Från systematisk synpunkt är det inte heller problemfritt att tilldela kronofogdemyndighet behörighet att besluta om säkerhetsåtgärder, eftersom bestämmelser därom egentligen inte hör hemma i en utsokningsbalk. Länsstyrelsen anser emellertid att en lösning i enlighet med vad länsstyrelsen skisserat bör övervägas.

2.19 LON: I yttrandet över lagberedningens betänkande Utsökningsrätt XII (SOU 1973: 22) avstyrkte LON förslaget att överexekutorsinstitutionen skulle avskaffas och att överexekutors uppgifter skulle föras över till kronofogdemyndigheterna. I fråga om handräckningsmålen motiverades LONs ställningstagande främst av principiella skäl. LON anförde vidare att övertygande skäl inte talade för beredningens förslag samt att det var möjligt att inom ramen för det nuvarande systemet åstadkomma en enklare och effektivare handläggningsordning.

LONs principiella invändningar mot lagberedningens förslag kan inte åberopas mot det nu föreliggande förslaget. Samordningen med den summariska processen i övrigt talar vidare i och för sig för en överflyttning av handräckningsmålen till allmän domstol. Med den utgångspunkten att överexekutor skall avskaffas och handräckningsmålen därvid måste föras över till annan instans möter förslaget därför inte någon erinran.

2.20 Kronofogdemyndigheten i Stockholm: Det kan väl inte göras några invändningar mot att kronofogdarna i och för sig, som lagberedningen uttalat i sina betänkanden, är kompetenta att handlägga målen i fråga, men en förutsättningslös granskning av fördelar och nackdelar med en överflyttning till kronofogdemyndigheterna ger vid handen att målen lämpligast bör ligga hos domstolarna. Som skäl för överflyttning till kronofogdemyndigheterna har i huvudsak åberopats dels att det skulle innebära en rationalisering om både det judiciella och det exekutiva ledet i indrivningsförfarandet samlades på en hand, dels ock att man då skulle få ett snabbare förfarande och bättre service till allmänheten.

Man torde emellertid ha övervärderat de fördelar som kan vinnas. Det har poängterats att man skulle kunna åstadkomma en rationalisering genom att vissa åtgärder, såsom registrering och granskning av inkomna handlingar, inforande av komplettering och delgivning, inte behövede ske mer än en gång. Detta är dock icke helt riktigt. Det torde endast vara hos de mindre myndigheterna som man skulle kunna få till stånd en helt gemensam handläggning av målen. Vid de större och medelstora myndigheterna, som har arbetet uppdelade på olika enheter, måste en dubbel diarieföring ändå ske. Målen måste först registreras på en "dömande"

avdelning och avgöras där för att sedan transporteras till och registreras på en verkställande avdelning. Innan verkställigheten måste målet läsas på nytt och den exekutive förrättningsmannen noga gå igenom handlingarna. Komplettering av målen torde huvudsakligen förekomma på den judiciella sidan, varför där inte finns någon besparing att hämta.

En viss rationalisering synes väl kunna ske när det gäller delgivningen, som inte skulle behöva ske mer än en gång. Men här bör man ha i minnet att den exekutiva verksamheten inte förutsätter någon formlig delgivning med gäldenären utan endast att han underrättas om den sökta verkställigheten. Detta underrättande sker i huvudsak genom tjänstebrev och är inte särskilt arbetskrävande. Om hela handläggningen skall ske hos kronofogdemyndigheterna, måste all den judiciella delgivningen överflyttas hit med åtföljande krav på delgivningspersonal av ungefär samma storlek som den personal som nu åtgår för delgivningen. En överflyttning av målen till kronofogdemyndigheterna skulle således innebära en nödvändig personalutökning på såväl den dömande som den exekutiva sidan på myndigheterna och denna personalökning torde utan tvekan överstiga de indragningar av personal som kan ske hos domstolarna.

Frågan är väl dock om det inte även med en gemensam handläggning blir två kontakter med gäldenären, först den judiciella delgivningen av föreläggandet och senare underrättelse om tidpunkten för verkställigheten. Tidpunkten för en eventuell förrättning torde ej kunna bestämmas redan i det judiciella förfarandet, eftersom planeringen av den exekutiva verksamheten måste ske på de enheter som ombesörjer fältarbetet.

Vad beträffar servicen åt allmänheten skulle naturligtvis en gemensam handläggning hos kronofogdemyndigheten innebära vissa lättnader för sökandena genom att de inte behövde vända sig till mer än en myndighet. Frågan är emellertid om inte dessa lättnader för allmänheten är av mindre betydelse i det stora sammanhanget. Under senare tid har den principen alltmer vunnit insteg att allmänheten skall betala de tjänster som samhället tillhandahåller och avgifterna som uttages för expeditioner och andra handlingar samt tjänster av olika slag har kraftigt höjts för att i mesta möjliga mån motsvara det allmännas kostnader. I enlighet med dessa principer bör frågan om bättre service åt allmänheten – i detta fall att allmänheten får endast en myndighet att vända sig till – vara av underordnad betydelse om ändringen innebär kostnader och nackdelar för det allmänna.

Den tidsvinst som borgenären skulle kunna få, om endast en myndighet ombesörjde förfarandet, torde sakna nämnvärd betydelse. I vart fall har erfarenheterna i Stockholm givit vid handen att det ytterst sällan är fråga om någon angelägen snabb handläggning av betalningsförelägganden och lagsökningar. Då det gäller brådsökande lagsökningar har ju borgenären dessutom möjlighet att begära kvarstad. Det förekommer emellertid endast i några få fall om året att ett kvarstadsbeslut överlämnas hit för verkställighet samma dag som domstolen eller överexekutor meddelat beslutet. Som regel insändes ansökan om verkställighet med posten. Icke heller beträffande handräckningsärendena, antingen de avse avhysning eller rubbad besittning, förekommer annat än i rent undantagsfall att någon extrem snabbhet kräves i handläggningen.

Riksskatteverket har – – – begärt att kronofogdemyndigheten särskilt skall yttra sig över en inom avdelning E hos verket väckt fråga om inte vissa handräckningsärenden enligt 191 § utsökningslagen kunde överföras från överexekutor och handläggas direkt av kronofogdemyndigheten. De

åsyftade ärendena avser återtagande av uthyrda föremål på grund av kontraktsbrott. Grunden för överföringen till kronofogdemyndigheten av dessa ärenden skulle enligt riksskatteverket vara att de företer stora likheter med målen angående återtagning av avbetalningsgods och att ärendena mestadels är av enkel natur.

Kronofogdemyndigheten i Stockholm anser skäl saknas för att göra undantag för just dessa handräckningssituationer och skapa särbestämmelser för dem. Utöver själva återtagningsmomentet företer dessa ärenden knappast några likheter med avbetalningsmålen. Återtagning av hyrd egendom grundas på kontraktsbrott i en eller annan form och avgörandet av denna fråga bör, liksom då det gäller annan besittningsrubbing, avgöras i judiciell väg, alltså av överexekutor eller domstol. Prövningen av dessa ärenden bör icke vara så summarisk som kronofogdemyndighetens prövning i avbetalningsmålen, eftersom det i handräckningsärendena ofta kan förekomma olika bevisfrågor och över huvud taget föreligga större risk för kränkning av tredje mans rätt än i avbetalningsmålen.

Såsom ett flertal "tunga" remissinstanser framhållit måste det inge allvarliga betänkligheter att sammanföra både dömande och verkställande uppgifter till kronofogdemyndigheterna och det uttalas i samband därmed att det måste vara en styrka för den verkställande myndigheten att vara obunden av den myndighet som meddelat själva beslutet som skall verkställas.

2.21 Kronofogdemyndigheten i Malmö: Vid valet av handläggande myndighet har i promemorian föreslagits att den summariska processen skall föras vid domstol. Därigenom biträds ej längre de förslag som framlagts av tidigare utredningar och som gått ut på att målen skall överflyttas till kronofogdemyndigheterna (lagberedningen beträffande betalningsförelägganden och handräckning samt tidigare departementspromemoria beträffande lagsökningsmål). Kronofogdemyndigheten anser inte att man i den nu föreliggande promemorian anfört så starka skäl att det finns anledning att frångå principen att överflytta målen till kronofogdemyndigheterna.

Till en början kan erinras om att när det gäller brottmålen en strävan har varit att avlasta domstolarna mål. Tanken har därvid varit att åt domstolarna förbehålla de mål vari mera ingående överväganden är nödvändiga. Övriga mål handläggs av åklagare genom strafförelägganden och utan inblandning av domstol. Detta system har under åtskilliga år fungerat väl och torde vara allmänt accepterat. Principiella betänkligheter borde därför inte föreligga mot att beträffande civilmålen också åstadkomma en annan arbetsfördelning. Domstolarna skulle därvid kunna ägna sig åt de tvistiga målen, till en del i den form småmålslagen medger.

Starka praktiska skäl kan återopas för en överflyttning till kronofogdemyndigheterna. Som påpekats i promemoran innebär det för borgenärer en förenkling att behöva vända sig till bara en myndighet för att kräva in en otvistig fordran. Det utgör en eftersträvansvärd decentralisering att förlägga den summariska processen nära den exekutiva verkställigheten. Även för gäldenärerna måste det innebära en fördel att i dessa mål behöva vända sig endast till kronofogdemyndigheten. Det förekommer ofta vid kronofogdemyndighetens verkställigheter av lagsökningsutslag och slutbevis att invändningar mot borgenärens krav framställs först i samband med att kronofogdemyndigheten handlägger målet.

Vid en överflyttning till de exekutiva myndigheterna förenklas de praktiska bestyren genom undvikande av dubbelregistrering, dubbel delgivning

m. m. En procedur i två etapper vid kronofogdemyndigheten bör därvid naturligtvis undvikas så att verkliga rationaliseringsvinster kan göras. Fastställes kravet och igångsättes den exekutiva processen av samme handläggare bör kostnaderna bli mindre. Det är rationellt att i praktiken kunna få verkställighet utan onödig omgång på en klar fordran, grundande sig på skriftligt fordringsbevis eller faktura eller dylikt. Det är myndighetens uppfattning att kronofogdemyndigheterna, även om de inte till antalet decimeras så mycket som från början tänkts, kan klara den ökade arbetsbördan enbart genom tillskott av den personal som genom överflyttningarna lösgörs vid tingsrätter och länsstyrelser. Något belägg för påståendet i promemorian att de nödvändiga förstärkningarna vid kronofogdemyndigheterna skulle överstiga de indragningar av personal som är möjlig att göra vid domstolar och överexekutorer finns ej. Det förefaller att vara ett antagande utan närmare statistisk analys. Beträffande den föreslagna överflyttningen av handräkningsmålen från överexekutor till domstol anses (s. 96 f) överslagsberäkningar ge vid handen att förstärkning skulle erfordras beträffande någon enstaka domararbetskraft, cirka fem notarier och ett tiotal biträden för landet i dess helhet. Kronofogdemyndigheten anser dessa beräkningar alltför optimistiska. Ett väsentligt större antal årsarbetskrafter torde handlägga nämnda mål hos överexekutorerna i dagens läge. Myndigheten vill i varje fall påstå att personalbehovet beträffande handräkningsmålen inte behöver bli större vid kronofogdemyndigheterna än vid domstolarna. Det kan påpekas att överexekutors avskaffande som besvärinstans i utsökningsmålen också frigör arbetskraft där.

Kronofogdemyndigheternas kompetens att handlägga de mål, varom nu är fråga, torde vara ostridig. För tjänst som kronofogde erfordras domar-kompetens. Principiella betänkligheter mot att judiciella uppgifter åvilas kronofogdemyndigheterna bör med hänsyn härtill ej föreligga. Det kan för övrigt påpekas att judiciella avgöranden redan nu förekommer vid de exekutiva myndigheterna. Kronofogdemyndigheten vill därvid peka på frågor som uppkommer vid begäran från tredje man om rättelse av utmätningar, vid fördelningssammanträden, vid handräkning enligt lagen om avbetalningsköp m. m. Att en sammanblandning av exekutiva och judiciella uppgifter skulle föra med sig ett minskat förtroende från allmänhetens sida för myndighetens opartiskhet bör, som för övrigt påpekas i promemorian, inte överdrivas. Ingen har väl ifrågasatt domstolens opartiskhet vid fastställande av förfallen fordran att utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom, trots att fastigheten därigenom skall anses utmätt.

Den exekutiva myndigheten är väl lämpad att förordna om kvarstad i mål om lagsökning med hänsyn till dess brådskande natur. Redan nu förekommer med stöd av 60 a § utsökningslagen åtskilliga sådana avgöranden.

Avslutningsvis har i fråga om valet av handläggande myndighet i promemorian (s. 70) anförts följande "Summarisk betalningsprocess och handräkning är till sin natur ganska likartade. Förfarandet är i båda fallen rent skriftligt och i princip avsett endast för klara fall. Det är snabbt och billigt och därigenom i de situationer i vilka det kan användas överlägset den långsamma och dyrare domstolsprocessen." Denna argumentering kan med fördel användas för en handläggning av båda typerna av mål hos kronofogdemyndigheterna i stället för hos domstolarna. Den summariska processen har större anknytning till exekutionen än till den vanliga civilprocessen. Olika slag av säkerhetsåtgärder är i än högre grad lämpade att handläggas av de exekutiva myndigheterna i stället för att beslutas av domstol jämlikt 15 kap. rättegångsbalken.

Redan nu förekommer i stor utsträckning notarietjänstgöring vid kronofogdemyndigheterna. I promemorian påpekas att handläggning av mål om lagsökning och betalningsföreläggande för närvarande är ett viktigt inslag i tingsnotariernas tjänstgöring. Någon uttunning av notariemeriteringen behöver alltså inte befaras, särskilt om tiden för sådan tjänstgöring vid kronofogdemyndighet förlängs.

På grund av vad sålunda anförts förordar kronofogdemyndigheten en överflyttning av lagsökning, betalningsföreläggande, handräckning och tidigare av överexekutor handlagda säkerhetsåtgärder till de exekutiva myndigheterna. Med denna principiella inställning kommer de i remissen berörda speciella handräckningsärendena att också handläggas av kronofogdemyndighet och ingå i det sammanslagna judiciella och exekutiva förfarandet. Kronofogdemyndigheten delar uppfattningen att någon särskild exekutionsurkund i dessa i remissen berörda speciella mål eventuellt inte behöver tillskapas.

2.22 Kronofogdemyndigheten i Helsingborg: Om syftet med en radikal omläggning av den summariska processen är vad den utger sig för att vara, nämligen en förenkling och rationalisering och detta främst för den rättssökande allmänheten bör utan minsta tvivel handläggningen av betalningsföreläggande och lagsökning överföras till kronofogdemyndigheterna liksom också handräckningsmål enligt 191 § utsökningslagen. Mål avseende avhysning bör däremot avgöras av domstol oavsett om avhysningsyrkandet är förenat med krav på betalning av förfallen hyra eller ej. De s. k. säkerhetsåtgärderna bör kvarstanna hos domstolarna.

Det är principiellt viktigt att beslut och verkställighet av beslutet inte ligger hos samma myndighet. Regeln upprätthålles f. n. med något mera bagatellartat undantag. Av detta skäl bör kronofogdemyndighet ta befattning med avhysning endast i sin funktion av verkställande myndighet. Samma synsätt är tillämpligt på säkerhetsåtgärderna enligt 179–190 §§ UL.

När det gäller den summariska betalningsprocessen och handräckningsmål enligt 191 § UL är läget fundamentalt ett annat. Härvidlag kan med fog hävdas att något egentligt beslut föreligger endast i de fall där någon exekutiv verkställighet inte kommer till stånd. I normalfallen – där sålunda lagsökningsutslag eller bevis om betalningsföreläggande utfärdas – utövar domstolen enbart en förmedlande funktion. – – –. Ur denna principiellt angelägna synpunkt finns därför intet hinder för att den summariska betalningsprocessen och mål enligt 191 § UL överföres till kronofogdemyndigheterna.

Det måste anses viktigt – i själva verket viktigast av allt – att den summariska betalningsprocessen med bibehållen rättssäkerhet göres så enkel och så billig som möjligt är. Det torde inte kunna med fog bestridas att en förenkling skulle ligga redan i det förhållandet att en myndighet i stället för två skulle svara för handläggningen i dess helhet. Detta skulle framstå som mindre byråkratiskt för allmänheten och skulle innebära betydande besparingar arbetsmässigt och ekonomiskt på myndighetssidan. Det är följdriktigt att – såsom tillkännagives på sidan 42 i promemorian – representanter för det praktiska rättslivet enhälligt tillstyrkt att målen om betalningsföreläggande flyttas från domstolarna till kronofogdarna.

I detta sammanhang finns anledning att med viss skärpa reagera mot antagandet i promemorian (s. 68) att ett överförande av den summariska betalningsprocessen till de exekutiva myndigheterna skulle komma att

innebära en fördyring genom ökning av personalen hos kronofogdemyndigheterna, en ökning som förmenas skola bli större än en ev. minskning hos domstolarna. Som kommer att framgå av nedanstående skulle ingen som helst personalökning erfordras hos kronofogdemyndigheterna.

Det synes vara möjligt att utan att på minsta sätt äventyra rättssäkerheten skapa ett system för den summariska betalningsprocessen som skulle tillgodose borgenärens intresse av att utfå betalning för sin fordran utan att gäldenären belastas med relativt betydande kostnader "vid sidan om", kostnader som i hög grad animerar hans betalningsvilja och i vilket fall som helst inte så sällan kullkastar även förutsättningarna för att den egentliga skulden blir likviderad. — — —

En invändning som rests — av dåvarande DON — mot tanken att överflytta den summariska betalningsprocessen till kronofogdemyndigheterna grundades på antagandet att domstolarna skulle "utarmas på arbetsuppgifter" till men för notarieutbildningen. Argumentet häremot är givetvis att notarieutbildningen kunde förläggas längre tid än nu är fallet vid kronofogdemyndighet förutsatt att överföringen av lagsökningsmålen dit skulle innebära en handläggning motsvarande den vid tingsrätterna föreslagna. Enligt det i detta yttrande rekommenderade systemet bortfaller arbetsuppgifterna och bör rimligtvis inte bibehållas enbart för att bereda sysselsättning åt notarier.

I många skilda sammanhang återkommer man i promemorian till det förhållandet att den s. k. kronofogdemyndighetsutredningen med största sannolikhet kommer att föreslå bibehållandet av ett betydligt större antal självständiga kronofogdemyndigheter än en tidigare utredning förespråkade. Förhållandet åberopas som ett av skälen mot en överflyttning av det nya institutet lagsökning till kronofogdemyndigheterna. Argumentet är svår- eller snarast obegripligt. Inte på något håll synes kronofogdarnas kompetens ha ifrågasatts. Kompetensen påverkas näppeligen av antalet myndigheter. Ej heller kan svaret på frågan om vissa överexekutorsgöromåls överflyttning till kronofogdemyndigheterna ha någon relevans vid ställningstagande till departementspromemorian.

2.23 *Kronofogdemyndigheten i Varberg:* Det torde för samtliga berörda — såväl parter som myndigheterna — vara rationellt om hela förfarandet med såväl den judiciella som exekutiva handläggningen kunde ske hos en och samma myndighet. De rättsliga avgöranden som blir aktuella i den summariska processen förefaller icke att bli alltför komplicerade. Den praktiska delen av förfarande som registrering, delgivning m. m. synes därför medföra en förhållandevis stor andel av den totala arbetsinsatsen. Det senare arbetet torde i stor utsträckning kunna kombineras med motsvarande arbete i samband med det exekutiva förfarandet. Däri måste ligga en avsevärd rationalisering.

I promemorian berörs även i flera sammanhang den principiella frågan om sammanblandning av judiciella och exekutiva åtgärder hos kronofogdemyndigheten. Enligt min uppfattning finnes ingen risk för att allmänhetens förtroende för kronofogdemyndigheten skulle minska om denna skulle handlägga den summariska processen. Såvitt jag känner till har aldrig något misstroende visats myndigheten på grund av den prövning som sker enligt lagen om avbetalningsköp. Förrättningar enligt denna lag accepteras av allmänheten på samma sätt som verkställighet på grund av domstolars avgöranden.

2.24 *Kronofogdemyndigheten i Göteborg:* Vid valet av handläggande myndighet för den summariska processen anser kronofogdemyndigheten att avgörande för denna fråga bör vara vilken myndighet som är lämpligast med beaktande av arbetsrationella synpunkter och allmänhetens krav på service. Den principiella aspekten att judiciella uppgifter såvitt möjligt bör hållas skilda från de rent verkställande väger lätt i sammanhanget eftersom en sådan gränsdragning i praktiken inte är möjlig att upprätthålla. — — —

Även om en strikt gräns mellan judiciella och verkställande uppgifter skulle vara möjlig att åstadkomma anser kronofogdemyndigheten att det inte finns något bärande motiv härför. Påståendet att en sammanblandning av uppgifterna kan föra med sig en minskad tilltro från allmänhetens sida för myndighetens opartiskhet är högst tvivelaktigt. Erfarenheten visar att parterna vid verkställigheten vänder sig med förtroende till kronofogdemyndigheten med invändningar, synpunkter och förfrågningar i fråga om förpliktelser att betala eller annan verkställighet som kan vara aktuell. Det finns ingen anledning anta att detta förtroende skulle minska om den summariska processen överflyttades till kronofogdemyndighet. Det kan i sammanhanget nämnas att det såväl i Danmark som i Finland förekommer att de judiciella och exekutiva uppgifterna fullgörs av samma myndighet.

Kronofogdemyndigheten hävdar sålunda att de principiella invändningarna mot att kronofogdemyndighet anförtros summarisk process kan avfärdas som irrelevanta och övergår härefter till frågan om valet av myndighet för uppgiften med hänsyn till arbetsrationella krav och allmänhetens servicebehov.

Kronofogdemyndighetsutredningen väntas framlägga förslag om att antalet kronofogdedistrikt reduceras från nuvarande 81 distrikt till 65 distrikt. Det finns goda skäl utgå ifrån att detta förslag kommer att genomföras. Antalet tingsrätter är 100. Med hänsyn till att kronofogdemyndigheterna kan väntas bli betydligt färre till antalet än tingsrätterna blir det möjligt att uppnå en större koncentration av arbetet med den summariska processen om kronofogdemyndigheten anförtros uppgiften. Härigenom bör det vara möjligt att få en bättre arbetsekonomi. Vid kronofogdemyndigheterna finns liksom vid domstolarna rättsbildad personal och kontorspersonal. Därutöver finns vid kronofogdemyndigheterna inomverksutbildade exekutiva tjänstemän till vilka en betydande del av de exekutiva arbetsuppgifterna delegeras. Kronofogdemyndigheternas mer differentierade personalorganisation möjliggör en rationellare arbetsfördelning och är följaktligen ett annat skäl att välja kronofogdealternativet.

En viktig omständighet som gör att kronofogdemyndigheterna framstår som lämpligast för uppgiften är att utmätning i stor utsträckning söks på grund av slutbevis eller lagsökningsutslag. Enligt en undersökning som redovisas i promemorian från 1972 om summarisk betalningsprocess (Ds Ju 1972: 20 s. 46) söks utmätning i 94 % av dessa avgöranden. Även om förfarandet hos kronofogdemyndighet delas upp i två led — ett som avser utfärdande av exekutionstitel och ett som rör verkställigheten — kan man inte bortse från de rationaliseringsvinster som ligger i att registrering av inkommande handlingar, begäran om komplettering och delgivning bara behöver ske en gång. Som läget nu är förekommer i dessa hänseenden ett betydande dubbelarbete. De förenklingar av de administrativa rutinerna som kan göras genom att betalningsprocess och även handläggning förläggs till samma myndighet som har att svara för verkställigheten talar tveklöst för att verksamheten totalt sett blir mindre kostsam än vad den blir med domstolsalternativet. Att resursvinsterna kanske inte omedelbart

kan tas ut vid en sådan här omläggning bör inte få inverka på frågan om lämpligaste myndighet för uppgiften.

Som framhålls i promemorian är det en förenkling för borgenärerna att behöva vända sig till endast en myndighet för att kräva in en otvistig fordran. Motsvarande kommer att gälla handräckningsmålen om dessa flyttas från överexekutor till kronofogdemyndighet. Om det rörde sig om ett mindre antal fall kunde man kanske bortse från betydelsen av detta argument men om man tänker på att det här är frågan om cirka 17 000 handräckningsfall och drygt 230 000 fall hänförliga till den summariska betalningsprocessen får saken andra proportioner. Genom ett vittförgrenat stationeringssystem har kronofogdemyndigheterna expedition med mottagning för allmänheten på fler platser än domstolarna även efter förenämnda planerade distriktsreform. Även vid en bedömning ur servicesynpunkt är följaktligen kronofogdealternativet klart att föredra framför domstolsalternativet.

Ett skäl som kan tala emot att kronofogdemyndighet anförtros den summariska processen kan vara att kronofogdemyndigheten vid verkställigheten ibland tvingas in i en diskussion om det berättigade i att exekutionstitel utfärdats. Detta kan i viss mån fördröja verkställigheten. De skäl som tidigare anförts till stöd för kronofogdealternativet har dock sådan tyngd att detta alternativ klart framstår som lämpligast.

När det gäller den inom RSV väckta frågan att vissa handräckningsmål som nu handläggs av överexekutor enl. 191 § UL fortsättningsvis skulle handläggas direkt hos kronofogdemyndighet kan följande anföras.

Ur lagteknisk synvinkel är förslaget inte tilltalande. Genomförs lagsökningsslagen på sätt som föreslagits i departementspromemorian måste särskilda lagbestämmelser tillskapas – eventuellt intagna i UB – för de särskilda fall av besittningsrubbingar som kan handläggas direkt av kronofogdemyndighet. Vid utformningen av reglerna måste klart och entydigt förutläggningarna för sådan handräckning anges så att tillämpningsproblem inte uppkommer vid skiljandet av sådan handräckning från den som kräver exekutionstitel enligt 16 § i lagförslaget.

Från både rättssystematisk och saklig synvinkel är det inte tillfredsställande om ett förenklat handräckningsförfarande framdeles kan tillämpas i fall där svaranden vägrar återställa egendom som han innehar på grund av hyresavtal men inte i närliggande situationer där besittningen grundas på annat avtal med sökanden t. ex. reparation, förvaring eller lån. Liknande förhållanden föreligger när svaranden fått besittningen till egendomen i samband med tjänst eller uppdrag och vägrar återlämna den. Även andra fall kan tänkas. Om svaranden inte behållit egendomen som säkerhet för fordran som är förenad med pant- eller retentionsrätt, bör sökanden få samma möjligheter till förenklad handräckning som en uthyrare.

En uppdelning av handräckningsmålen mellan domstol och kronofogdemyndighet kan också hos den rättssökande allmänheten skapa oklarheter och missförstånd samt ge upphov till förväxlingar, som medför tidsutdräkt, extra kostnader och andra olägenheter.

Liksom vid handräckning enligt 16 § i lagförslaget måste vid förenklad handräckning hos kronofogdemyndighet sökandens rätt till den aktuella egendomen vara uppenbar för att verkställigheten skall beviljas. I övrigt kan diskuteras huruvida UB-förslaget 17: 17, 18, 20 m. fl. bestämmelser eller förslaget till lagsökningsslag 16–20 §§ skall utgöra förebild. Måhända kan avbetalningslagens regler användas i tillämpliga delar. Många frågor återstår att utreda. Hit hör bl. a. om beslut om handräckning kan fattas av

kronofogdemyndighet utan föregående kommunikation med svaranden, hur reglerna om besvärörfarandet skall utformas och vad som skall gälla om beslutens rättskraft. En annan fråga är om sökanden skall kunna begära handräckning enligt det summariska förfarandet hos domstol sedan kronofogdemyndighet ogillat samma begäran samt grunder och förutsättningar i övrigt är desamma.

Sammanfattningsvis anser myndigheten att det f. n. inte finns bärande skäl att införa specialbestämmelser för de handräckningssituationer som RSV tagit upp till diskussion.

2.25 Kronofogdemyndigheten i Mora: Vad gäller val av handläggande myndighet, skall först konstateras att länsstyrelsens roll som judiciell myndighet till övervägande delen har upphört och att överexekutorsinstitutionens avskaffande är ett logiskt led i avvecklingen. — — —

När nu ställs i utsikt ett förenhetligande av de olika instituten och ett sammanförande av dem hos en och samma handläggande myndighet, erbjuder sig därför ett utmärkt tillfälle att, till båtnad för den rättssökande allmänheten, förkorta den långa väg denna har att vandra, när den söker ut sin rätt. Det faktum att man måste vända sig till flera myndigheter, varav en i många fall inte är representerad på orten, utgör en oöverstiglig tröskel för många enskilda personer och småföretagare, som vill söka tillvarata sin rätt på egen hand. Det är vanligt att enskilda personer och småföretagare vänder sig till kronofogdemyndigheterna i hopp om hjälp och att myndigheten då måste hänvisa till annan myndighet, varefter vederbörande sedermera skall återvända till kronofogdemyndigheten för att få sitt anspråk realiserat. Denna orationella ordning bör icke bestå.

Vill man åstadkomma rationalitet och verklig service på detta område bör man lägga den nya lagsökningen på kronofogdemyndigheterna och integrera dem med handläggningen av enskilda mål så att antalet underrättelser och delgivningar minskas och handläggningstiderna förkortas.

Några egentliga skäl mot att föra handräckningarna från länsstyrelserna har väl inte anförts. Vad gäller valet mellan tingsrätt och kronofogdemyndighet, har man sagt, att betalningsprocessen bör handläggas av en judiciell myndighet och dragit en skarp gräns mellan tingsrätten som judiciell myndighet och kronofogdemyndigheten som exekutiv myndighet. Denna gräns är inte så skarp — kronofogdemyndigheternas verksamhet är i långa och väsentliga stycken judiciell och dessutom skall det i den summariska processen inte krävas att de resurser, som är unika för domstolen (personlig inställelse, muntlig bevisning etc.), behöver tas i anspråk; det övervägande antalet summariska processer är, som påpekas i rubricerade PM, otvistliga och tjänar huvudsakligen till att påverka tröga betalare att göra rätt för sig inom rimlig tid. I de fall saken är tvistig, så hänskjuts processen till tingsrätt, som då ställer sina unika resurser till parternas förfogande.

Vidare har sagts att handläggningen av betalningsprocessen är en viktig del i tingsnotariernas utbildning. Detta gäller möjligen en kategori, nämligen just de notaries, som söker sig till kronofogdebanan, men i övrigt torde de flesta tingsmeriterade jurister vara överens om att utbildningseffekten av lagsökningsdomarskapet är begränsad, och det just beroende på att processen är rutinmässig och summarisk.

Slutligen har ifrågasatts om exekutionsväsendets organisation skulle lämpa sig för övertagande av ifrågavarande mål. I dag känner vi huvuddragen i det av kronofogdemyndighetsutredningen nyligen slutjusterade betänkande, som fastlägger principen att varje kronofogdedistrikt skall vara

stort nog att ge underlag för två utmätningsmän. Genom undantag p. g. a. geografiska lokala förhållanden och bibehållande av enfogdedistrikt på sina håll, blir antalet distrikt 65. I den nya organisationen, som är parlamentariskt förankrad och torde bli verklighet, lär det p. g. a. arbetsuppgifternas naturliga fördelning mellan kronofogdarna, uppkomma ett kapacitetsutrymme på enskilda mål-sidan på många myndigheter, vilket innebär att en integrering av lagsökning och enskilda mål inte skulle kräva den resursökning hos kronofogdemyndigheterna, som man befarar.

Det nya institutet lagsökning bör således införas efter de riktlinjer som skisseras i rubricerade PM, men det bör handläggas av kronofogdemyndigheterna integrerat med de enskilda målen, så att prövning av yrkandena och beslut om verkställighet kan ske i ett sammanhang och kommunikation med parterna skall kunna ske för båda ändamålen (att ge gäldenären dubbelt rådrom innebär i de flesta fall endast, att borgenären får vänta på betalning längre tid och det finns ingen anledning till att han skall göra det.)

2.26 *Kronofogdemyndigheten i Hudiksvall*: I sitt ställningstagande till ovannämnda förslag vill kronofogdemyndigheten (kfm) inledningsvis framhålla att dagens kronofogdedistrikt avlägsnat sig långt från vad som rådde inom landsfiskalsdistrikten 1964. Som exempel kan nämnas utbildningen av personalen. Inom alla personalkategorier har kunskapsnivån höjts. För kronofogdepersonalen krävs jur.kand och tingsmeritering som grundutbildning. Kronofogdesekreterare och kronoassistent i beföringsgång består utbildning av hög kvalitet. Samtlig personal genomgår dessutom fortlöpande under anställningstiden utbildning inom områden som berör arbetet. Utbildningen med åtföljande delegation frigör bl. a. kronofogdepersonal alltmer för nya arbetsuppgifter. Man kan räkna med att denna utveckling bara är i sin början och att mycket kommer att hända inom förslagsvis en femårsperiod (jämfördhetsarbetet inom exekutionsväsendet, arbetsorganisation, REX, etc..). Delegationen omfattar både exekutivt och administrativt arbete. Dessa förändringar medför att kronofogdemyndigheterna bör vara mycket lämpliga som plattform för utbyggnad av samhällsservice inom rättssektorn.

I detta sammanhang vill kfm framhålla att kfm i sin egenskap av verkställande organ mer eller mindre automatiskt kommer i direkt kontakt med allmänheten. Detta är en möjlighet som måste tas till vara.

Att i dag under ovannämnda betingelser låta antalet kronofogdedistrikt vara vägledande i frågan var den summariska processen och handräckningsärendena skall placeras låter sig inte göra. Man bör i stället avvakta utvecklingen och först därefter fatta beslut om handläggande organ. Enligt kfms uppfattning talar mycket till kfms förmån beträffande val av myndighet, vilket belyses i det följande.

Ett förfarande med betalningsföreläggandena förlagda till kfm som lagberedningen föreslagit redan 1963 (SOU 1963: 28) borde komma väl till pass på grund av den samhällsservice en sådan handläggning skulle föra med sig. Vidare blir den enklare handläggningen mycket rationell – målen upptas och bereds vid en i stället för två myndigheter. Kostnaderna för handläggningen måste också bli billigare.

Några egentliga skillnader mellan betalningsföreläggande och lagsökningsmål i nu berörda hänseenden föreligger inte enligt kfms uppfattning. De borde därför kunna slås samman till en summarisk betalningsprocess och läggas till kfm. Denna lösning har tidigare förordats av justitiedepartementet i promemorian Ds Ju 1972: 20 Summarisk betalningsprocess.

Vad beträffar de handräkningsmål som handläggs av överexekutor anser kfm att den gamla idén om en enkel och billig handläggningsform inte uppfylls om målen kategoriskt flyttas över till tingsrätterna. Kfm håller med om att det ligger en hel del i att samla dessa ärenden på en hand och att det är en fördel om tingsrätten blir handläggare. Ofta är ärendena sådana att de följs av en domstolsprocess. Men att flytta över även de allra enklaste ärendena till tingsrätten bör inte ske, utan även betr. dessa ärenden finns samma servicevinster att hämta som beträffande betalningsföreläggandena och lagsökningsmålen. Kfm tänker därvid på handräkningsärenden som avser återtagande av uthyrd lös egendom. De ligger så nära återtagningsmålen hos kfm att de bör flyttas till kfm. Många gånger har sökanden först hört sig för hos kfm om återtagning. Man har därvid måst hänvisa sökanden till överexekutor för att få en exekutionsurkund, varefter ärendet återkommit för handläggning. Dessa ärenden innefattar ungefär samma rättsliga prövning som återtagningsmålen enligt avbetalningslagen och de bör av detta skäl tas upp och avgöras direkt av kfm utan särskild exekutionsurkund. Handläggningen kommer således att sammanfalla med återtagningsmålen.

Kfm anser inte att den judiciella prövningen i förenämnda ärenden skulle kunna inverka så att kfms opartiskhet vid den fortsatta handläggningen ifrågasätts. I och med att kfm inte kan uppträda som ombud eller ställföreträdare för parterna bortfaller detta problem (enskilda mål). Besvärsinstitutet kan även utformas så att ytterligare säkerhet för opartisk handläggning uppnås.

Slutligen vill kfm ta upp en aspekt som i det här sammanhanget inte får glömmas bort. Nämligen att kfm måste få annat arbete än bara indrivningsarbete så att verksamheten inte blir för negativ (gäller både personal och allmänhet). Även ur denna synpunkt är det därför angeläget att kfm tillförs ovan behandlade servicebetonade göromål.

Vad beträffar besvärnsinstans vid den av kfm skisserade lösningen, är kfm av den meningen att klagan över kfms beslut skall föras genom besvär till tingsrätten. Detta synes vara det naturliga alternativet då det gäller den summariska betalningsprocessen. Denna process övergår vid besvär till en civilprocess inför domstolen. Även beträffande handräkningsärendena synes tingsrätten vara mest lämplig som besvärnsinstans. Främst med tanke på att tingsrätten handlägger samtliga övriga förekommande handräkningsmål. Som ytterligare skäl kan anföras att om klagan förs genom besvär till tingsrätten, kommer som regel handläggningen vid domstol att ske på en för gäldenären mera näraliggande ort än vad som skulle bli fallet om hovrätten skulle vara besvärnsinstans.

2.27 Kronofogdemyndigheten i Piteå: Från organisatorisk synpunkt framstår det av olika skäl som naturligt och önskvärt, att den summariska betalningsprocessen behålls vid de allmänna domstolarna och att dessa i enlighet med förslaget till ny lagsökningslag övertager även handräkningsmålen.

För en överflyttning av handräkningsmålen till domstol talar flera skäl. Det viktigaste är att man med denna lösning kan uppnå såväl ett snabbt och enkelt förfarande som nödvändiga garantier från rättssäkerhetssynpunkt utan större ingrepp i den bestående organisationen. Vidare torde personalförstärkning krävas endast vid vissa domstolar, företrädesvis i de befolkningsmässigt tre största länen. En överflyttning av handräkningsmålen till kronofogdemyndigheterna skulle däremot skapa problem särskilt i fråga

om mål som är av kvalificerad art och kräver snabb behandling. I övrigt skulle samma behov av personalförstärkning göra sig gällande som vid domstol. Ingenting talar heller mot den i promemorian framförda åsikten, att kronofogdealternativet därigenom otvivelaktigt skulle medföra en fördyring för statsverket.

Vid sidan av den föreslagna lagregeln att allmän underrätt skall handlägga handräckningsmål bör man emellertid med fördel kunna åstadkomma en särreglering såvitt avser vissa av de handräckningsmål, som överexekutor f. n. handlägger enligt 191 § utsökningslagen. Här åsyftas uteslutande åtgärder för återtagande av *uthyrda* saker på grund av klara kontraktsbrott. Dyliga handräckningsmål förekommer ofta hos överexekutorerna och gäller främst presenningar, televisionsapparater samt räkne- och skrivmaskiner. Sådana återtagningansökningar kan understundom också röra sig om fordon, musikinstrument, större verktyg och maskiner av olika slag. För att främst tillgodose kraven på ett enklare, snabbare och billigare förfarande torde handräckningsmål av denna typ lämpligen handläggas också direkt av kronofogdemyndighet utan att någon särskild exekutionsurkund först tillskapas såsom nu är fallet. En given förutsättning för att kronofogdemyndigheterna – med exekutionsväsendets nuvarande organisation – skall ha kapacitet att handlägga handräckningsmål av denna beskaffenhet är dock att uthyrningen grundas på ett skriftligt avtal med särskild rätt för uthyraren till återtagning, exempelvis vid utebliven betalning. Därvid bör enbart tryckta formulär till hyresavtal få förekomma (t. ex. av den fördömliga typ som Aktiebolaget Thorsten F. Albrektsson i Göteborg använder vid uthyrning av sina presenningar). På så sätt undviks de oklarheter som ej sällan vidlåder hemmatillverkade avtalskonstruktioner. Kronofogdemyndigheterna får nämligen inte hamna i den situationen, att de blir nödgade att ägna sin dyrbara tid åt resurskrävande och onödigt skriftväxling mellan parterna i form av kompletteringsskrivelser m. m. för att målen skall komma i sådant skick, att de över huvud kan avgöras.

Vad gäller frågan huruvida den summariska betalningsprocessen skulle kunna handläggas av kronofogdemyndigheterna får i korthet endast framhållas att det från principiell synpunkt är olämpligt att överflytta judiciella ärenden till exekutionsväsendet. Judiciella uppgifter bör nämligen, så långt möjligt är, hållas skilda från de rent verkställande för att bevara allmänhetens förtroende för kronofogdemyndigheternas opartiskhet. Rent kunskapsmässigt måste dock kronofogdarna anses vara i och för sig kompetenta att handlägga såväl lagsökningsmål som mål om betalningsföreläggande. En total omorganisation av exekutionsväsendet är emellertid nödvändig, om kronofogdemyndigheterna över huvud skall lyckas klara de starkt ökade arbetsuppgifter som ett övertagande av den summariska betalningsprocessen innebär. Antalet kronofogdedistrikt skulle först och främst behöva minskas till i princip ett distrikt i varje län. Dessa länsdistrikt skulle sedan tillförsäkras kvalificerad personal i tillräcklig omfattning för handläggningen av de nya arbetsuppgifterna. Det är därför naturligt, att nuvarande indelning med enbart en kronofogde i ett stort antal kronofogdedistrikt förefaller vara i hög grad obsolet.

2.28 *Hyresrättsutredningen*: Vi tillstyrker förslaget om att handräckningsfrågorna i samband med överexekutorsinstitutionens avskaffande förs över till tingsrätt. Vi förutsätter att detta inte medför en förlängning av handläggningstiderna.

2.29 *Rättegångsutredningen*: Utredningen tillstyrker att hanteringen av den nya summariska processen får ankomma på de allmänna domstolarna.

2.30 *Sveriges domareförbund*: Frågan vilken myndighet som skall handha den summariska betalningsprocessen har aktualiserats av lagstiftaren i olika sammanhang under de senaste decennierna. Frågan är således inte ny. Såsom promemorians historiska avsnitt visar går övervägandena härvidlag långt tillbaka i tiden och främst traditionella skäl medförde att den lagsökningsprocess – i sina grunddrag överensstämmande med den alltjämt gällande – varom regler ursprungligen gavs i UL 2 kap., liksom senare handräkning för fordran lades på exekutiva myndigheter. Uppfattningen om dessa processers övervägande judiciella karaktär var det huvudsakliga skälet till att betalningsprocesserna genom 1937 års lagsökningslag fördes över till domstolarna. När under senare decennier i diskussioner om handläggande myndighet för den summariska processen – därvid frågan hittills varit koncentrerad till betalningsprocessen – en överflyttning från domstolar till kronofogdemyndigheter förordats har, såsom framhålls i promemorian, främst praktiska skäl åberopats. Bl. a. har, på grundval av statistiska uppgifter om frekvensen av bestridande, den slutsatsen dragits, att den summariska betalningsprocessens mål har större anknytning till exekutionen än till den vanliga civilprocessen. Den principiella aspekten, nämligen den summariska processens huvudsakligen judiciella struktur, har, såsom också framhållits, fått träda i bakgrunden.

I nu framlagt förslag innebärande att den summariska processen – utvidgad till att omfatta även den på överexekutor ankommande summariska handräkningsprocessen m. m. – skall vara förlagd till domstol har den nämnda principiella aspekten fått en mer framträdande plats. Domareförbundet anser detta vara riktigt. Det för valet av handläggande myndighet i första hand avgörande bör enligt förbundet vara uppgifternas art. Därvidlag har ingen väsentlig ändring inträtt sedan den tid då den summariska betalningsprocessens huvudsakligen judiciella karaktär ansågs motivera en överflyttning till domstolarna. I förhållande härtill träder enligt förbundets mening i bakgrunden de tidigare betonade praktiska synpunkter som kunde tala för att processen förlades till kronofogdemyndigheterna. Frågan om en förläggning till dessa myndigheter har dessutom kommit i annat läge, sedan tanken på tidigare föreslagen radikal omorganisation av exekutionsväsendet förfallit. En ytterligare bekräftelse på de ändrade förutsättningarna utgör kronofogdemyndighetsutredningens nyligen framlagda förslag.

Redan den summariska process, som hittills vilat på domstolarna, är således enligt förbundets mening till strukturen sådan att processen även framdeles bör vara en domstoluppgift. Förbundet vill här betona, att – såsom ock antyds i promemorian – målen i den summariska betalningsprocessen ingalunda alltid är av den okomplicerade natur som relationen mellan antalet obestridda och bestridda ansökningar låter antaga. Fastmer erbjuder målen inte sällan komplikationer av olika slag ävensom svårbedömda rättsliga spörsmål. Förbundet vill instämma i vad som sägs om värdet för notarieutbildningen av att målen om lagsökning och betalningsföreläggande handläggs vid tingsrätt. Utbildningsvärdet härvidlag får förutsättas komma att närmare övervägas under den nu aktuella notarieutredningen.

Att den summariska processen nu föreslås omfatta uppgifter, som inte tidigare vilat på domstolarna, är en omständighet, som i ej ringa mån

påverkar frågan om valet av handläggande myndighet. Förbundet anser att även dessa nya uppgifter till sin art är sådana att handläggningen naturligen och företrädesvis bör ankomma på domstolarna.

2.31 Sveriges advokatsamfund: Samfundet delar den i promemorian framförda uppfattningen att handläggningen av mål om lagsökning och betalningsföreläggande även i fortsättningen skall ligga kvar hos domstol. Från rättssäkerhetssynpunkt bör det inte ifrågakomma att slopa den judiciella prövningen enligt ett tidigare framlagt förslag. Samfundet har inte heller något att erinra mot att handräckningsmålen vid överexekutors avskaffande överförs till allmän domstol.

2.32 Svenska bankföreningen: Bankföreningen har tidigare stött tanken att den summariska betalningsprocessen skulle helt eller delvis överflyttas till kronofogdemyndigheterna. Bankföreningen anser alltjämt att goda skäl kan anföras för denna tanke. Emellertid uttalar promemorian att sådan överflyttning sannolikt skulle medföra ökade kostnader för staten. Detta synes vara huvudskälet till att enligt förslaget tingsrätt skall förbli forum. Bankföreningen utgår ifrån att antagandet om kostnadsökningar för staten vid en överflyttning av denna process till kronofogdemyndigheterna är befogat och vill därför inte så länge kostnadsskäl gäller motsätta sig förslaget att den summariska processen förblir hos tingsrätterna. Den nuvarande ordningen därvidlag har inte några avgörande nackdelar.

2.33 Svenska sparbanksföreningen: Föreningen finner det — — — riktigt, mot bakgrunden av de principiella, praktiska och kostnadstekniska skäl som anföres i promemorian, att den summariska processen förlägges till allmän domstol och icke, såsom tidigare diskuterats, till kronofogdemyndighet.

2.34 Sveriges föreningsbankers förbund: Utan tvekan skulle vissa rationaliseringsvinster kunna uppnås om lagsöknings- och betalningsföreläggandemål överfördes till kronofogdemyndigheterna. En sammanföring på en hand av den judiciella och exekutiva handläggningen av fordringsmålen reser emellertid också invändningar av principiell natur. Då den tidigare diskuterade omorganisationen av kronofogdemyndigheterna nu inte längre synes komma till stånd vill förbundet därför tillstyrka att lagsöknings- och betalningsföreläggandemålen även i fortsättningen handläggs av tingsrätterna. Förbundet har ingen erinran mot att sådana handräckningsmål som f. n. handläggs av överexekutor enligt 191 och 192 §§ utsökningslagen, överflyttas till tingsrätterna.

2.35 Konungariket Sveriges stadshypotekskassa: Enligt styrelsens mening har i promemorian lagts fram övertygande skäl för att handläggningen skall ske hos domstolarna.

2.36 Finansieringsföretagens förening: På i betänkandet anförda skäl och utgångspunkter (s. 65 ff) har föreningen inga invändningar mot att den summariska betalningsprocessen behålls vid domstolarna och att dessa övertar handräckningsmålen.

2.37 Svenska handelskammarförbundet: I vad avser frågan vid vilken myndighet handläggning av summarisk process skall ske kan förbundet till

en början konstatera att det nu framlagda förslaget innebär ett övergivande av den tidigare från justitiedepartementet framförda tanken att den summariska betalningsprocessen helt eller delvis skulle överflyttas till kronofogdemyndigheterna. Såsom skäl för att frångå den tidigare inställningen, sådan den kom till uttryck i bl. a. justitiedepartementets promemoria 1972: 20, anförs nu administrativa, ekonomiska och principiella betänkligheter inför att föra över handläggningen av den summariska processen till kronofogdemyndigheterna. Förbundet kan i stort instämma i vad som nu anförs från justitiedepartementet. Redan det förhållande att ett överförande av den summariska betalningsprocessen till kronofogdemyndigheterna skulle medföra kostnadsökningar för staten torde vara skäl nog att avstå från en sådan förändring. Emellertid kan inte heller bortses från de principiella aspekterna på frågan. Således kan med fog hävdas att det ur näringslivet och den rättssökande allmänhetens synvinkel sannolikt framstår som rimligast att vända sig till domstol, inte till exekutiv myndighet, för att föra sådan fullgörelsetalan varom här är fråga. Någon avgörande praktisk olägenhet med att dels behöva vända sig till domstol för att erhålla exekutionstitel och dels därefter till exekutiv myndighet för verkställelsen torde inte föreligga. Som framhålls i promemorian skulle även en handläggning hos kronofogdemyndighet av ifrågavarande ärenden med nödvändighet vara uppdelad i ett judiciellt och ett exekutivt förfarande. Förbundet kan således tillstyrka den framlagda promemorian i denna del.

2.38 Sveriges fastighetsägareförbund: I förslaget har — — — diskuterats möjligheten att överföra mål om lagsökning och betalningsföreläggande till kronofogdemyndigheten, varigenom vissa rationaliseringsvinster skulle uppkomma för borgenärerna genom att både det judiciella och det exekutiva ledet samlas hos en myndighet. Enligt förbundets mening är en sådan reform olämplig. Personalen vid landets kronofogdemyndigheter skulle behöva omskolas för helt nya uppgifter, beträffande vilka en ingående sakkunskap nu finnes hos de allmänna domstolarna. En sådan reform skulle också minska allmänhetens förtroende för myndigheten och strida mot den allmänna principen i svenskt rättsväsende att hålla isär judiciella och verkställande uppgifter. Det synes också vara olämpligt att överflytta handräckningsmålen enligt 191 och 192 §§ utsökningslagen till kronofogdemyndigheten, då dessa mål ofta kräver särskilda juridiska kunskaper. Däremot har förbundet inte något att invända mot att, då överexekutor i en framtid avskaffas, handräckningsmålen överförs till allmän domstol.

2.39 Hyresgästernas riksförbund: Förbundet har liksom tidigare den uppfattningen att judiciella uppgifter inte bör läggas på verkställande organ. Tidigare förslag att föra över vissa lagsöknings- och handräckningsärenden till kronofogdemyndigheten kan nu av andra skäl inte komma i fråga. Det nu föreliggande förslaget att låta dessa ärenden prövas av domstol vill förbundet ge sin fulla anslutning. Den nuvarande ordningen vid överexekutors prövning av vräkningsansökningar innebär att prövning vid domstol ändå får ske om det inte anses uppenbart att hyresgästen är skyldig att avflytta.

2.40 SABO: Utredningen föreslår att handräckningsmål skall överföras från överexekutor till domstol. SABO kan acceptera denna princip dock under förutsättning att ändringen inte medför förlängda handläggnings-tider. Med nu gällande ordning har handläggningen ibland tagit så lång tid

som 2–3 månader innan utslag erhållits. Detta är enligt SABO oacceptabelt.

2.41 SACO/SR: Efter att ha noga vägt för- och nackdelar med olika alternativ har centralorganisationen kommit till den uppfattningen att kronofogdemyndighet är den lämpligaste myndigheten att handlägga den summariska betalningsprocessen, dvs. motsvarigheten till de nuvarande instituten lagsökning och betalningsföreläggande. I fråga om handräckningsmålen anser SACO/SR övervägande skäl talar för att dessa såsom föreslagits handläggas av tingsrätt. SACO/SR utgår därifrån att överexekutorsinstitutionen skall avskaffas.

— — —
I fråga om handräckningsmålen finns grupper av mera rättsligt invecklade mål, där bestridanden är vanliga. SACO/SR syftar härvid på vägtviser, handräckning för bortförande av byggnad samt tvister mellan jordägare och arrendator. Med hänsyn härtill och de vittgående konsekvenser som vid verkställighet av dylika handräckningsbeslut kan få för den enskilde, anser centralorganisationen att domstol är lämpligaste forum för handräckningsmålen. Eftersom dessa mål inte heller är särskilt frekventa blir rationaliseringseffekten vid överförandet till kronofogdemyndighet av dessa mål knappast mätbar.

2.42 Svenska arbetsgivareföreningen: Föreningen vill för sin del framhålla vikten av att rättsordningen tillhandahåller ett väl fungerande summariskt processförfarande. Därvid står i förgrunden ett behov att till låga processkostnader få till stånd en snabb och enkel handläggning. Av vikt är emellertid att ett summariskt förfarande ej gör avkall på rimliga rättssäkerhetskrav. — Såvitt gäller den summariska betalningsprocessen anför i promemorian bärande sakskalet för att organisatoriskt behålla domstol som handläggande myndighet. Föreningen delar uppfattningen att en sådan ordning är att föredra framför en handläggning hos exekutiv myndighet. Principiellt är det också en fördel om judiciella och verkställande uppgifter hålls klart åtskilda. — Vad gäller handräckningsmålen föreslås i promemorian att dessa överförs till allmän domstol i händelse av överexekutors avskaffande. Föreningen har ej något att erinra häremot. Detta innebär dock inget ställningstagande till det förslag som i annat sammanhang framförts att överexekutor skall avskaffas.

3 Enhetlig summarisk process

3.1 Domstolsverket: Domstolsverket ansluter sig till förslaget i promemorian att de nuvarande summariska processerna lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning enligt 191 och 192 §§ UL ersätts med en enhetlig summarisk process kallad lagsökning. Härigenom åstadkommes inte oväsentliga förenklingar såväl för den rättssökande allmänheten som för domstolarna.

3.2 Datainspektionen: Handräckning för avhysning m. m. är av annan karaktär än den summariska betalningsprocessen. Syftet med en begäran om avhysning eller om återställande av besittning kan inte typiskt sett anses vara att få betalt för en fordran. Praktiskt fungerar emellertid ofta hot om t. ex. avhysning som ett effektivt påtryckningsmedel för att få

betalt, kanske t. o. m. effektivare än ett hot om lagsökning eller betalningsföreläggande. Datainspektionen har haft att ta ställning till denna fråga vid tolkningen av 6 § inkassolagen (1974: 182), som stadgar att rättslig åtgärd med anledning av fordran inte får vidtas förrän gäldenären tillställts krav som avses i lagens 5 §. Enligt inspektionens uppfattning avses här med "rättslig åtgärd" även ansökan om avhysning o. d. Sambandet härvidlag markeras om lagsökning för fordran och för avhysning m. m. sammanförs till en lag.

3.3 Svea hovrätt: Det kan förefalla självklart att en enhetlig lag om summarisk process är att föredra framför en särreglering av varje särskild processtyp, åtminstone om en enhetlig reglering är möjlig utan att det blir nödvändigt att göra avkall på de särskilda ändamål som gör sig gällande vid vad vi i dag kategoriserar som lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning. Hovrätten är mindre benägen att utan vidare instämma i att "vad som bör åstadkommas är . . . ett enhetligt men samtidigt mera flexibelt summariskt förfarande som ger utrymme för en prövning allt efter beskaffenheten av det enskilda fallet" (PM s. 71). Även om tanken på en mera elastisk reglering än enligt RB – möjligen – kan vara tilltalande för de *ordinära* tvistemålen del (jfr Dir 1977: 10 s. 5) förefaller de båda målsättningar som ryms inom den citerade meningen inte bara sins emellan oförenliga utan dessutom – vad gäller flexibiliteten – hota hela tanken på ett i egentlig mening *summariskt* förfarande. Genom att ge ökat utrymme för en nyanserad prövning på här aktuellt område riskerar man, som hovrätten anförd tidigare, att i utbyte mot en i verklig mening summarisk process få en procedur likvärdig med skriftlig förberedelse i tvistemål.

Till de ovan anförda synpunkterna kan också läggas att det på här aktuella område är särskilt betydelsefullt (jfr PM s. 70) att allmänheten utan hjälp av rättsbildade ombud eller tjänstemän vid domstolarna skall kunna föra processen och förutse dess förlopp. En "flexibel" lag kolliderar lätt med detta behov.

En inriktning på de klara fallen möjliggör att lagen kan fylla nyssnämnda anspråk utan att för den skull bli detaljerad eller omständlig på annat sätt. Till förmån för en sådan styrning talar också att reformen annars kan få andra organisatoriska konsekvenser än man räknar med i PM. De föreslagna reglerna om invändningar och bevisning kan således medföra att den summariska processen inte kan handläggas på tingsnotarietivå i samma utsträckning som nu är fallet och att tidsåtgången per mål ökar.

— — —

Mera tveksamt förefaller det vara om även handräckningsmålen bör omfattas av den nya lagen. När nu de civilprocessuella säkerhetsåtgärderna föreslås bli reglerade enbart i 15 kap. RB – ett förslag som hovrätten tillstyrker – hade det varit på sin plats med en diskussion av alternativet att låta även handräckningsmålen regleras på motsvarande sätt. De argument som anförs i PM (s. 71) för att låta handräckningsmål ingå i en gemensam lag om summarisk process har visserligen en inte oväsentlig bärkraft, men de ställs aldrig mot de skäl som talar mot en dylik gemensam reglering resp. de skäl som talar för en reglering inom ramen för rättegångsbalken. Av stor betydelse i detta sammanhang är givetvis om samma regler kan gälla för handräckningsmålen som för betalningsmålen. Av den föreslagna lagtexten kan man möjligen få ett intryck att man lyckats relativt väl i detta hänseende. Men läser man även motiven finner man att det råder betydande skillnader mellan måltyperna i fråga; hand-

räkningsmålen intar en särställning inte bara vad gäller tillämpligt rättsmedel och rättskraft utan även – och detta utan att det framgår av lagtexten – vad gäller kraven på ansökan, invändningar och bevisning samt frågan om ersättning för rättegångskostnader. Eftersom skillnaderna i dessa hänseenden i allmänhet är välmotiverade frågar man sig om inte en reglering av handräkningsmålen inom ramen för RB hade varit till fördel även för lagsökningslagen. Med en sådan teknik skulle man också, som antytts ovan, kunna vänta med reformen av betalningsprocessen, men ändå avskaffa öex.

3.4 Hovrätten för Nedre Norrland: – – – Vål må medges att den nuvarande lagsökningslagen innehåller en hel del otympligheter – beträffande vilka man i promemorian funnit förtjänstfulla lösningar – men det bör övervägas om det ej i avbidan på den översyn av rättegångsförfarandet vid allmän domstol som f. n. pågår vore lämpligt att nöja sig med en mera begränsad omarbetning av gällande bestämmelser än som måste ske vid en sammanslagning av de ifrågasvarande tre förfarandena till ett enhetligt institut.

Anledningen till att hovrätten vill ifrågasätta ett enhetliggörande är främst att det trots lovvärda försök ej varit möjligt att skapa enkla och klara regler. Av lagförslaget framgår sålunda att det är svårt att finna lämpliga uttryck som skall omfatta samtliga åtgärder som ryms inom ramen för det enhetliga förfarandet. I själva verket inrymmer det föreslagna enhetliga institutet lagsökning skilda förfaranden, tämligen helt motsvarande de nuvarande instituten lagsökning och betalningsföreläggande. För sökanden, i allmänhet kreditinrättningar och inkassoföretag, erbjuder en lagändring inga svårigheter. Annorlunda ställer det sig för gäldenärer med ingen eller ringa erfarenhet av hithörande spörsmål. Oavsett utformningen av föreläggandet är risken betydande att gäldenären inte kommer att förstå den rätta innebörden därav.

Hovrätten vill därför i första hand förorda en mera begränsad omarbetning av nuvarande lag med bibehållande i skilda avdelningar av instituten lagsökning och betalningsföreläggande och med tillägg av en avdelning avseende handräkningsmålen.

3.5 Uppsala läns norra tingsrätt ansluter sig till förslaget att det för både mål i summarisk betalningsprocess och vissa handräkningsmål skall tillämpas ett enhetligt summariskt förfarande.

3.6 Gävle tingsrätt: Förslaget att instituten lagsökning och betalningsföreläggande sammanslås till ett nytt gemensamt förfarande tillstyrks av tingsrätten. En sådan sammanslagning är till fördel ur flera synpunkter. Bl. a. undviks tveksamhet i fråga om vilket förfarande som är tillämpligt. – Tingsrätten tillstyrker vidare att handräkningsmålen enligt 191 och 192 §§ utsökningslagen samordnas med betalningsmålen till en ny enhetlig lag om summarisk process, benämnd lagsökning.

3.7 Sundsvalls tingsrätt: Tingsrätten delar i promemorian anförda skäl för att ett sammanförande av betalningsförelägganden (bf) och lagsökningar (ls) till ett gemensamt institut, benämnt lagsökning, bör ske. Den hittills rådande skillnaden har ofta tett sig konstlad. Såväl bf som ls har ju syftet att tillhandahålla exekutionstitlar för fordringar som nästan regelmässigt lämnats obestridda.

Beträffande förslaget att i lagen även upptaga några fall av handräckning kan tingsrätten ej underlåta att framföra sin förvåning att förslaget kommit till i detta sammanhang. Det naturliga synes tingsrätten vara, att frågan om vart sådana ärenden skall föras löses i ett större sammanhang i samband med eventuellt upphörande av överexekutorsinstitutionen och införandet av en ny utsökningsbalk. Åtskilliga fall av handräckning (i PM redovisade å s. 72) har ju även lämnats utanför förslaget.

3.8 Länsstyrelsen i Malmöhus län: Rent principiellt har länsstyrelsen ingen erinran emot att de nuvarande instituten lagsökning och betalningsföreläggande samt handräckningsmålen föres samman till ett gemensamt institut "lagsökning".

3.9 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Länsstyrelsen tillstyrker att de nuvarande instituten lagsökning och betalningsföreläggande slås ihop under den gemensamma beteckningen lagsökning och att lagsökningsmål handläggs av domstol. Däremot är länsstyrelsen tveksam till förslaget att samordna handräckningsförfarandet med den summariska betalningsprocessen.

Länsstyrelsen har i yttrande över lagberedningens förslag till Utsökningsbalk (SOU 1973: 22) förklarat sig icke kunna tillstyrka att förslaget upphöjes till lag, främst med tanke på förslaget att avskaffa överexekutorsinstitutionen. Länsstyrelsen ansåg det principiellt oriktigt att till kronofogdemyndighet överföra arbetsuppgifter av judiciell art, alltså bl. a. handräckningsmål, och ansåg att en sammanblandning mellan judiciell och exekutiv verksamhet borde undvikas. Visserligen undviks med nu ifrågasvarande förslag dessa olägenheter, men länsstyrelsen anser att förslaget trots det innebär olägenheter. — — — Lagsökningsmål och handräckningsmål är av så olika beskaffenhet och kräver så olika behandling att de ej bör behandlas i samma lag.

3.10 Kronofogdemyndigheten i Piteå: — — — Institutet lagsökning och betalningsföreläggande är besläktade med en annan typ av summariskt förfarande, nämligen främst sådan handräckning som omförmäles i 191 och 192 §§ utsökningslagen och som f. n. meddelas av överexekutor. Förfarandet är nämligen i båda fallen skriftligt och i princip avsett enbart för klara fall. Det är vidare snabbt och billigt och därigenom överlägset den långsammare och dyrare ordinära domstolsprocessen. Med hänsyn till att överexekutorsinstitutionen snart kommer att avskaffas och handräckningsmålen måste överföras från överexekutor till annan myndighet, ter det sig därför naturligt att en samordning sker av den summariska betalningsprocessen och handräckningsprocessen.

3.11 Rättegångsutredningen: Sammanslagningen av lagsökning- och betalningsföreläggandeinstituten har medgett en överskådlig och lättläst lagtext och har vidare den obestriddliga fördelen att avvísning inte kan ske på grund av att sökanden väljer fel institut. Termen lagsökning som en gemensam beteckning för det nya förfarandet är väl vald.

3.12 Sveriges domareförbund: Den nuvarande summariska betalningsprocessens uppdelning i två arter — lagsökning och betalningsföreläggande — är närmast historiskt betingad. Båda processerna syftar, såsom i promemorian framhålls, till att tillhandahålla en borgenär exekutionstitel, när

egentlig tvist inte råder om fordringens existens. Förbundet instämmer i att skiljelinjen mellan de båda förfarandena – huruvida fordringen är grundad på skriftligt fordringsbevis – kommit att överbetonas och att den föranlett ofta ofruktbar prövning i domstolarna om de olika förfarandenas tillämplighet. Ett enhetligt summariskt processförfarande är med hänsyn härtill även enligt förbundets mening önskvärt. Förbundet finner ej heller någon anledning till erinran mot att därmed integreras de på överexekutor hittills ankommande handräckningsmålen. Mot promemorians förslag att handräckning för säkerhetsåtgärd lämnas utanför det enhetliga förfarandet torde någon vägande invändning ej vara att framställa. Förbundet biträder således förslaget om en enhetlig summarisk process.

Termen "lagsökning" är enligt förbundet en lämplig beteckning på ett enhetligt förfarande.

3.13 Sveriges advokatsamfund: Det synes lämpligt att instituten lagsökning och betalningsföreläggande går upp i ett nytt gemensamt förfarande, och samfundet tillstyrker utan erinran förslaget till ny lagsökningslag.

3.14 Svenska sparbanksföreningen: Föreningen kan i princip ansluta sig till den i promemorian föreslagna huvudlinjen för den summariska processens organisation och utformning, enligt vilken de nuvarande instituten lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning enligt 191 och 192 §§ utsökningslagen skall sammanföras och förfarandet i sådan process, under den sammanfattande beteckningen lagsökning, erhålla en enhetlig reglering i en ny lagsökningslag.

3.15 Konungariket Sveriges stadshypotekskassa: I promemorian läggs fram förslag till en enhetlig lag om summarisk process innefattande de nuvarande processformerna lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning. Styrelsen har inte något att erinra mot att dessa processformer sammanförs i en enhetlig lag.

3.16 Svenska handelskammarförbundet: Vad – – – angår förslaget att lagtekniskt sammanföra betalningsföreläggande, lagsökning och visst handräckningsförfarande till reglering i en lagsökningslag vill förbundet – – ställa sig bakom syftet med förslaget, nämligen att erhålla en förenkling i rättstillämpningen såvitt angår dessa förfaranden.

3.17 Sveriges fastighetsägareförbund: Förslaget till ny lagsökningslag syftar i det väsentliga till att ge en samlad och mera enhetlig reglering av instituten lagsökning och betalningsföreläggande samt av handräckningsmålen. Berörda regler, som av historiska skäl f. n. är upptagna i olika författningar, skulle obestridligen lättare kunna överskådas och hanteras i den föreslagna ordningen. Detta måste i och för sig innebära en betydande fördel inte minst för de rättssökande. Några större ändringar i gällande materiell rätt föreslås inte och ändringarna av bevisregler och processuell reglering i övrigt synes välbetänkta.

3.18 Svenska arbetsgivareföreningen: Promemorians förslag att de nuvarande instituten lagsökning och betalningsföreläggande skall samordnas till ett gemensamt förfarande innebär en lagteknisk förenkling som i allt väsentligt kan stödjas av föreningen. Detsamma gäller förslaget att med handläggningen av den summariska betalningsprocessen integrera handräckningsmål enligt 191 och 192 §§ utsökningslagen.

3.19 *Sveriges föreningsbankers förbund*: Ur lagteknisk synpunkt synes det vara en fördel att regler om handräkningsmålen inarbetas i lagsökningslagen.

4 Tillämpningsområdet

Ingen remissinstans har framfört någon erinran mot tillämpningsområdet för 15 och 16 §§ promemorieförslaget.

5 Forum

5.1 *Domstolsverket*: Domstolsväsendets organisationsnämnd har, som nämns i promemorian (s. 76), tidigare framhållit att den nuvarande ordningen att mål om hyra och arrende bara kan tas upp av fastighetsdomstol innebär en del praktiska olägenheter. Som uttalas i promemorian (s. 77) finns därför starka skäl för att undersöka om det numera finns anledning att koncentrera dessa tvister till fastighetsdomstol. Domstolsverket vill understryka vikten av att frågan tas upp i samband med översynen av hyres- och arrendelagstiftningen så att en eventuell reform på området kan träda i kraft samtidigt med den nya lagsökningslagen. Härigenom skulle man kunna undvika att tillföra fastighetsdomstolarna den extra personal som oundgängligen måste tillföras dessa domstolar därest de mål om vräkning som f. n. handläggs av öex överflyttas dit. Denna personal skulle vid en senare genomförd mera genomgripande forumreform behöva omplaceras till andra tingsrätter. Enligt domstolsverkets uppfattning bör, om en sådan genomgripande forumreform inte blir genomförd, i vart fall den summariska processen i mål om arrende och hyra kunna föras vid alla tingsrätter. Beträffande mål om lagsökning enligt 10 § i förslaget skulle ett överlämnande till fastighetsdomstol ske först sedan part ansökt om återvinning. Den administrativa omgång ett sådant förfarande skulle innebära bör inte överdrivas och torde klart uppvägas av vinsten en sådan reform medför såväl för allmänheten som för fastighetsdomstolarna.

5.2 *Svea hovrätt*: Som anförs i PM (s. 77) bör frågan om forum i fastighetsrättsliga tvister som avgörs lagsökningsvägen kunna stå öppen ännu någon tid, åtminstone forumproblemet i arrendetvister. Hovrätten vill dock sätta ett frågetecken för den vikt man i PM (s. 76–77) tillmäter den administrativa omgång det skulle innebära för tingsrätt att överlämna hänskjutna arrende- och hyresmål till fastighetsdomstol. Då man nu enligt förslaget (§ 4, varom mera nedan) låter det ankomma helt på domstolen att vidarebefordra mål som väckts vid fel tingsrätt, förefaller det inkonsekvent att låta den intressanta tanken att ta undan summarisk process från fastighetsdomstolarnas kompetensområde bromsas av de besvär i administrativt hänseende det skulle innebära för tingsrätterna att ex officio överlämna hänskjutna mål till fastighetsdomstol.

5.3 *Gävle tingsrätt*: Tingsrätten har ingen erinran mot att de forumfrågor som hänför sig till fastighetsdomstols kompetensområde löses i ett större sammanhang. Särskild uppmärksamhet måste dock ägnas den ökade arbetsbörda som förslaget genomförande kan komma att medföra för de tingsrätter som är fastighetsdomstol.

5.4 Hyresrättsutredningen: Vi har i våra direktiv fått i uppdrag att undersöka om inte samtliga tvister på hyresrättens område bör prövas av hyresnämnderna som första instans och med bostadsdomstolen som slutinstans. Renodlade kravmål och handräckningsmål synes dock – även om de rör hyresförhållanden – inte rimligen böra föras över till hyresnämnderna. Det finns därför inte anledning att nu skjuta upp ett ställningstagande till var dessa ärenden bör handläggas. Vad angår egentliga hyrestvister kommer vi att behandla frågor om hyresnämndernas och bostadsdomstolens kompetens i samband med arbetet på vårt slutbetänkande, som kan väntas omkring årsskiftet 1978/79. Vi delar därför synpunkten i promemorian att den allmänna frågan om fastighetsdomstols kompetensområde inte bör lösas i det nu aktuella sammanhanget.

5.5 Sveriges domareförbund: Någon särskild forumbestämmelse föreslås ej för fastighetsrättsliga mål men viss ändring därvidlag förutskickas. Förbundet vill därför nu endast betona som önskemål att i vart fall den summariska processen i dessa mål läggs på samtliga tingsrätter och ej blott på de tingsrätter som är allmänt fastighetsforum. Det framstår nämligen som opraktiskt med skilda fora för dessa mål, vilka för övrigt inte kan sägas vara så särpräglade, att en koncentration till särskilda domstolar med speciell sammansättning är påkallad.

5.6 Hyresgästernas riksförbund: Förbundet är av den uppfattningen att det är en betydande fördel att de motfordringsanspråk som ofta reses mot förfallen hyra prövas av en domstol som har särskild sakkunskap och erfarenhet när det gäller hyresförhållanden. Det saknas i vart fall skäl att inte begagna sig av denna möjlighet i de fall där tingsrätten också är fastighetsdomstol.

6 Ansökan

6.1 Svea hovrätt: Som anförs i PM (s. 77) står kravet på ansökningens utformning i samband med frågan om avgörandets rättskraft: då nu ett bifallande utslag i lagsökningsmål är tänkt att vara förenat med rättskraftverkan måste givetvis krävas att sökandes anspråk kan individualiseras. Härmed blir skillnaderna mellan krav på ansökan i lagsökningsmål och stämningsansökan i tvistemål enligt RB eller småmålslagen inte större än att den ovan (under 1.2) framförda tanken att låta lagsökningsvägen bli den normala ingången till flera processformer kan aktualiseras.

6.2 Gävle tingsrätt: I förslaget har borttagits den nuvarande möjligheten till muntlig ansökan. Som framhålls i promemorian utnyttjas aldrig denna möjlighet, varför ett borttagande bör kunna ske utan olägenhet.

Beträffande slopandet av kravet på ställande av säkerhet för den skada som vid avhysning kan tillskyndas motparten tillstyrker tingsrätten förslaget, eftersom en förutsättning för att avhysning skall få äga rum är att saken är uppenbar.

7 Invändningar och bevisning

7.1 Svea hovrätt: Vad gäller handräckningsmålen ansluter sig hovrätten till att ett blankt bestridande ej bör få föranleda ogillande av sökandens talan. Här, liksom i betalningsmålen, krävs i PM (s. 81) att saken skall vara uppenbar för att talan skall bifallas och detta har också fått komma till uttryck i lagtexten (17 §). Att döma av specialmotiveringen (PM s. 127) torde detta inte innebära "någon egentlig ändring" i förhållande till gällande rätt. Hovrätten, som i yttrande över förslaget till utsökningsbalk (s. 54) hyst farhågor att nämnda beviskrav innebär viss begränsning i förhållande till gällande rätt av möjligheterna att utnyttja den summariska processformen, välkomnar detta motivuttalande, men vill här, liksom tidigare beträffande beviskravet i betalningsmål, ifrågasätta om inte användningen av ordet "uppenbar" i så fall avviker från den gängse.

7.2 Hovrätten för Nedre Norrland: Några begränsningar beträffande rätten att åberopa vittnesintyg har ej ansetts böra uppställas. — — — Det har vid skilda tillfällen ifrågasatts om ej en mera liberal inställning till frågan om tillåtligheten av vittnesintyg borde vara att föredraga (jfr SOU 1974: 27 s. 145 f, prop. 1975/76: 148 s. 124 f, 146 f och 170 f samt justitiedepartementets promemoria Översyn av rättegångsförfarandet vid allmän domstol. Ds Ju 1976: 8 s. 86 f). Frågan torde f. n. vara föremål för övervägande inom rättegångsutredningen (jfr Dir. 1977: 10). Enligt hovrättens mening är det mindre välbetänkt att, innan frågan fått sin lösning med avseende å brottmålen och tvistemålen, generellt tillåta vittnesintyg i den summariska processen. Dock bör övervägas att — i överensstämmelse med den praxis som för närvarande råder — tillåta vittnesintyg i handräckningsmålen.

Skulle så vara att vittnesintyg — generellt eller endast i vissa mål — anses böra tillåtas, bör detta klart utsägas i lagtexten, eftersom hänvisningen i 26 § förslaget till lagsökningslag till vad som i rättegångsbalken sägs om tvistemål närmast synes ge vid handen att vittnesintyg får åberopas endast då rätten på grund av särskilda omständigheter finner att det må tillåtas.

7.3 Stockholms tingsrätt: Tingsrätten tillstyrker promemorians bestämmelser om bevisprövningen i lagsökningsmål (12 och 17 §§).

7.4 Sundsvalls tingsrätt: Mot föreslagna lagbestämmelser beträffande den summariska processen — — — har tingsrätten ingen annan invändning än beträffande ansökningar, som ej vinner bifall. Där synes avsikten vara att termen "ogillas" skall användas. Uttrycket "ogillas" kan möjligen missförstås eller i vart fall synas väl definitivt. En icke lagkunnig sökande med en fordran som bestritts men som han vet vara rättmätig, kan känna sig förfördelad. Återvinningstalan eller stämning i vanligt tvistemål ligger ju ej närmast till efter ogillandet.

7.5 Örnsköldsviks tingsrätt: Förslaget utgår ifrån att skriftliga intyg skall kunna åberopas. Tingsrätten, som anser dylik bevisning i princip icke önskvärd, ifrågasätter om det föreligger något verkligt behov att tillåta detta bevismedel, som för övrigt ofta torde ha ringa bevisvärde. Skulle det anses önskvärdt att dylika intyg godtages som bevismedel i den summariska processen bör detta klart komma till uttryck i författningstexten, enär annars stadgandet i förslaget § 26 kan föranleda osäkerhet.

7.6 *Sveriges domareförbund*: Även om vissa betänkligheter möter mot vittnesintyg i den summariska processen anser förbundet att något hinder däremot inte bör uppställas. Såsom antyds i promemorian bör bevisvärdet av sådana eventuellt förekommande intyg beaktas av domstolen i enlighet med grundsatsen om fri bevisprövning.

Det krav som uppställs för bifall till lagsökningsansökan för avhysning m. m. – att sökandens rätt är uppenbar – torde till innebörden överensstämma med vad som nu gäller i sådana mål. Mot lagförslagets utformning i dessa delar har förbundet ej någon erinran.

I lagtexten uttalas ej men av generell hänvisning till RB följer, vilket ock bekräftas i motiveringen, att ansökan som ej bifalls i summarisk process, skall ogillas. Denna anordning avviker beträffande målen i summarisk betalningsprocess från vad som nu gäller enligt lagsökningslagen. Förbundet finner att den nuvarande ordningen – enligt vilken ansökan som ej bifalles hänskjuts till rättegång – har stora fördelar i och med att målen på ett enkelt sätt kan övergå i ordinär process. Då ej heller någon vägande anmärkning försports mot nuvarande ordning, bör densamma enligt förbundets mening ej övergivnas utan att vägande skäl kan anföras. Förbundet kan ej finna att några sådana skäl har anförts. Fastmer förefaller det förbundet som om den i promemorian valda anordningen i olika hänseenden medför onödiga komplikationer bland annat för frågorna om rättskraft och rättsmedel. I detta sammanhang vill förbundet framhålla, att hänskjutande till rättegång bör ske endast på begäran av sökanden vid äventyr att ansökningen förfaller.

7.7 *Hyresgästernas riksförbund*: Förbundet anser det riktigt att gäldenärens möjlighet att styrka sina invändningar inte bör begränsas till endast skriftlig bevisning såsom fallet är i det nuvarande lagsökningsförfarandet. Det bör därför vara tillåtet att åberopa skriftliga vittnesintyg för att därmed visa sannolika skäl för invändning mot ett skriftligt fordringsbevis. Sökandens rätt bör vara uppenbar för att kunna vinna bifall såväl i betalningsmålen som i mål om avhysning. Detta är ett betydande rättssäkerhetsintresse.

8 Avgörandets rättsverkan

8.1 *Datainspektionen*: Datainspektionen anser att de redovisade fördelarna med att slopa avgörandenas rättskraft är så stora att denna utväg bör prövas utan hinder av parallellen med tredskodom. Den borgenär som vill ha ett rättskraftigt avgörande får då välja att ansöka om stämning. Visserligen kan det från gäldenärens synpunkt anses likgiltigt om han får ett föreläggande i ett lagsökningsmål eller i ett tvistemål. Det måste dock observeras att ett slopande av rättskraften för lagsökningsutslagens del medför en fördel för gäldenären i jämförelse med vad som nu gäller. I vissa fall kan det också vara till fördel för gäldenären att borgenären väljer att ansöka om stämning. Kallas gäldenären till sammanträde men uteblir, kan nämligen käromålet ogillas tredskodomvis, om kärandens framställning av omständigheterna ej innefattar laga skäl för käromålet eller om det eljest uppenbart framgår, att käromålet är ogrundat (44 kap. 8 § andra stycket andra punkten rättegångsbalken). En sådan tredskodom vinner rättskraft till skillnad från ett avvísingsbeslut i lagsökningsmål.

8.2 *Konsumentverket*: Om förfarandet förenklas till följd av att utslagen

inte får rättskraft, ökar troligen risken för att dessa blir materiellt felaktiga. Den summariska processens karaktär av förfarande avsett för otvistiga och klara fall går i så fall förlorad. Den enskilde har mindre glädje av att kunna komma igen och få utslaget omprövat, än att från början få ett materiellt riktigt utslag. Eftersom bifall till borgenärens ansökan kan bero på passivitet hos svaranden på grund av okunnighet, så är sannolikheten för att han senare vet bättre inte särskilt stor. Om dessutom, som befaras i promemorian, utsikterna att vinna en senare process har minskat på grund av utslagets bevisvärde, innebär slopandet av rättskraft ingen förbättring för svaranden. Konsumentverket tillstyrker därför utredningens förslag i denna del.

8.3 Svea hovrätt: Hovrätten ansluter sig till vad som anförs i PM om avgörandets rättsverkan. Även om förfarandet på sätt hovrätten tidigare skisserat mera än enligt förslaget skulle komma att likna den procedur som i dag tillämpas vid betalningsföreläggande bör avgörandet ges rättskraftsverkan. Hovrätten hänvisar här till vad Ulveson och Welamson anfört i SOU 1963: 28 s. 100 ff och 106 ff. Av stor vikt i sammanhanget är dock att gäldenären på ett begripligt sätt underrättas om utslagets rättskraftsverkan och tillgängliga rättsmedel.

Hovrätten delar även uppfattningen (PM s. 86 f) att rättskraft ej bör tillerkännas avgöranden i handräkningsmål.

8.4 Gävle tingsrätt tillstyrker att utslag i betalningsmålen tillerkänns rättskraft mot gäldenären och att utslag varigenom sökandens talan har ogillats inte tillerkänns rättskraft. Tingsrätten har heller ingen erinran mot att avgöranden i mål motsvarande 191 och 192 §§ utsökningslagen ej ges rättskraftsverkan.

8.5 Örnköldsviks tingsrätt: Förslaget upptar de nu gällande reglerna om rättskraft, vilka således skulle bibehållas inom den summariska processen. För att den summariska processen skall komma till användning i så stor utsträckning som möjligt och få verklig betydelse framstår det som önskvärt att utslagen får rättskraftsverkan. Enligt förslaget skall liksom nu är förhållandet endast en bifallen ansökan vinna rättskraft. Däremot skall en talan, som ej vinner bifall utan ogillas, ej vinna rättskraft. I dylika fall kan således sökandens talan prövas ånyo i ett nytt mål. Detta är ett avsteg från den princip som eljest gäller i vår rättsordning. Det torde kunna ifrågasättas om det är nödvändigt att i den summariska processen begränsa rättskraftsverkan till att ej avse ogillade utslag. Ur gäldenärens synpunkt framstår ett slutligt avgörande som önskvärt och en rättskraftsverkan även vid ogillande skulle undanröja ovissheten för gäldenären om huruvida borgenären, trots bestridandet, ämnar göra sitt anspråk gällande i framtiden. Borgenären har haft möjlighet att söka återvinning men underlåtit detta. Att även ogillade utslag omfattas av rättskraften skulle möjligen kunna anses medföra sådana fördelar att frågan kan vara värd ett närmare övervägande. Därest det med hänsyn till borgenären icke anses lämpligt att tillerkänna ett ogillande utslag rättskraftsverkan, kan ifrågasättas om talan, som ej vinner bifall, skall betecknas som ett ogillande. Det skulle kanske vara bättre att någon annan lokution kom till användning innebärande ett konstaterande att talan är tvistig eller något liknande.

8.6 Sveriges domareförbund: I promemorian diskuteras ingående möjlig-

heten att frånga nuvarande ordning i fråga om rättskraften hos avgöranden som innebär bifall till lagsökning för fordran. De skäl som anförs härför finner förbundet övertygande. Förbundet vill för övrigt starkt ifrågasätta om rättskraft för de mål vari ansökan bifalls verkligen fyller någon praktisk funktion. Flertalet avgöranden i mål om betalningsföreläggande, vilka kan vinna rättskraft i enlighet med de i promemorian återgivna reglerna, torde de facto aldrig vinna rättskraft, eftersom varken utmätning eller betalning med förbehåll om rätt att söka återvinning sker. Någon olägenhet torde inte ha följt härav. Det kan antagas att det ej heller skulle innebära någon nämnvärd olägenhet om bifallande avgöranden i den föreslagna betalningsprocessen ej vinner rättskraft. Större enhetlighet i reglering av processen torde därmed kunna nås. Vad som beträffande rättsverkningar föreslås i fråga om avgöranden i mål om lagsökning för avhysning m. m. stämmer i stort sett överens med vad som nu gäller och föranleder ej någon erinran från förbundets sida.

9 Rättsmedel

9.1 Datainspektionen: När talan samtidigt förs om åläggande av betalningsskyldighet och om avhysning e. d. skall enligt förslaget rättsmedlet vara återvinning även i handräckningsdelen. Den sökande som vill erhålla snabb verkställighet kan, sägs det, begränsa sin talan till avhysningen.

Redan nu förekommer att borgenärer väljer att först ansöka hos överexekutor om avhysning och därefter hos tingsrätt om lagsökning för utfående av obetald hyra. De utnyttjar således inte möjligheten enligt 16 § lagsökningslagen att yrka avhysning i lagsökningsmålet. Anledningen kan vara att lagsökningsprocessen är alltför långsam, samtidigt som avhysningshotet utgör ett starkt skäl för gäldenären att betala sin skuld, varvid lagsökning blir onödig. För de gäldenärer som inte betalar på avhysningsstadiet är dock uppdelningen i två processer till nackdel, främst därför att de åläggs att betala kostnaderna i båda målen.

Datainspektionen har funnit att det angivna förfarandet inte strider mot god inkassosed. Med förslaget kommer det fortfarande att finnas anledning att först ansöka om lagsökning för avhysning och därefter om lagsökning för fordran. Datainspektionen delar dock uppfattningen att det vore olämpligt om olika rättsmedel vore tillämpliga beträffande olika delar av avgörandet. Någon annan väg än den som föreslagits synes därför inte framkomlig.

9.2 RSV: Överexekutor kan f. n. i handräckningsmål förordna att verkställighet inte skall ske förrän utslaget vunnit laga kraft. Sådant förordnande torde ha använts mycket sparsamt, men har dock förekommit någon gång t. ex. när avgörandet varit synnerligen svårbedömt och omedelbar verkställighet skulle medföra olägenheter som svårigen kunde avhjälpas om högre instans skulle komma till annat resultat. Även om möjlighet att erhålla inhibition i de allra flesta fall är tillräckligt, bör det övervägas om inte möjlighet att meddela sådan föreskrift likväl skall finnas kvar.

9.3 Svea hovrätt tillstyrker förslaget om tillämpliga rättsmedel i handräckningsmål.

9.4 Rättegångsutredningen: Anledningen till att man i promemorian valt

besvär som rättsmedel för svaranden i fråga om lagsökning för avhysning m. m. synes ha varit omtanken om borgenären och dennes rätt till en snabb verkställighet. Emellertid kan borgenären många gånger komma i ett betydligt sämre läge om en överrätt skulle finna saken mindre uppbar än tingsrätten. I sådant fall måste borgenären åter vända sig till tingsrätten. Värdet av en omedelbar tingsrättsprocess får inte heller underskattas. Det är föga troligt att tingsrätterna i någon större utsträckning skulle komma att allvarligt fördröja verkställigheten av sina egna beslut genom inhibitionsåtgärder. Enligt utredningens mening talar övervägande skäl för att en fortsatt tingsrättshantering generellt är att föredra som rättsmedel i lagsökningsprocessen.

Terminologiskt kan ifrågasättas om det nuvarande begreppet hänskjutande till rättegång bör ersättas av återvinning. Denna term kan, åtminstone med nutida språkbruk, ibland uppfattas som vilseledande. Med tanke härpå och på återvinningsbegreppets användning i bl. a. konkursrättsliga sammanhang skulle det vara att föredra att i lagsökningslagen tala om måls återupptagande. Ett sådant uttryck är betydligt lättare att förstå för den stora allmänheten. Möjligen bör dock en sådan reform förutsätta att återvinningsbegreppet samtidigt utmönstras ur RB där det används i fråga om bl. a. tredsdomar.

9.5 Sveriges domareförbund: Som rättsmedel mot utslag i lagsökningsmål om avhysning föreslås såsom hittills besvär till hovrätten i stället för återvinning. Förbundet finner ej att övertygande skäl anförs härför. Vad som i promemorian, s. 89, uttalas om risken för överdriven inhibition, närmast som ett skäl att ej välja återvinning som rättsmedel, finner förbundet sig ej kunna helt instämma i. Där domstolarna enligt nu gällande bestämmelser har att besluta om inhibition av verkställighet, torde praxis härvidlag för närvarande ej vara präglad av alltför stor benägenhet att inhibera. Enligt förbundet skulle det vara enklast och mest praktiskt om samma rättsmedel – återvinning – kunde användas mot samtliga slutliga avgöranden i den summariska processen.

10 Kostnaderna

10.1 JK: Jag vill peka på det motsägelsefulla i att en borgenär kan få ersättning för biträdeskostnaden i den summariska processen men inte i tvist enligt småmålslagen. Man kan med visst fog hävda att det måste vara lättare för borgenären att själv upprätta en ansökan om lagsökning än en ansökan om stämning. Det kan t. o. m. hävdas att den nuvarande regeln gör det förmånligt för en borgenär att gå lagsökningsvägen även om han är helt medveten om att målet slutligen blir handlagt enligt småmålslagen. På så sätt kan han i varje fall delvis täcka advokatkostnaderna.

10.2 RSV: Verkställighetskostnaderna i mål om annat än betalningsskyldighet skall utmätas hos svaranden om utslaget innehåller föreskrift om att verkställighet skall ske på den tappandes bekostnad. Såvitt är RSV bekant torde vissa överexekutorer regelmässigt, ex officio, meddela dylik föreskrift medan andra förutsätter att sökanden särskilt yrkat det. Enligt RSVs mening bör sökanden normalt kunna få ut verkställighetskostnaderna i samband med att verkställighet sker. För att rättstillämpningen i fortsättningen skall bli mera enhetlig borde i lagen intas bestämmelse om att

beslutande myndighet skall, om inte särskilda skäl föranleder annat, i utslaget föreskriva att verkställighet av lagsökning för handräckning skall ske på motpartens bekostnad.

10.3 Svea hovrätt: Hovrätten noterar – – – att man även i kostnadshänseende (jfr betr. ansökans utformning, rättskraft, rättsmedel och beviskrav) har tvingats särbehandla handräckningsmålen. Som anförts redan inledningsvis betraktar hovrätten alla dessa särregler som motiverade men också som symptom på att handräckningsmålen möjligen borde ha hållits utanför den nya lagen.

10.4 Rättegångsutredningen: Utredningen har enligt sina direktiv att ta upp hela det problemkomplex som är knutet till rättegångskostnaderna i tvistemål. Det är ännu för tidigt att göra några som helst uttalanden om de överväganden detta kan ge anledning till. Utredningen kan emellertid inte underlåta att peka på att skilda system f. n. tillämpas inom den summariska processen, inom småmålslagens tillämpningsområde och i "vanliga" tvistemål. Utredningen vill inte motsätta sig ett genomförande av promemorians förslag rörande rättegångskostnader och deras fördelning, allra helst som förslaget i den delen inte innehåller någon egentlig nyhet i sak i förhållande till vad som nu gäller men detta innebär alltså inget ställningstagande till hur reglerna på sikt bör vara utformade.

10.5 Sveriges domareförbund: Mot de föreslagna kostnadsreglerna har förbundet ej någon erinran. Förbundet utgår härvid från att även regeln i RB 18: 5 andra stycket skall äga tillämpning (jfr sid. 136 ö).

10.6 Svenska sparbanksföreningen: Enligt 9 § andra stycket kan rätten om särskilda skäl föreligger förplikta sökanden att ersätta svaranden dennes kostnader enligt vad som prövas skäligt, därest ansökan ogillas eller den avvisas eller återkallas sedan svarande kommit in med yttrande. Och det framhålls, såväl i den allmänna motiveringen som i specialmotiveringen, att denna bestämmelse är avsedd att tillämpas restriktivt. Föreningen kan för sin del ej finna att detta undantag från rättegångsbalkens allmänna kostnadsregel i civilmål liksom ej heller den generella rekommendationen av restriktivitet motiverats på övertygande sätt. Huvudregeln bör väl i stället vara att svaranden i de åsyftade fallen skall vara berättigad till ersättning för kostnader om ej särskilda skäl till annat föranleder. Därmed skulle i så fall åsyftas företrädesvis att ansökningen måste ogillas enbart därför att svaranden presterat blott ett naket bestridande, som kanske dessutom framstått såsom föga berättigat. Under alla förhållanden synes uttalandet i specialmotiveringen till 9 § (s. 111) "Självfallet utgår inte . . ." alltför kategoriskt för att få gälla som rättesnöre.

10.7 Sveriges fastighetsägareförbund: Den rätt till kostnadsersättning för gäldenär som förslaget upptar kan visserligen sägas medföra en försämring från sökandens synpunkt. Sådan ersättning skall dock endast utgå "om särskilda skäl föreligger" och ter sig vid ett objektiva övervägande rimlig.

11 Organisatoriska frågor

11.1 Statskontoret: Statskontoret anser att "lagsökningsmål för fordran" bör överföras till kronofogdemyndighet. — — — Statskontoret vill här peka på att man genom en utökad utbytestjänstgöring mellan tingsrätt och kronofogdemyndighet, för statsverket totalt sett, borde kunna undvika en resursförstärkning. Denna fråga bör enligt statskontorets mening övervägas av den utredning angående notariereformen, som justitiedepartementet (1977-05-05) uppdragit åt domstolsverket att tillsätta.

Den föreslagna ADB-reformen för exekutionsväsendet kommer bl. a. att innebära minskat behov av kontorspersonal. En ökad ärendetillströmning borde därför rymmas inom ramen för tillgängliga resurser.

11.2 Konsumentverket: För närvarande handläggs ärenden enligt lagsökningslagen i huvudsak av tingsnotarier. En utvidgning av rättens materiella prövning ställer krav på större erfarenhet än vad tingsnotarier kan sägas ha. Ärendena torde också i större utsträckning än i dag bli av sådan beskaffenhet att det inte kan sägas vara förenligt med tingsrättsinstruktionen — enligt vilken det krävs särskild erfarenhet för handläggning av mål eller ärenden av svår beskaffenhet — att låta notarier handlägga dem i samma utsträckning som hittills. Detta medför att tingsfiskaler bör tas i anspråk för handläggningen av lagsökningsmålen. Konsumentverket vill erinra om att för handläggning av mål enligt småmålslagen krävs särskild erfarenhet.

11.3 Svea hovrätt: Som anförs i PM (s. 95 ff) torde överförandet av handräckningsmål till tingsrätterna föra med sig ett ökat personalbehov. Hovrätten instämmer däremot inte i bedömningen att någon enstaka domararbetskraft, cirka fem notarier och ett tiotal biträden skulle vara tillräckligt för landet i dess helhet. Beräkningen i PM grundas på att handräckningsmålen skall ta samma tid i anspråk som lagsökningsmål i dag. Bl. a. mot bakgrund av vad som sägs på andra ställen i PM (se t. ex. s. 127) ter sig denna bedömning inte realistisk. Även om det inte finns behov av att generellt undanta handräckningsmålen från tingsnotariernas behörighet torde det knappast råda någon tvekan om att rotelinnehavarna kommer att få bistå med handläggningen av dessa mål i inte obetydlig omfattning. Det torde vidare ta avsevärd tid innan en så fast praxis utvecklat sig att notarier kan anförtros ens huvudparten. Som anförs i PM (a. st.) varierar också omständigheterna från fall till fall i här aktuella mål så att det kan bli svårt för en person med tingsnotaries korta tjänstgöringserfarenhet att handlägga målen någorlunda snabbt och rutinmässigt. En avsevärd skillnad mot handläggningstiden för övriga lagsökningsmål kan förväntas och en kraftigare personalförstärkning än som antyds i PM blir med säkerhet erforderlig.

11.4 Hovrätten för Nedre Norrland: I promemorian uttalas att tingsnotarie med minst ett års tjänstgöringstid bör kunna handlägga flertalet mål enligt den nya lagsökningslagen. Enligt hovrättens mening har man härvid i avsevärd grad undervärderat handräckningsmålen genomsnittliga svårighetsgrad. Särskilt mål om återställande av rubbad besittning kräver ofta ingående civilrättsliga överväganden och en erfarenhet som överstiger den en tingsnotarie kan antagas besitta.

För närvarande anses handräckningsmål enligt 191 och 192 §§ utsök-

ningslagen vara av sådan svårighetsgrad att de regelmässigt avgöres av länsassessor (eller förste länsassessor) efter föredragning av länsassessor eller – vid någon enstaka överexekutorsenhet – förste länsnotarie. Att mot bakgrund härav generellt låta tingsnotarie handlägga mål som nyss nämnts bör, enligt hovrättens mening, ej komma i fråga. Möjligen kan övervägas att tillägga tingsnotarie behörighet att handlägga de mål enligt 15 § i vilka ansökan lämnas obestridd.

Såsom framgått ovan har hovrätten en från promemorian avvikande uppfattning när det gäller att bedöma den genomsnittliga svårighetsgraden av de handräckningsmål som avses komma att tillföras de allmänna domstolarna. En konsekvens av denna uppfattning är att hovrätten bedömer behovet av arbetskraftsförstärkning vid tingsrätterna vid reformens genomförande vara större än vad som antagits i promemorian.

11.5 Stockholms tingsrätt: Ett genomförande av förslaget kan för Stockholms tingsrätts del komma att medföra vissa organisatoriska problem. Lagsökningsenheten brottas för närvarande med besvärande målbalanser. Det förutsätts att tillräckliga resurser ställs till tingsrättens förfogande för att en tillfredsställande ordning för såväl den rättssökande allmänheten som för tingsrätten skall kunna uppnås.

11.6 Sollentuna tingsrätt: Med tanke på att avhysningsmålen kan innefatta frågor av relativt komplicerad natur och att utslag i dessa mål kan få vittgående konsekvenser för den enskilde bör övervägas om samma mål, där de ej enligt 20 § 2 st. tingsrättsinstruktionen bör undantas från tingsnotaries handläggning, alltid skall handläggas av tingsnotarie med minst ett år och sex månaders tjänstgöringstid (promemorian s. 96 och 131).

11.7 Gävle tingsrätt: Genom förslaget tillförs domstolarna nya arbetsuppgifter genom att handräckningsmålen förs över från överexekutor. När det gäller att beräkna det ökade personalbehov som detta för med sig bör man se efter hur många som för närvarande sysslar med dessa mål hos överexekutor. I promemorian har som utgångspunkt för beräkningen av personalförstärkningar vid tingsrätterna använts en undersökning av den genomsnittliga handläggningstiden per lagsökningsmål. De nya mål som genom förslaget tillföres domstolarna är av så skilda slag att denna metod ej kan användas för att mäta personalbehovet.

11.8 Örnsköldsviks tingsrätt: Kostnaderna i samband med ett genomförande av en enhetlig summarisk process kommer att bli betydligt lägre därest handläggningen anförtros domstolarna än om en överflyttning till kronofogdemyndigheterna skulle ske. Det kan väl ifrågasättas om de personalförstärkningar som förslaget anger kommer att visa sig hållbara. Utslag skall skrivas i samtliga fall och även i de fall där nu ett hänskjutande till rättegång sker. Förslagets § 5 synes ge vid handen att, innan en ansökan helt eller delvis avvisas, sökanden först skall ha underlåtit efterkomma ett föreläggande att avhjälpa bristen. Detta kan antagas medföra ett icke obetydligt arbete för domstolen genom kompletteringar av ansökningar och förelägganden.

11.9 Länsstyrelsen i Stockholms län: I promemorian anføres om ökat personalbehov vid allmänna domstolarna, främst fastighetsdomstolarna, på

grund av förslaget om överflyttning av handräckningsmålen att detta för hela landet endast torde uppgå till någon enstaka domararbetskraft, cirka fem notarier och ett tiotal biträden. — — Denna överslagsberäkning är en klar undervärdering. Enbart vid länsstyrelsen i Stockholms län bedras drygt två biträden för diarieföring och upprättande av delgivningshandlingar, knappt tre kanslistor för bevakning och utredning av delgivningar, kommunikering av avhysningsmål och föredragning av "oförklarade" sådana mål, minst fem jurister för kommunikering och föredragning av andra handräckningsmål och såsom beslutande i enklare mål samt drygt en jurist såsom beslutande i övriga mål. Denna personalstyrka torde — om huvudparten av handräckningsmålen skall gå till Stockholms tingsrätt i egenskap av fastighetsdomstol — innebära att domstolen måste förstärkas med ungefär fyra biträden i olika lönegrader för diarieföring, upprättande av delgivningshandlingar, bevakning och utredning av delgivningar, kommunikering av mål om avhysning p. g. a. ogulden hyra och uppsättande av utslag, fem notarier för kommunikering av andra mål och som beslutande i enklare mål och uppsättande av utslag i mer kvalificerade mål samt en domararbetskraft som beslutande i sistnämnda mål. Om övriga handräckningsmål, ca 600, vilka skall handläggas vid övriga allmänna domstolar i länet kan föranleda ökat personalbehov undandrar sig länsstyrelsens bedömande. Mot bakgrund av vad nu sagts innebär ÖE:s avskaffande att de allmänna domstolarna, främst fastighetsdomstolarna, måste förstärkas med ett antal tjänster som vida överstiger det i promemorian uppskattade.

11.10 LON: De nya reglerna för handräckningsmålen skall enligt förslaget inte träda i kraft förrän en ny utskökningsbalk införts. LON vill stryka under att ett eventuellt avskaffande av överexekutor genomförs i ett sammanhang och att omorganisationer i etapper undviks. LON vill i detta sammanhang även betona angelägenheten av att de fortsatta övervägandena om överexekutors avskaffande och därmed sammanhängande frågor sker i nära samverkan med länsstyrelserna och LON.

11.11 Rättegångsutredningen: Enligt 18 § förslaget till lagsökningslag kan interimistiskt beslut ges i mål om lagsökning enligt 16 §. Utredningen finner det vara betänkligt att låta tingsnotarier handlägga de interimistiska frågorna. Ordinarie domare eller åtminstone fiskaler bör alltså ta hand om lagsökningsmålet när fråga om interimistiskt beslut uppkommer.

11.12 Sveriges domareförbund: Enligt promemorian är någon nämnvärd förstärkning i tingsrätterna inte behövlig. Denna slutsats anser förbundet vara alltför löst grundad. Man synes i promemorian ganska grovt underskatta inte blott svårigheter som kan möta i handläggningen av mål i de summariska processer, som redan nu åvilar domstolarna. Även svårigheter förenade med de nya målen synes otillräckligt beaktade. Överraskande förefaller vidare promemorieförfattarens kallsinnighet när det gäller möjligheterna att tillföra domstolarna nya uppgifter utan eller med allenast obetydligt personaltillskott. Verkligheten är här enligt förbundets bestämda mening en helt annan än den man i promemorian utgår ifrån. De uppgifter, som under de senaste åren frångått domstolarna, berör huvudsakligen endast notariegöromålen och har ej påverkat behovet av domarepersonal. Nya kvalificerade uppgifter har efter hand tillförts de allmänna domstolarna utan samtidig, därav betingad personalökning. Ett aktuellt exempel är de arbetstvister som 1.7. 1977 lagts på tingsrätterna. Samtidigt

eftersträvar statsmakterna att – främst på grund av det statsfinansiella läget – begränsa personalen vid de allmänna domstolarna. En indragning av fiskaltjänster vid tingsrätter är härvidlag aktuell. Domareförbundet – – vill betona nödvändigheten av en realistisk bedömning av personalsituationen.

De nya målen i den föreslagna summariska processen torde inte generellt kunna sägas vara av enkel beskaffenhet. Dessutom krävs ofta mycket snabbt ställningstagande i dessa mål. Förbundet anser det tveksamt om med hänsyn härtill målen i den föreslagna summariska processen generellt kan sägas vara av beskaffenhet att böra falla under notariebehörighet. Det bör även framhållas att dessa mål hos överexekutor som regel handläggs av länsassessor efter föredragning av länsnotarie och således av personal med vida större erfarenhet än tingsrätternas notaries. Förbundet anser det visserligen önskvärt, inte minst ur utbildningssynpunkt, att den summariska processen ges en sådan utformning, att handläggningen i åtminstone flertalet mål kan ankomma på tingsnotarie. Intresset härav får dock inte ensamt vara avgörande. Tänkbart är att handläggningsreglerna för olika mål inom den summariska processens ram görs olika, så att vissa faller inom notariebehörigheten medan det för andra mål skall krävas större behörighet. Hur detta spörsmål om arbetsfördelning bör lösas torde emellertid falla utom ramen för nu framlagt förslag. Förbundet har emellertid velat fästa uppmärksamheten vid spörsmålet, enär lösningen av detsamma berör frågan om behövlig personaltilldelning till tingsrätterna.

11.13 SABO: SABO anser – – – att utredningen varit för optimistisk när den räknat med att personalförstärkning krävs endast vid vissa domstolar och endast inom vissa personalkategorier. SABO – – – förutsätter att personella resurser av alla kategorier ställs till domstolarnas förfogande så att handläggningstider och beslut inte fördröjs på grund av personalbrist.

12 De särskilda bestämmelserna

2 §

12.2.1 Svea hovrätt: Vad gäller st. 2 kan oklarhet möjligen råda om den för konsument förmånliga forumregeln i 11 § småmålslagen skall äga motsvarande tillämpning.

I motiven till 2 § (PM s. 104) anförs att det är ett fall av nödvändig processgemenskap om två makar som gemensamt förhyrt en lägenhet begärs avhysta. Hovrätten känner sig inte övertygad om att den angivna situationen bör ges denna rubricering. Vidare sägs att som förutsättning för att en ansökan mot flera svarande skall tas upp gäller enligt 14:2 RB att anspråken stöder sig på väsentligen samma grund. Hovrätten delar denna uppfattning men det bör måhända anmärkas att lokutionen "väsentligen samma grund" i detta sammanhang knappast bör ges den för ordinära tvistemål rekommenderade innebörden (se t. ex. Ekelöf, Rättegång II, 4: e uppl., s. 147 f). Kumulation bör kunna ske även när det saknas anledning anta att de gemensamma omständigheterna är tvistiga.

12.2.2 Hovrätten för Nedre Norrland: 2 § 1 st.: 1 26 § i förslaget till lagsökningslag anges att, i den mån särskild bestämmelse ej meddelats, vad som i rättegångsbalken sägs om tvistemål skall gälla i tillämpliga delar.

I 42 kap. 2 § 2 st. rättegångsbalken stadgas att ansökan om stämning skall vara egenhändigt undertecknad av kâranden eller hans ombud. Det kan dârför ifrågasättas om ej vad som i förevarande lagrum föreskrivits om undertecknande av ansökningshandlingen kan utgå.

12.2.3 Örebro tingsrätt: I nuvarande lagsökningslag ges i 2 § och 19 § uttömmande regler om vad en ansökan skall innehålla. Förevarande paragraf anger endast att ansökan skall vara skriftlig och undertecknad av sökanden eller hans ombud. Enligt promemorian (s. 104) är avsikten att ytterligare regler om innehållet skall ges i en verkställighetsförordning. Enligt tingsrättens mening är det lämpligare att behålla den nuvarande tekniken och ge en fullständig reglering i detta avseende i lagen. För allmänheten är det enklare, om man kan utläsa kraven i en författning och slipper göra jämförelser mellan två. Anses en verkställighets- eller tillämpningsförordning erforderlig bör den i huvudsak begränsas till föreskrifter för domstolen och specialregler för mindre vanliga situationer som ej bör tynga lagtexten.

12.2.4 Rättegångsutredningen: I 2 och 4 §§ förslaget till lagsökningslag bör man enligt utredningens mening använda termen tingsrätt i stället för det – åtminstone för menige man – intetsägande uttrycket allmän under rätt. I andra stycket av 2 § bör ordet "till antagande" skjutas in efter ordet "förekommer" (jfr PM s. 104).

12.2.5 SABO: SABO ser med tillfredsställelse att krav mot mer än en gäldenär kan förekomma i samma ansökan. Detta har stor praktisk betydelse vid yrkande som avser lägenhet som förhyrs av flera gemensamt. Detta har uppmärksamats i promemorians specialmotivering, men SABO vill ändå trycka på detta som varande en avsevärd förbättring i förhållande till nu gällande rätt.

3 §

12.3.1 Datainspektionen: Ett tydligt angivande av grunden för ansökningen är naturligtvis viktigt om man, såsom föreslås, vill låta utslaget få rättskraft. Det har emellertid också stor betydelse för gäldenärens möjligheter att identifiera fordringsanspråket och bemöta detta.

12.3.2 Uppsala läns norra tingsrätt: Enligt 3 § skall sökanden ange den åtgärd som han yrkar. Skrivningen bör tydligare ange att sökanden skall uppge sitt yrkande. Likaså bör i lagtexten klart utsägas att sökanden skall framställa sitt kostnadsanspråk redan i ansökningen.

I motiven uttalas (bl. a. s. 70), att en enskild part skall i princip kunna klara en lagsökning på egen hand utan juridiskt biträde. Inte minst ur denna synpunkt bör redan i lagtexten i ett sammanhang anges vilka ytterligare krav som uppställs på ansökans innehåll.

12.3.3 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Paragrafen bör utökas med en bestämmelse att kostnaderna skall specificeras, eljest kan sökanden riskera att endast få lösen för utslaget (se bl. a. Olivecrona Utsökning 8 uppl. s. 215).

12.3.4 Sveriges domareförbund: Förbundet delar uppfattningen att ansökningsförfarandet bör göras enkelt. Dock måste det kravet upprätthållas att

ansökningen skall innehålla tillräckliga uppgifter för identifiering av saken och såsom underlag för domstolens prövning. Betydligt oftare än som förutsätts i promemorian torde invecklade mål anhängiggöras i summarisk väg. Förbundet menar därför att det krav på tydligt och fullständigt angivande av grund för framställt yrkande, som uppställs för nuvarande betalningsprocess, bör gälla även i den föreslagna summariska processen.

— — — Vidare anser förbundet, såvitt gäller innehållet i ansökningen, att i 3 § tydligare än som skett bör anges att kostnadsersättning kan utdömas endast om part yrkat sådan.

4 §

12.4.1 Domstolsverket: I promemorian föreslås att domstol åläggs skyldighet att överlämna "felaktigt adresserad ansökan" till behörig domstol. Domstolsverket vill här framhålla att sådan service redan nu ges av många domstolar trots att uttryckligt stöd i lag härför saknas. Den i paragrafen föreslagna lösningen kan vålla tillämpningsproblem. Det kan nämligen förekomma fall där domstolarna har olika uppfattning i behörighetsfrågan. Ett exempel härför är de i promemorian omnämnda parkeringsavgiftsmålen. Har domstol från annan domstol till sig fått överlämnat ett mål bör enligt domstolsverkets uppfattning inte komma i fråga att den senare domstolen återsänder målet med stöd av 4 §. I sådant fall måste domstolen med stöd av 5 § 2 st. i förslaget avvisa ansökningen.

12.4.2 Svea hovrätt: Här presenteras en intressant nyhet som i viss utsträckning skulle förtjäna att övervägas även för den ordinära processens vidkommande: målet skall ex officio överlämnas till behörig tingsrätt i de fall ansökningen sker vid fel domstol. Viss risk finns att regeln kommer att missbrukas; sökanden, eller kanske snarare professionella borgenärsombud, kan komma att skicka alla sina ansökningar till viss tingsrätt i förlitan på att denna sköter den vidare distributionen till behöriga domstolar. Denna risk måste dock bedömas som liten mot bakgrund av de förseningar ett sådant förfaringssätt trots allt leder till. Missbruk kan också stävjas t. ex. genom tillämpning av inkassolagen. Men det kan övervägas om bestämmelsen bör ges en fakultativ utformning så att domstolen har möjlighet att avvisa ansökan i de fall sökanden uppenbarligen nonchalerat forumfrågan.

Vad gäller själva lagtexten bör framgå att det är domstolen och inte sökanden som skall svara för överlämnandet. Vidare synes det mindre konsekvent att ha med ordet "genast" i lagtexten, om domstolen i vissa fall bör ta kontakt med sökanden innan målet vidarebefordras (jfr PM s. 107). Sistnämnda skyldighet kan emellertid bli betungande för domstolen. Enligt hovrättens mening bör överlämnande till behörig tingsrätt enligt den föreslagna paragrafen ske blott när det klart framgår redan av ansökningshandlingarna vilken tingsrätt som är behörig. Råder oklarhet i detta hänseende bör sökanden skyndsamt (jfr 21 §) åläggas att komplettera sin ansökan med angivande av grunden för bedömning av forumfrågan (jfr SOU 1970: 75 s. 84).

12.4.3 Hovrätten för Nedre Norrland: Hovrätten ifrågasätter om ifrågavarande bestämmelse, som — med något förhållandevis perifert undantag — saknar motsvarighet i gällande processlagstiftning, bör införas i detta sam-

manhang. Det naturliga bör vara att man avvaktar översynen av rättegångsbalken. Samma regel bör enligt hovrättens mening gälla över hela fältet.

Skulle den föreslagna bestämmelsen genomföras, bör expeditionskungörelsen förses med ett tillägg, varigenom klargöres att ny ansökningsavgift ej skall uttagas av den behöriga domstol, till vilken målet överlämnas.

I promemorian har anförts, att kontakt bör tagas med sökanden när möjlighet finnes till val mellan flera behöriga domstolar. Ett praktiskt förekommande fall är även att sökanden av processekonomiska eller andra skäl skulle vilja återkalla ansökningshandlingarna, om han underrättas om att den domstol till vilken han ingivit ansökan ej är behörig. Kontakt bör därför tagas med borgenären innan handlingarna vidareändas även då endast en annan domstol, enligt vad handlingarna utvisar, är behörig.

12.4.4 Stockholms tingsrätt: Tingsrätten tillstyrker förslaget. Tingsrätten anmärker emellertid att förevarande regler kan inbjuda till missbruk i förlitan på att rätten översänder ansökningshandlingarna till behörig underrätt, med ett icke obetydligt merarbete för tingsrätten och extra kostnader för statsverket som följd. Det kan därför ifrågasättas, om ej rättens skyldighet att överlämna handlingarna till rätt domstol borde begränsas till fall då ansökan ingivits till fel forum av misstag eller på grund av skäligen ovisshet om vilken domstol som är behörig.

12.4.5 Rättegångsutredningen: Förslaget i 4 § — — — har endast få svarigheter inom processrätten. Vid RB:s tillkomst ansåg man ett sådant förfaringsätt strida mot principen om domstolarnas likställighet. Den föreslagna ordningen är emellertid praktisk och torde för övrigt beträffande lagsökningsmålen utan formligt lagstöd tillämpas redan i dag av vissa tingsrätter. Vad man kan befara är att regeln kan förleda vissa borgenärer till ökat slarv, när det gäller att undersöka vilken tingsrätt som är behörig. Möjligen kan också vissa borgenärer komma att utnyttja regeln på ett otillbörligt sätt. Det säger sig självt att sådana konsekvenser kan bli betungande för tingsrätternas kanslipersonal. Samtidigt talar praktiska skäl för att vissa möjligheter till överflyttning av mål bör finnas också i den ordinära tvistemålsprocessen. Rättegångsutredningen kommer att ta upp den frågan i ett senare skede av sitt arbete. Enligt utredningens mening finns det knappast skäl att i lagsökningslagen föregripa de förslag till lösningar utredningen kan komma att lägga fram. Om promemorieförslaget genomförs, bör utvecklingen följas så att eventuella missbruk av paragrafen kan stävjas i tid.

12.4.6 Sveriges domareförbund: Förbundet instämmer i förslaget att feladresserad ansökan, i stället för att avvisas, överlämnas till behörig domstol. Detta bör dock inskränkas till de fall, då forumfrågan är uppenbar. Om överflyttningen bör sökanden underrättas. Förbundet anser att bestämmelse härom är erforderlig.

12.4.7 SABO: SABO anser denna förbättring, i förhållande till nuvarande ordning, vara helt i linje med att ansökningsförfarandet bör förenklas i möjligaste mån, då även enskild person utan juridisk erfarenhet själv skall kunna ansöka om lagsökning i visst ärende.

5 §

12.5.1 Svea hovrätt: Genom att ogillande införs på den summariska processens område uppstår ett behov av att ange när avvísning respektive ogillande skall komma till användning. Det kan ifrågasättas om vinsten med att arbeta med två slags avgöranden uppväger det besvär som uppkommer. Slutet av andra stycket illustrerar hur bestämmelser i denna fråga lätt får karaktär av cirkelresonemang.

12.5.2 Hovrätten för Nedre Norrland: Av språkliga och likformighetsskäl föreslår hovrätten följande lydelse: "Ansökan skall även avvisas om den avser yrkande som ej kan bifallas enligt denna lag eller ...".

Enligt promemorian skall även en partiell avvísning vara möjlig. En rent språklig tolkning av lagtexten, där det sägs att "ansökan" skall avvisas, pekar närmast i motsatt riktning. Om partiell avvísning bör tillåtas – och några vägande invändningar häremot synes ej kunna resas – bör detta klart framgå av lagtexten.

12.5.3 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: I kommentaren till 5 § anges att ansökan skall avvisas om den är så bristfällig att den ej kan läggas till grund för prövning i sak samt bristen inte avhjälpes, trots föreläggande därom. Bland bristerna anges att kostnadsyrkandet är oklart. Länsstyrelsen anser inte att en sådan "brist" bör leda till avvísning. Det är sökandens ensak om han vill ha betalt för sina kostnader eller ej.

12.5.4 Sveriges domareförbund: Mot de anledningar till avvísning som anges i 5 § och närmare exemplifieras i motivering till lagrummet finns ej anledning till erinran. Enligt vad som framgår av motiveringen skall avvísning enligt bestämmelsen kunna ske även sedan ansökning upptagits och delgivits svaranden. Detta anses gälla även för närvarande, ehuru lagsökningslagen ej innehåller uttrycklig bestämmelse därom. I promemoriaförslaget kommer lagens avsedda innebörd härvidlag inte till uttryck på annat sätt än att 6 §, som reglerar en avvísningssamtycke, vilken däremot avses ej kunna begagnas sedan ansökningen upptagits, i motsats till 5 § innehåller ordet "genast". Förbundet anser, att möjligheten att enligt 5 § avvisa ansökan sedan den upptagits bör komma till tydligt uttryck redan i detta lagrum.

6 §

12.6.1 RSV: Enligt förslaget får en ansökan om lagsökning, som är uppenbart ogrundad, genast avvisas. Om vad sökanden anfört till stöd för sitt yrkande bedöms som ogrundat kommer han knappast någonsin i bättre läge genom svarandens yttrande över ansökningen. Även om svaranden lämnar ärendet obesträtt kan ju inte mera än det i ansökningen anförda läggas till grund för utslaget. Innan svaranden föreläggs att inkomma med yttrande bör följaktligen ställning tas till om sökanden har utsikter att få bifall i målet. Är detta uppenbarligen inte fallet torde det vara felaktigt att över huvud delge svaranden ansökningen. Risk föreligger också för att svaranden, om han åläggs att yttra sig, skaffar sig ombud och åsamkas kostnader i målet. Bestämmelsen i 6 § bör ändras så, att ansökningen skall genast avvisas om den är uppenbart ogrundad.

12.6.2 Svea hovrätt: Som grund för avvísning föreslås här att sökandens

anspråk är uppenbart ogrundat, en konstruktion som – i kombination med att ogillande införs för andra fall – innebär ett klart avsteg från RB:s systematik. Förslaget är intressant i sin fördomsfrihet men bygger såvitt hovrätten kan finna på den felaktiga förutsättningen att avvisningsbeslut inte vinner rättskraft (PM s. 109); regeln skulle därför enligt PM inte innebära någon risk för rättsförlust för borgenären. Att avvisningsbeslut i ordinär rättegång vinner rättskraft torde vara helt vedertaget (se t. ex. NJA II 1943 s. 737, Ekelöf, Rättegång II s. 15 och Lindblom, Processhinder s. 120 ff). Man kan ej heller utan vidare hävda att undantag från denna regel skulle gälla i mål om lagsökning och betalningsföreläggande. Tvärtom talar de sparsamma uttalanden som finns på området i motsatt riktning (se Lihné, Betalningsföreläggande s. 201 ff och Agge, Rättskraft s. 93, jfr däremot Boström-Linders s. 89 f som felaktigt uppfattar det fallet att rättskraften genombryts av factum superveniens som ett utslag av bristande rättskraft).

De lege ferenda kommer dock saken möjligen i en annan dager. Efter-som ogillande utslag avses sakna rättskraft (14 § 3 st.) kan inte utan fog hävdas att ej heller avvisningsutslag bör ha sådan effekt. En generell regel av denna innebörd bör dock ej hävdas; har ansökan avvisats på grund av t. ex. res judicata eller bristande svensk domsrätt torde frågan ej få bli föremål för ny bedömning. Däremot kan det givetvis hävdas att rättskraft ej bör inträda i de fall ansökan avvisats enligt 6 §. Detta bör i så fall, liksom vad gäller ogillande, framgå av lagtexten.

För den händelse det verkligen finns ett praktiskt behov av en regel som den här diskuterade aktualiseras enligt hovrättens mening tanken att avstå från att införa ogillande över huvud taget och, liksom nu, låta alla brister i sökandens talan leda till avvisning i stället. På så sätt skulle man undvika det förvillande förhållandet att ett och samma fel – att ansökan är ogrundad – stundom leder till avvisning, stundom till ogillande och att detta får praktiska konsekvenser i form av olika rättsmedel (besvär till hovrätten i det förra fallet, återvinning i det senare). Hovrätten kan heller inte finna att besvär i högre instans skulle vara ett lämpligare rättsmedel än återvinning i fall som de här avsedda. Behovet av särskilt kvalificerad överprövning framstår ju som högst diskutabelt just i de fall ansökan uppfattats som *uppenbart* ogrundad. Skulle hovrätten, eventuellt på grund av komplettering från sökanden, finna att uppenbarhetsrekvisitet ej är uppfyllt skall särskilt beslut meddelas härom och målet därefter tas upp på nytt i tingsrätten. Denna handläggningsordning förefaller inte ändamålsenlig.

Hovrätten vill emellertid inte underlåta att peka på en (i PM ej uppmärksammas) fördel med förslaget: genom att en uppenbar materiell brist i sökandens talan görs till avvisningsgrund undviker man en av de olyckliga konsekvenserna av den i svensk rätt rigoröst upprätthållna distinktionen mellan formella och materiella brister i kändans talan: domstolen tvingas inte ta ställning till eventuella svårbedömbara frågor om processhinder i de fall borgenärens talan är uppenbart materiellt ogrundad utan kan välja att grunda avgörandet på den sistnämnda bristen, vilket inte är möjligt enligt gällande rätt. För lagsökningsprocessens del skulle man dock få samma positiva effekt av att avstå från att införa ogillande över huvud taget. Det torde nämligen inte råda något förbud för domstolen mot att s. a. s. välja den mest bekväma avvisningsgrunden, medan däremot distinktionen mellan avvisning och ogillande kan ha ur processekonomisk synpunkt ogynnsamma effekter i detta hänseende.

12.6.3 Hovrätten för Nedre Norrland: Enligt hovrättens mening saknas anledning att i den summariska processen införa ett för vår rättsordning okänt element, avvisning på materiell grund. Hovrätten föreslår därför att förevarande paragraf utgår ur lagförslaget. I varje fall bör sådan avvisning – såsom anförts i memorian – ej beslutas efter det ansökan upptagits och kommunicerats med svaranden. Promemorieförfattaren har velat markera detta genom att i lagtexten ange att avvisning får ske genast. Detta uttryckssätt utgör, enligt hovrättens bedömning, ej hinder mot att även på senare stadier av målets handläggning meddela avvisningsbeslut på materiell grund. Ett förtydligande i enlighet med vad ovan anförts synes därför erforderligt.

12.6.4 Uppsala läns norra tingsrätt: I 6 § föreslås att uppenbart ogrundat anspråk får genast avvisas. Avvisning på materiell grund är en medveten nykonstruktion. Såsom anføres i motiveringen kommer bestämmelsen emellertid sannolikt att vinna mycket liten tillämpning. Det kan då ifrågasättas om man gör någon egentlig vinst med att upprätthålla distinktion mellan avvisning på materiell grund i processens inledningsskede och ogillande på samma grund i senare skede.

12.6.5 Örebro tingsrätt: Att ansökningen i de avsedda fallen skall avvisas – och inte ogillas – synes något oegentligt. Vid avvisning blir rättsmedlet besvär och ej återvinning. Den effekten synes i och för sig fördelaktig och förslaget kan därför accepteras.

12.6.6 Rättegångsutredningen: Den föreslagna möjligheten i 6 § förslaget till lagsökningslag att avvisa ansökningen av materiella skäl när sökandens anspråk är uppenbart ogrundat innebär en nyhet inom processrätten. Möjligheten torde vara avsedd främst för vissa skadeståndsfall. Utredningen vill understryka att sådana ansökningar som innehåller uppenbart obefogade påståenden och yrkanden ofta är till stort besvär både för domstol och motpart. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är därför gott. Enligt utredningens uppfattning är emellertid problem av nu förevarande slag mera frekventa i den vanliga tvistemålsprocessen än i lagsökningsprocessen. Sett i ett större perspektiv är också föga vunnit med den nya regeln i lagsökningslagen så länge sökanden har möjlighet att efter avvisningen utnyttja det ordinära domstolsförfarandet där någon motsvarande spärr ännu inte finns. Frågan om hur man i det ordinära domstolsförfarandet bör hantera problemen med uppenbart ogrundade anspråk har tagits upp i direktiven för rättegångsutredningen och övervägande skäl talar för att frågan bör få en samlad bedömning under utredningens fortsatta arbete. Olägenheterna av att en lösning härigenom skjuts upp såvitt gäller lagsökningsfallen torde inte vara stora, om skadeståndsfallen hålls utanför lagsökningsinstitutet på sätt utredningen har förordat. Det bör också påpekas att det många gånger kan vara möjligt att tillämpa 5 § när sökandens anspråk är uppenbart ogrundade.

12.6.7 Sveriges domareförbund: Beträffande den i 6 § föreslagna avvisningsmöjligheten – att ansökan skall kunna avvisas om sökandens anspråk är uppenbart ogrundat – sägs i motiveringen, att fråga här är om avvisning på materiell grund. De i anslutning därtill angivna exemplen – att åberopad civilrättslig grund är ohållbar, trakasseri från sökanden, att fordran enligt vad som framgår är betald – antyder emellertid ej blott omständig-

heter hänförliga till det materiella rättsförhållandet utan även omständigheter som är processförutsättningar i summarisk betalningsprocess. Detta gäller uppgift om betald fordran. Föreligger uppgift härom i anslutning till ansökan i lagsökningsmål enligt nu gällande lag, brister ju den i 3 § lagsökningslagen angivna förutsättningen, att fordringsbeviset skall innefatta bevis om fordran, och ansökningen skall då avvisas. På samma sätt torde i den föreslagna betalningsprocessen, ehuru krav på fordringsbevis ej uppställts, ansökan böra avvisas, om det redan av sökandens uppgifter framgår, att fordringsförhållandet upphört genom betalning. Vidare bör – i likhet med vad även nu torde vara förhållandet – ansökan kunna avvisas i sådana undantagsfall, då grunden för framställt yrkande inte omfattas av rättsordningens skydd – yrkandet avser t. ex. spelskuld – och sökandens framställning så till vida inte innefattar laga skäl för bifall. Mot en avvisningsregel begränsad till omständigheter av nu antytt slag torde anledning ej finnas till erinran. Med regeln avses tydligen en längre gående prövning av den materiella grunden. Förbundet anser en sådan regel principiellt oriktig och dessutom olämplig. Det kan enligt förbundet ej komma i fråga att redan på ansökningsstadiet göra den avsedda materiella prövningen, allra minst om prövningen, såsom tänkt är, skall åvila tingsnotarie såsom handläggare. Avvisning bör komma i fråga endast när ansökan brister i fråga om processförutsättningar eller i formellt hänseende. Är ansökning materiellt ogrundad bör den – efter kommunikering – ogillas eller, såsom förbundet för sin del förordar i det följande, hänskjutas till rättegång. Förbundet motsätter sig därför förslaget i denna del.

7 §

12.7.1 Domstolsverket: Enligt 7 § förslaget till lagsökningslag får den tidsfrist inom vilken svaranden enligt föreläggande skall yttra sig inte utan särskilda skäl bestämmas längre än till en vecka. Motsvarande frist i lagsökningslagen (1946: 808) är två veckor. I 12 kap. 44 § jordabalken (JB) stadgas att hyresgäst som på grund av dröjsmål med betalning av hyran förverkat hyresrätten inte får skiljas från lägenheten om hyran betalas senast tolfte vardagen efter det att hyresgästen delgivits underrättelse om att han genom att betala hyran på angivet sätt återvinna hyresrätten. Beslut om vräkning får inte meddelas förrän fjorton vardagar förflutit från det att hyresgästen delgivits underrättelsen. Då hyresvärd hos tingsrätt eller öex begär vräkning under påstående att hyresrätten är förverkad på grund av dröjsmål med betalning av hyra har underrättelse enligt JB 12: 44 sällan dessförinnan delgivits hyresgästen. Delgivning av underrättelsen skall då ombesörjas av tingsrätten resp. öex samtidigt med ansökan om vräkning (se kungörelsen [1973: 199] om underrättelse enligt 12 kap. 44 § jordabalken). I nu nämnt fall kan fristen för yttrande över ansökan om lagsökning inte sättas kortare än att tidsfristerna i JB 12: 44 kan beaktas. I dessa fall föreligger sålunda hinder enligt lag att sätta fristen för yttrande så kort som en vecka. Enligt domstolsverkets mening är därför lokutionen "särskilda skäl" i 7 § mindre lyckad.

12.7.2 Datainspektionen: I lagtexten bör särskilt anges att sedan sökanden inkommit med påminnelser, ytterligare skriftväxling skall få förekomma endast undantagsvis.

12.7.3 RSV: Eftersom invändning om betalning enligt 12 § andra stycket

skall, när skriftligt fordringsbevis återopats av sökanden, beaktas endast om den styrks bör det föreläggande som delges svaranden innehålla upplysning härom. Föreskrift om vad föreläggandet skall innehålla bör meddelas i administrativ ordning.

12.7.4 Svea hovrätt: Hovrätten anser att normaltiden för svaranden att avge yttrande möjligen bör bestämmas till längre tid än en vecka (jfr även för ett särskilt fall jordabalken 12:44). Av betydelse i sammanhanget är det generella kravet att gäldenären skall ange skälen för ett eventuellt bestridande, vilket många gånger torde tvinga denne att anlita hjälp vid avfattande av sitt yttrande, som kanske också måste kompletteras med skriftlig bevisning.

12.7.5 Hovrätten för Nedre Norrland: I lagrummet föreslås att den tid inom vilken svaranden enligt föreläggande skall yttra sig över ansökningen ej utan särskilda skäl får bestämmas längre än till en vecka. Såsom Gävle tingsrätt påpekat, föreligger ofta anledning att ge längre förklarings- och svarstid än en vecka med hänsyn till särskilda lagbestämmelser, t. ex. 12 kap. 44 § jordabalken. Ifrågasätts kan om ej sju dagar generellt är en alltför kort förklarings- och svarstid, i vart fall när det gäller handräckningsmål i vilka svaranden ofta kan ha anledning att göra ingående överväganden och stundom även kontakta advokat. Någon särskild bestämmelse i frågan synes sålunda ej erforderlig, utan det bör överlämnas till domstolarnas fria skön att bedöma hur lång förklarings- och svarstid som i det enskilda fallet kan anses rimlig och skälig. Givet är att man härvid bör arbeta med schabloner.

12.7.6 Stockholms tingsrätt: Tingsrätten föreslår att tidsfristen ändras till tio dagar.

12.7.7 Örebro tingsrätt: Ett i promemorian ej nämnt särskilt skäl att bestämma längre förklarings- och svarstid än en vecka föreligger i mål om avhysning av hyresgäst, som förverkat sin hyresrätt på grund av dröjsmål med betalning av hyran. I sådana fall bör förklarings- och svarstiden bestämmas med beaktande av reglerna i 12 kap. 44 § jordabalken om återvinning av hyresrätten.

12.7.8 Gävle tingsrätt: Tingsrätten vill i detta sammanhang erinra om att det i vissa mål kan bli nödvändigt att ge längre förklarings- och svarstid än en vecka på grund av särskilda lagbestämmelser, t. ex. 12 kap. 44 § jordabalken.

12.7.9 Länsstyrelsen i Malmöhus län: Svaranden skall föreläggas viss tid att skriftligen yttra sig över ansökningen och den tiden får inte utan särskilda skäl bestämmas längre än till en vecka. Denna bestämmelse är inte så lämplig vid handläggning av ansökan om avhysning, där uppsägning inte skett, utan skall verkställas genom delgivning av ansökningshandlingarna med underrättelse om möjlighet att återvinna hyresrätten. I sådana ärenden bör enligt länsstyrelsens mening tiden för yttrande bestämmas så långt att de i 12 kap. 44 § JB stadgade tidsfristerna ryms däriinom.

12.7.10 Länsstyrelsen i Jönköpings län: Enligt 12:44 JB får vräkningsbeslut i vissa fall inte meddelas förrän fjorton dagar förflutit från det hyresgästen delgivits underrättelse av visst slag. I sådana fall saknas i allmänhet anledning att bestämma kortare förklarings- och svarstid än ca fjorton dagar. Länsstyrelsen utgår från att kravet på "särskilda skäl" är uppfyllt i dessa fall.

12.7.11 Hyresrättsutredningen: I mål om avhysning av hyresgäst, som på grund av betalningsförsummelse har förverkat sin hyresrätt, måste naturligtvis svarsfristen enligt lagförslagets 7 § bestämmas med beaktande av föreskrifterna i 12 kap. 44 § jordabalken.

12.7.12 Svenska sparbanksföreningen: Föreningen vill uttrycka tveksamhet rörande den tid av endast en vecka inom vilken gäldenären har att svara. Enligt föreningens mening är tidsfristen väl kort med tanke på att gäldenären kan behöva anlita hjälp för att formulera sina skäl för ett bestridande. Fristen bör utan större men för sökanden kunna sättas till förslagsvis tio dagar.

12.7.13 Hyresgästernas riksförbund: I 7 § stipuleras att svaranden skall avge skriftligt yttrande över ansökningsinnehållet inom högst en vecka, såvida det inte föreligger särskilda skäl att bestämma längre tid. Denna tid torde i flertalet fall av relativt enkel beskaffenhet kunna anses tillräcklig men kan visa sig vara för knapp där exempelvis hyresgäst gentemot krav på hyra vill göra gällande motfordran och behöver söka biträde av ombud och införskaffa bevisning. Det borde finnas möjlighet för domstolen att i sådana fall utsträcka tiden för avgivande av ett mer fullständigt svaromål. En viss möjlighet till sådant rådrum kan måhända anses föreligga på grund av bestämmelsen i sista stycket att sökanden "om det behövs" skall lämnas tillfälle att skriftligen yttra sig över vad svaranden har anfört.

12.7.14 Svenska försäkringsbolags riksförbund: Riksförbundet ifrågasätter om inte en vecka är väl kort tid för svaranden att överväga vilka åtgärder han bör vidta i anledning av lagsökningen. Han kan t. ex. behöva ta kontakt med någon som kan ge honom juridiska råd. Är svaranden ett företag är det inte säkert att försändelsen når rätt handläggare i sådan tid att tillräckligt rådrum finns till förfogande för att formulera ett svar. Intresset av att markera kravet på skyndsamhet i processen kan tillgodoses även med den något längre frist – förslagsvis två veckor – som de nu berörda förhållandena motiverar.

8 §

12.8.1 Svea hovrätt: I processuella sammanhang hänförs vanligen termen bestridande till yrkandet medan termen förnekande kommer till användning då det gäller svarandens inställning till av käranden åberopade rättsfakta (se t. ex. Ekelöf, Rättegång I, 4:e uppl. s. 19 ff). Det vore möjligen klarare och terminologiskt renare att skriva: "Sökandens redogörelse för omständigheterna i målet lägges till grund för prövningen i den mån den lämnas utan erinran" eller "... i den mån svaranden inte förnekar dess riktighet". Det kan också ifrågasättas om inte här borde anges de ytterligare förutsättningar för bifall som gäller i sammanhanget (jfr RB 44: 8 st. 2 och förslaget till ny lydelse av 15 § småmålslagen i PM s. 10).

12.8.2 Hovrätten för Nedre Norrland: 1 st. Det föreslås att andra meningens får följande lydelse: "Till grund för prövningen lägges sökandens fram-

ställning av omständigheterna i målet, i den mån denna lämnats obestridd av svaranden.”

2 *st.* Sökandes återkallelseskraft bör i princip kommuniceras med svaranden innan målet avskrivs från vidare handläggning. Kommunikation synes kunna underlåtas endast i de fall då domstolen ännu ej sänt ut sökandens ansökan till svaranden för förklaring.

9 §

12.9.1 *Datainspektionen*: Vissa paragrafer i 18 kap. rättegångsbalken ger domstolen möjlighet att underlåta att ålägga den tappande parten ersättningskyldighet för den vinnande partens kostnader. Enligt promemorian (s. 136) kan dessa bestämmelser få motsvarande tillämpning i lagsökningsmål. 9 § första stycket första punkten synes mot denna bakgrund väl kategoriskt avfattad.

12.9.2 *RSV*: Om sökanden återkallar sin ansökan i sak på grund av att svaranden – kanske sedan han fått del av lagsökningsansökningen – fullgjort sin betalningskyldighet eller annan förpliktelse, torde sökanden ibland ha skäl att vidhålla sin talan i vad den avser ersättning för kostnader. Möjlighet att ålägga svaranden att ersätta sökandens kostnader även i det fall att själva lagsökningsansökningen återkallas (och målet avskrivs enligt 8 § andra stycket) bör finnas och framgå av lagtexten eller åtminstone beröras i motiven.

12.9.3 *Svea hovrätt*: Hovrätten förordar – – – att gäldenären ges samma rätt till kostnadsersättning som borgenären. Ett taxsystem liknande det som används för borgenärens kostnader är tänkbart. Möjligheten till ersättning för ombudskostnader bör inte avvika alltför kraftigt från vad som gäller – eller kommer att gälla (se Dir 1977: 10, s. 6) – enligt småmålslagen.

Påståendet i motiven (s. 105) att sökandens kostnadsyrkande måste framställas redan i ansökningshandlingen har ej täckning i själva lagtexten, som stadgar om *vad* som skall anges, inte *när* eller *hur* det skall ske. Till följd därav och hänvisningen till RB i 26 § kan ett kostnadsyrkande som framställs senare – men innan rätten avslutat handläggningen – knappast avvisas (RB 18: 14 st. 1).

Hovrätten anser att gäldenären bör upplysas om reglerna för kostnadsersättning hur dessa nu än utformas.

12.9.4 *Hovrätten för Nedre Norrland*: Hovrätten ansluter sig till Gävle tingsrätts uppfattning att av lagtexten bör klart framgå att ersättning till sökanden för hans kostnader i målet utgår enligt taxa.

Enligt förslaget kräves att svaranden ingivit förklaringskrift för att ersättning skall kunna tillerkännas honom för kostnader i de fall då ansökningen avvisas eller målet avskrivs i anledning av att sökanden återkallat sin talan. Kostnader, t. ex. för advokatkonsultation, kan mycket väl ha uppkommit för svaranden innan han i skrift till rätten bemött ansökan. En tänkbar situation är att svaranden – sedan han delgivits ansökningen – vid direkta förhandlingar med sökanden lyckats övertyga denne om att talan är

oberättigad och att denna därför bör återkallas. Mindre tilltalande synes det vara att svaranden i nämnda fall ej skulle ha möjlighet att få ersättning för sina kostnader endast därför att han underlåtit att yttra sig till rätten över ansökningsen. En lämplig tidpunkt från vilken svaranden kan få ersättning för sina kostnader synes vara den dag han för förklaring delgavs ansökan om lagsökning.

12.9.5 Stockholms tingsrätt: Såsom förslaget får förstås synes förutsatt att gäldenärens kostnadsanspråk skall framställas i samband med det skriftliga yttrandet i målet. Det får tillika förutsättas att erinran därom bör intas i föreläggandet samt att sökanden skall beredas tillfälle yttra sig i kostnadsdelen innan bifallande beslut meddelas. Något hinder mot att kostnadsyrkandet framställs utan samband med ansökan eller skriftligt yttrande synes å andra sidan inte föreligga, förutsatt att yrkandet framställs innan handläggningen i målet avslutas. Detta torde gälla även kostnadsanspråk från borgenärens sida (jfr NJA 1975 s. 575).

12.9.6 Gävle tingsrätt: Beträffande kostnadsersättning till sökanden bör ersättningen bestämmas efter schablon enligt fastställd taxa. Tingsrätten anser att taxa helst bör finnas i alla slags mål om lagsökning. Av lagtexten bör direkt framgå att kostnadsersättningen skall utgå enligt schablon.

12.9.7 Länsstyrelsen i Jönköpings län: Beträffande kostnaderna för förfarandet sägs (s. 111) att taxa bör gälla för vad som normalt skall utgå. Vidare uttalas att taxan kan behöva differentieras med hänsyn till målets karaktär och svårighetsgrad. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att sådan differentiering kommer till stand. Det har nämligen visat sig att kostnaderna i mål enligt 191 och 192 §§ UL varierar påtagligt, från 0 till 1 000 å 2 000 kronor.

12 §

12.12.1 RSV: Enligt uttalande i promemorian (s. 118) skulle av svaranden avgivet yttrande beaktas endast om det inkommit inom den tid som ålagts honom i föreläggandet medan för sent inkommen inlägga skulle betraktas som obefintlig. RSV finner den föreslagna ordningen otidsenlig och olämplig. Det finns inte anledning att bedöma frågan annorlunda för lagsökningsmålens del än vad som torde för närvarande tillämpas i tvistemålsprocess. För gäldenär som ofta för sin talan själv utan ombud torde det framstå som helt obegripligt om t. ex. en styrkt invändning om betalning inte beaktas trots att den bevisligen kommit till myndigheten innan utslaget meddelats. Processekonomiska skäl talar också starkt för att i princip allt material, som kommit in till myndigheten innan avgörande träffas, beaktas i målet. Orden "inom förelagd tid" i första stycket bör därför utgå.

12.12.2 Hovrätten för Nedre Norrland: Enligt promemorian är lagrummet att så första att ett för sent inkommet svar skall lämnas helt utan avseende även om målet ännu inte hunnit avgöras av domstolen. Föreskriften i 21 § förslaget till lagsökningslag att mål enligt nämnda lag skall handläggas skyndsamt torde innebära en tillräcklig garanti mot att skrifter som inkommit allför lång tid efter den förelagda fristens utgång beaktas vid målets avgörande. Under hänvisning till vad sålunda anförts föreslår hovrätten att orden "inom förelagd tid" utgår.

12.12.3 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: I specialmotiveringen till 12 § framhålles att ett för sent inkommet svar eller bestridande ej bör beaktas. Någon motsvarande bestämmelse har ej upptagits i avdelningen beträffande avhysningsmål m. m. Skall härav dras den slutsatsen att svar i handräkningsmål får komma in för sent? Problem kan i så fall uppkomma i – – – "dubbelärenden". Som upplysning vill länsstyrelsen meddela att länsstyrelsen i handräkningsmål tar hänsyn till svar, som kommer in ända fram till expedieringen av utslaget.

12.12.4 Rättegångsutredningen: Den i anslutning till 12 § förslaget till lagsökningslag redovisade uppfattningen, att för sent inkomna svar skall lämnas utan avseende vid summarisk betalningsprocess, förefaller onödigt formell. I fall då svaranden efter den i föreläggandet angivna tiden men före målets avgörande inkommer med t. ex. kvitto blir resultatet direkt stötande. Sökanden har normalt inget att vinna genom en sådan ordning utan riskerar tvärtom att drabbas av en efterföljande onödig process. Det i promemorian angivna motivet, att lagsökningsmål skall handläggas skyndsamt, torde snarast motivera att för sent inkomna svar utan större olägenhet bör kunna beaktas. Inte heller de övriga omständigheter som i promemorian anförs till stöd för förslaget förefaller övertygande. Det bör anmärkas att det i motiven omnämnda rättsfallet NJA 1951: 732 avsåg en situation, där det för sent inkomna svaret ej gäller sakfrågan utan enbart skulle ha lett till att motparten eventuellt ålagts betalningsskyldighet. Vidare bör uppmärksammas att någon motsvarande begränsning till i rätt tid inkomna svar inte upptas i fråga om lagsökning för avhysning m. m. Enligt utredningens uppfattning bör man försöka undvika att hamna i en alltför byråkratisk och formell tolkning av föreläggadets tidskrav. Övervägande skäl får anses tala för att samtliga invändningar, som är kända för beslutsfatta- ren, bör beaktas.

12.12.5 Sveriges köpmannaförbund: I praktiken är det vanligt att svaranden efterkommer ett föreläggande att inge skriftligt yttrande men gör detta senare än som har ålagts honom. Såvitt framgår av 12 § skall detta emellertid inte beaktas när beslut meddelas. Här borde emellertid ett närmande till vad som gäller i motsvarande situation i tvistemål vinna beaktande. Om det av yttrandet framgår att sökandens anspråk skulle vara ogrundat, synes det inte vara någon nackdel att ansökan i det läget avvisas, även om yttrandet inkommer för sent. Likartat bör fallet vara om av yttrandet framgår att fordran inte är förfallen till betalning eller svaranden mot kvitto uppvisar att skulden är reglerad.

14 §

12.14.1 Datainspektionen: I promemorian (s. 122) uttalas att det av 13 kap. 6 § rättegångsbalken, jämförd med 26 § i förslaget, följer att part inte kan väcka talan genom stämning sedan återvinning har sökts. Nämnda lagrum torde emellertid förhindra att sådan talan överhuvudtaget väcks under återvinningsfristen vare sig detta sker före eller efter det att återvinning sökts (jfr NJA 1957 s. 52 och 1975 s. 200).

Bestämmelsen i tredje stycket skulle kunna tolkas så att borgenär som fått ett lagsökningsutslag emot sig inte får ånyo ansöka om lagsökning utan måste välja stämningvägen. Någon sådan begränsad rättskraft synes dock inte vara avsedd, och ett förtydligande är påkallat.

12.14.2 RSV: RSV finner det väl avvägt att utgångspunkten för beräkning av svarandens återvinningsfrist skall vara delgivning eller verkställighet. Meningen torde vara att fristen skall beräknas från den av dessa två alternativa tidpunkter som inträffar först. Bestämmelsen bör omformuleras så att misstolkning inte kan ske. Motsvarande gäller beträffande besvärstid enligt 19 §.

12.14.3 Uppsala läns norra tingsrätt: I förslaget återfinns fullföljds- och återvinningsregler i 9 § 3 st. 14 §, 18 § och 19 §. Därjämte kommer på grund av hänvisningen i 26 § även vissa andra *fullföljdsregler* i rättegångsbalken att tillämpas (se s. 112 m och 128 m). Även dessa regler bör intagas i lagen eller åtminstone påpekas genom en direkt hänvisning till tillämpligt lagrum.

12.14.4 Gävle tingsrätt: Återvinningsfristen för svaranden bör enligt tingsrätten vara "inom en månad från den dag utslaget delgavs honom eller utmätningssåtgärd vidtogs på grund av utslaget". Ett resultatöst verkställighetsförsök skulle således kunna vara utgångspunkt för återvinningsfristen. Tingsrätten anser att ett sådant försök bör vara ett tillräckligt incitament för gäldenären att reagera mot utslaget om han anser det felaktigt.

12.14.5 Kronofogdemyndigheten i Stockholm: Den nya återvinningsregeln innebär att partiell utmätning eller annan verkställighet är utgångspunkt för återvinningsfristen. Resultatlös utmätning är utan betydelse, men sökanden kan i sådana fall få fristen att börja löpa genom att delge utslaget. Man efterlyser här klarläggande uttalanden angående de krav som skall ställas på utmätningen för att den skall medföra att återvinningsfristen börjar löpa.

Vid flertalet utmätningar har gäldenären på förhand underrättats om den sökta verkställigheten, eller också erhåller han bevis om skedd utmätning. I andra fall sker utmätning utan föregående underrättelse men i gäldenärens närvaro. I dessa fall är ingen tvekan om att utmätningen bildar utgångspunkt för återvinningsfristen, eftersom gäldenären ju erhållit del av kravet på honom och grunden för kravet – exekutionsurkunden – som refererats i underrättelsen eller beviset.

Emellertid förekommer det att utmätning sker utan att gäldenären underrättats i förväg och utan att man med säkerhet vet att han därefter erhållit bevis om utmätningen.

Det sagda gäller utmätning av tillgångar som anträffas utan att gäldenären anträffas och utmätning som sker i överskjutande preliminär skatt, där det ej ställs absoluta krav på att gäldenären skall underrättas eller delges utmätningens beviset. Frågan är om en sådan utmätning skall ha verkan i återvinningshänseende, eftersom gäldenären icke fått del av utmätningen och innehållet i det utslag som ligger till grund för utmätningen.

12.14.6 Kronofogdemyndigheten i Göteborg: I förslagets 14 § sägs att även partiell utmätning blir utgångspunkt för återvinningsfrist vilket synes välmotiverat. Samma regel föreslås gälla vid "annan verkställighet" (s. 121 i promemorian). I detta uttryck torde kunna innefattas gäldenärens betalning till kronofogdemyndighet under protest – en situation som inte är helt ovanlig vid verkställighet i mål om betalningsföreläggande. I sådana fall har kronofogdemyndigheten avvaktat återvinningsfristens utgång innan frågan om redovisning aktualiserats. Eftersom bestämmelsen om be-

talning med förbehåll om rätt att söka återvinning enl. 35 § lagsökningslagen föreslås upphöra vore ett motivförtydligande av värde.

12.14.7 Svenska bankföreningen: Bankföreningen anser inte att reglerna om utgångspunkt för beräkning av återvinningsfrist fått en helt lycklig utformning i promemorian. Vill svaranden söka återvinning skall han enligt förslaget göra det inom en månad från det utslaget delgavs honom eller det helt eller delvis verställdes. Genom den nya regeln klargörs att partiell utmätning eller annan verkställighet är utgångspunkt för återvinningsfrist. I detta hänseende har i mål om betalningsföreläggande tidigare rätt oklarhet. Ett helt resultatöst verkställighetsförsök skall däremot liksom nu vara utan betydelse. Visserligen kan sökanden i sådant fall få fristen att löpa genom att delge svaranden utslaget, om sökanden skulle ha särskilt intresse av att få frågan om fordrans bestånd slutligt avgjord. En särskild delgivning av utslaget måste emellertid för sökanden efter ett misslyckat utmätningförsök i regel framstå som opraktiskt. Det förefaller omotiverat att ett utmätningförsök inte under alla förhållanden skall vara jämställt med en sedvanlig delgivning av utslaget, även om försöket varit förgäves. För gäldenären måste ett utmätningförsök – oavsett resultatet – rimligen vara en minst lika konkret underrättelse om lagsökningsutslaget som en vanlig delgivning av utslaget. Bankföreningen vill därför föreslå att återvinningsfrist alltid skall räknas från försök till utmätning även om utmätningssak bara tillgångar inte har påträffats.

Enligt bankernas erfarenhet uppstår ej sällan besvärande dröjsmål på grund av att gäldenären inte kan påträffas för delgivning av utslaget. När fordringen har säkerhet i fast egendom uppkommer i sådant fall risk att borgenären inte får täckning för förfallna räntor inom ramen för det 15-procentiga räntetilägget. En tillfredsställande ordning skulle kunna uppnås genom en regel att lagsökningsutslag skall vinna laga kraft gentemot såväl sökande som svarande en månad från dagen för utslaget. Formell delgivning av svaranden skulle sålunda inte erfordras utan utslaget skulle på vanligt sätt tillställas sökande och svarande genom posten. En sådan regel borde kompletteras med en bestämmelse att sökanden skall vid delgivningen av ansökningen upplysas om att utslag kommer att meddelas inom viss tid efter delgivningen samt att utslaget vinner laga kraft en månad efter dagen för utslaget.

12.14.8 Sveriges föreningsbankers förbund: Förbundet vill – – beröra det förslag som upptagits i remissyttranden i förevarande ärende av såväl Svenska Bankföreningen som Sveriges Stadshypotekskassa, nämligen att tillerkänna lagsökningsutslag laga kraft gentemot både sökanden och svaranden en månad från dagen för utslaget. Förbundet ansluter sig till detta förslag på de skäl som nämnda organisationer anfört. Det uppstår ofta besvärande dröjsmål p. g. a. att gäldenären inte kan påträffas för delgivning av utslaget. Laga kraft regeln skulle kompletteras med föreskrift *dels* att föreläggandet skall innehålla upplysning om att utslag meddelas viss tid efter delgivningen och att utslaget vinner laga kraft en månad därefter, *dels* att utslaget tillställs svaranden genom posten i vanlig brev-försändelse. En sådan ordning skulle innebära en rimlig avvägning mellan borgenärens och gäldenärens intressen.

12.14.9 Konungariket Sveriges stadskypotekskassa: I anslutning till återvinningsreglerna vill styrelsen ta upp en fråga som på senare tid visat sig

medföra problem. För att lagsökningsutslag skall vinna rättskraft gentemot gäldenären gäller f. n. att denne inte söker återvinning inom en månad från den dag då utslaget delgavs honom. Samma bestämmelse skall enligt förslaget gälla även i fortsättningen. På grund av svårigheter att delge gäldenären utslaget kan betydande dröjsmål ibland uppkomma såvitt gäller den fortsatta verkställigheten. Det finns exempel på lagsökningsärenden där det kommit att dröja upp till ett år innan lagakraftvunnet utslag kunnat erhållas. Anledningen till sådana dröjsmål kan vara att gäldenären antingen saknar känt hemvist inom riket och håller sig undan eller är bosatt utomlands. När dröjsmål av detta slag uppkommer föreligger det uppenbar risk att borgenären inte får täckning för förfallna räntor inom ramen för det femtonprocentiga räntetillägget. För att dagens bottenlåneränta 9,7 % i det enskilda fallet skall täckas av räntetillägget måste utmätning ske i omedelbar anslutning till utslaget. Det finns därför anledning att pröva om det är möjligt att tillägga lagsökningsutslag rättsverkan tidigare än f. n. eller på annat sätt nedbringa återvinningsfristen.

En möjlig lösning härvidlag skulle var att tillerkänna lagsökningsutslag laga kraft gentemot såväl sökande som svarande en månad från dagen för utslaget. Formell delgivning av svaranden skulle således i så fall inte erfordras såvitt gäller utslaget utan detta skulle på vanligt sätt tillställas sökande och svarande genom posten. En sådan ordning skulle förutsätta att svaranden vid delgivningen av ansökningen upplystes om att utslag kommer att meddelas inom viss tid efter delgivningen samt att utslaget vinner laga kraft en månad efter dagen för utslaget. På så sätt skulle det bara behövas en formell delgivning i varje ärende. När det gäller lagsökning på grundval av skriftligt fordringsbevis borde en sådan ordning kunna accepteras. Ett annat sätt att lösa problemet skulle vara att effektivisera delgivningsförfarandet. Beträffande gäldenär som är bosatt inom landet och som håller sig undan borde i ökad utsträckning s. k. surrogatdelgivning kunna komma i fråga. Även beträffande gäldenär som är bosatt i utlandet borde surrogatdelgivning i förevarande sammanhang vara möjlig. Inom stadshypoteksinstitutionen har det på senare år konstaterats att det i ökad utsträckning förekommer att belånad egendom ägs av personer som är bosatta eller senare blir bosatta utomlands. I syfte att undvika det synnerligen omständliga och tidskrävande delgivningsförfarandet i dessa fall borde handlingar i lagsökningsärenden -- åtminstone såvitt gäller lagsökningsutslaget -- kunna delges den som har tillsyn över egendomen.

12.14.10 Finansieringsföretagens förening: Föreningen hemställer att återvinningsfristen, utöver vad som föreslås i betänkandets 14 §, räknas från utmätningförrättningen oavsett om utmätningen helt eller delvis lyckats eller inte. Någon principiell skillnad synes ej föreligga mellan anförda fall och nuvarande ordning. Det bör tilläggas att kreditgivare vanligen ej låter delge gäldenären utslaget. Ett sådant förfarande skulle innebära ökad administration och kostnad. Dessutom skulle en ändring enligt föreningens hemställan innebära att kreditgivare i dessa antal betydande fall skulle kunna minska det antalet handlingar som nu måste arkiveras eftersom en återvinning ej kan uteslutas. Den arkiveringsplikt, som på grund av bokföringslagen åvilar bokföringsskyldig, är redan betungande särskilt för kreditgivare.

12.14.11 Svenska handelskammarförbundet: Förbundet vill ifrågasätta om det inte vore möjligt att förenkla regeln dithän att återvinningsfristen för

båda parter började löpa från dagen för utslaget. En sådan utformning av återvinningsfristen och därmed lagakraftbestämmelsen torde inte vara obillig mot gäldenären därest denne informeras om tidpunkten för ett eventuellt utslags laga kraft, redan vid delgivningen av ansökningen om lagsökning. Förbundet vill därför förorda att återvinningsfristen ges här ovan angivna utformning.

16 §

12.16.1 RSV: Uttrycket "– eller vidtagit annan olovlig åtgärd beträffande lös eller fast egendom –" är allför obestämt och hjälper knappast läsaren att förstå i vilka situationer bestämmelsen är avsedd att kunna tillämpas. Orden kunde också ge felaktigt intryck av att handräckning kunde ifrågakomma som remedium mot vilka olovliga handlingar som helst. Det är emellertid svårt att finna någon formulering som täcker ens större delen av de många olikartade situationer som f. n. handläggs enligt 191 § UL. Möjligen kunde det först nämnda uttrycket bindas samman med det senare ledet i meningen ("– genom att vidta annan olovlig åtgärd beträffande lös eller fast egendom eller på annat sätt olovligen hindrar annan att utöva sin rätt –"). Det är i vart fall viktigt att det i förarbetena ges en fyllig redogörelse av rättsläget.

12.16.2 Hovrätten för Nedre Norrland: Ifrågasätts kan om ej uttrycket "annan olovlig åtgärd" är alltför vittomfattande. En lämplig begränsning skulle kunna erhållas om ordet "sådan" eller ordet "dylik" inskjutes före "olovlig åtgärd".

12.16.3 Uppsala läns norra tingsrätt: Skrivningen i 16 § ger skenbart vid handen att här avses annat och mera än som anges i 1 § 3 p. Bättre överensstämmelse i skrivningen bör åstadkommas.

12.16.4 Länsstyrelsen i Stockholms län: Lagberedningens förslag till handräckningsbestämmelser har omarbetats och förbättrats. Även om den språkliga utformningen av 16 § blivit något tung, tillstyrker länsstyrelsen förslaget.

17 §

12.17.1 Hovrätten för Nedre Norrland: Hovrätten anser att ordet "beviljas" för erhållande av likformighet bör utbytas mot ordet "bifallas".

12.17.2 Gävle tingsrätt: Enligt tingsrättens uppfattning bör ordet "beviljas" utbytas mot "bifallas" så att man erhåller en enhetlig benämning för lagsökning enligt 10 § samt enligt 15 och 16 §§.

18 §

12.18.1 Hovrätten för Nedre Norrland: Det torde ej särskilt böra utsägas att så snart som möjligt skall omprövas om ett interimistiskt förordnande skall bestå. Vad härom föreskrivits i 18 § 1 st. 2 p. bör därför kunna utgå.

Hovrätten ansluter sig till uppfattningen att talan skall få föras särskilt mot ett interimistiskt förordnande om handräckning i fall som avses i 16 §. Däremot kan hovrätten ej dela uppfattningen att i 49 kap. 4 § 6 p. rätte-

gångsbalken ej avses sådant interimistiskt förordnande varom nu är fråga. Hänvisningen i 26 § förslaget till lagsökningslag till vad som i rättegångsbalken sägs om tvistemål skulle alltså i och för sig vara tillfyllest för att ange att talan mot beslut som nyss nämnts skall föras särskilt. Emellertid anser hovrätten – med hänsyn bl. a. till det krav på skyndsamhet i handläggningen vid tingsrätt som måste ställas – att talan mot hovrättens beslut i fråga som avses i 18 § 1 st. ej bör få föras. Bestämmelse härom torde böra inflyta som en andra punkt i 18 § 2 st.

12.18.2 Sollentuna tingsrätt: Tingsrätten anser att föreslagna lydelsen i 18 § "om saken är brådskande" bör utbytas mot "om saken ej tål uppskov". Lagtexten skulle med denna ändring bättre överensstämma med vad som uttalats i specialmotiveringen (promemorian s. 128) och gällande bestämmelse i 195 § 1 st. UL. En icke avsedd utvidgad tillämpning av interimistiska förordnanden skulle kunna följa av det föreslagna uttrycket.

12.18.3 Örebro tingsrätt: Tingsrätten ifrågasätter om det ej bör krävas att sökanden ställer säkerhet för den skada, som kan tillfogas svaranden genom att sökt åtgärd beviljas, innan svaranden fått tillfälle att förklara sig.

23 §

12.23.1 RSV: Enligt förslaget skall föreläggande till svaranden enligt 7 § inte få delges genom kungörelsedelgivning. För närvarande gäller att såväl lagsökningsansökan som ansökan om handräckning enligt 191 och 192 §§ UL kan delges genom kungörelseförfarandet, när förutsättningarna härför föreligger. I mål om betalningsföreläggande får kungörelsedelgivning däremot inte användas. Det är i vart fall i avhysningsmål inte helt ovanligt att hyresgäst, som känner till att han hotas av avhysningsansökan, konsekvent håller sig undan stämningsmännen. Det förekommer t. ex. att även om stämningsman konstaterar, att folk finns i hyresgästens bostad, dörren aldrig öppnas när han söker få tillträde för delgivning. Delgivning kan då inte heller ske. I sådana fall torde, efter noggrann prövning av redovisade omständigheter vid skedda delgivningsförsök, kungörelsedelgivning genom s. k. spikning (15 § andra stycket, sista punkten delgivningslagen) anlitas. Promemorian har inte närmare redogjort för skälen varför man avser att göra ändring beträffande möjligheterna till delgivning. Enligt UB-förslaget torde delgivning av underrättelse om sökt avhysning kunna ske enligt 15 § delgivningslagen. RSV ifrågasätter om inte kungörelsedelgivning även i fortsättningen bör kunna ske i handräckningsmål och frågan bör närmare undersökas även beträffande lagsökning för fordran.

12.23.2 Hovrätten för Nedre Norrland: Enligt 5 och 24 §§ lagsökningslagen och 195 a § utsökningslagen har sökande en ovillkorlig rätt att själv ombesörja sådan delgivning varom nu är fråga. Hänvisningen i 26 § förslaget till lagsökningslag till vad som gäller för stämning i tvistemål (2 § 2 st. delgivningslagen) medför att borgenär enligt förslaget har rätt att själv ombesörja delgivning endast "om det kan ske utan olägenhet".

Den inskränkning av borgenärens befogenheter i delgivningshänseende som förslaget sålunda får anses innefatta har ej berörts i promemorian. Därå sägs endast att man utgått från att rätten ombesörjer delgivning med galdenären av förklaringsföreläggande jämte ansökningshandlingarna men att det ej är avsett att lägga hinder i vägen för part att själv ombesörja

delgivningen. I den mån man avser att genomföra någon förändring i förhållande till vad som nu gäller, bör detta klart komma till uttryck. I sammanhanget bör observeras delgivningsföreskrifterna i 94 § växellagen och 72 § checklagen.

12.23.3 Stockholms tingsrätt: Föreläggande i lagsökningsmål skall jämte ansökningshandlingarna delges gäldenären på sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål. Däremot skall delgivning enligt 15 § delgivningslagen inte få ske. Som skäl för undantaget anges i promemorian att kungörelsedelgivning "självfallet" inte kan tillåtas i ett förfarande där underlåtenhet att agera på delgivning kan resultera i bifallande utslag. Tingsrätten anser emellertid, att det bör allvarligt övervägas att bibehålla möjligheten till delgivning enligt 15 § delgivningslagen i de fall då ansökan grundas på skriftligt fordringsbevis. Om delgivning enligt 15 § delgivningslagen skulle förbjudas även i dessa fall, får man räkna med en avsevärd ökning av antalet mål där åtgärderna avstannar på grund av bristande delgivning med gäldenären. Det kan nämnas att under 1976 enbart antalet kungörelsedelgivning vid lagsökningsenheten uppgick till omkring 200. Härtill kommer ett betydligt större antal delgivningar enligt övriga delgivningsformer i 15 § delgivningslagen. Sammanlagda antalet torde uppgå till något tusental. Om förslaget i förevarande del genomförs, får man räkna med att ett stort antal borgenärer nödgas, efter misslyckade delgivningsförsök i lagsökningsförfarandet, tillgripa ansökan om stämning i sedvanlig ordning.

12.23.4 Örebro tingsrätt: Enligt promemorian (s. 132) kan kungörelsedelgivning självfallet inte tillåtas i ett förfarande där underlåtenhet att reagera på delgivning kan resultera i bifallande utslag. Kungörelsedelgivning är emellertid nu tillåten i lagsökningsmål och enligt tingsrättens erfarenhet föreligger i vissa fall behov av att kunna anlita detta delgivningssätt.

12.23.5 Länsstyrelsen i Stockholms län: Några olägenheter med nuvarande system (med kungörelsedelgivning) har såvitt angår handräckningsmålen inte framkommit. Länsstyrelsen förordar att nuvarande ordning bibehållas då den får anses fylla ett behov.

12.23.6 Länsstyrelsen i Malmöhus län: Enligt länsstyrelsens mening bör kungörelsedelgivning kunna bibehållas i handräckningsmål.

12.23.7 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Överexekutor här använder sig av kungörelsedelgivning i handräckningsärenden och har en kungörelse i Göteborgs-Posten varje vecka, som upptar i medeltal ca 20 ärenden. — — — Överexekutor anser att möjligheten till kungörelsedelgivning bör bibehållas åtminstone i handräckningsmål. Ansökan om lagsökning enligt 15 eller 16 § får ju enligt 17 § beviljas endast om sökandens rätt är uppenbar, varför någon påtaglig risk att meddela utslag efter kungörelsedelgivning i sådana mål knappast föreligger.

24 §

12.24.1 Stockholms tingsrätt: Beträffande promemorians förslag om delgivning av utslag bör utslaget i enlighet med nu gällande ordning delges genom rättens försorg även i sådant fall då part begär det.

25 §

12.25.1 Kronofogdemyndigheten i Stockholm: Hos kronofogdemyndigheterna förekommer åtskilliga fall, där man är tveksam om ett slutbevis angående betalningsföreläggande eller ett lagsökningsutslag har kvar sin exekutionsrättsliga verkan i fall där återvinning sökts. Huvudregeln är väl att slutbeviset förfallit i och med att återvinningstalan upptagits. Men det inträffar inte så sällan att målet därefter avskrivs, antingen på grund av att parterna förlikts eller på grund av att återvinningsökanden återkallat sin talan.

I det första fallet, förlikningen, förekommer att domstolen avskriver målet utan att någon betalningsskyldighet fastställs, trots att parterna avsett att gäldenären skall betala skulden. Parterna har då den uppfattningen att slutbeviset alltså äger rättskraft, vilket icke torde vara fallet.

Även då det gäller återkallelse av återvinningstalan torde båda parterna vara av den uppfattningen att slutbeviset alltså är gällande. Ofta kan emellertid beviset då sakna verkan.

Det synes mindre tillfredsställande att en gäldenär skall kunna upphäva verkan av ett slutbevis enbart genom att begära återvinning och därefter, då återvinningstalan upptagits, återkalla sin talan. Ovannämnda båda fall motiverar enligt kronofogdemyndigheten ett klarläggande uttalande angående återvinningstalans inverkan på lagsökningsutslaget.

26 §

12.26.1 Domstolsverket: I 26 § förslaget till lagsökningslag anges att i den mån särskild bestämmelse inte har meddelats i lagen, gäller i tillämpliga delar vad som i rättegångsbalken (RB) sägs om tvistemål. Detta innebär bl. a. att bestämmelsen i 17 kap. 9 § sjunde stycket RB om skyldighet för domstol att snarast skriftligen underrätta parterna om utgången i målet blir tillämplig även på utslag och annat slutligt beslut i lagsökningsmål. Domstolsverket anser det vara riktigt att också parter i lagsökningsmål regelmässigt blir underrättade om utgången i målet. Med hänsyn till det mycket stora antalet mål (över 250 000 årligen) är det emellertid som också påpekats i promemorian (s. 135) angeläget att tillämpningsföreskrifterna utformas på sådant sätt att underrättelseskyldigheten inte blir alltför betungande för domstolarna.

12.26.2 Datainspektionen: Enligt 12 kap. 9 § rättegångsbalken skall skriftlig fullmakt företas i huvudskrift, när ombudet första gången vid rätten för talan i målet. Denna regel är avsevärt strängare än den som gäller för domstolsärendenas del. Enligt 2 § tredje stycket lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden erfordras inte fullmakt för ombud, såvida inte rätten finner att fullmakt bör företas.

Hantering och granskning av fullmakter medför i den summariska processen mycket arbete för parter, ombud och domstolar. Mera sällan finns det anledning att ifrågasätta behörigheten hos den som uppträder som ombud för annan. Enligt datainspektionens uppfattning bör det provas om inte kravet på företeende av fullmakt kan uppmjukas för lagsökningsmålens del.

12.26.3 Svea hovrätt: Hovrätten delar uppfattningen (PM s. 135) att tillräckliga skäl ej finns att göra undantag från där berörd underrättelseskyldighet.

12.26.4 Länsstyrelsen i Stockholms län: Det uttalas i promemorian att de bestämmelser som finns i 14 kap. RB och rör tredje mans deltagande i rättegång inte bör kunna tillämpas i en skriftlig summarisk process. Vad gäller avhysningsmålen kan anföras att det förekommer att ansökan om avhysning riktas mot förstahandshyresgäst som i realiteten är att anse som bulvan för sökanden. Den verkliga avsikten med ansökningen är att andrahandshyresgäst skall avhysas. För att denne skall få tillfälle hindra att en materiellt oriktig exekutionsurkund utfärdas, bör intervention vara tillåten.

12.26.5 Sveriges domareförbund: Förbundet ställer sig tveksamt till uttalandet i motiveringen till 26 § (s. 133), att det skulle ligga i sakens natur att bestämmelserna i RB 13:3 inte bör tillämpas i ett skriftligt summariskt förfarande. I vart fall har i tillämpningen olika meningar kommit till uttryck i fråga om möjligheten till viss ändring av ursprungligen framställt yrkande i lagsökningsmål (se SvJT 1974 rf s. 6).

Bilaga 3
De remitterade förslagen

1 Förslag till Handräckningslag

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Talan om fullgörande av en förpliktelse som inte avser betalnings-skyldighet får, om förlikning om saken är tillåten, prövas av tingsrätt efter ansökan om handräckning enligt denna lag.

Lagen gäller inte om saken på grund av särskild föreskrift skall prövas av annan domstol än allmän underrätt, vattendomstol och fastighets-domstol.

2 § Ansökan om handräckning skall göras skriftligen. Beträffande laga domstol gäller vad som är föreskrivet om tvistemål. De särskilda föreskrifterna om laga domstol i arrende-, hyres- eller bostadsrättstvister skall dock inte tillämpas i mål enligt denna lag.

Rätten prövar självant sin behörighet. Sökandens uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall godtas, om det inte kan antas att den är oriktig.

3 § Sökanden skall ange sitt yrkande och de omständigheter på vilka yrkandet grundas. Uppgift skall lämnas om de omständigheter som betingar rättens behörighet, om inte denna framgår av vad som anförs i övrigt. Begär sökanden ersättning för kostnad i målet, skall han ange detta i ansökningen och uppge vari kostnaden består.

Ansökningen skall vara åtföljd av de skriftliga bevis och andra handlingar som sökanden vill åberopa. Berättelse som någon har lämnat skriftligen i anledning av handräckningsmålet (vittnesintyg) får åberopas som bevis vid handläggning enligt denna lag.

4 § Kan det antas att en ansökan av misstag har gjorts hos en tingsrätt som inte är behörig, skall handlingarna i målet överlämnas till den tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig. Ansökan anses gjord när ansökningshandlingen kom in till den första tingsrätten.

5 § Är en ansökan så bristfällig att den inte kan läggas till grund för prövning i sak och efterkommer sökanden ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas.

En ansökan skall även avvisas om den avser ett yrkande som inte kan prövas enligt denna lag eller hinder i annat fall möter att ta upp ansökningen.

6 § Är det uppenbart att sökandens talan är ogrundad, skall ansökningen genast avvisas.

7 § Upptas ansökningen, skall svaranden föreläggas att inom viss tid från det att han delgivits ansökningen skriftligen yttra sig över den. Tiden får inte utan särskilda skäl bestämmas längre än till två veckor. Svaranden skall upplysas om att målet kan avgöras vare sig han har yttrat sig eller inte.

Om det behövs, skall sökanden beredas tillfälle att skriftligen yttra sig över vad svaranden har anfört. Ytterligare skriftväxling får inte äga rum.

Återkallas ansökningen, avskrivs målet.

8 § Föreläggande enligt 7 § första stycket skall jämte ansökningshandlingarna delges svaranden på det sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål.

9 § Sökanden skall styrka de omständigheter som han åberopar till stöd för sin ansökan. Hans framställning av omständigheterna skall läggas till grund för prövningen, i den mån framställningen har lämnats utan invändning av svaranden och det inte är uppenbart att den är oriktig.

Bestrider svaranden ansökningen får den inte bifallas om svaranden visar sannolika skäl för sin invändning eller sökandens rätt annars framstår som oklar. Invändning om betalning beaktas endast om den styrks.

10 § Bifalls en ansökan om handräckning, skall svaranden ersätta sökanden för hans kostnader i målet. Ersättning utgår, enligt vad regeringen närmare föreskriver, för sökandens eget arbete med anledning av målet och för arvode till ombud eller biträde, allt med skäligt belopp, samt för ansökningsavgift och andra nödvändiga utgifter med anledning av målet.

Bifalls inte ansökningen eller avvisas eller återkallas den sedan svaranden har inkommit med yttrande, skall sökanden, om inte särskilda skäl föranleder annat, åläggas att ersätta svarandens kostnader enligt vad rätten finner skäligt.

11 § Görs det sannolikt att saken inte tål uppskov, får rätten utan hinder av 7 § genast bevilja den sökta åtgärden. Detta gäller dock inte om ansökningen avser förpliktelse för en tidigare ägare eller nyttjanderättshavare att flytta från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad.

Rätten skall så snart som möjligt ompröva ett beslut varigenom en åtgärd enligt första stycket har beviljats. Talan mot beslut i fråga som avses där skall föras särskilt.

12 § Rättens avgörande av saken sker genom utslag.

Mot utslag i mål enligt denna lag kan part söka återvinning hos rätten. Återvinning skall sökas, av svaranden inom en månad från den dag då utslaget delgavs honom eller det helt eller delvis verkställdes och av sökanden inom en månad från dagen för utslaget. Har återvinning sökts, anses talan väckt när ansökningen om handräckning gjordes hos rätten.

Är part missnöjd med rättens utslag endast såvitt gäller beslut om ersättning för kostnad, får han i den delen föra talan genom besvär inom den tid som anges i andra stycket.

13 § Utslag varigenom sökandens talan inte har bifallits hindrar inte att part efter återvinningsfristens utgång väcker talan i den ordning som är föreskriven för tvistemål i allmänhet.

14 § Har återvinning sökts mot utslag enligt denna lag, skall rätten eller, om målet skall överlämnas till en annan tingsrätt, denna förordna om målets fortsatta handläggning.

Beträffande rättegången skall stämning anses utfärdad genom förordnande enligt första stycket. Kan målet anses tillräckligt förberett genom den tidigare handläggningen, får det genast utsättas till huvudförhandling eller, om det skall handläggas enligt lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, till sammanträde enligt den lagen.

15 § Vid handläggning av mål enligt denna lag är rätten domför med en lagfaren domare.

Utslag enligt denna lag delges genom rättens försorg endast om sökandens talan har bifallits i mål vari part har beviljats allmän rättshjälp.

16 § I den mån särskild bestämmelse inte har meddelats i denna lag, gäller i tillämpliga delar vad som sägs i rättegångsbalken om tvistemål.

17 § Beträffande fråga om handräckning, som enligt särskild föreskrift skall tas upp av tingsrätt, tillämpas 2–16 §§. I fråga om utslag i mål om sådan handräckning gäller dock att talan skall föras genom besvär inom den tid som anges i 12 § andra stycket samt att utslaget inte hindrar att part, om befogenhet därtill föreligger, väcker talan i den ordning som är föreskriven för tvistemål i allmänhet.

Denna lag träder i kraft den

2 Förslag till

Lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)

Häri genom föreskrivs i fråga om lagsökningslagen (1946: 808)¹

dels att i 15, 22 och 37 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 10, 16, 31, 32 och 36 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Nekar den som sökes sin hand och förskrivning och har han ej förut vid domstol eller inför överexekutor eller ock, enligt å handlingen tecknat behörigt bevis, i tillkallat vittnes närvaro inför landsfiskal, stadsfogde eller notarius publicus erkänt handlingen, förordne rätten att målet skall såsom tvistigt hänskjutas till rättegång.

Föreslagen lydelse

10 §

Nekar gäldenären till att ha skrivit under fordringshandlingen och har han ej förut vid domstol eller inför kronofogdemyndighet eller notarius publicus erkänt handlingen, skall rätten förordna att målet skall såsom tvistigt hänskjutas till rättegång.

¹ Senaste lydelse av

15 § 1974: 183

22 § 1973: 241

10 Riksdagen 1980/81. I saml. Nr 88

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

I lagsökningsmål må rätten förordna om kvarstad och skingringsförbud som avses i 15 kap. rättegångsbalken, så ock giva handräckning varom sägs i 192 § utsökningslagen; om sådan åtgärd gälle vad i rättegångsbalken och utsökningslagen är för motsvarande fall stadgat.

I lagsökningsmål får rätten förordna om kvarstad som avses i 15 kap. rättegångsbalken, samt meddela handräckning för avhysning av gäldenären. I fråga om kvarstad och handräckning för avhysning gäller vad som är föreskrivet om motsvarande fall i rättegångsbalken och 9 § handräckningslagen (1980:000).

31 §

Om laga domstol i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande gälle vad för tvistemål är stadgat; rätten pröve självmant sin behörighet. Borgenärs uppgift om de omständigheter som betinga rättens behörighet skall tagas för god, om anledning ej förekommer att den är oriktig.

Om laga domstol i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande gäller vad som är föreskrivet för tvistemål. De särskilda föreskrifterna om laga domstol i arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist skall dock inte tillämpas i mål enligt denna lag. Rätten prövar självmant sin behörighet. Borgenärs uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall tagas för god, om anledning ej förekommer att den är oriktig.

32 §

Hänskjutes mål till rättegång, förordne rätten tillika om målets fortsatta handläggning. Finnes förberedelse ej erforderlig, må målet omedelbart utsättas till huvudförhandling. Då mål om betalningsföreläggande vid sammanträde inför rätten hänskjutits till rättegång, bör, om ej hinder möter, förberedelse eller huvudförhandling äga rum i omedelbart samband därmed; i sådant fall gälle om rättens domförhet vad i 30 § är föreskrivet.

Hänskjuts mål till rättegång, skall rätten eller, om målet skall överlämnas till en annan tingsrätt, denna förordna om målets fortsatta handläggning. Kan målet anses tillräckligt förberett genom den tidigare handläggningen, får det genast utsättas till huvudförhandling eller, om det skall handläggas enligt lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, till sammanträde enligt den lagen. Har mål om betalningsföreläggande vid sammanträde inför rätten hänskjutits till rättegång bör, om ej hinder möter, muntlig förhandling äga rum i omedelbart samband med sammanträdet. I så fall gäller i fråga om rättens domförhet vad som föreskrivs i 30 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 §

Över hovrätts beslut i mål som enligt 34 § fullföljts till hovrätt *må klagan ej föras*; dock *må* mot hovrätts beslut angående kvarstad eller skingringsförbud eller angående handräckning varom sägs i 192 § utsökningslagen talan fullföljas till högsta domstolen enligt vad i rättegångsbalken är stadgat angående fullföljd av talan mot hovrätts beslut i mål som väckts vid underrätt.

Hovrätts beslut i mål som enligt 34 § fullföljts till hovrätt *får inte överklagas*; dock *får* mot hovrätts beslut angående kvarstad eller avhysning talan fullföljas till högsta domstolen enligt vad i rättegångsbalken är stadgat angående fullföljd av talan mot hovrätts beslut i mål som väckts vid underrätt.

Denna lag träder i kraft den . . . I fråga om skingringsförbud som har meddelats före ikraftträdandet skall därefter tillämpas vad som är föreskrivet om kvarstad. 31 § i sin äldre lydelse gäller alltså i fråga om mål som har anhängiggjorts före ikraftträdandet.

3 Förslag till

Lag om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 32 § samt 12 kap. 27 och 71 §§ jordabalken skall ha nedan angivna lydelse.

8 kap.

32 §¹

Arrendetvist som ej enligt 30 § ankommer på arrendenämnds prövning skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen. Även klandertalan som avses i 31 § och ärende enligt 9 kap. 24 § upptages av denna domstol.

Om laga domstol i tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av mark för uppställning av fordon finns bestämmelse i 10 kap. 10 § rättegångsbalken.

Om laga domstol i tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av mark för uppställning av fordon finns bestämmelse i 10 kap. 10 § rättegångsbalken. *Beträffande laga domstol i arrendetvist som skall prövas enligt lagsökningslagen (1946:808) eller handräckningslagen (1980:000) finns bestämmelser i dessa lagar.*

Tvist som efter klander mot arrendenämnds beslut är anhängig vid domstol får återförvisas till nämnden.

¹ Senaste lydelse 1977: 1146.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.²

27 §

Underlåter hyresgästen att bereda hyresvärden tillträde till lägenheten när denne enligt 26 § har rätt till det, kan *överexekutor* förordna om handräckning. I fråga om sådan handräckning gäller *bestämmelserna om handräckning enligt 191 § utsökninglagen (1877:31 s. 1)*.

Underlåter hyresgästen att bereda hyresvärden tillträde till lägenheten när denne enligt 26 § har rätt till det, kan *tingsrätten* förordna om handräckning. I fråga om sådan handräckning finns *bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1980:000)*.

71 §

Hyrestvist som ej enligt 69 § ankommer på hyresnämnds prövning och ej heller rör kollektivavtal skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen.

Om laga domstol i tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av hus eller del av hus för uppställning av fordon finns bestämmelse i 10 kap. 10 § rättegångsbalken.

Om laga domstol i tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av hus eller del av hus för uppställning av fordon finns bestämmelse i 10 kap. 10 § rättegångsbalken. *Beträffande laga domstol i hyrestvist som skall prövas enligt lagsökningsslagen (1946:808) eller handräckningslagen (1980:000) finns bestämmelser i dessa lagar.*

Besvärstalan som avses i 70 § upptages, om den rör kollektivavtal, av arbetsdomstolen och i annat fall av bostadsdomstolen. Besvärshandlingen skall inges till den domstol som har att upptaga besvären.

Denna lag träder i kraft den Äldre bestämmelser gäller alltjämt i fråga om handräckning som har sökts före ikraftträdandet.

4 Förslag till

Lag om ändring i bostadsrättslagen (1971: 479)

Härigenom föreskrivs att 29, 36 och 77 §§ bostadsrättslagen (1971: 479) skall ha nedan angivna lydelse.

29 §

Bostadsrättsföreningen har rätt att erhålla tillträde till lägenheten när det behövs för att utöva nödig tillsyn eller utföra arbete som erfordras. När bostadsrätten enligt 10, 12 eller 37 § skall säljas på offentlig auktion, är bostadsrättshavaren skyldig att låta lägenheten visas på lämplig tid. Föreningen skall tillse att bostadsrättshavaren ej tillskyndas större olägenhet än nödvändigt.

² 12 kap. omtryckt 1979: 252.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Bostadsrättshavaren är skyldig att tåla inskränkningar i nyttjanderätten, som föranledes av nödvändiga åtgärder för att utrota ohyra i fastigheten, även om hans lägenhet icke besväras av ohyra. Därvid äger 22 § motsvarande tillämpning.

Unde-låter bostadsrättshavaren att bereda föreningen tillträde till lägenheten när föreningen enligt första eller andra stycket har rätt till det, kan *överexekutor* förordna om handräckning. I fråga om sådan handräckning gäller bestämmelserna om handräckning enligt 191 § ut-sökningslagen (1877:31 s. 1).

Underlåter bostadsrättshavaren att bereda föreningen tillträde till lägenheten när föreningen enligt första eller andra stycket har rätt till det, kan *tingsrätten* förordna om handräckning. I fråga om sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1980:000).

36 §

Uppsäges bostadsrättshavaren till avflyttning av orsak som anges i 33 § första stycket 1 eller 4–6, är han skyldig att genast avflytta, om ej annat följer av 35 §. *Uppsäges* bostadsrättshavaren av annan i 33 § angiven orsak, får han *kvarbo* till den fardag för avträdande av hyrd lägenhet som inträffar närmast efter tre månader från uppsägningen, om ej rätten eller *överexekutor* prövar skäligen ålägga honom att avflytta tidigare.

Uppsägs bostadsrättshavaren till avflyttning av orsak som anges i 33 § första stycket 1 eller 4–6, är han skyldig att genast avflytta, om ej annat följer av 35 §. *Uppsägs* bostadsrättshavaren av annan i 33 § angiven orsak, får han *bo kvar* till den fardag för avträdande av hyrd lägenhet som inträffar närmast efter tre månader från uppsägningen, om ej rätten prövar skäligen ålägga honom att avflytta tidigare.

77 §¹

Twist med anledning av upplåtelse av nyttjanderätt enligt 1 § (bostadsrättstvist) som ej ankommer på hyresnämnds prövning skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen.

Twist med anledning av upplåtelse av nyttjanderätt enligt 1 § (bostadsrättstvist) som ej ankommer på hyresnämnds prövning skall upptagas av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen. *Beträffande laga domstol i bostadsrättstvist som skall prövas enligt lagsökningslagen (1946:808) eller handräckningslagen (1980:000) finns bestämmelser i dessa lagar.*

Denna lag träder i kraft den Äldre bestämmelser gäller alltså i fråga om handräckning som har sökts före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1974: 1087.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag skall tillämpas på rättegången i tvistemål vari förlikning om saken är tillåten, om värdet av vad som yrkas uppenbart ej överstiger hälften av det enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring bestämda basbeloppet för oktober näst föregående år.

Första stycket gäller ej om part första gången han skall föra talan i tvistemålet yrkar att denna lag ej skall tillämpas och därvid gör sannolikt att bakomliggande tvist rör högre värde eller att utgången eljest är av synnerlig betydelse för bedömningen av andra föreliggande rättsförhållanden. Har talan väckts genom ansökan om betalningsföreläggande, skall part som begär målets hänskjutande till rättegång senast därvid framställa yrkande som nyss sagts.

Med värde enligt första stycket avses det värde som vid tiden för talans väckande kan antagas gälla. Har talan väckts genom ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande eller som enskilt anspråk i brottmål, avses värdet vid rättens beslut att tvisten skall handläggas som tvistemål. Vid bedömningen skall hänsyn ej tagas till rättegångskostnad.

Med värde enligt första stycket avses det värde som vid tiden för talans väckande kan antagas gälla. Har talan väckts genom ansökan om lagsökning, betalningsföreläggande eller handräckning eller som enskilt anspråk i brottmål, avses värdet vid rättens beslut att tvisten skall handläggas som tvistemål. Vid bedömningen skall hänsyn ej tagas till rättegångskostnad.

Denna lag träder i kraft den

6 Förslag till

Lag om ändring i vattenlagen (1918: 523)

Härigenom föreskrivs i fråga om vattenlagen (1918:523)¹ dels att i 13 kap. 17 § ordet "utmättningsman" skall bytas ut mot "kronofogdemyndigheten",

dels att 9 kap. 22 §, 11 kap. 83 § samt 13 kap. 8 och 9 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

¹ Senaste lydelse 1974: 387

¹ Senaste lydelse av 13 kap. 17 § 1976: 998.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

22 §²

På överskjutande belopp som avses i 21 § första eller andra stycket och på ersättning som avses i 21 § fjärde stycket utgår ränta enligt 5 § räntelagen (1975: 635) från den dag marken tillträdde eller företaget eller åtgärden utfördes. Sker ej betalning i rätt tid, utgår ränta enligt 6 § räntelagen för tiden efter det dröjsmålet inträdde. Inlösen fullbordas utan hinder av att ränta ej betalas.

Försummar den ersättningsskyldige att betala ersättning som avses i 21 §, skall länsstyrelsen på ansökan av den ersättningsberättigade låta uttaga beloppet jämte ränta. *Reglerna i utsökningslagen (1877:31 s. 1) om verkställighet av lagakraftätagande dom i tvistemål, varigenom betalningsskyldighet blivit någon ålagd, äger därvid motsvarande tillämpning.*

Försummar den ersättningsskyldige att betala ersättning som avses i 21 §, skall länsstyrelsen på ansökan av den ersättningsberättigade låta uttaga beloppet jämte ränta. *Därvid tillämpas bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av lagakraftätagande dom.*

11 kap.

83 §³

Där någon, mot vilken talan föres i stämningssmål, till bemötande därav hos vattenrättsdomaren gör ansökan, som i 17 § 3, 4, 5, 7, 8, 14, 15, 16 eller 19 avses, varde målet i dess helhet handlagt i den för ansökningsmål stadgade ordning, där det ej är av beskaffenhet att jämlikt 61 § andra stycket ändock böra behandlas som stämningssmål.

Har i stämningssmål vattendomstolen eller har allmän domstol eller överexekutor förordnat om borttagande eller ändrande av byggnad eller annan anläggning i vatten eller av grundvattentäkt, och göres där- efter ansökan, som nyss nämnts, äge vattenrättsdomaren, om skäl därtill äro och sökanden ställer pant eller borgen för kostnad och skada, förordna, att utslaget ej må verkställas, innan ansökningsmålet blivit slutligen avgjort eller ock vattendomstolen annorlunda förordnar.

Har i stämningssmål vattendomstolen eller har allmän domstol förordnat om borttagande eller ändrande av byggnad eller annan anläggning i vatten eller av grundvattentäkt, och görs därefter ansökan, som nyss nämnts, får vattenrättsdomaren, om det finns skäl till det och sökanden ställer pant eller borgen för kostnad och skada, förordna, att utslaget ej får verkställas, innan ansökningsmålet blivit slutligen avgjort eller ock vattendomstolen annorlunda förordnar.

13 kap.

8 §⁴

Om någon, utan föregången prövning i laga ordning, varigenom

Om någon, utan föregången prövning i laga ordning, varigenom

² Senaste lydelse 1975: 645.

³ Senaste lydelse 1969: 393

⁴ Senaste lydelse 1969: 393

Nuvarande lydelse

medgivande till företaget erhållits, bygger i vatten eller mot stadgandet i 2 kap. 20 § 2 mom. utför arbete, som där avses, eller anlägger grundvattentäkt, och förhållandena *finnas* uppenbarligen vara sådana, att dylik prövning *skolat* enligt stadgande i denna lag *föregå*, *äge* överexekutor förbjuda arbetets fortsättande, intill dess sådan prövning ägt rum, så ock, när *skäl därtill äro*, förordna om *handräckning* till rättelse i vad olagligen skett.

Där byggande i vatten eller annat i denna lag avsett arbete, vartill i laga ordning medgivande erhållits, verkställs i strid mot de beträffande arbetets utförande givna föreskrifter, må ock förbud och förordnande, varom nu är sagt, meddelas, såframt det ej är uppenbart, att genom de avvikelser, som skett, varken allmän eller enskild rätt kränkes.

Vad ovan i första och andra styckena är stadgat skall äga motsvarande tillämpning, där någon utan föregången prövning vid grundvattentäkt tillgodogör grundvatten till myckenhet, som han icke utan medgivande i laga ordning är berättigad att tillgodogöra, eller någon nyttjar grundvattentäkt, vartill medgivande inhämtats, i strid mot därvid givna föreskrifter.

I fråga om handräckning enligt denna § gälla *enahanda bestämmelser, som äro stadgade för det i 191 § utsökningslagen avsedda fall.*

Föreslagen lydelse

medgivande till företaget erhållits, bygger i vatten eller mot stadgandet i 2 kap. 20 § 2 mom. utför arbete, som där avses, eller anlägger grundvattentäkt, och förhållandena *befinns* uppenbarligen vara sådana, att dylik prövning enligt stadgande i denna lag *skulle ha föregått*, *får tingsrätten efter ansökan om handräckning* förbjuda arbetets fortsättande, intill dess sådan prövning ägt rum, så ock, när *det finns skäl till det*, förordna om rättelse i vad olagligen skett.

I fråga om handräckning *som avses i denna paragraf finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1980:000).*

9§

Varda de rörande hushållning med och framsläppande av vatten i denna lag stadgade föreskrifter eller av domstol eller annan myndighet i laga ordning meddelade bestämmelser ej *iakttagna*, och följer ej rättelse genast efter det tillsägelse skett; då *äge* på ansökan av den, som av försummelsen kan lida men, *utmänningsmannen* i orten *att*, sedan *han* med ojävigt vittne hållit besiktning å stället, meddela nödig handräckning och *uttaga* kostnaden därför av den försumlige.

Om de rörande hushållning med och framsläppande av vatten i denna lag stadgade föreskrifter eller av domstol eller annan myndighet i laga ordning meddelade bestämmelser ej *har iakttagits*, och följer ej rättelse genast efter det tillsägelse skett; då *får* på ansökan av den, som av försummelsen kan lida men, *kronofogdemyndigheten* i orten, sedan *myndigheten* med ojävigt vittne hållit besiktning å stället, meddela nödig handräckning och *ta ut* kostnaden därför av den försumlige.

Tillstänger någon allmän farled eller allmän flottled eller fiskväg, må ock till borttagande av stängsel, som uppenbarligen finnes stridande mot lag, handräckning givas såsom nyss är sagt.

Denna lag träder i kraft den Äldre bestämmelser gäller alltså i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor. 11 kap. 83 § andra stycket i dess äldre lydelse skall alltså tillämpas i fråga om sådant förordnande av överexekutor som avses där.

7 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1939: 608) om enskilda vägar

Härigenom föreskrivs att 40 och 106 §§ lagen (1939: 608) om enskilda vägar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagna lydelse

40 §¹

Föres ej talan mot förrättning enligt detta kapitel så som i 37 § sägs, gånge det därvid meddelade utlåtandet i verkställighet såsom lagakraft-ägande dom.

Beträffande rätt att begagna väg, som redan finnes anlagd, samt skyldighet att fullgöra underhåll eller vinterväghållning av sådan väg skall vad i fastighetsdomstols dom bestämts, ändå att talan däremot föres, omedelbart lända till efterrättelse, såfram ej fastighetsdomstolen eller högre rätt, där saken är anhängig, annorledes förordnar.

På yrkande av part må fastighetsdomstolen, där särskilda skäl därtill äro, förordna, att jämväl vad i dess dom bestämts rörande rätt att bygga väg över annans mark eller rätt, som i 13 § avses, må verkställas utan hinder av att domen icke vunnit laga kraft.

Den, som söker verkställighet av dom, som *icke* vunnit laga kraft, *har att ställa pant eller borgen* för den gottgörelse för skada genom verkställighetsåtgärden, som kan, där domen ändras, *prövas skola utgå; och gälle därom vad i 48 § första stycket utsökningslagen stadgas. Från skyldighet att ställa dylik säkerhet vare kronan fri.*

Den som söker verkställighet av dom som *inte har* vunnit laga kraft, *skall ställa säkerhet* för den gottgörelse för skada genom verkställighetsåtgärden, som kan *komma att utdömas, om* domen ändras. *I fråga om sådan säkerhet gäller 2 kap. 25 § och 27 § första stycket utsökningsbalken.*

Att vad genom förrättning eller dom enligt detta kapitel bestämts i vissa hänseenden skall verkställas i särskild ordning följer av vad nedan i 41 och 49 §§ samt angående vägsamfällighet stadgas.

106 §²

Länsstyrelsen *äger* vid vite förelägga den som uppfört byggnad eller vidtagit annan åtgärd i strid mot förbud enligt 100 § att undanröja eller ändra det utförda. *Överexekutor*

Länsstyrelsen *får* vid vite förelägga den som uppfört byggnad eller vidtagit annan åtgärd i strid mot förbud enligt 100 § att undanröja eller ändra det utförda. *Tingsrätten*

¹ Senaste lydelse 1971: 1049.

² Senaste lydelse 1954: 197.

Nuvarande lydelse

äger ock meddela handräckning till rättelse i vad olagligen skett. Ansökan om handräckning må göras av allmän åklagare, byggnadsnämnd samt ägare eller innehavare av fastighet, som äger begagna vägen. Beträffande sådan handräckning gälla enahanda bestämmelser som de vilka äro stadgade för det i 191 § utsökningslagen avsedda fallet.

Efterkommes ej föreläggande, som meddelats med stöd av 101 §, skall på anmodan av länsstyrelsen utmätningssmannen föranstalta om att åtgärden vidtages.

Kostnad för handräckning enligt första stycket, varom ansökan gjorts av allmän åklagare, må på utmätningssmannens begäran förskjutas av allmänna medel.

Föreslagen lydelse

får meddela handräckning till rättelse i vad olagligen skett. Ansökan om handräckning får göras av allmän åklagare, byggnadsnämnd samt ägare eller innehavare av fastighet, som får begagna vägen. Beträffande sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1980:000).

Efterkoms ej föreläggande, som meddelats med stöd av 101 §, skall på anmodan av länsstyrelsen kronofogdemyndigheten föranstalta om att åtgärden vidtages.

Denna lag träder i kraft den Äldre bestämmelser gäller alltjämt i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

8 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1942: 350) om fornminnen**

Häri genom föreskrivs att 18 § lagen (1942: 350) om fornminnen¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer samt länsstyrelsen äga i angelägenhet som avses i denna lag påkalla nödig handräckning hos överexekutor.

I fråga om handräckning som nu sagts gälla i tillämpliga delar de bestämmelser som äro stadgade för de i 191 § utsökningslagen avsedda fall.

Föreslagen lydelse

18 §

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer samt länsstyrelsen får i angelägenhet som avses i denna lag påkalla nödig handräckning hos tingsrätten.

I fråga om sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1980:000).

Denna lag träder i kraft den 18 § i sin äldre lydelse gäller alltjämt i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

¹ Lagen omtryckt 1976: 442.

9 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960: 690) om byggnadsminnen

Häri genom föreskrivs att 18 § lagen (1960: 690) om byggnadsminnen¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §

Har byggnadsminne ändrats i strid mot föreskrift, som meddelats med stöd av denna lag, och kan ändringen återställas, äger länsstyrelsen vid vite ålägga ägaren att vidtaga åtgärder härför.

Överexekutor äger meddela handräckning för att avbryta pågående förstörelse av byggnadsminne eller återställa detta eller om eljest så erfordras till efterlevnad av denna lag. Ansökan om handräckning må göras av länsstyrelsen eller allmän åklagare. Begär utmättningsman att kostnad för förrättningen skall förskjutas, må det ske av allmänna medel. I övrigt gälla enahanda bestämmelser, som äro stadgade för det i 191 § utsökningslagen avsedda fallet.

Tingsrätten får meddela handräckning för att avbryta pågående förstörelse av byggnadsminne eller återställa detta eller om eljest så erfordras till efterlevnad av denna lag. Ansökan om handräckning får göras av länsstyrelsen eller allmän åklagare. Beträffande sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1980: 000).

Denna lag träder i kraft den 18 § i sin äldre lydelse gäller alljämt i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

10 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1963: 537) om gravrätt m. m.

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1963: 537) om gravrätt m. m.¹ dels att i 2, 5, 14 och 17–19 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form, dels att 15 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

Underlåter innehavare av begravningsplats att fullgöra sina åligganden enligt denna lag eller med stöd därav meddelade bestämmelser, äger länsstyrelsen vid vite förelägga honom att vidtaga erforderlig rättelse.

Har gravrättsinnehavare försett grav med gravvård eller annan an-

Har gravrättsinnehavare försett grav med gravvård eller annan an-

¹ Lagen omtryckt 1976: 440.

¹ Senaste lydelse av 17 § 1971: 663.

Nuvarande lydelse

ordning i strid med vad upplåtaren föreskrivit, *äger* länsstyrelsen, om *skäl äro därtill*, vid vite förelägga gravrättsinnehavaren att *borttaga* anordningen. Sådant föreläggande *må* även eljest meddelas, när *synnerliga skäl äro därtill*. *Efterkommes* ej vitesföreläggande, *må överexekutor* meddela handräckning för anordningens borttagande.

Föreslagen lydelse

ordning i strid med vad upplåtaren föreskrivit, *får* länsstyrelsen, om *det finns skäl till det*, vid vite förelägga gravrättsinnehavaren att *ta bort* anordningen. Sådant föreläggande *får* även eljest meddelas, när *det finns synnerliga skäl till det*. *Efterkoms* ej vitesföreläggande, *får tingsrätten* meddela handräckning för anordningens borttagande. *I fråga om sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1980:000).*

Denna lag träder i kraft den 15 § i sin äldre lydelse gäller alltjämt i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

11 Förslag till**Lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822)**

Häri genom föreskrivs att 39 och 40 §§ naturvårdslagen (1964: 822)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Har någon begått gärning som avses i 37 § 1, 2, 4 eller 6, *äger* länsstyrelsen vid vite förelägga honom att vidtaga rättelse. *Överexekutor äger ock* meddela handräckning för sådant ändamål. Ansökan om handräckning får göras av allmän åklagare, statens naturvårdsverk, länsstyrelsen eller den kommunala myndighet som handhar naturvårdsfrågor. Beträffande sådan handräckning *äga bestämmelserna i 191 § utsökningslagen motsvarande tillämpning*.

Vid meddelande av föreläggande enligt 17 § första stycket, 20 §, 21 § eller 22 § andra stycket får länsstyrelsen utsätta vite. *Efterkommes* ej sådant föreläggande, skall på anmo-

Föreslagen lydelse

39 §

Har någon begått gärning som avses i 37 § 1, 2, 4 eller 6, *får* länsstyrelsen vid vite förelägga honom att vidtaga rättelse. *Vidare får tingsrätten* meddela handräckning för sådant ändamål. Ansökan om handräckning får göras av allmän åklagare, statens naturvårdsverk, länsstyrelsen eller den kommunala myndighet som handhar naturvårdsfrågor. Beträffande sådan handräckning *finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1980:000).*

Vid meddelande av föreläggande enligt 17 § första stycket, 20 §, 21 § eller 22 § andra stycket får länsstyrelsen utsätta vite. *Efterkoms* ej sådant föreläggande, skall på anmo-

¹ Lagen omtryckt 1974: 1025.

Nuvarande lydelse

dan av länsstyrelsen *utmätningssmannen* föranstalta om att åtgärden vidtages.

Byggnadsnämnden får utsätta vite vid meddelande av föreläggande enligt 17 § tredje stycket. Hälsovårdsnämnden får utsätta vite vid meddelande av föreläggande enligt 24 §. Efterkommes ej föreläggandet, äger vederbörande nämnd låta vidtaga åtgärden på den försumliges bekostnad.

Föreslagen lydelse

dan av länsstyrelsen *kronofogdemyndigheten* föranstalta om att åtgärden vidtages.

40 §

Talan mot kommunal myndighets beslut enligt denna lag föres hos länsstyrelsen genom besvär.

Talan mot beslut av annan statlig myndighet än regeringen i ärende enligt 13 §, 17 §, 20 § andra stycket eller 21, 22, 24, 39 eller 47 § *föres* hos kammarrätten genom besvär. Mot beslut enligt denna lag av annan statlig myndighet än regeringen *föres* i övrigt talan hos regeringen genom besvär.

Talan mot beslut av annan statlig myndighet än regeringen i ärende enligt 13 §, 17 §, 20 § andra stycket eller 21, 22 eller 24 §, 39 § *såvitt avser annat än handräckning* eller 47 § *förs* hos kammarrätten genom besvär. Mot beslut enligt denna lag av annan statlig myndighet än regeringen *förs* i övrigt talan hos regeringen genom besvär.

Statens naturvårdsverk äger föra talan mot beslut enligt denna lag eller enligt bestämmelser som meddelats med stöd av lagen.

Finner myndighet att den ej kan helt bifalla framställning från fortifikationsförvaltningen eller statens vägverk om undantag som avses i 16 § tredje stycket, hänskjutes ärendet till regeringens prövning.

Denna lag träder i kraft den . . . 39 § i sin äldre lydelse gäller alltså i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

12 Förslag till**Lag om ändring i miljöskyddslagen (1969: 387)**

Härigenom föreskrivs att 47 § miljöskyddslagen (1969: 387)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Har någon begått gärning som avses i 45 § första stycket 1–3, *kan överexekutor* meddela handräckning för att åstadkomma rättelse. I fråga om sådan handräckning *gäller samma regler som för handräckning enligt 191 § utsökningslagen.*

*Föreslagen lydelse*47 §²

Har någon begått gärning som avses i 45 § första stycket 1–3, *får tingsrätten* meddela handräckning för att åstadkomma rättelse. I fråga om sådan handräckning *finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1980:000).*

¹ Lagen omtryckt 1972: 782.

² Senaste lydelse 1975: 342.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Berörs allmänna intressen, får ansökan om handräckning göras av statens naturvårdsverk eller annan myndighet som ärendet angår.

Efterkommes ej föreläggande enligt 40 § första eller andra stycket, skall *utmätningssmannen* på anmodan av länsstyrelsen ombesörja att åtgärd vidtages på den försumliges bekostnad.

Efterkoms ej föreläggande enligt 40 § första eller andra stycket, skall *kronofogdemyndigheten* på anmodan av länsstyrelsen ombesörja att åtgärd vidtages på den försumliges bekostnad.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 47 § i sin äldre lydelse gäller allttjämt i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

13 Förslag till**Lag om ändring i väglagen (1971: 948)**

Häri genom föreskrivs i fråga om väglagen (1971: 948) dels att i 2, 5, 6, 11, 14, 18, 22, 29, 74 och 75 §§ samt punkterna 4 och 11 övergångsbestämmelserna till lagen ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form, dels att 72 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

72 §

Uppföres byggnad eller *utföres* ledningsarbete i strid mot 43, 44, 47 eller 48 § eller mot föreskrift eller förbud som meddelats med stöd av 43, 44 eller 47–49 §, *kan överexekutor* meddela handräckning för att åstadkomma rättelse. I fråga om sådan handräckning gäller *samma regler som för handräckning enligt 191 § utsökningslagen (1877:31 s. 1)*.

Bryter någon mot förbud i 43, 45–48 eller 54 § eller mot föreskrift eller förbud som meddelats med stöd av 43 eller 45–48 § och är det ej fråga om byggnads uppförande, *kan utmätningssmannen* föranstalta om rättelse.

Efterkommes ej föreläggande enligt 52 §, skall *utmätningssmannen* på anmodan av länsstyrelsen ombesörja att åtgärd vidtages.

Uppförs byggnad eller *utförs* ledningsarbete i strid mot 43, 44, 47 eller 48 § eller mot föreskrift eller förbud som meddelats med stöd av 43, 44 eller 47–49 §, *får tingsrätten* meddela handräckning för att åstadkomma rättelse. I fråga om sådan handräckning finns *bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1980:000)*.

Bryter någon mot förbud i 43, 45–48 eller 54 § eller mot föreskrift eller förbud som meddelats med stöd av 43 eller 45–48 § och är det ej fråga om byggnads uppförande, *får kronofogdemyndigheten* föranstalta om rättelse.

Efterkoms ej föreläggande enligt 52 §, skall *kronofogdemyndigheten* på anmodan av länsstyrelsen ombesörja att åtgärd vidtages.

Polismyndighet skall lämna den handräckning som behövs för vidtagande av åtgärd som avses i 34, 40 och 53 §§.

Denna lag träder i kraft den . . . 72 § i sin äldre lydelse gäller allttjämt i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

14 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971: 1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten

Häri genom föreskrivs att 9 § lagen (1971: 1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Har någon begått gärning som avses i 5 §, kan överexekutor meddela handräckning för att åstadkomma rättelse. I fråga om sådan handräckning gäller samma regler som för handräckning enligt 191 § utsokningslagen (1877: 31 s. 1).

Berörs allmänna intressen, får ansökan om handräckning göras av den myndighet som ärendet angår.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

Föreslagen lydelse

9 §

Har någon begått gärning som avses i 5 §, får tingsrätten meddela handräckning för att åstadkomma rättelse. I fråga om sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1980: 000).

Denna lag träder i kraft den . . . 9 § i sin äldre lydelse gäller allttjämt i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

15 Förslag till

Lag om ändring i gruvlagen (1974: 342)

Häri genom föreskrivs att 4 kap. 36 § och 11 kap. 2 § gruvlagen (1974: 342) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Försummar den ersättningskyldige att inom föreskriven tid betala eller nedsätta ersättning, skall länsstyrelsen på begäran av den ersättningsberättigade låta uttaga beloppet jämte ränta. Länsstyrelsen kan också efter bergmästarens hörande förordna att gruvarbetet skall inställas till dess ersättningen erlagts eller uttagits.

Föreslagen lydelse

4 kap.

36 §

Nuvarande lydelse

I fråga om uttagande av ersättning jämte ränta skall bestämmelserna i *utsökningslagen* (1877:31 s. 1) om verkställighet av lagakraftträdande dom i *tvistemål, varigenom betalningsskyldighet blivit någon ålagd, äga motsvarande tillämpning.*

Föreslagen lydelse

I fråga om uttagande av ersättning jämte ränta *tillämpas* bestämmelserna i *utsökningsbalken* om verkställighet av lagakraftägande dom.

11 kap.

2 §

Påbörjas undersökningsarbete i strid med 3 kap. 1 § andra stycket eller *utföres* anläggning i strid med 3 kap. 2 § andra stycket, får *överexekutor* på ansökan av den som äger eller innehar marken förordna att arbetet skall inställas eller att anläggningen skall tagas bort på inmutarens bekostnad.

Åsidosättes förbud som bergmästaren meddelat enligt 6 kap. 5 § andra stycket, *kan överexekutor* på ansökan av bergmästaren meddela handräckning för att åstadkomma rättelse.

I fråga om åtgärd av *överexekutor* enligt första eller andra stycket gäller *samma regler som för handräckning* enligt 191 § *utsökningslagen* (1877:31 s. 1).

Påbörjas undersökningsarbete i strid med 3 kap. 1 § andra stycket eller *utförs* anläggning i strid med 3 kap. 2 § andra stycket, får *tingsrätten* efter ansökan om *handräckning* av den som äger eller innehar marken förordna att arbetet skall inställas eller att anläggningen skall tagas bort på inmutarens bekostnad.

Åsidosätts förbud som bergmästaren meddelat enligt 6 kap. 5 § andra stycket, *får tingsrätten* på ansökan av bergmästaren meddela handräckning för att åstadkomma rättelse.

I fråga om åtgärd *som avses* i första eller andra stycket *finns bestämmelser* i 17 § *handräckningslagen* (1980:000).

Denna lag träder i kraft den . . . 11 kap. 2 § i sin äldre lydelse gäller alltså i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

16 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 890) om vissa mineralfyndigheter

Härigenom föreskrivs att 42 § lagen (1974: 890) om vissa mineralfyndigheter skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Påbörjas undersökningsarbete utan att säkerhet ställts enligt vad

Föreslagen lydelse

42 §

Påbörjas undersökningsarbete utan att säkerhet ställts enligt vad

Nuvarande lydelse

som föreskrives i 20 § andra stycket eller 32 § fjärde stycket eller *utföres* anläggning i strid med 15 § andra stycket, 22 § andra stycket eller 32 § fjärde stycket, får *överexekutor* på ansökan av den som äger eller innehar marken förordna att arbetet skall inställas eller att anläggningen skall *tagas* bort på undersökarens bekostnad.

Åsidosättes förbud som statens industriverk meddelat enligt 43 § andra stycket, får *överexekutor* på ansökan av industriverket meddela handräckning för att åstadkomma rättelse.

I fråga om åtgärd av *överexekutor* enligt första eller andra stycket gäller samma regler som för handräckning enligt 191 § utsökningslagen (1877:31 s. 1).

Föreslagen lydelse

som föreskrivs i 20 § andra stycket eller 32 § fjärde stycket eller *utförs* anläggning i strid med 15 § andra stycket, 22 § andra stycket eller 32 § fjärde stycket, får *tingsrätten* på ansökan av den som äger eller innehar marken förordna att arbetet skall inställas eller att anläggningen skall *tas* bort på undersökarens bekostnad.

Åsidosätts förbud som statens industriverk meddelat enligt 43 § andra stycket, får *tingsrätten* på ansökan av industriverket meddela handräckning för att åstadkomma rättelse.

I fråga om åtgärd som *avses* i första eller andra stycket *finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1980:000)*.

Denna lag träder i kraft den . . . 42 § i sin äldre lydelse gäller alltså i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

17 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1976:666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.**

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976:666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.

dels att i 13 § ordet "överexekutor" skall bytas ut mot "tingsrätten",
dels att 8 och 14 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

8 §

Fråga om byggnadsavgift och särskild avgift prövas av byggnadsnämnden.

Fråga om tilläggsavgift prövas av allmän domstol på talan av allmän åklagare. Talan får väckas endast om byggnadsnämnden har begärt det. I fråga om sådan talan *skall* bestämmelserna i rättegångsbalken om åtal för brott, på vilket ej kan följa svårare straff än böter, och om kvarstad *och skingringsförbud* i brottmål *äga motsvarande tillämpning*.

Fråga om tilläggsavgift prövas av allmän domstol på talan av allmän åklagare. Talan får väckas endast om byggnadsnämnden har begärt det. I fråga om sådan talan *tillämpas* bestämmelserna i rättegångsbalken om åtal för brott, på vilket ej kan följa svårare straff än böter, och om kvarstad i brottmål.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

14 §

Ansökan om handräckning får göras av byggnadsnämnden och, i fall som avses i 13 § 5, av allmän åklagare. *I övrigt gäller i fråga om handräckning samma bestämmelser som för handräckning enligt 191 § utsökningslagen (1877:31 s. 1).*

Ansökan om handräckning får göras av byggnadsnämnden och, i fall som avses i 13 § 5, av allmän åklagare. *Beträffande sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1980:000).*

Denna lag träder i kraft den Äldre bestämmelser gäller alltjämt i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

18 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledning**

Härigenom föreskrivs att 21 § lagen (1978:160) om vissa rörledning skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

21 §

Åsidosättes förbud som statens industriverk har meddelat enligt 20 § andra stycket, får överexekutor på ansökan av industriverket meddela handräckning för att åstadkomma rättelse.

I fråga om åtgärd av överexekutor enligt första stycket skall reglerna om handräckning i 191 § utsökningslagen (1877:31 s. 1) tillämpas.

Åsidosätts förbud som statens industriverk har meddelat enligt 20 § andra stycket, får tingsrätten på ansökan av industriverket meddela handräckning för att åstadkomma rättelse.

I fråga om handräckning som avses i första stycket finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1980:000).

Denna lag träder i kraft den 21 § i sin äldre lydelse gäller alltjämt i fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt hos överexekutor.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1980-05-23

Närvarande: f. d. justitierådet Edling, justitierådet Brundin, regeringsrådet Ericsson och justitierådet Nordenson.

Enligt utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 28 juni 1979 har regeringen på hemställan av statsrådet Sven Romanus beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. handräckningslag,
2. lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808),
3. lag om ändring i jordabalken,
4. lag om ändring i bostadsrättslagen (1971: 479),
5. lag om ändring i lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden,
6. lag om ändring i vattenlagen (1918: 523),
7. lag om ändring i lagen (1939: 608) om enskilda vägar,
8. lag om ändring i lagen (1942: 350) om fornminnen,
9. lag om ändring i lagen (1960: 690) om byggnadsminnen,
10. lag om ändring i lagen (1963: 537) om gravrätt m. m.,
11. lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822),
12. lag om ändring i miljöskyddslagen (1969: 387),
13. lag om ändring i väglagen (1971: 948),
14. lag om ändring i lagen (1971: 1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten,
15. lag om ändring i gruvlagen (1974: 342),
16. lag om ändring i lagen (1974: 890) om vissa mineralfyndigheter,
17. lag om ändring i lagen (1976: 666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.,
18. lag om ändring i lagen (1978: 160) om vissa rörledningar.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Peter Löfmarck.

I samband med granskningen av dessa förslag tar lagrådet även upp frågan i vad mån förslaget till handräckningslag påkallar ändring i det förslag till utsökningsbalk (UB), över vilket lagrådet avgav yttrande den 28 mars 1980.

Vissa av de nu remitterade förslagen avser lagändringar föranledda av förslaget till UB. Dessa förslag behandlas ej i detta sammanhang utan kommer att granskas i samband med att lagrådet yttrar sig över förslag till övrig följdlagstiftning till UB.

De remitterade förslagen föranleder följande yttrande av lagrådet:

Allmänna synpunkter

Den nu föreslagna handräckningslagen är föranledd av att enligt förslaget till utsökningsbalk de exekutionsrättsliga uppgifter som för närvarande åvilar överexekutor skall överföras till kronofogdemyndigheterna och att i samband därmed överexekutorsinstitutionen skall avskaffas. Detta innebär, att också de uppgifter att pröva ansökningar om avhysning eller annan handräckning som nu enligt 191 och 192 §§ UL ankommer på överexekutor måste överföras till annan myndighet. Enligt förslaget skall dessa uppgifter i framtiden fullgöras av tingsrätt. I det hänseendet överensstämmer förslaget med vad som föreslogs i den promemoria "Summarisk process" (Ds Ju 1977: 5) som ligger till grund för lagrådsremissen. I likhet med flertalet av de remissinstanser som yttrade sig över promemorieförslaget anser lagrådet en sådan ordning vara lämplig och ändamålsenlig.

Ansökningar om avhysning eller annan handräckning enligt UL prövas av överexekutor i ett summariskt, skriftligt förfarande och leder regelmässigt utan nämnvärd tidsutdräkt till ett avgörande. Mot överexekutors utslag kan – vare sig ansökningen bifalls eller inte – anföras besvär i hovrätt. I hovrätten handläggs mål av dessa slag enligt bestämmelserna om besvärsmål i 52 kap. RB. Också hovrättsprocessen är sålunda i princip skriftlig, och även i denna instans är prövningsförfarandet summariskt. Detsamma gäller prövningen i högsta domstolen. Hovrätten och högsta domstolen kan, innan ett mål avgörs där, förordna att vidare verkställighet enligt överklagat utslag tills vidare inte skall få ske, s. k. inhibition. Utslag i mål om avhysning eller annan handräckning enligt UL vinner inte rättskraft och utgör således inte hinder för någondera parten att anhängiggöra talan i saken vid domstol i vanlig civilprocess.

Vid tingsrätt kan anspråk på betalning av penningfordringar för närvarande prövas i summarisk skriftlig process enligt lagsökningslagen. För denna prövning anvisar lagen två skilda processformer, benämnda lagsökning och betalningsföreläggande. Innehavare av penningfordran kan använda sig av den summariska processen enligt lagsökningslagen i stället för att väcka talan genom stämning i vanlig civilprocess. Förfarandet enligt lagen är emellertid inte helt fristående i förhållande till den ordinära processen. Det kan sålunda komma att övergå i ordinär rättegång. Detta kan ske bl. a. därigenom att gäldenär, som är missnöjd med rättens avgörande enligt lagsökningslagen, söker återvinning hos tingsrätten, som där efter inleder en handläggning av målet enligt de allmänna rättegångsreglerna för tvistemål i RB. Att märka är emellertid att tingsrättens avgörande i mål om lagsökning mot vilket återvinning ej söks tar åt sig rättskraft på samma sätt som dom i tvistemål vilken ej överklagas.

I den nyssnämnda promemorian lades fram ett förslag till en ny lagsökningslag, avsedd att ersätta såväl den nu gällande lagsökningslagen som reglerna i 191 och 192 §§ UL. Enligt detta förslag skulle lagsökning således

kunna ske vid tingsrätt dels för utfående av fordran i pengar dels för avhysning och viss annan handräckning. Lagsökning för handräckning föreslogs dock följa delvis andra regler än lagsökning för fordran. Förfarandet vid lagsökning för handräckning var i väsentliga hänseenden utformat efter mönster av det nuvarande handräckningsförfarandet hos överexekutor. För regleringen av lagsökning för fordran tjänade nuvarande lagsökningsinstitut som förebild. Detta innebar, att rådande principiella skillnader i förfarandet mellan handräckningsprocessen och lagsökningsprocessen behölls. Enligt förslaget skulle sålunda part i mål om lagsökning för handräckning kunna fullfölja talan mot tingsrättens utslag genom besvär i hovrätten. I mål om lagsökning för fordran föreslogs rättsmedlet vara återvinning hos tingsrätten. Förslaget innebar i konsekvens härmed, att enbart utslag i mål om lagsökning för fordran tillerkändes rättskraft.

Promemoriaförslaget vann i sina huvuddrag remissinstansernas gillande.

I remissprotokollet erinrar föredragande statsrådet om att frågan om en översyn av den summariska betalningsprocessen länge har varit aktuell men att hittills framlagda reformförslag inte har lett till någon lagstiftning. Föredraganden understryker emellertid, att lagsökningslagen framstår som tämligen ålderdomlig och knappast fyller de krav som bör ställas på en modern processrättslig lagstiftning. Samtidigt nämner han, att rättegångsutredningen, som för närvarande ser över rättegångsförfarandet vid allmän domstol, också överväger i vad mån en samordning av den summariska processen med det vanliga rättegångsförfarandet enligt RB är möjlig. Det är enligt föredraganden lämpligt att resultatet av utredningens arbete avvakts innan ställning tas till hur den summariska processen slutligt bör utformas. Behovet av en reform av den summariska betalningsprocessen kan enligt föredraganden inte anses så överhängande att inte översynen skulle kunna anstå ytterligare någon tid.

Beträffande handräckningsmålen ligger saken, anför föredraganden, anorlunda till. Han konstaterar att överexekutorsinstitutionen föreslås upphöra i samband med UB:s ikraftträdande och att nya lagregler om handläggning av handräckningsmålen måste komma till stånd och träda i kraft samtidigt som UB. Under hänvisning härtill uttalar föredraganden, att förevarande lagstiftningsärende bör begränsas till vad som påkallas av att överexekutorsinstitutionen skall upphöra. I fråga om mål angående kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd, vilka – utöver mål enligt 191 och 192 §§ UL – nu handläggs av överexekutor, finner föredraganden, att de också bör föras över till domstol men att frågan hur dessa mål skall inordnas i domstolsprocessen inte bör tas upp i detta sammanhang utan först i samband med övrig följdlagstiftning till UB. Föredraganden föreslår i enlighet härmed, att lagstiftningsåtgärderna nu begränsas till att gälla de mål som avses i 191 och 192 §§ UL. Slutligen framhåller föredraganden, att den ståndpunkt han sålunda har intagit i fråga om den nu aktuella lagstiftnings omfattning innebär, att det framlagda förslaget till handräckningslag i

viss mån får ses som ett provisorium och att andra lösningar senare kan komma att väljas än dem som föreslås nu.

Lagrådet kan för sin del i allt väsentligt ansluta sig till vad föredraganden sålunda har anfört. Lagrådet delar uppfattningen att den nu aktuella lagstiftningen, i avvaktan på resultatet av den pågående utredningen rörande såväl den allmänna civilprocessens som den summariska betalningsprocessens utformning, bör begränsas till vad som för handräckningsmalens vidkommande påkallas av att överexekutorsinstitutionen skall avskaffas. Den behövliga lagregleringen bör ses som ett provisorium, vilket kan komma att följas av andra lösningar.

Vid en provisorisk lagstiftning med detta begränsade syfte kan någon mera definitiv ställning självfallet inte tas till hur den summariska handräckningsprocessen skall vara utformad. I rådande läge bör lagstiftningen ges ett sådant innehåll att den inte onödigtvis föregriper pågående utredningsarbete och därmed försvårar en framtida förutsättningslös prövning av alternativa lösningar. Dessa omständigheter talar för att enbart sådana sakliga ändringar görs i gällande regelsystem som påkallas av att ändring sker i fråga om vilket organ som skall anförtros handläggningen av handräckningsmålen. Väsentliga sakliga ändringar i övrigt i systemet bör sålunda vidtas bara om starka skäl föreligger.

Såvitt lagrådet har sig bekant har den nuvarande handräckningsprocessen inte varit föremål för någon kritik, vare sig i detta ärende eller i annat sammanhang. Enligt uppgifter i remissprotokollet förekom år 1978 drygt 1 600 handräckningsmål enligt 191 § och omkring 18 600 mål om vräkning enligt 192 § UL. Denna processform utnyttjas alltså för närvarande i stor omfattning. Det allmänna intrycket är, att förfarandet betraktas som en enkel, snabb och billig väg att få en handräckningsåtgärd till stånd. Härtill bidrar sannolikt, att förfarandet inte i något skede är knutet eller kan knytas till den allmänna domstolsprocessen. Förfarandet blir härigenom skriftligt och summariskt i alla instanser. Att avgörandena i processen som följd härav inte har kunnat tilläggas rättskraft torde inte uppfattas som en brist i systemet, eftersom processen är inriktad på de klara fallen.

Sammanfattningsvis kan alltså konstateras, att handräckningsprocessen i nuvarande utformning fungerar tillfredsställande och väl fyller ett behov. Erfarenheterna av gällande ordning torde i vart fall inte kunna åberopas som skäl för att handräckningsprocessen genom nu förevarande provisoriska lagstiftning bör ges en principiellt ändrad utformning.

Det remitterade förslaget till handräckningslag innebär emellertid en betydligt mer vittgående reform än som kan anses vara förenligt med lagstiftningens provisoriska karaktär och begränsade syfte. Den principiellt viktigaste ändringen i förhållande till rådande ordning består i att handräckningsprocessen, i likhet med vad som gäller för lagsökning enligt gällande lagsökningslag, knyts till den allmänna rättegångsordningen. Enligt förslaget skall sålunda rättsmedlet mot tingsrättens utslag inte vara

besvär i hovrätt utan återvinning hos tingsrätten och bifallande utslag i konsekvens härmed tillerkännas rättskraft.

Det inger enligt lagrådets mening betänkligheter att nu genomföra en principiellt sett så vittgående reform som den föreslagna. Betänkligheterna framträder med särskild styrka i betraktande av att förslaget innebär en avvikelse från promemoriaförslaget och att de remissinstanser som hade att yttra sig över innehållet i promemorian saknade anledning att närmare ta ställning till en reform av den innebörd som det remitterade förslaget avser.

Under hänvisning till vad som nu har anförts finner lagrådet, att det remitterade förslaget inte utan omarbetning bör läggas till grund för lagstiftning.

Enligt lagrådets mening bör den provisoriska lagstiftningen rörande avhysning och annan handräckning utformas så, att den i sak nära ansluter till den nuvarande regleringen. Väsentligen bör den nya lagstiftningen gå ut endast på att överföra de uppgifter som nu enligt 191 och 192 §§ UL åvilar överexekutor till tingsrätt. Därvid bör handräckningsprocessen utformas som en särskild, från ordinär rättegång fristående processform, vilken – i överensstämmelse med vad som nu gäller – inte leder till några rättskraftiga avgöranden. Det kan inte ses som någon genomgripande omvälvning att det läggs på domstol att företa en sådan rent summarisk prövning av ett civilt anspråk. I själva verket skall även enligt förslaget en sådan ordning gälla i vissa fall då handräckning skall ske enligt särskild föreskrift i annan lagstiftning; jfr 17 § i förslaget.

Den omarbetning av förslaget som krävs för att bringa det i överensstämmelse med lagrådets uppfattning om lagstiftningens innehåll är från sakliga synpunkter förhållandevis ingripande. Men lagtekniskt sett fordras inte särskilt omfattande ändringar i förslaget. Lagrådet kommer, efter att ha granskat de särskilda bestämmelserna i förslaget, att framlägga ett fullständigt förslag till lagtext.

Innan lagrådet övergår till en sådan granskning vill lagrådet ta upp vissa frågor av principiell natur. Lagrådet behandlar först frågan om forum i summarisk process.

En prövning av frågan vilka tingsrätter som skall vara behöriga att uppta handräckningsmål är påkallad oavsett om målen behandlas på sätt förslaget förutsätter eller i den ordning lagrådet förordar. Men de processuella skillnaderna kan medföra att lösningen av forumfrågan ej görs lika i de båda fallen. Eftersom förslaget inte stannar vid att ge regler om forum i handräckningsmål utan reglerar även frågan om forum i mål enligt lagsökningslagen, behandlar lagrådet forumfrågan i dess helhet i ett sammanhang.

Handräckningsmålen avser till övervägande del avhysning från fast egendom eller andra sådana tvister om arrende, hyra eller bostadsrätt som ej ankommer på arrende- eller hyresnämnds prövning. För närvarande

skall tvister av denna art, när de anhängiggörs vid domstol, upptas av den tingsrätt som är fastighetsdomstol. Denna ordning skall emellertid enligt förslaget inte gälla, när sådana tvister i fortsättningen handläggs av domstol såsom handräckningsmål, utan förslaget innebär, att tvisterna i dessa fall skall prövas vid fastighetsforum. Men om återvinning söks och tvisten därmed skall handläggas i vanlig rättegång gäller enligt förslaget, att målet skall överflyttas till fastighetsdomstol. Den sålunda föreslagna ordningen skall enligt förslaget gälla också när tvister av detta slag prövas i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande. I sistnämnda hänseende innebär förslaget en ändring i gällande rätt.

Fastighetsdomstol är för närvarande behörig att uppta mål – fastighetsmål – i ganska betydande utsträckning. Som framgår av remissprotokollet har kritik riktats mot gällande bestämmelser, som förmenas ge fastighetsdomstol ett alltför vidsträckt kompetensområde. Lagrådet har förståelse för denna kritik; flera grupper av tvister som nu måste handläggas som fastighetsmål är säkerligen inte av den natur att de inte kan bedömas av tingsrätt i vanlig sammansättning. Föredragande statsrådet framhåller också, att handläggningen av mål om krav på hyra eller arrende inte torde kräva någon särskild sakkunskap i eller erfarenhet av fastighetsförhållanden. Det är också troligt, att flertalet sådana kravmål tas upp till behandling i summarisk form. Trots nu angivna förhållanden ifrågasätter lagrådet om de nuvarande reglerna bör ändras i detta sammanhang.

I remissprotokollet framhålls, att den allmänna frågan om fastighetsdomstols kompetens inte kan lösas nu utan att saken måste tas upp i samband med den pågående översynen av hyres- och arrendelagstiftningen. Att förslaget trots denna allmänna inställning innefattar en låt vara partiell men ganska omfattande reform, som dessutom avviker från det av flertalet remissinstanser godtagna promemoriaförslaget, motiveras inte närmare. Föredragande statsrådet säger i stort sett endast, att när det gäller mål enligt den föreslagna handräckningslagen frågan bör lösas redan nu och att övervägande skäl talar för att frågan om forum i mål enligt lagsökningslagen om bl. a. hyra och arrende tas upp samtidigt. Därjämte påpekar han, att koncentrationen av mål till fastighetsdomstol medför organisatoriska svårigheter för vissa tingsrätter, medan behovet av personalförstärkningar kan begränsas om målen fördelas på samtliga tingsrätter.

Enligt lagrådets mening bör emellertid forumfrågan inte lösas ur en sådan mera snäv synvinkel. Avgörande bör i första hand vara, inte forumregelns inverkan på domstolarnas inbördes arbetsbelastning, utan vilka domstolar som är bäst ägnade att pröva målen i fråga. Från denna utgångspunkt framstår det som betänkligt att utan närmare utredning vidta en partiell reform, som kan föregripa en samlad lösning av frågan om forum för sådana mål som nu hänförs till fastighetsmål. Det förtjänar framhållas, att förslaget har ett helt annat principiellt synsätt än det som anlades när speciella forumregler för fastighetsmål infördes för omkring tio år sedan.

Då ansågs, att tvister om arrende, hyra och bostadsrätt över lag var av så särpräglad beskaffenhet att de undantagslöst borde upptas vid specialfora. Att göra undantag för mål som behandlades i summarisk ordning var främmande: tvärtom nämnde departementschefen uttryckligen, att forumreglerna skulle gälla också i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande (NJA II 1968 s. 385). I rättspraxis har också fästs särskild vikt vid att reglerna om måls behandling vid fastighetsdomstol upprätthålls (NJA I 1979 s. 107).

Att liksom förslaget låta domstolskompetensen vara beroende av, ej tvistens grund, utan formen för dess handläggning medför uppenbara svårigheter. Om den summariska processen skall övergå i ordinär rättegång, kan det nämligen bli nödvändigt att överflytta målet från den domstol där det upptagits till annan domstol med speciell behörighet. Enligt förslaget gäller också att i sådana fall mål om arrende, hyres- eller bostadsrätt skall överföras till tingsrätt som är fastighetsdomstol. En sådan uppdelning av processen på skilda domstolar åstadkommer olägenheter i skilda hänseenden. Förutom administrativt besvär kan denna ordning med byte av domstolar medföra svårigheter för parterna. Härtill kommer, att ett överflyttande av målet från den ena domstolen till den andra kan uppfattas som om den senare domstolen, ehuru sidoordnad med den förra, dock intar en överordnad ställning. Processlagberedningen uttalade sig på sin tid emot en sådan ordning (se NJA II 1943 s. 117). En överflyttning av mål mellan olika domstolar förutsätter också en betydligt mer ingripande och komplicerad lagreglering än den förslaget innehåller: härtill återkommer lagrådet vid behandlingen av 14 § i förslaget till handräckningslag.

Nu angivna nackdelar kan självfallet undvikas, om ett mål som har handlagts i summarisk väg vid viss tingsrätt får, då målet skall övergå i vanlig rättegång, prövas av samma tingsrätt, även om denna inte är fastighetsdomstol och följaktligen enligt annars gällande regler inte är behörig att pröva tvisten. Mot en sådan lösning talar emellertid med styrka, att kompetensfrågan skulle bli beroende av sättet för ett måls anhängiggörande; den part som väljer att anhängiggöra sin talan i summarisk väg kan få denna talan prövad i ordinär rättegång vid tingsrätt som ej är fastighetsdomstol, medan den som väljer stämningvägen måste vända sig till fastighetsdomstolen.

På grund av det anförda kan lagrådet inte tillstyrka, att tvister om arrende, hyra eller bostadsrätt, när de behandlas i en summarisk process som kan direkt övergå i ordinär rättegång, förläggas till annan domstol än den som har att uppta sådan tvist efter stämning.

För handräckningsmälens del kommer forumfrågan i ett helt annat läge, om lagrådets förslag till handräckningsprocess genomförs. Dessa mål kommer då att handläggas i ett sammanhållet, strängt summariskt förfarande, som är helt skilt från den vanliga civilprocessen, och rättskraft skall inte tillkomma avgörandet. Med denna lösning möter inte något hinder mot att

frigöra fastighetsdomstolarna från behandlingen av dessa mål och låta målen upptas av tingsrätt enligt de allmänna forumreglerna i RB. En sådan reglering av forumfrågan för handräckningsmålens del medför, att det i förevarande sammanhang saknas anledning att ompröva forumreglerna i lagsökningslagen.

En annan betydelsefull fråga gäller de speciella handräckningsregler som finns i lagstiftning utanför UL. Enligt förslaget skall den befogenhet att meddela handräckning som enligt sådana regler tillkommer överexekutor – liksom överexekutors befogenhet enligt UL – överflyttas till domstol. Lagrådet har inte någon principiell erinran häremot. Införandet av en handräckningslag med ett mer vidsträckt tillämpningsområde än 191 och 192 §§ UL aktualiserar emellertid frågan om och i vad mån en särreglering, som tar sikte på vissa speciella situationer, är erforderlig vid sidan av handräckningslagen. Frågan är självfallet beroende av hur handräckningslagens tillämpningsområde bestäms. Eftersom det remitterade förslaget avgränsar tillämpningsområdet till fall då förlikning är tillåten, är det tydligt att vissa specialregler fordras för handräckningsåtgärder av offentligrättslig natur. Men i åtskilliga av de fall som speciellt har reglerats är det fråga om sådana tvister som kan vara föremål för förlikning. Som exempel kan pekas på bestämmelserna om handräckning i 12 kap. 27 § JB och 29 § tredje stycket bostadsrättslagen. En viss dubbelreglering blir alltså följden. En effekt av detta blir, med det remitterade förslaget, att det i enskilda fall kan vara ovisst huruvida rättsmedlet skall vara återvinning eller besvär och om avgörandet skall ta åt sig rättskraft eller ej. Med lagrådets förslag, som innebär att en och samma processordning alltid skall tillämpas, inträder inte några sådana olägenheter.

Frågan i vilken utsträckning det är nödvändigt att vid sidan av handräckningslagen ha särskilda regler om befogenhet för tingsrätt att meddela handräckning har inte närmare berörts i remissprotokollet. De där föreslagna ändringarna i de olika lagarna betraktas i stort sett endast som jämkningar betingade av att överexekutors handräckningsbefogenheter överflyttas till domstol. Någon utredning har inte föregått, och lagrådet saknar alltså underlag för en mer ingående bedömning av frågan. Med hänsyn till att den nya handräckningslagstiftningen får provisorisk karaktär anser sig lagrådet likväl inte böra motsätta sig att endast de nu föreslagna ändringarna i det rådande systemet genomförs. Lagrådet utgår emellertid härvid från, att hithörande frågor blir prövade i anslutning till att den summariska domstolsprocessen får sin slutliga utformning.

I åtskilliga av de remitterade lagförslagen har vidtagits vissa ändringar som inte har samband med frågan om tingsrätts befogenhet att besluta om handräckning utan är en följd av den nya utsökningslagstiftningen. Flertalet av dessa ändringar är av formell natur, men några av dem aktualiserar frågor av principiell betydelse.

Enligt flera av de lagar varom nu är fråga har utmättningsman befogenhet

att i vissa situationer vidta handräckningsåtgärd, antingen på anmodan av länsstyrelsen (106 § andra stycket lagen om enskilda vägar m. fl. lagrum) eller efter eget bedömande (13 kap. 9 § vattenlagen och 72 § andra stycket väglagen). Bestämmelsen i 13 kap. 9 § vattenlagen ger dessutom utmättningsman befogenhet att ta ut kostnaden för handräckningsåtgärden av den försumlige. Enligt förslaget skall dessa utmättningsmans befogenheter överföras på kronofogdemyndighet. Regleringen innebär, att i vissa fall länsstyrelsen äger fatta beslut om handräckning och föranstalta om beslutets verkställighet genom kronofogdemyndigheten medan i andra fall denna myndighet själv kan, utan stöd av någon exekutionstitel, vidta handräckningsåtgärd och – i ett fall – även utta kostnaden härför. I vad mån denna reglering vid sidan av UB och handräckningslagen är erforderlig och huru den låter sig förena med UB:s verkställighetssystem är en fråga som hör nära samman med följdlagstiftningen till balken i övrigt. Detsamma gäller frågan hur den enligt expropriationsrättslig lagstiftning gällande ordningen för uttagande av ersättning som inte betalas i rätt tid (jfr förslaget till ändring av 4 kap. 36 § gruvlagen) förhåller sig till UB:s verkställighetsregler. Granskningen av förslaget i nu angivna delar kommer därför enligt vad lagrådets ledamöter samfällt har bestämt att verkställas av den avdelning av lagrådet som har att yttra sig över förslaget till följdlagstiftning till UB.

I enlighet härmed lämnar lagrådet i detta yttrande åt sidan förslagen till ändring i 10 och 36 §§ lagsökningslagen, 36 § bostadsrättslagen, 9 kap. 22 §, 11 kap. 83 § samt 13 kap. 9 och 17 §§, allt vattenlagen, 40 § fjärde stycket och 106 § andra stycket lagen om enskilda vägar, 39 § andra stycket naturvårdslagen, 47 § tredje stycket miljöskyddslagen, 72 § andra och tredje styckena väglagen, 4 kap. 36 § andra stycket gruvlagen och 8 § andra stycket lagen om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m. ävensom de övergångsregler som hänför sig till dessa lagrum.

Beträffande de särskilda bestämmelserna i de remitterade lagförslagen – med nyss angivna undantag – får lagrådet anföra följande.

Förslaget till handräckningslag

1 § Förslaget innebär, i jämförelse med 191 och 192 §§ UL, en viss utvidgning av tillämpningsområdet för handräckning. I vart fall med lagrådets utformning av processordningen, där avgörandet inte vinner rättskraft, torde hinder inte föreligga mot utvidgningen.

Med den nuvarande regleringen av handräckningsförfarandet har yppats tvekan huruvida inom den ram som 191 och 192 §§ UL uppdrar överexekutor är behörig att uppta varje yrkande som kunnat prövas av domstol i den för tvistemål föreskrivna ordningen (JO 1977/78 s. 276 f; jfr prop. 1967: 107). I och med att överexekutors befattning med handräckningsmål flyttas till domstol förfaller denna frågeställning; i samma mån som dom-

stolen kan i tvistemål pröva ett sådant yrkande om fullgörelse som avses i förevarande paragraf kan den självfallet pröva motsvarande yrkande i handräckningsväg.

Den begränsning av lagens tillämpningsområde som åsyftas med bestämmelsen i paragrafens andra stycke torde böra uttryckas så, att lagen ej gäller, om tvist angående förpliktelsen enligt särskild föreskrift skall upp-
tattas av annan domstol än tingsrätt.

2 och 16 §§ Vid sin behandling av frågan om behörig domstol för prövning av handräckningsmål utgår föredragande statsrådet från att de forumregler som enligt RB eller annan lagstiftning gäller för tvistemål skall tillämpas också i fråga om handräckningsmålen. Av hans uttalanden i remissprotokollet framgår emellertid, att som allmänt undantag skall gälla att fastighetsdomstol inte i något fall skall vara laga domstol i handräckningsmål; detsamma torde avses gälla beträffande vattendomstol.

Föredraganden uppehåller sig i detta sammanhang särskilt vid frågan om behörig domstol för prövning i handräckningsmål av arrende-, hyres- och bostadsrättstvister. Sådana tvister skall för närvarande enligt särskilda föreskrifter i 8 kap. 32 § JB, 12 kap. 71 § JB, 17 § lagen om fiskearrende resp. 77 § bostadsrättslagen, jämförda med 10 kap. 10 § första stycket sista meningen och 17 § första stycket RB, tas upp av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen, såvida inte tvisten ankommer på arrende- eller hyresnämnds prövning. Föredraganden förordar i enlighet med vad nyss sagts, att dessa föreskrifter inte skall tillämpas, när tvist av angivet slag skall prövas enligt handräckningslagen, och att i sådana fall i stället skall gälla bestämmelserna i 10 kap. 10 § första stycket RB om s. k. fastighetsforum.

Lagrådet har på tidigare anförda skäl funnit sig inte kunna tillstyrka att tvister av nu angivet slag, när de behandlas i en summarisk process som kan direkt övergå i ordinär rättegång, förläggs till annan domstol än fastighetsdomstol. Om emellertid lagrådets förslag i fråga om handräckningslagens utformning godtas, bör handräckningsmål av detta slag, såsom lagrådet tidigare har uttalat, upptas av tingsrätt som är fastighetsforum. Lagrådets förslag aktualiserar således lika väl som det remitterade förslaget frågan hur en sådan ordning lagtekniskt skall åstadkommas.

Problemet har i det remitterande förslaget lösts på det sättet att till huvudregeln i förevarande paragraf av innebörd, att beträffande laga domstol i handräckningsmål skall gälla vad som är föreskrivet om tvistemål, knyts en undantagsbestämmelse, enligt vilken de särskilda föreskrifterna om laga domstol i arrende-, hyres- eller bostadsrättstvister inte skall tillämpas i mål enligt handräckningslagen. Samtidigt föreslås, att i de nyss angivna lagrum som innehåller dessa särskilda forumbestämmelser – dock ej i 17 § lagen om fiskearrende – tas in en erinran om att det i handräckningslagen (och lagsökningslagen) finns bestämmelser beträffande laga domstol i arrende-, hyres- resp. bostadsrättstvister.

Med hänsyn till den utformning de nu gällande forumreglerna för tvister av förevarande slag har fått kan det emellertid enligt lagrådets mening ifrågasättas, om den föreslagna regleringen verkligen leder till det åsyftade resultatet. Hänvisningen i 2 § handräckningslagen till "de särskilda föreskrifterna om laga domstol" i detta slags tvister kommer otvivelaktigt att omfatta de speciella forumreglerna i JB, lagen om fiskearrende resp. bostadsrättslagen. Med tillämpning av sedvanlig lagtolkningsteknik medför däremot hänvisningen knappast, att undantagsbestämmelsen i 10 kap. 10 § första stycket sista meningen RB inte skulle bli gällande beträffande sådana handräckningsmål som gäller arrende-, hyres- eller bostadsrättstvister; denna undantagsregel kan nämligen knappast anses utgöra någon "särskild föreskrift om laga domstol". Resultatet blir då, att hänvisningen i huvudregeln i förevarande paragraf i förslaget till vad som är föreskrivet om tvistemål kommer att avse endast de allmänna reglerna om tvistemålsforum i 10 kap. RB, dvs. i första hand bestämmelserna i 1–6 §§ i kapitlet, men däremot inte – just på grund av undantagsbestämmelsen i 10 kap. 10 § första stycket sista meningen – reglerna i sistnämnda paragraf om fastighetsforum. Regleringen skulle således leda till att handräckningsmål som gäller arrende-, hyres- eller bostadsrättstvister, i strid mot vad som är åsyftat, i åtskilliga fall skall anhängiggöras vid annan tingsrätt än den som är fastighetsforum.

Som framgår av det nu sagda är det undantagsbestämmelsen i 10 kap. 10 § första stycket RB som utgör hinder mot att välja den lagtekniska lösning som här föreslagits. Denna undantagsbestämmelse – vilken ursprungligen avsåg endast hyrestvister och infördes första gången i samband med 1968 års reform av hyreslagstiftningen – torde emellertid i själva verket numera var obehövlig. Att bestämmelserna i 10 kap. 10 § första stycket RB om fastighetsforum inte skall tillämpas i arrende-, hyres- eller bostadsrättstvister torde med tillräcklig tydlighet framgå av reglerna i 10 kap. 17 § RB sammanställda med de nyss berörda särskilda forumreglerna i JB, lagen om fiskearrende och bostadsrättslagen. Undantagsbestämmelsen i 10 kap. 10 § första stycket RB saknar sålunda självständig betydelse och kan såsom överflödig utgå.

Ett upphävande av denna undantagsbestämmelse måste uppenbarligen föranleda, att även stadgandet i andra stycket av samma paragraf upphävs. Detta stadgande tillkom år 1977 och syftade till att överföra bl. a. tvister rörande skyldighet att betala parkeringsavgift från fastighetsdomstol till tingsrätt som är fastighetsforum. Enligt lagrådets mening kan emellertid denna fråga med fördel direkt regleras i de nyss berörda lagrum i JB som innehåller de speciella forumreglerna för tvister av detta slag. I 8 kap. 32 § och 12 kap. 71 § JB hör således det nuvarande andra stycket ges det innehållet att fastighetsdomstol inte på grund av vad som sägs i första stycket är behörig att uppta tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av nyttjanderätt till mark eller hus eller del av hus för uppställning av fordon,

samtidigt som 10 kap. 10 § andra stycket RB bör upphävas. En sådan lagteknisk lösning har även den fördelen att man undgår att i lagtext beteckna vad som sakligt sett utgör arrende- eller hyrestvister som tvister av annat slag.

Vidtas nu förordade ändringar i 10 kap. 10 § RB. kan forumfrågan för handräkningsmålens del i princip lösas på det sätt som har föreslagits i remissprotokollet. Den bestämmelse i förevarande paragraf av förslaget varigenom handräkningsmål undantas från fastighetsdomstols kompetensområde har emellertid enligt lagrådets uppfattning getts en alltför begränsad räckvidd. Som tidigare framhållits har föredragande statsrådet i remissprotokollet intagit den ståndpunkten att fastighetsdomstol och vattendomstol inte i något fall skall vara laga domstol i handräkningsmål. Fastighetsdomstol har emellertid genom föreskrifter på skilda håll i lagstiftningen tillagts exklusiv behörighet att pröva även andra tvister än sådana som utgör arrende-, hyres- eller bostadsrättstvister. Motsvarande gäller beträffande vattendomstol, som enligt vattenlagen har ett omfattande kompetensområdet. Med det vidsträckta tillämpningsområde som den nya handräkningslagen får kan det inte uteslutas, att lagen kan bli att tillämpa även på sådana tvister. Denna uppfattning delas synbarligen av föredragande statsrådet, som i remissprotokollet har uttalat, att vattenmål och fastighetsmål visserligen bara undantagsvis torde falla under handräkningslagens tillämpningsområde, eftersom talan i sådana mål som regel inte går ut på fullgörelse av annan förpliktelse än betalningsskyldighet, men att i den mån en sådan talan skulle förekomma, det knappast finns någon anledning att föreskriva undantag från tillämpning av handräkningslagen.

Den aktuella undantagsbestämmelsen i handräkningslagen bör således – vare sig man godtar det remitterade förslagens utformning i övrigt eller lagen utformas i enlighet med vad lagrådet förordar – ges det innehållet att de särskilda föreskrifterna om behörighet för fastighetsdomstol eller vattendomstol ej skall tillämpas i mål enligt handräkningslagen.

Det bör tilläggas, att för den händelse det remitterade förslagens ståndpunkt att även mål enligt lagsökningslagen alltid skall tas upp av den tingsrätt som är behörig enligt RB: s forumregler skulle godtas, den nu av lagrådet förordade lagtekniska lösningen bör väljas också för lagsökningslagens del. Det innebär, att i lagsökningslagen bör tas in en undantagsregel motsvarande den som lagrådet har föreslagit för handräkningslagens del.

Enligt det remitterade förslaget skall i de lagrum i JB och bostadsrättslagen som tillägger fastighetsdomstol behörighet att ta upp arrende-, hyres- eller bostadsrättstvist tas in en erinran om forumbestämmelserna i handräkningslagen. I sak finns visserligen inte anledning till erinran mot förslaget i denna del, som tillgodoser ett pedagogiskt ändamål. En sådan lagteknik torde emellertid förutsätta, att motsvarande hänvisningar görs i samtliga de lagar som tillägger fastighetsdomstol behörighet att ta upp vissa slags

tvister samt i vattenlagen; de föreslagna hänvisningarna skulle annars kunna ge upphov till oberättigade motsatsslut. Svårigheterna att överblicka all den lagstiftning som berörs – eller framdeles kan komma att beröras – talar emellertid emot att denna lagteknik används. Trots det otillfredsställande i att sådana specialbestämmelser om laga domstol som det här gäller inte ger upplysning om att deras tillämpningsområde genom bestämmelser i annan lagstiftning är underkastade betydelsefulla inskränkningar, vill lagrådet därför förorda att de föreslagna hänvisningarna utgår. Ges undantagsbestämmelsen i 2 § handräckningslagen den av lagrådet föreslagna utformningen, torde några missförstånd inte kunna uppkomma.

Vad lagrådet sålunda har föreslagit angående reglerna om forum för de nya handräckningsmålen innebär, att tingsrätterna generellt skall tilläggas kompetens att handlägga sådana mål. Det föreligger uppenbarligen varken något behov av särskilda kvalifikationer eller något annat speciellt förhållande som aktualiserar tanken att ge tingsrätt, när den handlägger handräckningsmål, ställningen av specialdomstol, dvs. särskild domstol i RB:s mening. Lagreglerna för handläggningen av målen kan sålunda utformas med utgångspunkt i att fråga är om uppgifter som tillkommer tingsrätten såsom allmän under rätt enligt RB. För rättegången vid allmän domstol gäller reglerna i RB. Balken förutsätter dock, att det kan finnas avvikande regler för vissa mål vid sidan av RB. I den mån sådana regler finns skall de, enligt 4 § andra stycket Rp, gälla i stället för vad som föreskrivs i balken. RB:s regelsystem vilar vidare på uppfattningen att ett mål vid allmän domstol, vilket inte är att hänföra till brottmål enligt RB och ej heller på grund av sakens beskaffenhet skall handläggas enligt särskilda processregler vid sidan av balken, behandlas som tvistemål enligt RB (jfr bl. a. motiven till 20 § Rp).

Det nu sagda innebär att, i den mån särskild bestämmelse om förfarandet i handräckningsmål inte meddelas i förevarande lag, vad som sägs i RB om tvistemål kommer att gälla. Något behov av ett stadgande i lagen av det innehåll som är upptaget i 16 § av det remitterade förslaget föreligger således ej. Ett sådant stadgande kan snarare verka missledande i den meningen att det kunde ge anledning till tolkningen att tingsrätten här vore att uppfatta som särskild domstol (jfr 4 § första stycket Rp). Lagrådet förordar således, att stadgandet i 16 § utgår.

Den sålunda förordade lagtekniken överensstämmer med den som används i lagsökningslagen. I frågan vilka från RB avvikande regler som behövs för att förfarandet i handräckningsmål skall få en önskvärd utformning kan, vid en jämförelse med regleringen i lagsökningslagen, konstateras att denna reglering är utformad från den utgångspunkten att lagens summariska förfarande under vissa förutsättningar kan övergå i vanlig process utan att talan väcks ånyo. Förfarandet har därför kunnat ges karaktären av ett skriftligt procedere som ersätter det inledande skriftliga skedet i en ordinär rättegång – låt vara att handläggningen inte alltid

behöver drivas så långt som till sådan rättegång. En handräckningsprocess enligt de principer som lagrådet här har förordat får en annan karaktär och inriktning. Enligt lagrådets förslag avses handräckningsprocessen bli en från ordinär rättegång fristående skriftlig och summarisk processform. För att processen skall få åsyftad utformning, krävs en delvis annan särreglering i förhållande till RB än den som är upptagen i lagsökningslagen. Av samma skäl bör i nya handräckningslagen tas in vissa kompletterande bestämmelser.

3 § Det torde inte föreligga något hinder att återropa vittnesintyg i den nuvarande handräckningsprocessen hos överexekutor. Om vid överflyttningen av handräckningsmålen till domstol processen där utformas enligt lagrådet förslag, bör möjlighet till sådan bevisning finnas även i denna process. Tveksamt är däremot om vittnesintyg bör tillåtas i den summariska processform som det remitterade förslaget innebär, där tvisten kan övergå från att handläggas i summarisk väg till att behandlas i vanlig rättegång i vilken bevisning genom vittnesintyg ej är tillåten. I vart fall bör inte en sådan ordning införas innan rättegångsutredningen har slutfört sin översyn av RB:s bevisregler.

Lagrådet kommer att under 10 § föreslå, att sista meningen i paragrafens första stycke utgår.

4 § Frågan hur en ansökan som inkommer till domstol, vilken ej är behörig, skall behandlas kommer att tas upp av rättegångsutredningen. Även kommittén för översyn av förvaltningslagen m. m. har att pröva liknande frågor, t. ex. om förfarandet när besvär har anförts hos fel förvaltningsdomstol. En samlad lösning av dessa frågor bör enligt lagrådets mening inte föregripas genom en regel för endast handräckningsmålen vidkommande. Det bör dessutom framhållas, att det inte rimligen som enda kriterium för överflyttning kan anges att ansökningen "av misstag" har gjorts hos fel tingsrätt.

6 § Denna bestämmelse om avvísning på materiell grund strider mot principerna i gällande rättegångsordning. Det synes tveksamt om en bestämmelse av denna art över huvud bör införas i processrätten. I vart fall bör man enligt lagrådets mening avvakta rättegångsutredningens överväganden i frågan och inte genom en reform på ett begränsat område föregripa en lösning i ett större sammanhang. Det syfte förslaget avser att nå torde kunna tillgodoses genom ett stadgande av innebörd att, om det är uppenbart att sökandens yrkande är ogrundat, ansökningen genast skall avslås (jfr 195 § andra mom. UL).

7 och 12 §§ I lagen bör föras in en bestämmelse, av vilken det direkt framgår att förfarandet enligt lagen får vara enbart skriftligt. Därigenom utesluts en tillämpning av de regler om muntlig handläggning som finns i RB. Bestämmelsen torde lämpligen kunna sammanföras med reglerna i den föreslagna 7 § och ange att, om ansökningen tas upp av rätten, målet skall beredas för avgörande genom skriftlig handläggning – av bestämmel-

sen följer att avgörandet skall grundas på vad handlingarna innehåller. Den i paragrafen föreskrivna begränsningen av den skriftväxling som skall få ske i målet bör behållas. Genom en kompletterande regel bör dock – lämpligen i det stadgande som motsvarar 12 § i förslaget – klargöras att, när skriftväxlingen har avslutats, målet skall ofördröjligen avgöras. Eftersom rättens avgörande av saken, enligt vad lagrådet här förut har förordat, ej avses skola tillerkännas rättskraft, bör sådant avgörande få formen av beslut. En följd av den nu föreslagna regleringen blir att några andra former av avgöranden än beslut ej kommer i fråga i handräckningsmål i tingsrätt. Detta innebär att rättsmedlet på grund av reglerna i RB alltid blir besvär i hovrätt. Några särskilda bestämmelser i ämnet behövs alltså inte i handräckningslagen.

9 § I remissprotokollet uttalar föredragande statsrådet i specialmotiveringen till andra stycket av förevarande paragraf i frågan vilket mått av bevisning som bör krävas av svaranden, att om denne enligt allmänna processuella regler är bevisskyldig för en viss invändning, han måste visa åtminstone sannolika skäl för invändningen för att hindra bifall till handräckningsansökningen. Mot denna ståndpunkt, som återspeglas i första meningen av lagrummet, har lagrådet inte någon erinran.

I förslaget har emellertid, under uteslutande hänvisning till att det anses åligga den som gör en betalningsinvändning att styrka den, i andra stycket tagits upp en bestämmelse om att invändning om betalning skall beaktas endast om den styrks. Lagrådet kan för sin del inte finna något bärande skäl till att det i fråga om betalningsinvändningar skall ställas krav på full bevisning från svarandens sida, samtidigt som det beträffande andra invändningar, för vilka svaranden enligt allmänna processuella regler är bevisskyldig, skall vara tillräckligt att svaranden visar sannolika skäl för invändningen.

Ett uttalande i promemorian av innebörd att svaranden i ett mål om vräkning enligt 192 § UL "anses skyldig att styrka påstående att betalning har erlagts", under det att det beträffande andra invändningar är tillräckligt att han förebringa sannolika skäl (s. 126), har knappast något stöd i vare sig rättspraxis eller doktrin (se t. ex. Hassler, Utsökningsrätt, 2 uppl. s. 413 f). Sålunda torde t. ex. en ansökan om vräkning av en hyresgäst enligt 192 § UL inte kunna bifallas, om hyresgästen i målet företer ett kvitto på ett belopp som motsvarar hyran och betalningen har skett på sådan tid att den kan avse den hyresperiod för vilken hyresvärdens påstår att hyran är obetald men lika väl kan avse – och enligt hyresvärdens påstående också avser – en föregående hyresperiod, och detta trots att i ett sådant fall hyresgästen väl får anses ha visat sannolika skäl för sin betalningsinvändning men däremot inte kan anses ha styrkt den. Varken i promemorian eller i remissprotokollet har anförts något skäl för att gällande rätt bör frångås på denna punkt.

Lagrådet förordar på nu anförda skäl, att andra stycket andra meningen av nu förevarande paragraf utgår.

10 § Denna paragraf i det remitterade förslaget innehåller bestämmelser om rättegångskostnad. I bestämmelserna anges de fall då part blir berättigad att erhålla ersättning för sin kostnad i målet. Ersättning avses sålunda kunna utgå till sökanden, om hans talan bifalls, och till svaranden, om ansökningen lämnas utan bifall, avvisas eller återkallas, sedan svaranden har kommit in med yttrande. Avfattningen av bestämmelserna medger, att svaranden inte tillerkänns någon ersättning i det fall att ansökningen återkallas därför att svaranden har fullgjort förpliktelsen. Lagrådet finner ej anledning till erinran mot att bestämmelserna ges angivna innehåll i sak.

I rättegång enligt RB har part, som vill erhålla ersättning för rättegångskostnad, att framställa sitt kostnadsyrkande, innan domstolen avslutar handläggningen av målet. Underlåter han det, går han förlustig sin rätt till ersättning för kostnaderna vid domstolen (18 kap. 14 § RB). Detta bör gälla som princip även i handräckningsprocessen. Med hänsyn till att handläggningen här skall vara enbart skriftlig och bör slutföras skyndsamt krävs dock vissa särskilda regler. För att handräckningsmål skall kunna avgöras utan tidsutdräkt ger 7 § i förslaget bestämmelser som begränsar parternas möjligheter att växla skrifter i målet. Behandlingen av kostnadsfrågorna bör inte få fördröja avgörandet av huvudsaken. Detta syfte tillgodoses onekligen bäst, om varderna parten åläggs att i varje skrift, som han i målet ger in till rätten med stöd av lagens bestämmelser, begära ersättning för den kostnad som upprättandet och ingivandet av skriften har föranlett.

För sökandens del gäller enligt 3 § i förslaget, att han redan i ansökningen skall framställa anspråk på ersättning för kostnad i målet. Det förutsätts i motiven, att han senare får återkomma med ytterligare kostnadsanspråk som uppkommit med anledning av att han har fått bemöta en invändning från svarandens sida. Enligt lagrådets mening bör sökanden vara skyldig att ange sådana ytterligare anspråk i den skrift till rätten i vilken svarandens invändning bemöts. Denna skyldighet bör slås fast genom en kompletterande föreskrift i lagtexten.

För svarandens del avses, som framgår av det anförda, den begränsningen gälla att han får rätt till ersättning för kostnad i målet bara om han, i enlighet med föreläggande, kommer in med yttrande till rätten. Förslaget innehåller emellertid inte någon bestämmelse som, med avseende på svaranden, reglerar sätt eller tid för framställandet av kostnadsanspråk. I avsaknad av bestämmelse kommer antydda reglering i RB att gälla, vilket innebär att svaranden får framställa sådant anspråk till rätten när som helst innan handläggningen avslutas, dvs. innan rätten avgör huvudsaken. Enligt ett uttalande av föredragande statsrådet bör rätten i föreläggandet för svaranden upplysa denne om vad sålunda gäller. Meningen är inte, anför föredraganden vidare, att rätten på annat skäl skall vara aktiv för att fordra

in ett kostnadsyrkande från svaranden i fall då ansökningen inte bifalls. Kan rätt till ersättning föreligga på den grunden att ansökningen avvisas eller återkallas efter det att svaranden har kommit in med yttrande, får rätten enligt föredraganden emellertid i regel höra efter om svaranden har något kostnadsyrkande.

Den sålunda tilltänkta ordningen ger lagrådet anledning erinra om att tillämpningen av RB:s förevarande reglering i skriftlig process erfarenhetsmässigt möter vissa praktiska svårigheter, bl. a. på grund av att part, som vill framställa ett kostnadsyrkande, inte utan vidare vet när rätten kommer att slutföra handläggningen och tidsfristen för parten alltså utgår. Vad föredraganden har uttalat till ledning för tillämpningen kan sägas belysa föreliggande problem. Om svaranden åläggs att framställa sitt kostnadsanspråk i samband med att han yttrar sig i huvudsaken, erhålls otvivelaktigt en enklare och klarare regel. Det bör ej innebära någon nämnvärd belastning för svaranden att behöva genast, i stället för i efterhand, ange den kostnad som hans yttrande i målet föranleder. Vad svaranden har att iaktta i detta hänseende bör klargöras för honom i själva föreläggandet. Allmänt sett torde en regel av angivna innebörd bidra till att ytterligare effektivisera handräckningsprocessen. Lagrådet förordar, att en sådan regel tas upp i lagen.

Vad lagrådet sålunda förordar i fråga om rättegångskostnad i handräckningsmål torde böra i lagtexten regleras i ett sammanhang. Bestämmelsen i sista meningen i första stycket i 3 § av förslaget kan därvid utgå.

Bestämmelserna om rättegångskostnad i det remitterade förslaget förutsätter, att regeringen skall kunna meddela närmare föreskrifter om kostnadsersättningens storlek. I detta hänseende överensstämmer paragrafen med vissa andra lagbestämmelser om kostnadsersättning, vilka har tillkommit efter ikraftträdandet av den nuvarande regeringsformen. Det stadgas sålunda i 17 § femte stycket konsumentkreditlagen, att i mål om handräckning för återtagande av vara kreditgivaren får, enligt vad regeringen närmare föreskriver, tillgodoräkna sig skälig ersättning för eget arbete med anledning av målet samt arvode till ombud eller biträde. Och lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl innehåller i 9 § femte stycket en liknande bestämmelse (jfr även 187 § tredje stycket konkurslagen).

Under förarbetena till förstnämnda båda lagar uppmärksammades frågan huruvida det står i överensstämmelse med RF att regeringen utfärdar närmare föreskrifter om kostnadsersättningens storlek (se prop. 1976/77: 123 s. 357 ff och s. 372 samt 1977/78: 142 s. 159 ff och s. 166). I båda fallen avgjordes frågan av lagstiftaren så, att dylik behörighet ansågs tillkomma regeringen. Det oaktat anser sig lagrådet böra ingå i bedömning av grundlagsenligheten av den nu föreslagna regleringen.

Förevarande lagrum i handräckningslagen reglerar enskildas ekonomiska förhållanden inbördes. Föreskrifter härom skall enligt 8 kap. 2 § RF

meddelas genom lag. Riksdagen kan inte bemyndiga regeringen att meddela bestämmelser i sådana ämnen.

Det torde visserligen inte vara uteslutet, att regeringen i speciella hänseenden kan med stöd av 8 kap. 13 § RF genom förordning besluta föreskrifter om verkställighet av lag inom det område som avses i 2 § av samma kapitel. Genom verkställighetsföreskrifter kan dock ej göras begränsning av den prövning av lagens rekvisit som ankommer på domstol. Det tillkommer sålunda inte regeringen att, när lag stadgar t. ex. att skadestånd skall utgå med skäligt belopp eller att reklamation för att vinna beaktande skall ske utan oskäligt dröjsmål, genom verkställighetsföreskrifter förordna om skadeståndets storlek eller reklamationstidens längd. RF öppnar inte möjlighet att i detta hänseende göra skillnad mellan olika slag av enskildas ekonomiska förhållanden. Lika litet som regeringen kan bestämma vad som skall anses vara skäligt när lag föreskriver att skadestånd skall utgå med skäligt belopp äger regeringen sådan befogenhet när fråga är om rättegångskostnadsersättning. Regeringsformen ger således inte regeringen befogenhet att med bindande verkan för domstolarna meddela närmare bestämmelser om kostnadsersättningens storlek enligt nu förevarande paragraf.

Någon bestämmelse av innebörd att ersättning till sökanden utgår "enligt vad regeringen närmare föreskriver" bör alltså inte tas upp i paragrafen. Vid sådant förhållande saknas anledning att för sökandens del i paragrafen särskilt ange i vilka hänseenden kostnadsersättning skall utgå (jfr 18 kap. 8 § RB).

14 § I remissprotokollet uttalas, att föreskrifter om överlämnande av mål enligt denna paragraf till behörig fastighetsdomstol kan meddelas genom förordning. Så är dock inte fallet. De processuella bestämmelser det här gäller är av den natur att de enligt 11 kap. 4 § RF måste meddelas genom lag. Som exempel på likartade föreskrifter kan hänvisas till lagen om lagsökning och betalningsföreläggande för fordringsanspråk i anställningsförhållanden. Genom lag stadgas här, att i vissa lägen tingsrätt skall överlämna mål enligt lagsökningslagen till arbetsdomstolen, att talan inte får föras mot sådant beslut samt att, om annan domstol än högsta domstolen överlämnat målet, arbetsdomstolen skall, om den finner sig inte vara behörig att pröva tvisten, visa målet åter till den domstol som överlämnat det. Förslaget torde förutsätta en liknande reglering i lag för överflyttande av handräcknings- och lagsökningsmål till fastighetsdomstol. Denna reglering måste emellertid utformas med beaktande av att det här gäller överlämnande av mål mellan sidoordnade underdomstolar och att det därmed inte är givet, att en fastighetsdomstols beslut om återförvisning skall, liksom arbetsdomstolens motsvarande beslut, vara utan appell.

Med lagrådets förslag till handräckningsprocess uppkommer inte fråga om överlämnande av mål från en domstol till annan sidoordnad domstol.

17 § Enligt det förslag till handräckningslag som lagrådet lägger fram

skall rättsmedlet mot tingsrätts avgörande i handräckningsmål undantagslöst vara besvär i hovrätt. I detta förslag finns således inte något behov av en sådan särregel i fråga om rättsmedel mot utslag i mål om handräckning med stöd av speciella bestämmelser i annan lagstiftning som i det remitterade förslaget har tagits upp i andra meningen av förevarande paragraf.

Även bestämmelsen i paragrafens första mening torde vara behövlig: detta synes gälla oavsett om handräckningslagen ges den i remissprotokollet föreslagna utformningen eller om lagrådets förslag godtas. Föreskrifter av i sak motsvarande innebörd kan nämligen i stället lämpligen tas upp i de under 3 och 4 samt 6–18 i remissprotokollet angivna lagarna, vilka innehåller speciella bestämmelser om sådan handräckning som skall ankomma på tingsrätt. Föreskrifterna bör därvid ges det innehållet att beträffande sådan handräckning bestämmelserna i handräckningslagen gäller.

I enlighet med de av lagrådet angivna riktlinjerna har lagrådet upprättat följande reviderade förslag till handräckningslag:

1 § För fullgörande av förpliktelse som ej avser betalningsskyldighet kan tingsrätt, om förlikning om saken är tillåten, bevilja handräckning enligt denna lag.

Lagen gäller ej, om tvist angående förpliktelsen enligt särskild föreskrift skall upptas av annan domstol än tingsrätt.

2 § Ansökan om handräckning skall göras skriftligen. Beträffande laga domstol gäller vad som är föreskrivet om tvistemål. De särskilda föreskrifterna om behörighet för fastighetsdomstol eller vattendomstol skall dock ej tillämpas i mål enligt denna lag.

3 § Sökanden skall i ansökningen ange sitt yrkande och de omständigheter på vilka yrkandet grundas samt lämna uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet, om inte denna framgår av vad som anförs i övrigt.

Vid ansökningen skall fogas de skriftliga bevis och andra handlingar som sökanden vill åberopa.

4 § Vid handläggning av mål enligt denna lag är tingsrätt domför med en lagfarens domare.

Rätten prövar självmant sin behörighet. Sökandens uppgift om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall godtas, om det inte kan antas att den är oriktig.

5 § Är ansökningen så bristfällig att den inte kan läggas till grund för prövning i sak och efterkommer sökanden ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas. Möter annat hinder att ta upp ansökningen, skall denna omedelbart avvisas.

6 § Är det uppenbart att sökandens yrkande är ogrundat, skall ansökningen genast avslås.

7 § Upptas ansökningen, skall målet beredas för avgörande genom skriftlig handläggning.

Svaranden skall föreläggas att inom viss tid från den dag då ansökningen delgavs honom yttra sig över den. Tiden får inte utan särskilda skäl bestämmas till mer än två veckor. Svaranden skall i föreläggandet upplysas om att målet kan komma att avgöras även om han inte har yttrat sig. Föreläggandet skall jämte ansökningshandlingarna delges svaranden på det sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål.

Bestämmelsen i 3 § andra stycket har motsvarande tillämpning i fråga om svarandens yttrande.

Om det behövs, skall sökanden beredas tillfälle att yttra sig över vad svaranden har anfört. Ytterligare skriftväxling får ej äga rum.

8 § Sökanden skall styrka de omständigheter som han åberopar till stöd för sitt yrkande. I den mån hans framställning av omständigheterna har lämnats utan erinran av svaranden och det inte är uppenbart att den är oriktig, skall framställningen läggas till grund för prövningen.

Bestrider svaranden ansökningen, får denna inte bifallas, om svaranden visar sannolika skäl för sin invändning eller sökandens rätt eljest framstår som oklar.

9 § Berättelse som någon har lämnat skriftligen i anledning av mål enligt denna lag får åberopas som bevis i målet.

10 § Görs det sannolikt att en prövning av ansökningen inte tål uppskov, får rätten bevilja den sökta åtgärden utan hinder av att svaranden inte har yttrat sig över ansökningen. Detta gäller dock ej, om ansökningen avser förpliktelse för en tidigare ägare eller nyttjanderättshavare att flytta från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad.

Har handräckning beviljats enligt första stycket, skall rätten ompröva sitt beslut så snart anledning därtill förekommer.

Talan mot beslut enligt första eller andra stycket skall föras särskilt.

11 § Återkallas ansökningen, skall målet avskrivas.

12 § Bifaller rätten slutligt ansökningen, skall svaranden ersätta sökanden dennes kostnader i målet.

Avvisas eller avslås ansökningen eller avskrivs målet, sedan svaranden har inkommit med yttrande, skall sökanden, om inte särskilda skäl föranleder annat, ersätta svaranden dennes kostnader i målet.

Vill sökanden erhålla ersättning för kostnader i målet, skall han framställa yrkande därom i ansökningen eller, i fråga om kostnad som uppkommit därefter, i yttrande som avses i 7 § fjärde stycket samt uppge vari kostnaden består. Svaranden skall ange sitt kostnadsyrkande i yttrande som avses i 7 § andra stycket. Part som inte har iakttagit vad nu sagts har förlorat sin rätt att föra talan om den kostnad som har uppkommit vid tingsrätten.

13 § Sedan skriftväxlingen har avslutats, skall målet ofördröjligen avgöras. Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

Beslut som avses i första stycket delges genom rättens försorg endast om ansökningen har bifallits och part i målet har beviljats allmän rätts hjälp.

14 § Beslut enligt denna lag hindrar inte part att väcka talan i saken i den ordning som är föreskriven för tvistemål.

Förslaget till lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)

Beträffande 31 och 32 §§ erinrar lagrådet om vad lagrådet tidigare har anfört rörande forum i mål enligt lagsökningslagen. Vad lagrådet under 14 § förslaget till handräckningslag har yttrat rörande överlämnande av handräckningsmål från en tingsrätt till en annan har motsvarande giltighet i fråga om överlämnande av mål enligt lagsökningslagen.

Med lagrådets förslag att lämna de nuvarande forumreglerna orubbade bortfaller behovet av ändring i 31 och 32 §§, och som följd härav blir även den särskilda övergångsregeln beträffande 31 § onödig.

Till undvikande av varje missförstånd vill lagrådet anmärka, att begreppet avhysning i lagsökningslagen har samma innebörd som i 16 kap. 1 § UB.

Förslaget till lag om ändring i jordabalken

Som framgår av vad lagrådet tidigare har anfört bör ändringarna i 8 kap. 32 § och 12 kap. 71 § JB – jämte det 10 kap. 10 § andra stycket RB upphävas – begränsas till att andra stycket i paragraferna ges det innehållet att fastighetsdomstol inte på grund av vad som sägs i första stycket är behörig att uppta tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av nyttjanderätt till mark eller hus eller del av hus för uppställning av fordon.

Förslaget till lag om ändring i bostadsrättslagen (1971: 479)

Med den av lagrådet under 2 § förslaget till handräckningslag förordade lagtekniken behöver någon ändring inte ske i 77 §.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden

Med lagrådets förslag till handräckningsprocess förfaller behovet av ändring i denna lag.

Övriga i remissprotokollet upptagna lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen i den mån de är föremål för granskning utan annan erinran än som framgår av vad lagrådet har anfört vid 17 § förslaget till handräckningslag.

Förslaget till UB

I lagrådets tidigare omnämnda yttrande den 28 mars 1980 över förslaget till UB har reglerna om verkställighet av avgöranden i mål enligt handräckningslagen upptagits under 3 kap. 12 § i lagrådets förslag. Ges handräck-

ningsprocessen den utformning lagrådet föreslår, erfordras vissa ändringar av formell natur i nämnda lagrum. Vad som i lagrummet sägs om "utslag" och om "talan om återvinning" bör utgå. Om däremot handräckningsprocessen utformas i enlighet med det remitterade förslaget, påkallas ingen ändring i paragrafen.

LAGRÅDET

Utdrag
 PROTOKOLL
 vid sammanträde
 1980-11-28

Närvarande: justitierådet Holmberg, regeringsrådet Hellner, justitierådet Persson.

Enligt utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 5 juni 1980 har regeringen på hemställan av statsrådet Winberg beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om införande av utsökningsbalken,¹

— — —

Enligt utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 28 juni 1979 beslöt regeringen inhämta lagrådets yttrande över förslag till handräckningslag, lag om ändring i lagsökningslagen (1946:808), lag om ändring i jordabalken, lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479), lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, lag om ändring i vattenlagen (1918:523), lag om ändring i lagen (1939:608) om enskilda vägar, lag om ändring i lagen (1942:350) om fornminnen, lag om ändring i lagen (1960:690) om byggnadsminnen, lag om ändring i lagen (1963:537) om gravrätt m. m., lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822), lag om ändring i miljöskyddslagen (1969:387), lag om ändring i väglagen (1971:948), lag om ändring i lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten, lag om ändring i gruvlagen (1974:342), lag om ändring i lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter, lag om ändring i lagen (1976:666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m., lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar. Över dessa förslag avgav lagrådet yttrande den 23 maj 1980, utom såvitt avser ändring i

1. 10 och 36 §§ lagsökningslagen,
2. 36 § bostadsrättslagen,
3. 9 kap. 22 §, 11 kap. 83 § samt 13 kap. 9 och 17 §§ vattenlagen,
4. 40 § fjärde stycket och 106 § andra stycket lagen om enskilda vägar,
5. 39 § andra stycket naturvårdslagen,
6. 47 § tredje stycket miljöskyddslagen,
7. 72 § andra och tredje styckena väglagen,
8. 4 kap. 36 § andra stycket gruvlagen,
9. 8 § andra stycket lagen om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.

samt de övergångsregler som hänför sig till dessa lagrum.

¹ Beträffande lagrådets yttrande i de delar som utelämnats här hänvisas till prop. 1980/81: 84.

Inför lagrådet har de förslag som omfattas av remissen den 5 juni 1980 föredragits av hovrättsrådet Torkel Gregow och de förslag som upptas i remissen den 28 juni 1979 men över vilka lagrådet ej redan yttrat sig föredragits av departementsrådet Peter Löfmarck.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

A. Förslagen i remissen den 5 juni 1980

— — —

B. Förslagen i remissen den 28 juni 1979 i de delar i vilka lagrådet ej redan avgivit yttrande

Förslaget till lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)

Enligt förslaget skall i 10 § bl.a. vad som sägs om erkännande inför överexekutor ersättas av erkännande inför kronofogdemyndighet. Erkännande inför överexekutor bör även efter nya lagstiftningens ikraftträdande kunna gälla mot den som nekar till att ha skrivit under fordringshandlingen. En övergångsbestämmelse härom synes böra fogas till förslaget. Bestämmelsen torde kunna ges den lydelsen, att beträffande verkan av erkännande, som före nya lagens ikraftträdande enligt 10 § har skett inför överexekutor, tillämpas äldre lag.

Förslaget till lag om ändring i vattenlagen (1918: 523)

13 kap. 9 §

Enligt denna paragraf får utmätningsman under vissa förutsättningar meddela handräckning, när föreskrifter eller bestämmelser rörande hus hållning med och framsläppande av vatten ej har iakttagits, och uttaga kostnaden för handräckningen av den försumlige.

I stadgandet föreslås endast den ändringen att "utmätningssmannen" utbytes mot "kronofogdemyndigheten", varjämte paragrafen underkastas jämkning i språkligt avseende.

För den handräckning som här avses är vad UB föreskriver om "annan verkställighet" i 16 kap. inte tillämpligt. Något uttalat behov av särskild reglering av verkställigheten torde knappast föreligga.

Av betydelse är emellertid att inte heller UB:s bestämmelser angående verkställighet som avser betalningsskyldighet blir tillämpliga. Bestämmelsen om kronofogdemyndighetens befogenhet att uttaga kostnader innebär inte att genom utnyttjande av befogenheten erhålles en sådan exekutionstitel som avses i 3 kap. UB, och vad som stadgas i 4 kap. 1 § andra meningen

UB medger inte att utmätning sker för den kostnad som avses i nu förevarande lagrum. Om, såsom torde vara avsett, kostnaden skall kunna uttagas utan att exekutionstitel enligt UB anskaffas, krävs därför en bestämmelse härom. En sådan bestämmelse synes lämpligen kunna utformas så att kostnaden för handräckning enligt förevarande paragraf jämföras med förrättningskostnad enligt UB, varmed enligt 4 kap. 1 § UB följer att utmätning får äga rum.

Bestämmelsen torde kunna upptagas som en sista mening i paragrafens första stycke med följande lydelse: "Därvid tillämpas vad i utsökningsbalken sägs om uttagande av förrättningskostnader."

En bestämmelse liknande den i 13 kap. 9 § första stycket vattenlagen upptagna finns i 39 § första stycket *lagen (1950:596) om rätt till fiske*. Där stadgas, att om det finnes uppenbart att fiskeredskap utsatts eller anordning vidtagits i strid med vad som gäller om fiskådra och rättelse ej följer genast efter det tillsägelse skett, utmätningens mannen i orten får på ansökan av den som lider skada, sedan han med trovärdig person hållit syn på stället, meddela nödig handräckning på den tredskandes bekostnad.

När i bestämmelsen sägs att handräckningen skall ske på den tredskandes bekostnad torde därmed avses att utmätningens mannen på samma sätt som enligt det angivna stadgandet i vattenlagen får ta ut kostnaden av den tredskande. Enligt lagrådets mening finns skäl att även för nu förevarande fall upptaga en uttrycklig bestämmelse om att uttagandet av kostnaden kan ske enligt verkställighetsbestämmelserna i UB. En sådan bestämmelse torde kunna upptagas som en andra mening i första stycket och ges följande lydelse: "Kostnaden får tas ut med tillämpning av vad i utsökningsbalken sägs om uttagande av förrättningskostnader."

Förslaget till lag om ändring i miljöskyddslagen (1969: 387)

47 § tredje stycket

UB tillhandahåller ett genomarbetat och väl utvecklat regelsystem för verkställighet inte endast när fråga är om fullgörandet av betalningsskyldighet utan också när det gäller uppfyllandet av någon annan förpliktelse som konkretiserats i en exekutionstitel. Regelsystemet omfattar därvid också bestämmelser i accessoriska frågor såsom ansvaret för kostnaderna för förfarandet. När man inom skilda lagstiftningsområden utanför UB ställs inför behovet av regler för verkställighet är det uppenbarligen rationellt att så långt möjligt repliera på regelsystemet i UB. Att generell tillämplighet av UB på all verkställighet är åsyftad framgår av föredragande departementschefens uttalanden i prop 1980/81: 8 med förslag till utsökningsbalk (s. 134).

I förevarande lagstiftningsärende aktualiseras en anslutning av reglerna för genomförandet genom det allmännas försorg av förelägganden enligt 40 § första eller andra stycket miljöskyddslagen till UB:s regler för verk-

ställighet. Enligt lagrådets mening står det i full överensstämmelse med UB:s regelsystem att behandla ett föreläggande enligt 40 § miljöskyddslagen som ett förpliktande beslut av förvaltningsmyndighet, vilket enligt särskild föreskrift – 47 § tredje stycket samma lag – får verkställas efter länsstyrelsens anmodan till kronofogdemyndigheten. En exekutionstitel enligt 3 kap. 1 § 6 UB är således för handen, och verkställigheten därav följer de tillämpliga föreskrifterna i UB. I kostnadshänseende blir härvid automatiskt 17 kap. UB att tillämpa. Detta innebär bl. a. att kronofogdemyndigheten enligt 6 § skall ta ut förrättningskostnaderna av svaranden utan särskild begäran och att kostnaderna enligt 8 § genast får utsökas hos denne, om ej annat följer av exekutionstiteln. Därvid får utmätning ske (4 kap. 1 § andra meningen). I enlighet med det nu anförda blir kostnadsansvaret reglerat i balken och någon ytterligare föreskrift därom i miljöskyddslagen behövs inte. Lagrådet förordar att föreskriften i 47 § nämnda lag om att åtgärden vidtages på den försumliges bekostnad utgår.

Det förtjänar nämnas i detta sammanhang att någon motsvarande justering av lagtexten inte är aktuell i 106 § lagen (1939:608) om enskilda vägar, 39 § naturvårdslagen (1964:822) eller 72 § väglagen (1971:948). Dessa paragrafer, som i övrigt motsvarar 47 § miljöskyddslagen, innehåller nämligen inte någon föreskrift om kostnadsansvaret. I den mån kostnaderna vid sådant förhållande f. n. stannar på staten kommer anslutningen till UB:s verkställighetssystem att leda till att den försumlige får ett kostnadsansvar. Att denna effekt inträder synes emellertid väl motiverat.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-01-15

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Wikström, Friggebo, Mogård, Dahlgren, Asling, Söder, Krönmark, Johansson, Wirtén, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Adelson, Danell, Petri, Eliasson

Föredragande: statsrådet Winberg

Proposition med förslag till handräckningslag, m. m.

Föredraganden anmäler lagrådets yttranden¹ över förslag till

1. handräckningslag,
2. lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808),
3. lag om ändring i jordabalken,
4. lag om ändring i bostadsrättslagen (1971: 479),
5. lag om ändring i lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden,
6. lag om ändring i vattenlagen (1918: 523),
7. lag om ändring i lagen (1939: 608) om enskilda vägar,
8. lag om ändring i lagen (1942: 350) om fornminnen,
9. lag om ändring i lagen (1960: 690) om byggnadsminnen,
10. lag om ändring i lagen (1963: 537) om gravrätt m. m.,
11. lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822),
12. lag om ändring i miljöskyddslagen (1969: 387),
13. lag om ändring i väglagen (1971: 948),
14. lag om ändring i lagen (1971: 1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten,
15. lag om ändring i gruvlagen (1974: 342),
16. lag om ändring i lagen (1974: 890) om vissa mineralfyndigheter,
17. lag om ändring i lagen (1976: 666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.,
18. lag om ändring i lagen (1978: 160) om vissa rörledningar.

Föredraganden redogör för lagrådets yttranden och anför.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 28 juni 1979.

Förslaget till handräckningslag

Lagrådet har anslutit sig till förslaget att uppgiften att förordna om handräckning enligt 191 och 192 §§ utsökningslagen (1877: 31 s. 1) – UL – förs över till allmän domstol i samband med att UB träder i kraft. Enligt lagrådet bör därvid, i enlighet med vad som har uttalats i remissprotokollet, ändringarna i avvaktan på rättegångsutredningens arbete begränsas till vad som påkallas av att överexekutorsinstitutionen avskaffas. Det remitterade förslaget till handräckningslag innebär emellertid enligt lagrådet en betydligt mer vittgående reform än som kan anses vara förenligt med lagstiftningens provisoriska karaktär och begränsade syfte. Lagrådet anmärker också att det remitterade förslaget innebär en avvikelse från vad som föreslogs i den departementspromemoria som ligger till grund för förslaget och att det även med hänsyn härtill möter betänkligheter att nu genomföra en principiellt sett så vittgående reform som den föreslagna.

Sammanfattningsvis anser lagrådet att lagstiftningen om handräckning bör utformas så att den i sak nära ansluter till den nuvarande regleringen. Handräckningsprocessen bör sålunda utformas som en särskild, från ordinar rättegång fristående processform vilken inte leder till några rättskraftiga avgöranden. Rättsmedlet mot avgörandena bör vara besvär till hovrätten och inte såsom enligt det remitterade förslaget återvinning.

För egen del får jag anföra följande. Som har framhållits i remissprotokollet kan den nya lagstiftningen i viss mån ses som ett provisorium i avvaktan på rättegångsutredningens arbete. Jag delar emellertid inte lagrådets uppfattning att detta förhållande utgör tillräcklig anledning att behålla nuvarande regler om fullföljd och rättskraft oförändrade, om en annan ordning framstår som sakligt motiverad. Lagrådet har inte framfört någon anmärkning i sak mot den lösning av rättsmedels- och rättskraftsfrågorna som det remitterade förslaget innehåller. Jag vill också framhålla att nämnda frågor har behandlats utförligt i den åsyftade departementspromemorian och att några remissinstanser, bl.a. rättegångsutredningen, har förordat att återvinning blir rättsmedlet beträffande sådana avgöranden som det nu är fråga om.

Det är enligt min mening angeläget att man vid utformningen av den nya handräckningsprocessen så långt det är möjligt anknyter till de regler som gäller för den summariska betalningsprocessen. Att ha olika regler angående rättsmedel och rättskraft i dessa båda närliggande processformer är inte lämpligt. Förutom att detta skulle kunna försvåra en framtida samordning av de summariska processformerna finns det risk för att det hos dem som utnyttjar processerna skulle uppkomma osäkerhet om vad som gäller i dessa hänseenden. Enligt vad jag har inhämtat från rättegångsutredningen torde också den lösning som innefattas i det remitterade förslaget ligga väl i linje med vad utredningen kommer att föreslå.

Mot bakgrund av det sagda finner jag inte anledning att frängå det

remitterade förslaget såvitt gäller frågor angående rättsmedel och rättskraft. Därav följer att avvikelser på flera punkter måste göras från det förslag till reviderad handräckningslag som lagrådet utifrån sin principiella syn på handräckningsprocessens utformning har lagt fram.

När det gäller forum i handräckningsmål har lagrådet kritiserat förslaget att mål av detta slag som rör arrende-, hyres- och bostadsrättstvister skall tas undan från fastighetsdomstolarnas kompetensområde. Detsamma gäller förslaget att på motsvarande sätt ändra nuvarande forumregler i mål enligt lagsökningslagen. Enligt lagrådet framstår det som betänkligt att utan en närmare utredning vidta en partiell reform, som kan komma att föregripa en samlad lösning av frågan om forum för sådana mål som nu hänförs till fastighetsdomstol. Lagrådet vänder sig särskilt mot att mål ibland måste flyttas över till en annan domstol, när återvinning har sökts.

Med anledning av lagrådets kritik på denna punkt vill jag framhålla att utgångspunkten i det remitterade förslaget är att det beträffande mål som handläggs i summarisk väg inte finns något behov av att utnyttja den särskilda kompetensen hos fastighetsdomstolarna. Inte heller lagrådet har gjort gällande att något sådant behov skulle föreligga. Tvärtom har lagrådet för handräckningsmålens del godtagit att forumfrågan löses i enlighet med förslaget, om processen utformas som ett från en vanlig civilprocess helt skilt förfarande.

En ordning som innebär att ett mål efter återvinning kan behöva flyttas från en domstol till en annan medför givetvis vissa olägenheter. Som lagrådet har påpekat bör vidare förfarandet vid överlämnande av mål regleras mer utförligt än vad som har skett i det remitterade förslaget. Jag återkommer till den frågan i det följande. Olägenheterna är emellertid enligt min mening inte så stora att de bör vara avgörande för forumfrågan.

På grund av det sagda anser jag att forumfrågan såväl för handräckningsmålen som för målen enligt lagsökningslagen bör lösas i överensstämmelse med det remitterade förslaget. Jag vill särskilt understryka betydelsen av att man med förslaget får möjlighet att utnyttja domstolarnas resurser på ett mer effektivt sätt än med nuvarande forumregler.

Lagrådet har tagit upp frågan i vad mån införandet av en handräckningslag med ett mer vidsträckt tillämpningsområde än 191 och 192 §§ UL kan göra en särreglering av den handräckning som kan äga rum enligt andra lagar än UL obehövlig. Vad lagrådet har anfört i den frågan ger mig anledning att framhålla att den specialreglerade handräckningen ofta har ett mer begränsat syfte än handräckning enligt den nya lagen. Den specialreglerade handräckningen är direkt inriktad på att komma tillrätta med olovliga besittningsrubbingar och liknande förfaranden. Det är alltså inte fråga om någon summarisk process i den meningen att den leder fram till ett slutligt avgörande av tvisten mellan parterna.

Den föreslagna handräckningslagen medger emellertid att sökanden begränsar sitt yrkande till att avse återställande av rubbad besittning, rättelse

när ett förbud har överträtts och andra liknande åtgärder som inte syftar till att lösa det grundläggande rättsförhållandet mellan parterna. Detta medför att en sökande i vissa fall kan välja mellan handräckning enligt handräckningslagen och den specialreglerade handräckningen och att frågor om rättskraft och fullföljd behandlas olika beroende på vilken handräckningsform som väljs. Något avgörande hinder mot en sådan ordning kan inte anses föreligga. En ansökan om handräckning när en specialregel är tillämplig bör behandlas enligt den särskilda handräckningsbestämmelsen, om inte sökanden har begärt annat.

Beträffande lagrådets anmärkningar i fråga om de särskilda bestämmelserna i handräckningslagen får jag anföra följande.

Jag har inte något att erinra mot att bestämmelsen i 1 § andra stycket utformas på det sätt som lagrådet har föreslagit. Med tingsrätt kommer då att avses även tingsrätt i särskild sammansättning, dvs. fastighetsdomstol och vattendomstol.

När det gäller forum i handräckningsmål har lagrådet ingående uppehållit sig vid hur man lagtekniskt bör förfara för att uppnå det sakliga resultat som åsyftas i remissen. Vill man lösa forumfrågan på det sätt som har föreslagits i 2 § första stycket, bör enligt lagrådets mening undantagsbestämmelsen i 10 kap. 10 § första stycket sista meningen rättegångsbalken upphävas. Som en följd härav bör även andra stycket i nämnda paragraf om forum i parkeringsmål utgå och ersättas av regler i 8 kap. 32 § och 12 kap. 71 § jordabalken (JB). Vidare anser lagrådet att undantagsregeln i 2 § första stycket handräckningslagen bör omfatta inte bara arrende-, hyres- och bostadsrättstvister utan också andra tvister som annars skulle prövas av fastighetsdomstol eller vattendomstol. Första stycket sista meningen av 2 § bör således ersättas med en bestämmelse om att de särskilda föreskrifterna om behörighet för fastighetsdomstol och vattendomstol inte skall tillämpas i mål enligt handräckningslagen.

Som en följd av lagrådets förslag att inte bara arrende-, hyres- och bostadsrättstvister utan samtliga tvister som kan komma att prövas enligt handräckningslagen tas undan från fastighetsdomstolens kompetensområde föreslår lagrådet att hänvisningarna i JB och bostadsrättslagen (1971: 479) utgår, eftersom hänvisningar knappast kan göras i alla de lagar som skulle beröras med lagrådets förslag.

Jag delar lagrådets uppfattning att utformningen av forumregleringen i det remitterade förslaget inte är helt tillfredsställande. Den kritik som kan anföras mot förslaget på den punkten kan i viss utsträckning också riktas mot den lagtekniska regleringen i stort av frågan om fastighetsdomstolarnas behörighet. Även om jag har vissa sympatier för det förslag som lagrådet har lagt fram anser jag emellertid att man inte nu bör vidta någon mer genomgripande ändring av forumregleringen. Innan en sådan ändring sker bör den pågående översynen av arrende- och hyreslagstiftningen avvaktas.

Enligt min mening finns det inte heller tillräckliga skäl att nu utsträcka den föreslagna särregleringen av frågan om forum i arrende-, hyres- och bostadsrättstvister till andra typer av mål som kan komma att handläggas enligt handräckningslagen. I den mån andra fastighetsmål samt vattenmål skall handläggas enligt den lagen, bör alltså, i enlighet med vad som föreslås i remissen, handläggningen äga rum vid fastighetsdomstol resp. vattendomstol.

Lagrådets påpekanden angående forumregleringen bör emellertid föranleda att den föreslagna bestämmelsen i 2 § första stycket tredje meningen ändras så att där direkt anges vilken domstol som är behörig. En motsvarande ändring bör då också göras i 31 § lagsökningslagen. Vidare bör en hänvisning till forumreglerna i handräckningsmål tas in i 17 § lagen (1957: 390) om fiskearrenden.

I fråga om den i 3 § medgivna möjligheten att i handräckningsmål åberopa vittnesintyg har lagrådet ansett det tveksamt om en sådan möjlighet bör tillåtas i den summariska processform som det remitterade förslaget innebär och att en ordning med vittnesintyg i vart fall inte bör införas innan rättegångsutredningen har slutfört sin översyn av RB:s bevisregler. Där-
emot skulle enligt lagrådet vittnesintyg kunna få åberopas i handräckningsprocessen, om denna utformas på det sätt som lagrådet förordar.

Det är enligt min mening nödvändigt att vittnesintyg skall kunna åberopas i handräckningsmål, om denna processform skall kunna fullgöra sin uppgift som en ersättning för den vanliga processen vid domstol. Jag kan inte heller se att det föreligger något hinder mot en sådan ordning, även om handräckningsprocessen utformas enligt det remitterade förslaget, dvs. med återvinning som rättsmedel. Med hänsyn härtill förordar jag att bestämmelsen om vittnesintyg i andra stycket andra meningen i förevarande paragraf står kvar.

På de skäl som lagrådet har anfört förordar jag att bestämmelserna i 4 § utgår.

Jag godtar också lagrådets förslag till ändring av 6 §. I stället för att avvisas bör alltså en ansökan som är uppenbart ogrundad kunna avslås utan kommunikation.

Lagrådet har förordat att i 7 § tas upp en uttrycklig bestämmelse om att förfarandet enligt handräckningslagen endast får vara skriftligt. I och för sig torde detta framgå redan av de föreslagna bestämmelserna i 1 och 7 §§ (jfr motsvarande reglering i lagsökningslagen beträffande lagsökningsmål). Jag har emellertid inte något emot att lagtexten förtydligas i enlighet med lagrådets förslag. Lagrådet har i detta sammanhang också förordat att 12 § kompletteras med en bestämmelse om att målet, när skriftväxlingen har avslutats, oföredöjligen skall avgöras. Även detta förslag kan jag godta.

Enligt lagrådet bör den i 9 § andra stycket andra meningen upptagna bestämmelsen om att invändning om betalning skall beaktas endast om den styrks utgå. Jag vill med anledning härav framhålla att syftet med bestäm-

melsen är att hindra att förfarandet stoppas upp på grund av obefogade betalningsinvändningar. Jag kan emellertid hålla med lagrådet om att ett krav på full bevisning i en del fall skulle vara onödigt strängt, t. ex. i det av lagrådet anförda exemplet att ett kvitto visar att betalning har erlagts men inte till vilken av flera poster betalningen hänför sig. Jag biträder mot den bakgrunden lagrådets förslag. För att sannolika skäl för en invändning om betalning skall anses föreligga bör i allmänhet kravas att kvitto på betalningen företes.

I fråga om 10 § har lagrådet förordat vissa kompletterande regler om när parterna bör framställa sina kostnadsanspråk. Den bestämmelse i denna fråga som i det remitterade förslaget har tagits upp i 3 § första stycket tredje meningen bör enligt lagrådet flyttas och tas upp i samband med övriga kostnadsregler. Jag kan på dessa punkter ansluta mig till lagrådets förslag. Jag förordar emellertid att bestämmelserna i ämnet tas upp i en särskild paragraf efter 10 § i det remitterade förslaget.

Lagrådet har vidare i anslutning till förevarande paragraf tagit upp frågan om det står i överensstämmelse med regeringsformen att regeringen meddelar närmare föreskrifter om kostnadsersättningens storlek i handräckningsmål. Vad lagrådet har anført ger mig inte anledning att frångå den ståndpunkt som har intagits i det remitterade förslaget. Motsvarande regler om behörighet för regeringen att meddela föreskrifter om kostnadsersättningars storlek finns, vid sidan om lagsökningslagen, dels i konsumentkreditlagen och lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl., dels i det förslag till lag om ersättning för inkassokostnader m. m. som har förelagts riksdagen (prop. 1980/81: 10).

Enligt vad lagrådet har anført i anslutning till 14 § skall föreskrifter som hänger samman med överlämnande av mål till behörig fastighetsdomstol meddelas i form av lag. Jag delar lagrådets uppfattning att en reglering som föreskriver inskränkningar i möjligheten att klaga över ett beslut om överlämnande och om återförvisning av målet till den överlämnande domstolen måste ske genom lag.

Därvid synes böra gälla att talan ej får föras mot beslut om att överlämna ett mål till en annan tingsrätt. Vidare bör anges att om den tingsrätten finner sig obehörig, målet skall återförvisas till den tingsrätt som har överlämnat det. Sistnämnda tingsrätt får då på nytt ta ställning till behörighetsfrågan och eventuellt överlämna målet till en annan tingsrätt som är behörig. Övervägande skäl talar för att en part skall ha möjlighet att klaga över ett beslut om återförvisning. Ges inte någon särskild bestämmelse på den punkten, blir till följd av 16 § i det remitterade förslaget 49 kap. 2 § RB tillämplig. Beslutet skall alltså överklagas genom besvär till hovrätten. Vidare bör klargöras att vad 14 § innehåller angående förordnande om målets fortsatta handläggning m. m. gäller den tingsrätt till vilken målet har överlämnats.

Lagrådet har i samband med behandlingen av 2 § förordat att 16 § utgår.

Enligt min mening bör det emellertid direkt sägas ut att RB gäller i den mån särskilda bestämmelser inte har meddelats i handräckningslagen. Jag förordar alltså att 16 § behålls.

Vad lagrådet har anfört angående 17 § ger mig inte anledning att frängå den ståndpunkt som har intagits i det remitterade förslaget. Härav följer att jag inte heller biträder lagrådets förslag om jämkningar av de föreslagna bestämmelserna i ett antal andra lagar vari har tagits upp en hänvisning till 17 § handräckningslagen.

Förslaget till lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)

Beträffande lagrådets förslag till reglering av frågan om forum i mål enligt lagsökningslagen får jag hänvisa till vad jag har anfört angående forumfrågan i mål enligt handräckningslagen.

I enlighet med vad jag tidigare har anfört bör 31 § ändras, så att man där direkt klargör vilken domstol som är behörig att ta upp arrende-, hyres- och bostadsrättstvister. Vidare bör 32 § kompletteras på motsvarande sätt som 14 § handräckningslagen. Jag biträder förslaget om en särskild övergångsbestämmelse avseende verkan av ett erkännande som har skett inför överexekutor enligt 10 § i dess äldre lydelse. Jag godtar också, med en smärre jämkning, lagrådets förslag till avfattning av övergångsbestämmelsen.

Förslagen till lag om ändring i jordabalken resp. bostadsrättslagen (1971: 479)

Som jag tidigare har anfört kan jag inte biträda lagrådets förslag till reglering av forumfrågan. Därav följer att jag inte heller kan biträda lagrådets förslag såvitt avser förevarande lagar.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden

Med det förslag till handräckningsprocess som jag har förordat kvarstår behovet av ändring i denna lag.

Förslaget till lag om ändring i vattenlagen (1918: 523)

Jag godtar lagrådets förslag att det i 13 kap. 9 § första stycket vattenlagen tas upp en föreskrift om att UB:s bestämmelser om uttagande av förrättningskostnader skall tillämpas vid uttagande av kostnad för handräckning som avses i paragrafen. Detsamma gäller i fråga om 39 § första stycket lagen (1950: 596) om rätt till fiske. Bestämmelserna bör utformas i enlighet med lagrådets förslag.

Förslaget till lag om ändring i miljöskyddslagen (1969: 387)

Lagrådet har i anslutning till 47 § tredje stycket miljöskyddslagen gjort vissa uttalanden om hur förelägganden enligt 40 § första eller andra stycket samma lag skall betraktas. Enligt lagrådets mening är ett sådant föreläggande att anse som ett förpliktande beslut av en förvaltningsmyndighet, vilket enligt särskild föreskrift – 47 § tredje stycket – får verkställas enligt bestämmelserna i UB. Jag kan för egen del ansluta mig till detta synsätt. Detta medför som lagrådet har påpekat att föreskriften i 47 § tredje stycket angående kostnadsansvaret till följd av regleringen i 17 kap. 6 § UB kan utgå.

Som lagrådet har anfört torde det sagda innebära att liknande föreskrifter i 106 § lagen om enskilda vägar, 39 § naturvårdslagen och 72 § väglagen i och med UB:s ikraftträdande får ett annat sakligt innehåll sätillvida att den försumlige får ett kostnadsansvar, om inte uttryckligt undantag görs. I likhet med lagrådet anser jag emellertid, efter att ha samrått med cheferna för kommunikations- och jordbruksdepartementen, att denna effekt är väl motiverad.

Utöver vad som har nämnts i det föregående bör vissa redaktionella ändringar göras i lagförslagen.

Den nya lagstiftningen bör träda i kraft samtidigt som UB, dvs. den 1 januari 1982.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta
dels de av lagrådet granskade lagförslagen med vidtagna ändringar,

dels inom justitiedepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1950: 596) om rätt till fiske,
2. lag om ändring i lagen (1957: 390) om fiskearrenden.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

	Sid.
Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
1. Handräckningslag	2
2. Lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)	4
3. Lag om ändring i jordabalken	6
4. Lag om ändring i bostadsrättslagen (1971: 479)	8
5. Lag om ändring i lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden	9
6. Lag om ändring i vattenlagen (1918: 523)	10
7. Lag om ändring i lagen (1939: 608) om enskilda vägar	12
8. Lag om ändring i lagen (1942: 350) om fornminnen	14
9. Lag om ändring i lagen (1950: 596) om rätt till fiske	14
10. Lag om ändring i lagen (1957: 390) om fiskearrenden	15
11. Lag om ändring i lagen (1960: 690) om byggnadsminnen	16
12. Lag om ändring i lagen (1963: 537) om gravrätt	16
13. Lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822)	17
14. Lag om ändring i miljöskyddslagen (1969: 387)	18
15. Lag om ändring i väglagen (1971: 948)	19
16. Lag om ändring i lagen (1971: 1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten	20
17. Lag om ändring i gruvlagen (1974: 342)	21
18. Lag om ändring i lagen (1974: 890) om vissa mineralfyndigheter ..	22
19. Lag om ändring i lagen (1976: 666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.	22
20. Lag om ändring i lagen (1978: 106) om vissa rörledningar	23
Utdrag av regeringsprotokollet den 28 juni 1979	24
1 Inledning	24
2 Allmän motivering	26
2.1 Allmänna synpunkter	26
2.2 Valet av handläggande myndighet	29
2.3 Handräckningslag	31
2.4 Tillämpningsområde	32
2.5 Forum	33
2.6 Ansökan	35
2.7 Invändningar och bevisning	36
2.8 Avgörandets rättsverkan	38
2.9 Rättsmedel	40
2.10 Kostnaderna	42
2.11 Organisatoriska frågor	43
2.12 Ikraftträdande, övergångsbestämmelser m. m.	44
3 Upprättade lagförslag	45
4 Specialmotivering till lagförslagen	46
4.1 Förslaget till handräckningslag	46
4.2 Övriga lagförslag	67
4.2.1 Förslaget till ändring i lagsökningslagen (1946: 808)	68
4.2.2 Förslaget till ändring i jordabalken	70
4.2.3 Förslaget till ändring i bostadsrättslagen (1971: 479)	70

4.2.4	Förslaget till ändring i lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden	71
4.2.5	Förslaget till ändring i vattenlagen (1918: 523)	71
4.2.6	Förslaget till ändring i lagen (1939: 608) om enskilda vägar	72
4.2.7	Förslaget till ändring i lagen (1960: 690) om byggnadsminnen	73
4.2.8	Förslaget till ändring i gruvlagen (1974: 342)	73
4.2.9	Förslaget till ändring i lagen (1976: 666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.	74
4.2.10	Övriga följdändringar	74
5	Hemställan	74
6	Beslut	74
Bilaga 1 Förslag i departementspromemorian (Ds Ju 1977: 5) Summarisk process		75
Bilaga 2 Sammanställning av remissyttranden över promemorian (Ds Ju 1977: 5) Summarisk process		79
Bilaga 3 De remitterade lagförslagen		143
Utdrag av lagrådets protokoll den 23 maj 1980		163
Allmänna synpunkter		164
Förslaget till handräckningslag		171
Förslaget till lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)		183
Förslaget till lag om ändring i jordabalken		183
Förslaget till lag om ändring i bostadsrättslagen (1971: 479)		183
Förslaget till lag om ändring i lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden		183
Övriga i remissprotokollet upptagna lagförslag		183
Förslaget till utsökningsbalk		183
Utdrag av lagrådets protokoll den 28 november 1980		185
Förslaget till lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)		186
Förslaget till lag om ändring i vattenlagen (1918: 523)		186
Förslaget till lag om ändring i miljöskyddslagen (1969: 387)		187
Övriga lagförslag		188
Utdrag av regeringsprotokollet den 15 januari 1981		189
Förslaget till handräckningslag		190
Förslaget till lag om ändring i lagsökningslagen (1946: 808)		195
Förslagen till lag om ändring i jordabalken resp. bostadsrättslagen (1971: 479)		195
Förslaget till lag om ändring i lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden		195
Förslaget till lag om ändring i vattenlagen (1918: 523)		195
Förslaget till lag om ändring i miljöskyddslagen (1969: 387)		196
Hemställan		196
Beslut		196